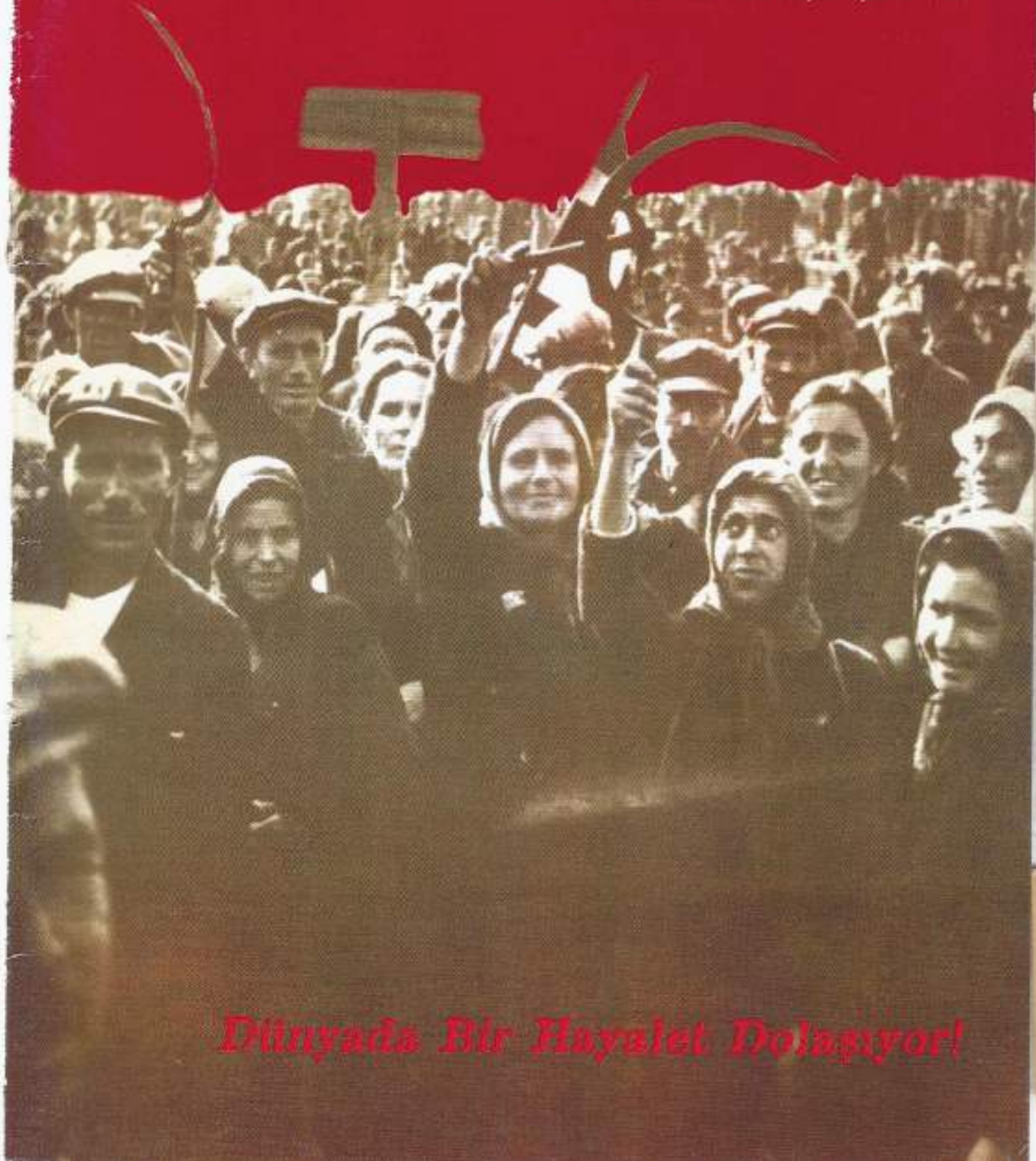

UZUN YÜRÜYÜŞ

Kasım-Aralık 2001 • Özel Seçki Kitap 2 • Fiyat: 1.000.000

Dünyada Bir Hayalet Dolanıyor!

Merhaba!

Uzun bir aradan sonra siz okur-yazar ve dostlarımızla buluşma heyecanı ile umutlarımızı tekrar kor ateşlere sürme gayreti içindeyiz. Sizlerden ayrı kaldığımız bu süreçte gündemin hızla değiştiğinin ve sosyalist basının bu gündemin ne kadar çok gerisinde kaldığını farkındayız. Bu, ortak üretimlerimiz ile çözmemiz gereken bir sorundur.

Emperyalist haydutların Avrasya ülkeleri üzerindeki hegemonik dayatmaları sertleşerek devam etmektedir. Avrasya ya yönelik bu emperyalist dayatma, yerel işbirlikçiler aracılığıyla Afganistan üzerinden gelişmektedir. Tüm bu ekonomik bunalımın geldiği nokta da halkların gerçek kurtuluşlarını sağlayabilme savaşımını verme durumundaki devrimci muhalefet de ne yazık ki emperyalist saldırıları geri püskürtecek boyutta değil. Bu devrimci muhalefetin örgütlenemeyişinden kaynaklanmaktadır.

"Hayata Dönüş Operasyonları" adı altında sürdürülen imha, içerde dışarda aynı maskeyle 'can'larımızı almaya devam ediyor. Bu uygulamalarla halklarımız iligine kadar sömürülüp baskı mekanizmalarına açılan maruz kalmaktadırlar. Kurtuluşumuzu gerçekleştirmek, öğrenme ve öğretme azmiyle, sorumluluk bilincini kuşanmalıyız.

Bu sayımızda Temel Demirel'in Eylül-Ekim sayımızdaki "Emperyalistler Arası Çelişkiler ve Balkanlardaki Kördüğüm" adlı yazısının devamını yer darlığı nedeniyle yayınlamıyoruz. Yazıyı internet sitemizden veya direkt bizden temin edebilirsiniz. Gelecek sayımızda "Emperyalist Paylaşım ve Avrasya" konulu özel bir dosya hazırlayacağız. Bu konuda yazarlarımızdan gereken materyalleri sunmalarını bekliyoruz. Maddi ve manevi üretimlerimizi güçlendirebileceğini tasarladığımız "aktif abone" kampanyamıza gereken desteği ve anlayışı bekliyoruz. Bu konu da daha geniş bilgilendirmeye yapacağız.

Yoğun cezalara rağmen yayın akışımızı desteğinizle ilerletmeyi sürdüreceğiz. Bu noktada daha gayretli ve akılcı öneri ve destekler bekliyoruz.

Yeni bir yılda görüşebilmek umuduyla yazar ve okurlarımızdan daha gayretli üretimler bekliyoruz.

TOHUM BASIM YAYIN GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çesme han

No: 21/3 Beyoğlu / İSTANBUL

TEL: (0212) 251 05 61

uzunyuruyus@uzunyuruyus.com

bilgi@uzunyuruyus.com

www.uzunyuruyus.com

Dizgi : Tohum Basım Yayın

Baskı: Berdan Matbaacılık

Avusturya İrtibat: B. KAHRAMAN

Enns gasse 21/33 1020 WIEN AVUSTURYA

Almanya İrtibat: NURİ ASLAN

Florstadter Str 16 60385 Frankfurt am Main ALMANYA

Tel: 0049 6946999206

İsviçre İrtibat: MUSTAFA KORU

Grabmatt Weg 14 3176 Neuene GG Bern

Tel: 0041 0317415986

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık

Yurtiçi: 9.000.000 TL

Yurtdışı: 100 DM

Altı aylık

Yurtiçi: 3.500.000 TL

Yurtdışı: 50 DM

BANKA HESABI: Mehmet Ali VARİS- İS BANKASI

TL/1519452 Beyoğlu şubesi

Mart/ 3246817

İsviçre, Fransa/ 3246836

Fransız Fransı/ 3246821

Avusturya Sili/ 3246840

EURO/Vakıflar Bankası-Beyoğlu/026-4032973

UZUN YÜRÜYÜŞ

KASIM-ARALIK 2001 ÖZEL SEÇKİ KİTAP:2

Fiyatı: 1.000.000 TL (KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

SUNU.....	01
UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN.....	02
GELİŞMELER VE GÖREVLERİMİZ.....	04
UMUT ŞENGÜL.....	04
İMHA DEVAM EDİYOR!.....	11
CAN CEMAL.....	11
DIŞA BAĞIMLILIK VE YOKSULLUK.....	13
MURAT ADIGÜZEL.....	13
BİREYİN OLUŞUMU VE PRATİĞİN TEST.....	15
MEHMET YEŞİLTEPE.....	15
11 EYLÜL İLE GELEN(LER).....	18
TEMEL DEMİREL.....	18
BARİŞA BİR FIRSAT VER!.....	26
D. FO-F. RAME-J. FO.....	26
USAME BİN LADİN?.....	28
MICHEL CHOMSSUDOVSKY.....	28
WOUNDED KNEE'DEN AFGANİSTAN'A.....	31
ZOLTAN GROSSMAN.....	31
SÖZCÜKLER İNSAN ÖLDÜRÜYOR!.....	34
SİBEL ÖZBUDUN.....	34
11 EYLÜL 2001, NİÇİN?.....	35
IMMANUEL WALLERSTİN.....	35
SAVAŞ DEĞİL ADALET İSTİYORUZ!.....	37
VANESSA REDGRAVE.....	37
"ANLAMAYA ÇALIŞIN!".....	39
NOAM CHOMSKY.....	39
BİR KAÇ HALI BIÇAĞI.....	40
EREN CAN.....	40
KARŞILAŞTIRMALI MİTOLOJİ.....	42
HAŞMET ZEYBEK.....	42
"IŞIK TUTSAK EDİLEMEZ!".....	47
TALİP ÇAKMAK.....	47
ORTAÇAĞIN DESTANSI KAHRAMANLARI.....	50
CİHAN ŞAN.....	50
İNSAN SAYILABİLMEK İÇİN, ÖNCE ŞAİR.....	53
OTURAN ADAM.....	53
GERGEDAN.....	61
HAMDİ ÖZYURT.....	61
CAN'IN ELLERİNDE KANDİL AYDINLIĞI.....	62
D. ALİ ÖZCANDAN.....	62
BASIN'DAN.....	63
"SÜRGÜNDEKİ ŞAFAĞIN BİTMİYEN....."	64
BURHAN KAHRAMAN.....	64
YÖNETİMSELLİK.....	68
MUSTAFA ÖZ.....	68
"İNSANIM, İNSANA AİT HİÇBİR ŞEY BANA....."	69
SİBEL ÖZBUDUN.....	69
MEKTUP.....	71

Dünyada Bir Hayalet Dolaşıyor!

Kıyasıya bir çatışmanın gerili mi, tüm alanlarda itkiler yaratarak ve her bir gelişmeyi etkileyerek ilerliyor. Toprak taşı, su ağacı, yer uzayı, kan havayı etkiliyor. Amerikan postalları Orta Asya'yı; 'modern' yamyamlar, insan etini çiğnemeye devam ediyor. Çelişki, köleleşen emekten ve barbarlığın efendisi olan sermayenin hükümlerinden kaynaklanıyor. Dünya giderek daralıyor, sermaye bu dar alanlara sığmayacak kadar genişliyor. Milyonların sefaleti milyarlara ulaşıyor, çoktan kutuplara ayrılan dünya toplumları yeni kaoslara sürükleniyor.

Bilinen gerçeklerin tümü; kapitalizmin dünyayı vahim bir sona doğru süratle sürüklediğini tanıtlamaktadır. Yoksulların yıkımı büyüdükçe, kutuplaşmanın evrimindeki daha keskin çatışmalar su yüzüne çıkıyor. Pazarları dolan ve alım gücü düşen dünya konjonktüründe; barbarlar yeni alanlar aramaya, yerleşik sistemleri değiştirmeye, dengeleri etkilemeye soyundular. Mısır piramitlerinde, Roma'nın su kemerlerinde ve Gotik Katedrallerinde cisimleşen insan emeğinin yüceliğini ve masumiyetini bildiğimiz kadar; İkiz kulelerle New York'un semalarına yükselen aynı insan gücünün modern ifşasını yerle bir edenin; barbar, vahşi, dizginlenemez açlıklara sahip olan kapitalizmin marifetleri ile onun beslediği gericiliğin günahkâr çocuklarının suç ortaklığı olduğunu da biliyoruz. Yaratanlar; kendi ellerinin kudretini barbarlara kaptırdı kaptıralı, dünyayı bekleyen felaketlerin acılarını, en derininden yaşayanlar olmaktan da kurtulamadılar.

İşe bakınız ki; gericiliğin iklimine dayanan emperyalist sermayedarlar; Afgan halkının kendi kaderini tayin

hakkını hiçe sayarak, -tarihte defalarca kez olduğu gibi- binlerce sivil insanı, kadını, çocuğu, yaşlıyı öldürerek ve onların geleceğini daha da karanlığa gömerek; 'sensuz özgürlük' mücadelesi verecekler. Evet bu, emperyalizmin ve dünya halklarının baş belası olan Amerikan özgürlüğü anlamına gelebilir; ama biliyoruz ki; 'hayata dönüş', 'adalet', 'demokrasi, özgürlük' adına yapılan tüm kanlı icraatların, sadece bir tek anlamı var; büyük çoğunluğu temsil eden mazlumların ve dünya halklarının daha fazla karanlığa gömülmesi.

Devasa biçimde büyüyen bu kanlı katliamlar, bu barbarca yok etmeler öyle bir aşamaya varmış bulunuyor ki; kendi sonunu hazırlayan operasyonlara dönüşmesi kaçınılmaz olmuştur. Beyazların Kızılderililerin yurtlarını işgal ederek, onları 'vahşi' diye niteleyip yok etmesi gibi; haçlı seferleri düzenleyerek kucagında emzirdiği yaramaz çocuğunu uslandırmaya çalışan Bush ve avenesi; uygarlık eğitiminden geçmiş silahlarını hastanelerin üzerine, köylere, kentlere yolluyorlar. Yeniden yanıyor çocuklar, bebekler, kadınlar ve doğanın bağrında hayatı temsil eden ne varsa.

Dünya, emek sermaye çelişmesinin kaygan zemini üzerinde yeni serüvenlere sürüklenirken; Emperyalizm, Afgan gericiliğine dayanarak, dünyanın stratejik noktalarını yeniden denetime almayı hedefliyor. Müttefikler; bu kutsal ittifakın gizemli daldalarında bir birine pusular hazırlayarak; kim daha uyanık davranacak hesapları yapıyorlar. Esas tehlike; kapitalizmin bürhanı ve yağmalar bu hayasız gidişata karşı yeniden tepki me içine girmesidir; ve onlar bunu çok iyi biliyorlar. Bundan dolayı da,

ellerine malzeme olan Laden ve Taliban gericiliğini olduğundan da iyi kullanmaya çalışıyorlar. Bunu bahane ederek yeni yasalar, uluslar arası ortaklıklar, baskılara olanak sağlayan yeni tanımlamalar peş peşe yürürlüğe girmeye başladı bile.

Her ne olursa olsun; dünya halkları bu acılardan da öğrenmek zorunda kalacaklardır. Kaçınılmaz bir son olarak, adalet, demokrasi, hakça paylaşım, ortak üretim, eşitlik, özgürlük arayışları yeniden parıldamaya başlayacaktır. Son dönemde, burjuvazinin komünizm ve sosyalizm tehditlerinden bunca bahse durmalarının da anlamı budur. Diyebiliriz ki; burjuvazinin korkulu rüyası olarak tanımlanan komünizm; artık sadece Avrupa'da değil; bütün dünyada bir hayalet gibi yeniden dolaşmaya başlıyor. Evet dünyada bir hayalet dolaşıyor. Bu hayaletin ayak seslerini dayan barbarlar zümresi; yeni savaş tamamlarıyla kendilerine alanlar açmaya çalışıyorlar. Terörizm, kavramı etrafında bunca yoğunlaşmalarının gerçekliğinde yatan esas yan da budur. Uygarlığı kendine, karanlığı hasımlarına ithaf eden ve bu vesileyle kendi suç ortaklarının birliğini sağlamaya çalışan baş düşman; dünyayı sarsacak uyanışı bertaraf etmeye çalışmaktadır. Kendi içinde derin çatışmaları taşıyan bu ittifaklar; Amerikan kontralarının yere iner inmez geri kaçmak zorunda kaldıkları Afgan realitesi kadar, kendi içinde tuzaklarla örülü. Şimdilik bu çatışmalar; pay kapmada kendi hesabına kazanç sağlamanın soğuk muharebeleri şeklinde yürümektedir. Ama ileriki yıllarda, su yüzüne çıkmaya hazır ve yine dünya halklarının başına acı kurşunlar yağdıracak bir içerikle, sürekli kaynamaktadır.

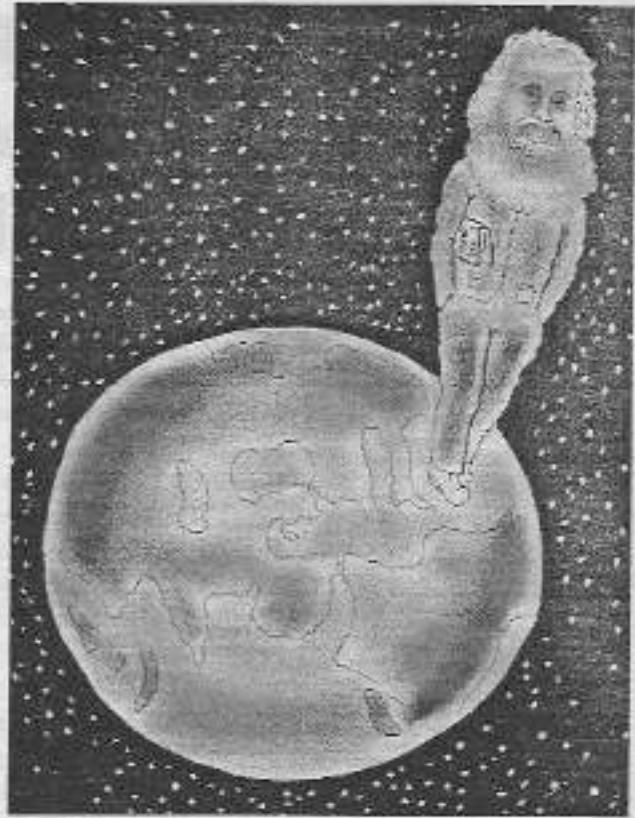
Temel argümanları çatırdayan bir dünya sistemleri ablukasında bulunmaktayız. Her çatırdama; yeni konsorsiyumlar, yeni konsensüsler ve yeni konseptler hazırlayacak; dünya halklarının maniplesi devam edecektir. Yerkürenin bu görkemli sarsıntısı, hayasızlıkları yakacak yeni ateşlerin de zemini olacaktır. Ekim devriminin yüzüncü yılına giderken, dünya halklarına ilham kaynağı olacak yeni bir gök gürültüsüne kulak kesilmemiz, hiç de uzak bir ihtimal değil. Afrika'dan Avrupa'ya, Latin Amerika'dan Asya'ya her yerde kanayan bir realite var. Oyle ki, kapitalist ekonominin devasa kaleleri dahi, bu genel durgunluk ve gerileme içinde sallanmaya başladı. Yarı sömürgeler ise; ölümün eşliğinden içeri girmek üzere olan baş bakanlarının titreyen dizleri, feri kalmamış gözleri, bunamış ruh hallerinin benzeri, tipik bir yaşamı ifade ediyorlar. IMF'nin kapısında onurunu yitirmiş dilenciler gibi avuç açan, yalvaran, baş eğen ve bütün bunlara aldırmadan; kahramanlık türkileri okuyan bir garip şarlatanlıkla; halkın büyüven sefaleti ve onun tepkileri karşısında direnmek sonsuza dek süremez.

Karanlığı giderek artan bu yerkürenin, aydınlığa hazırlandığını biliyoruz. Doğa ana bütün görkemiyle, kendi yasalarının efsunlu ellerini, bilinmez olanın anına sürüp, onu kutsuyor; kutsadığı her hareketi insan denilen canavarın kendisine sunuyor. Dünya ancak, eşit üretime ve hakça dağılıma dayanan sosyalizmle kurtulabilir diyor. Bir avuç barbarın beni mahvetmesine, ve insanı; araca, alete, metaya köle yapmasını engellemezseniz, hiçbir canlının yaşama şansı da kalmayacaktır.

Koşullar giderek olgunlaşıyor ve kendi rahmine düşen cenini, hiçbir umutsuzluğa yer vermeyecek şekilde büyütüyor. Büyüyen bu umursama, kendi çeşitli renkleriyle birlikte, dünyayı yeni şekillenişlere doğru sürükleyor. Onların, -yani dünya halklarının baş düşmanlarının- korkusu; aynı

zamanda kaçınılmaz sona doğru götüren bu karmaşanın, komünist manifestonun aydınlığıyla yıkanarak ayağa kalkmasıdır ki; insanlığın savaşlardan ve saldırganlıklardan korunmasının da yolu buradan geçiyor. Korkulan bu hayaletin kendiliğinden bir seyir içinde gelişmesi ve ayakları üzerine dikilmesi olanaklı değildir. Bu süreç en can alıcı biçimde örgütlü mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Gelişmenin aktif özneleri ve dinamiklerin yol çizeni olmak, bu ilk şartla başlamaktadır. Evet dünyayı bir hayalet dolanıyor ve ancak bu hayalet, yaratan insanın pratiği kapsamında yere indiğinde gerçek bir tehdit olmayı başarabilecektir. Her zamankinden daha fazla, örgüte, örgütlü çalışmaya, disipline, ve başkaldırıya ihtiyaç vardır. Hayaletin sadece, 'hayaliyle uğraşmak,' 'boş yere böbürlenmek,' 'bolca mahvoldu, olacak' söylemleriyle gezinmek havanda su dövmeye benzer. Evet; gidişatın grafiğini hemen herkes bir biçimde ifade etmek zorunda kalıyor; sorun, bunun karşısında görevlerin ne olduğunda düğümlenmektedir. Sessizliğimizle ve kıpırdayışsızlığımızla karanlığın cephesine su mu taşıyacağız; ya da bir adım öne çıkıp; ben de varım, mı diyeceğiz? İşte bütün meselenin bu ikilemi çözmekle başladığını bilmek gerekiyor. Ters durumda, daha vahim karanlıklara çanak tutmaktan öteye gidilemez.

Markx'ın, Avrupa'da bir hayalet dolaşıyor, şeklindeki betimlemesi,

daha geniş bir içerikle ve yeniden doğrulanarak dünya çapında bir dolaşım, egemenlerin korkulu rüyası olmaya devam ediyor. İnsanlık tarihi geçtiği bütün aşamalarda, kendi iç sarsıntılarıyla ve yeniden yapılanmalarıyla yüzleşerek ilerlemiştir. Marksizm'in dayandığı temel iktisadi, siyasi, kültürel olgular; burjuvazinin dahi ret edemeyeceği kadar doğrulandı ve şu günlerde de yeniden, Markx'ın hayaleti geliyor mu, diye sormaya başladılar bile. Evet geliyor! Kaçınılmaz bir sona yürüyen her imparatorluk gibi; emperyalizmin sona doğru yürüyüşü de giderek hızlanıyor. Yakın veya uzak zaman dilimleri bu sonu, tarih sahnesine çıkacaktır ve dünyanın ezilenleri bu gidişatı tersine çevirecek kudrettedir. Bu gidişatın küçük bir yerinde yer alan her birey; tarihe ne türden izler düşürebileceğinin muhasebesini iyi yapmalıdır. Boşa yaşanmış bir hayat, yaşanmış sayılmaz.

Gelişmeler ve Görevlerimiz!

UMUT ŞENGÜL

Kimi dönemler olur ki; gerçekleştiren olguları teorik açıdan ifade etmek, yaşamın resmettiğinin yanında çok silik kahr. Böylece durumlarda olgular açıkça ve yoğun biçimde göz doldururlar. İşte içinden geçmekte olduğumuz toplumsal realitenin göstergeleri, gelinen aşamada oldukça nettir.

Kapitalizm ve emperyalizmin, 'parlak', cıvılcı söylemler arkasında gizli tutulan gerçekliği, gizlenemeyecek kadar hoyratça meydana serilmiş bulunmaktadır. İktisadi, siyasi ve ideolojik dağılışı önceden tamamlanmış olan Sovyetlerin resmen dağıtılmış olmasından sonra, tek kutuplu, tek otoriteli ve sarsılmaz olarak sunulmuş; tüm dünya halklarını da hızaya getirmenin araç, yöntem ve ideolojik versiyonlarının en üst boyutta ifadesi olarak sunulan Yeni Dünya Düzeni; daha aradan çeyrek asır dahi geçmeden, New York'un yüksek binaları arasından göğü yaran ikiz kulelerin yere inmesi gibi; tuzla buz olup; sırça sarayların arkasında bıraktığı yığıntıya dönüşüverdi.

Dünya kapitalizmi bu evredeki en ciddi sarsıntısını Asya Kaplanları'nın ekonomik olarak çöküşüyle yaşadı ve peşinden zincirleme gelen diğer krizler; Türkiye, Arjantin gibi ülkelerdeki kahçı bunalım ve krizlerle tamamlanırken sorunun bölgesel olmadığı dünya devlerinin sarsıntılarıyla daha iyi gün yüzüne çıkmaya başladı. Ekonomik durgun-

luk dünya emperyalizminin tepesine çörekledi ve ikiz kulelerin çöküşüyle birlikte yeni toplumsal dalgalanmaların ilk ciddi işaretlerini de hayata geçirmiş oldu.

Kapitalizme biat eden ve iktisadi alanda onun etkilerindeki kısıtlarla beslenirken; 'sosyalizm öldü, her şey kapitalizmde' diyen yalaka camianın son gelişmeler karşısında 'ne oluyoruz' demeye başlamalarının nedeni, kapitalizmin su yüzüne çıkan gerçeğinin kendisinde saklı.

Türkiye ve gelişmekte olan ülkelerin iktisadi, siyasi ve kültürel kaosları, bu genel iktisadi gidişatın bir parçası iken, doğal olarak krizin bu alanlardan başlaması ve merkezlere göre daha derin olması kaçınılmaz bir durumdur.

Sadece borç ödemeye endekslenmiş ve tüm iş üretimin, gelişim ve büyüme olanakları sınırlanmış bir bağımlı (komprador) iktisadi modelin yaşayacağı sarsıntılar geçici değil, sürekli. Bu bunalımlı durum dönem dönem durulmuş görülse de esas olarak süregelen bir işlerlik içinde olmuştur. Tam da bu noktada, nesnel koşulların devrim için uygunluğu sorunu, -her ne kadar sıkça tartışma konusu olmuşsa da, - açık realiteler halinde olmuştur. Dönemsel olarak durulmuş gibi gözükken toplumsal koşullar sadece çelişkilerini derinleştirmenin görece sessiz biçimlerini izlemekten öteye gidememiştir. Özünde gelişmekte olan esas yan, milyonların sistemle çelişkilerinin giderek büyümesi, dengesizliğin devasa boyutta gelişmesi, işsizliğin artması, iş gücünü

giderek ucuza, hatta haraç mezar pazarlanması, sermayenin giderek tek elde toplanarak devasa boyutlarda büyümesidir. Yığınların sistemle çelişkilerinin artması demek yığın hareketinin patlaması ve bunun direkt olarak sisteme yönelmesi anlamına gelmiyor her durumda böyle de olmaz.

Türkiye'nin son kırk veya elli yılı ele alındığında görülen tek olgu sistemin iktisadi ve buna bağlı olarak siyasi krizlerin sürekli olduğudur. Bu krizler, her on yılda bir toplumsal yığın tepkisiyle karşılaşmakta ve bu tepki daha baskıcı veya farklı benzeri yöntemlerle bertaraf edilmektedir. Son elli yıllık süreç dünya konjonktüründeki genel iktisadi aşamalara bağlı olarak kendi içinde değişimler geçirmiştir ve kompradorlaşma giderek daha derinleşerek tüm değerlerin yabancı sermayeye sunarak içinden çıkılmaz bir kronik krize mahkum olmuştur. Bu kriz durumu son yirmi yılda cereyan eden savaş ekonomisiyle daha da derinleştirilmiştir.

12 Eylülle birlikte başlayan süreç; emperyalizme açık hale gelmede bir sıçrama evresini teşkil etmektedir. 24 Ocak kararlarıyla başlatılan bu 'uyum politikası' geldiği noktada, IMF'nin AB'nin ve ABD'nin direkt kendi sömürge valilikleriyle TC'yi idare etmesine kadar varmıştır.

Ulus devletlerin kamusal değerleri olarak ellerinde kalan son servetlerini de emerek kendi potasına çekmeyi amaç edinen mali-oligarşik sermaye; bunun önemli oranda başarmış olması yanında, kapitalizmin genel bunalımına engel olmayı becerememiştir.

TC ekonomisi bağlamında, devlet değeri olarak var olan her şey, özelleştirme programlarıyla yabancı sermayeye sunuldu ve borç kaskacında kıvranan, yalvaran, yakaran bir TC devletini yerli kurumu haline getirmeyi başardılar. Bu iktisadi gelişmelerdir ki; 2000'nin Kasım'ında ve 2001'in Şubatı'nda uçurumdan aşağıya tepe takla yuvarlanmaya başladı.

Devrimci durum ve devrimci durumun varlığı, bir devlet otoritesi kapsamında nesnel koşulların derin çelişkilerin çıkması ve bunların toplumsal karmaşaya zemin sunuyor olması anlamını içerirken, bu realitenin göstergeleri olarak da, yönetilenlerin büyük rahatsızlıklarla hareketlenmesi, yönetenlerin rahat yönetememeleri ve buna bağlı olarak kitle tepkilerinin somut olgular haline gelmesi olarak ifade edilmektedir. Bu belirtilerin her daim aynı öznel büyüklükte olmayacağı; bunun bir çok etimene bağlı olarak değişim göstereceğini bilmek gerekir.

KRİZ, SAVAŞ VE YENİ ROLLER:

Kurulduğu yıllardan beri neredeyse hep sıkıyönetimlerle, 'ara rejimlerle' yönetilen Türkiye; tarihinin en kapsamlı krizlerini yaşarken; dünya emperyalist sistemlerinin de genel bir durgunluk içine girmesi; en başta da ABD'nin ekonomisinin imdat sinyalleri vermesi; yeni açılım hesaplarını da gündeme getiriyordu. Bu hesaplar için bulunmaz fırsat, ikiz kulelerin yerle bir edilmesiyle birlikte başlıyordu. Türkiye en baştan başlayarak, 'terörden en çok çeken' lafzının arkasına sığınarak, ABD'nin emir erliğini kimseye kaptırmadı.

ABD göz diktiği alanlarda girişeceği operasyonlarda, Türkiye'nin rolünün önemini bilerek, ona vaatlerde bulunarak, minnettarlığını ilan etmekten geri kalmadı. Bu dalaşın orta yerinde bulunan Türkiye, ödeyeceği bedellerin acılarını kendi halkına fatura edeceği yeni bir rolle sahneye çıkmış bulunuyor. En son bu alana asker göndermeyi, gururla ve övgüyle lanse ederken bile; titreyen bacaklarını birkaç Amerikan

menşeli dayanakla ayakta tutmaya çalışıyor. Ekonomik kriz, Kürt sorunu, Kıbrıs ve Ermeni sorunu, vb. bir yığın problemle karşı karşıya bulunan ve bu yeni oluşum içinde aktif pozisyon alarak efendilerinden iman bahşeden yönetim erkiyle; yeni kaoslara sürüklenmektedir. Bölgesel düzeyde, Ortadoğu halklarıyla çelişkileri giderek artmakla kalmayacak; bu bölgelerin devletleriyle de keskin çatışmalar yaşamaya aday durumdadır. Özellikle de, ABD'nin başlamışken Saddam'ı da hizaya getirelim, hesapları kapsamında daha şimdiden büyük kabuslar görmeye başladı bile. Kıbrıs politikalarında kaybettiğini açıkça ifade ederken, Kürt sorunu karşısında teklemeye başlamış bulunuyor. İçteki Kürtlere karşı baskının dozajını artırır, faili meçhuller, sorgusuz infazları devam ettirirken; Komşu devlet sınırlarında gelişen Kürt realitesi karşısında ciddi bir açmazda bulunmaktadır. Haçlı seferinin kılıcı olmakta gönüllülüğü kimseye bırakmazken; Müslüman ülkelerin ve aynı menşideki

radikal İslam'ın hedefi durumuna gelmiş bulunmaktadır. Bölgesel düzeyde ABD'nin kendisine biçtiği bu roller ve bunların doğuracağı sonuçlar nedeniyle, Türkiye'nin daha kapsamlı politik açmazlara sürüklenmesi ve bunun içteki iktisadi krizi daha da derinleştirmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Ortadoğu dengeleri açısından, ABD'nin Türkiye ve İsrail'e biçtiği roller, "Amerikanın" sonsuz adaleti için oldukça önemli. En azından, bu alanlarda daha stratejik konumda olan bir kukla devletin öne geçmesine kadar durum bu. Bu da Türkiye'nin içteki muhalefeti ezme ve özellikle de Kürt kartını ileri sürme noktasında kimi avantajlar elde etmesi olacak. En azından danişıklı dövüş, karşılıklı yardımlaşmanın daha ileri biçimlerini sergileyerek devam edecek. Ben senin teröristine, sen de benim teröristime karşı cephe alacaksın. Geçmişten beri izlenen bu gizli siyaset, bu gün su yüzüne çıkıyor ve daha alenice ifşa ediliyor. Son dönemlerde Amerikan medyasında, Türkiye'nin Kuzey Irak'ı işgal etmesi ve Kerkük'ü ele geçirerek; hem Kürt sorununu 'tamamen halledeceği,' hem Irak petrolünün yarı rezervlerinin çıktığı bu zengin bölgeyi ele geçirerek Türkiye'nin ekonomik olarak düzeleceği ve

ABD'nin ekonomisinin imdat sinyalleri vermesi; yeni açılım hesaplarını da gündeme getiriyordu. Bu hesaplar için bulunmaz fırsat, ikiz kulelerin yerle bir edilmesiyle birlikte başlıyordu.

AB'ye girişinin kolaylaşacağı, bunun Amerika'ya yarayacağı, aynı zamanda Saddam'dan da kurtulacağına dair hesapların yansımaları bulunmaktadır. Benzeri planlar sadece bu döneme ait değil ve bu bulunmaz sisli ortam-

da, Türkiye böyle bir maceraya sürüklenirse hiç şaşmamak gerek. Bunun çok daha vahim bir süreci başlatacağı ve bu heveslerin bölgesel

savaşları yaygınlaştıracaktır, dünya halklarına büyük acılar çekeceği gayet açık.

Bütün bu gelişmelerin, yaşadığımız coğrafyaya etkileri diğer dünya ülkelerine yansıyandan daha kapsamlı olacaktır. T.C bu evrede krizi atlama, kısmen de olsa, kriz söyleminin çıkmaya çalışacaktır. Tabi tüm ip-leri, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının elinde iken. Bu vesileyle IMF'nin emirleri doğrultusunda hazırlanan 2002 yılı bütçesi, emekçiler, işçiler ve küçük esnaf için tam bir felaketi haberdar etmektedir. Kazanılmış tüm hakların üzerine de sünger çekilerek, soygun düzeni daha da pervasız hale getirilmektedir. Bir yandan batan ekonominin açmazları, bir yandan bölgesel düzeyde sürmesi muhtemel bir savaşın kaçınılmaz vahameti, öte yandan tam bir uşaklık pozisyonu, Türkiye toplumunda var olan çelişkileri iyice harlayacak, keskinleştirecektir. Kültürlere karşı takınılan vurdumduymazlık ve katliam politikaları, her ne kadar İmrah'dan süt liman verilse de-geçmiş aratmayacak mecralara doğru sürüklenmekte, zindanlarda süren katliam, işçilere ve emekçilere karşı takınılan tutum, bu günden Türkiye'nin AB yolunda kat ettiği aşamaların gizemini amiyane hale getirmektedir.

Bundan böyle Afganistan'da patlayacak her bomba, yıkılacak her ev, ölecek her çocuk, bağı parçalanacak her kadın, Türkiye'de büyüyen bu kaos ve hengameye daha etkili biçimde katkı sunacaktır. Kaçınılmaz biçimde, halkların düşmanlığını körükleyecek, aynı zamanda halkların kendi iktidarlara karşı hareketine ivme kazandıracaktır. Haksız savaşların geçmiş deneyleri Vietnam'da neydiyse, bu coğrafyalarda kaçınılmaz sonu yaşayacaktır ve bu son Türkiye devletini sarsan kriz yüküne bindikçe, sarsıntıların şiddeti artacaktır.

YAKIN DÖNEM VE GÖREVLERİMİZ:

Nesnel koşullar alabildiğine uygun zeminler sunarken, bu gelişmelerden devrimci bir yönelim çıkarmada öncülük edecek öznel güçler, ne yazık ki tarihin bu en büyük fırsatlarından birini, ya gecikmeli yakalaması mümkün olabilecek, ya da bu önemli fırsatı olduğunca iyi kullanamayacak, kaçıracaktır. Hali hazırda toplumsal çelişkileri devrimci bir mecraya doğru akıtabilecek, bu yeterlilikte ideolojik, örgütsel, politik öncülükler tesis edilebilmiş değil. Temel sorunda burada düğümleniyor. Nesnel ve öznel gelişmelerde ki tezatlık.

Meseleyi ele alırken, yaşamın tanımladığı olguları olduğu gibi tespit etmek hayati önemdedir. Bu hiçbir zaman, işin dışında olma, ya da işin bilerek dışına kaçma kolaycılığı olmayacak şekilde, pratik işlerliğe dönüşecek bir durum tespiti olmak zorundadır. Devrimciler, devrimlerin zorunlu olduğu yerde devrim, örgütlerinin olmadığı yerde örgüt yaratma yükümlülüğüyle karşı karşıyadırlar. Ters, burjuva bezirganlığı olur. Özellikle de işin dışında durup, her şeye lanet okuyan ve hiçbir şeyden umudu olmadığı gibi, amaçsız, eylemsiz biçimde kapitalizme yamayan 'fena' teorisyenlerin, içi geçmiş ve kokuşmuş dünyalarının bu gelişmeler karşısında hiçbir anlamı yok. Bu türden zerzevat sahiplerini kendi dünyalarıyla baş başa bırakmak en iyisi. Bize daha ivedi olarak, kendi toprağımızın, sosyal yaşamımızın, hayat hikayemizin, çelişkilerimizin, zayıflıklarımızın, kavgamızın, derinliklerimizin, sıklıklarımızın dinamikleri gereklidir ve biz esas olarak bu alanlara yüzümüzü dönmek zorundayız. Enerjimizi nelerde tüketeceğimizi bilmemiz, toparlanmamızda temel belirleyici etkenlerden biri olacaktır.

Yukarıda değindiğimiz gibi, hali hazırda devrimci bir etkiyi tek başına organize edebilecek bir öznel gelişmeden yoksun bulunmaktayız. Dışımızdaki koşulların gelişimi bizlerin gelişimini olduğundan da hızlı biçimde geçip gitmektedir. Devrimci camiamızın, doksanlı yılların başından itibaren yaşamaya başladığı iç sorunlar ve bunların çözümünde seviye oluşturulamamış olunması, bu günkü toparlanma eylemini olumsuz etkileyen en önemli faktör durumundadır. Devrimciler açısından bu hiçbir zaman, yüz çevirme dayanağı değildir, olamaz da. Sorun, bu pratiğin orta yerinde, en önünde yer almak ve değişimi buradan zorlamaktır. Örgütlenmeden, örgüte aktif biçimde katılmadan, devrimci bir duruş gösterdiğini, ya da gösterebileceğini, hatta manifestolar yazabileceğini iddia edenler ya da bu avuntuyla sıcak köşelerini korumakta kedi hassasiyeti gösterenlerin devrimden yana bir mecraya akmaları neredeyse imkansızdır. Bu sıcaklıklar genellikle köşesine girenleri kışarlayarak, uzun süre saklama becerisine sahip olurlar. Devrimci kalkışma nasıl ki bunalımın, kaosun ve çelişkilerin en keskinini yaşayan yığınların eylemi ise, bu yığınlara önderlik edecek kurumların oluşumu da, yine aynı çelişkilerin yarattığı nesnelliğin eseri olacaktır. Bu nedenle umut etmek için gerekli bilgi ve öngörüye sahip olduğumuzu biliyoruz. Biz olsak da olmasak da, bu nesnel koşullar, er veya geç kendi dinamiklerinden kendi öncü güçlerini yaratacaktır. Bu kaçınılmaz bir tarihi tecrübenin iz düşümüdür. Ve gerçektir.

Burada özellikle örgütlü olmaya özel vurgu yapma gereği duymamız dönemsel argümanların yabansı bir gizle karartılmasının sıkça yaşanmasından dolayıdır. Kapitalizmin ve onun egemen sınıf alışkanlıklarının;

sistemli ve alışlagelmiş biçimlerde angaje edilmeye çalışılmasına, devrimci her çalışmayı öcü gibi gösteren ve onu kendi biçimsiz kalıbına sokmaya çalışan her tirden andavallı görüngülere meydan okumadan, örgütlü bir yaşama adım atılmaz.

Şunu çok iyi biliyoruz ki; yakın görev-lerimizin ilki; sağlam bir örgütsel mekanizma yaratmaktır. Bu nasıl olacak, kiminle ve nerede olacak sorularının cevabı kolaydır ama hayata geçirmek zordur ve emek gerektirmektedir. İşte tamda bu noktada, emek verenler, mutlaka doğru olanı bulmaya muktedir de olacaklardır.

pratiğin birincil ihtiyacı olarak adımlarımızı, devrimi düşündüğümüz topraklarda örgütlü yaşama doğru atmakla başlamak zorundayız. Birincil görevimiz bu. Bunu yapmadan hiçbir yakınmayı, hiçbir hengameyi devrimci tarzda ele almamızın imkanı olamaz. Devrime ihtiyacı olan toplumsal realitenin dışında kalarak, devrim üzerine fetva verilemez. Bu olsa olsa, kendini tatmin ve istavroz çıkarma olur ki; buna da devrimlerin ihtiyacı yok.

Şunu çok iyi biliyoruz ki yakın görevlerimizin ilki sağlam bir örgütsel mekanizma yaratmaktır. Bu nasıl olacak, kiminle ve nerede olacak sorularının cevabı kolaydır ama hayata geçirmek zordur ve emek gerektirmektedir. İşte tamda bu noktada, emek verenler, mutlaka doğru olanı bulmaya muktedir de olacaklardır. Yoksulluğunu gözlerine çivilemiş, üç çocuğuyla birlikte ekmeği suyla yutan, işsiz kalıp ağlayan, sürülen, soyulan, ölen insanın dinamiklerine eğilmek zorundayız. Temel organizmaları yaratmak öncel iken, bunun hareketi bile çok uzun uğraşlar gerektirmektedir. Bunların tümü, hayatın gerçekleriyle uyum içinde ilerlemektedir, yoksa dünyayı yaşadığı arka bahçeden görenlerin sa-

vurmalarıyla ve sahte manifestolarıyla değil. Devrimci pratik içine çekilmeden, onun sorunlarını omuzlamadan, ondaki çelişkileri, avantajları, riskleri omuzlamadan; fezanın bilmem hangi köşesinde ahkam kesmek, -deyim yerin-

deyse- içi boş bir tenekenin gürültülü sesinden başka bir anlam olamaz. Koşullardan, avantajlardan sıkça bah-

sederken devrimcileri, devrimci aktiviteleri hedef tahtasına oturtan bu türden yaklaşımların tek tutarlılığı kapitalizmin yeni versiyonlarıyla her daim uyum içinde olmalarıdır. Nereye giderlerse gitsinler, ne yaparlarsa yapsınlar kafalarının devrimci olacağını, hep öyle kalacağını, pişkince anlatıp duran bu idealist türevler; sadece zar zor yürüten çabaların üzerine hücum eden kuzey yellerinin bir küçük üfürüğü olabilirler. Tartışılır bir yanı olmayan en bariz gerçek, yakınma, dövmeme ve yıkılma yerine devrimci pratiğe girerek onun aktif unsuru olmadan, hiçbir şeye kadir olunamayacağıdır.

Sürecin sorunlarını kavrama ve ona yön verme ihtiyacı, bize sağlam ve fırtınalara dayanabilen mekanizmalarda buluşmayı emrediyor. Dünya yıkılıyor da olsa, eğer bu yönüyle hazırlıklı değilsek, ve sürece yön verecek mekanizmalara sahip değilsek; ya da bunları oluşturmanın çabaları içinde değilsek, söylenen laf-ı kelamin hiçbir anlamı olmayacaktır. Kavgayı,

mücadeleyi başkalarına havale edip, kendini toplumsal sorunların dışına çıkaran, ve ağır bedellerin tümünden soyutlayan pratik, devrimci pratik olmayacağı gibi, devrimci faaliyete de pratik bir yaranı yoktur.

ÖRGÜTLENMENİN NİTELİĞİ İÇİN BİREYSEL YETİLERİ GELİŞTİRELİM:

Temel sorunlarımızı ele alırken; bunun bireysel çaba, yetenek ve istemlerle direk bağlantılı olduğunu hepimiz biliyoruz. Kolektif çalışmaların tümünde, cisimleşmiş nitelikli insan emeği faaliyetin çapını, aktivitesini, kapsama gücünü belirleyecektir. Sistemle ve onun yerleşik alışkanlıkları ile arasına kalın çizgiler çekemeyen, bu mecranın dışına çıkamayan, ikilemlerini çözümleyemeyen bireylerin örgütlü yaşama katılmaları, bunun içinde aktifleşmeleri, bedel ödeme cüreti kuşanmaları olanaklı değildir. Olanaklı olmayınca da; her yere ateş edip, bakın örgülleriniz sizi avutuyor, onlara neden boyun eğiyorsunuz, türünden ipe sapa gelmez nasihatlarla kolektifin fertlerinin insani duyarlılıklarının üzerine yürüyorlar. Oysa, bu tür çağrıların özsel gerçeği:

Temel sorunlarımızı ele alırken; bunun bireysel çaba, yetenek ve istemlerle direk bağlantılı olduğunu hepimiz biliyoruz. Kolektif çalışmaların tümünde, cisimleşmiş nitelikli insan emeği faaliyetin çapını, aktivitesini, kapsama gücünü belirleyecektir.

bi bu türden yoğun çalışmaların etkili olmadığını söylemek imkansız. Burjuvazi en iyi borazancıları olarak bu

ona itaat etme bana, benim burjuva zirvalarına itaat et ve arka bahçeye benim yanıma gel, anlamı yüklenmiştir. Bu vb. histeriler; daima var olacak tali etmenlerdir. Bunlar; kapitalizmin her alandan yürüttüğü ideolojik, politik bombardımanın sadece bir yanını teşkil etmektedir. Ta-

kesimlere dayanmıştır hep. Sol adına konuşup, o zaman yanlış yaptık; ya da o eskidendi, her şey değişti baki dünyayı görün, türünden demagogilerle ve biat teorileriyle devrimci mücadelelerin önüne dikilirler. Bu kesimlere ve onların Amerikan menşeli efendilerine en iyi cevabı, halkın sefaleti ve sermayenin açmazı vermektedir. Ama bunu yığınlar izah etmek bir hayli özel çabayı ve yeteneği gerektirmektedir.

Devrimciler ayrı seslere aldırmandan, ama onları da duymazdan gelmeyecek donanmalıdır. Temel sorun, halkın ihtiyaçlarını doğru saptamak, ve bu ihtiyaçlara uygun düşen değişim politikaları üretmek ve yığınları kazanmaktır. Bunun için de vazgeçilmez biçimde pratiğin içinde, en karmaşık yerinde olmak zorundadırlar. Devrimin neferleri yine bu eylemsel ve teorize edilmiş toplumsal gerçekler içinde ustalaşabilirler. Bunun başka bir yolu yok. Biliyoruz ki, her toplumsal gelişme kendi özel güçlerini de eğitecektir. Kendi kahramanlarını, pratisyenlerini, teorisyenlerini yetiştirecektir. Bu kesinlikle pratiğe sıkıca bağlanmakla olanaklı. Yanlış ve doğrular ancak bu pratik içinde devrimci bir çalışmayla su yüzüne çıkabilirler.

İşte tamda bu noktada, saç tıraşının dahi Amerika'dan ihraç edildiği ve gülmelerin, ağlamaların dahi Amerikan vari bir hal aldığı atmosferin içinde, geniş kültürel bombardmanın etkilerine karşı güçlü bir direnişle işe başlamak, niteliği artırmak için zorunludur. Yaşamı, bulunduğumuz ilk noktadan değiştirmeye başlayarak, kendimize, kendi alışkanlıklarımıza, davranış biçimlerinize hükmetmek zorundayız. Bu zorunluluk, bilimsel vargılarla yaldızlanan inançlarımızın bir gereğidir. Ya değiştirecek ve değişim faaliyetine aktif biçimde katılacağız, ya da bunlardan geri durup, -geri duruşu da olduğundan farklı gösteren

riyakarlıklarla- gelişmelerin peşinden sürükleneceğiz. Toplumsal gidişatın hayra yorulur bir yanı olacaksa bu, insanın üretken çabasına bağlı olacaktır. Kendi kulvarını belirlemek, buna sıkıca tutunmak ve onu geliştirmek; hiçbir lafa meydan bırakmayacak kadar somut bir eylem biçimidir. Süreci ancak bu türden aktif ve yoğun bir çabayla yakalamak mümkün olabilir.

Sürecin politik, iktisadi kültürel gelişimini belirleyecek önemli etmenlerin başında, özel yeteneklerin örgütlenmesi ve bunların nitelikli hale getirilmesi gelmektedir. Türkiye toplumunun anti-demokratik yapısı ve Osmanlı'dan kalan zapturaptı geleneği, görece bir burjuva demokrasisini dahi yaşamamış olması, hem kültürel alanda yabancı yağmacı kültürlerle karşı direnişini zayıflatmakta, -çünkü bu kesim iktidardır ve güçlü olandır- hem de sinmiş ve kabullenmiş bir realite içinde uyanışı daha zor kabul eden bir minvalde bulunmaktadır. Bu durum, devrimcilerin daha kapsamlı biçimde donanmalarını ve yerleşik olan, geri olan, emperyalist olana karşı daha kesin bir mücadele hattı belirlemelerini zorunlu hale getirmektedir. Aynı zamanda toplumsal tabakalar ve her bir özgül dair özel politikalar ve ona uygun yöntemler belirlemek gerekiyor.

Bireysel çabaların ve yeteneklerin geliştirilmesi, her bir çalışmanın niteliğinin yükselmesi anlamına gelecektir. Devrimciler, bulundukları her yerde bir alan açmayı, değer yaratmayı, üretmeyi esas alırlar ve bu onların varlık nedenidir. Örgütsüz kalmaktansa, en 'zayıf örgütte' olmayı tercih ederler. Ama bu, 'zayıfla' yetinme anlamı taşımaz hiçbir zaman. Devrimcilerin felsefesinde, örgütlenmenin mücadelesi için zorunlu ilk şart olmasının pratik anlamıdır bu. Birey, örgütlenmenin genel ortak iradesi içinde kolektife dönüşür. Soluk alıp vermesi dahi bu ortak kültüre, ortak emeğe,

ortak üretime, ortak ilerlemeye hizmet edecektir. Sorunlar karşısında eveleyip gevelemeye hiç gerek yok. Hayatın ve devrimci yaşamın bir parçası olacak mıyız, olmayacak mıyız? Temel soru bu. Soruya kendisince olacağım, cevabı verenlerin, bu bakış açısına uygun olarak adım atmaları zorunludur. Çareyi, dışımızdaki aldırma-zlıklarda aramak boşuna. Öncelikle kendi benliklerimizle, özgüvenimizle hesaplaşmak zorundayız. Evet, herkes bilmelidir ki süreç zor ve karmaşık. Her alanda bir dizi karmaşık sorunu çözerek ve kendimizden bir şeyler vererek ilerlemek zorunda olduğumuzu biliyoruz. Feragat ve fedakarlık yapmadan devrimin iççisi olmak olanaklı değildir. Hem kapitalizme sıkıca yamanmak, onun alışkanlıklarıyla başı neşir olmayı elden bırakmamak, hem de devrimci olmak bağlaşıp değildir. Hem, herşeyden şikayetçi olmak, hem de elini sıcağından çıkarmamak, poporu sıcak minderden kaldırmamak tutarlı bir muhalefet yapmak değildir. Ve sadece yakınmak, düzene entegre olmuş en gericisinden, her hangi bir farkın göstergesi olamaz. Değiştirme eylemine katılmayan, değişimin öznesi olamayan insan, doğal olarak geleceğin temsilinde söz sahibi olamaz. Yakınmalarıyla, gına getiren dengesiz ruh haliyle, kusursuz miskinliği ile tarihin akışında kaybolup gidecektir. Herkes, Ben ne yapıyorum? sorusuna, daha fazla sormalı ve yüreğinin pasını kazıyıp, -varsa- cüretiyle öne çıkmalıdır. Aksi durumda sürecin kendisi hiçbir yakarıya meydan vermeden akıp gidecektir.

HER ALANDA BİRLİKTE HAREKET:

Sürecin özel sorunlarının başında, -belirttiğimiz gibi- bizden kaynaklı özel yanlar öne geçmiş bulunuyor. Sürecin akışını ele geçirebilecek

kurumlaşmalar yeterli güçte ve sağlamlıktadır değil. Hâlâ kendi sorunlarımızı aşma derdindeyiz. Bire bir proletaryaya, köylülere, orta sınıflara önderlik edebilecek seviyenin çok gerilerindeyiz. Sistem karşısında ciddi bir alternatif olabilme problemlerinin ezici ağırlığını yaşıyoruz. Memurlar yıkımda ve hoşnutsuz, işsizlik giderek büyüyor, proletarya sessiz sefaletini oynuyor, orta sınıflar giderek çözülüyor ve tekelleşme var gücüyle yoğunlaşıyor, bağımlılık iliklerine kadar işlemiş bir devlet çarkının çatırdamaları duyuluyor, kriz ve savaş açmazında egemenler arsındaki dalaşlar giderek artıyor, faşizan uygulamalar her yanda giderek boyutlanıyor, üreticiler mitingler ve protestolar yapıyor, her gün onlarca bireysel cinayet, intihar, kap kaç, fuhuş, giderek boyutlanıyor! Bütün bu somut gelişmelere karşın, kaynayan bir toplumsal yapının içinde devrimci aktivitelerin çok yetersiz olduğunu biliyoruz. Bu nedenle somut güncel ortaklıklar oluşturmak gerekmektedir. Birlikte hareket, her zamankinden daha da gerekli ve zorunludur.

Toplumsal muhalefeti örgütlemeye cephe birlikleri oluşturmak zorunlu bir ihtiyaç. Başından beri savundugumuz temel yaklaşımımız, ideolojik ve politik eksene dayalı üç kapsamda cephe birliktelikleri oluşturmak ve bunu daha geniş bir yelpazede Halkın Birleşik Cephesi perspektifiyle bütünleştirmek. İlk kapsam Maoist cephe güçlerini içermelidir. Türk ve Kürt devrimci realitesi ele alındığında, genel devrimci konjonktürün, somut olarak güçlerin dağılımını ve ayrışımını tanımladığı kadarıyla, Maoizm bu coğrafya da en önemli etkiyi ve gelişimi sağlayabilecek dinamiklere sahiptir. Fakat bu, öznel yetmezliklerden ve yanlış uygulamalardan kaynaklı olarak ciddi bir güç yitimine

uğramış olmakla birlikte, halâ alternatif olma imkanı en yüksek ideolojik ve politik çizgiyi temsil etmektedir. Yine Maoist güçlerin kısa geçmişinde yaşadığı parçalanmalar ve bunun yarattığı tahribatlar, somut olarak ortaya çıkan farklı yapılanmalar, devrimci siyasi çizgi içinde birbirine an yakın hareketlerdir ve aynı kökten beslenen bu yapılar, her ne kadar farklı tonlarda oportünist karakterler arz etseler de, hali hazırda Marksizm'e en yakın güçler olma özelliklerini korumaktadırlar. Yanlış eğilim

ve yaklaşımlar, dönemsel kimi uç uygulamalar, bir bütün olarak hareketlerin politik çizgisini ret etmeyi doğurmamalıdır. Özellikle -pratikte- devrimci bir iddiası olmayıp, devrimcilerin hatalarını, eksiklerini göklere çıkarıp, sonra -kendileri dışında- herkesi altında bırakacak şekilde yere bırakmak ve bu türden yaklaşımlara pirim vermek asla doğru değildir ve bireyin çıkarımı örgüt çıkarımından önde tutan eğilim ve yaklaşımlardan özenle kaçınılması gerekmektedir.

Dönemin sorunları babında en çok mağdur olanlar olmamıza rağmen, ısrarla Maoist güçlerin (İttifak, eylem, cephe) birlikteliklerini savunmaktayız. Bunun, devrimin temel sorunlarına yaklaşımdaki ciddiyetimiz, samimiyetimiz, duyarlılığımızla ilgili bir

... somut güncel ortaklıklar oluşturmak gerekmektedir. Birlikte hareket, her zamankinden daha da gerekli ve zorunludur.

Toplumsal muhalefeti örgütlemeye cephe birlikleri oluşturmak zorunlu bir ihtiyaç. Başından beri savundugumuz temel yaklaşımımız, ideolojik ve politik eksene dayalı üç kapsamda cephe birliktelikleri oluşturmak ve bunu; daha geniş bir yelpazede Halkın Birleşik Cephesi perspektifiyle bütünleştirmek. İlk kapsam Maoist cephe güçlerini içermelidir. Türk ve Kürt devrimci realitesi ele alındığında, genel devrimci konjonktürün, somut olarak güçlerin dağılımını ve ayrışımını tanımladığı kadarıyla, Maoizm; bu coğrafya da en önemli etkiyi ve gelişimi sağlayabilecek dinamiklere sahiptir.

yan olduğunu düşünüyoruz. Doğru olan politikalar karşısında yanlış olanların da peyderpey törpüleneceğine ve devrimin temel gereksinimleri etrafında düğümleneceğine olan inancımızın bize emrettiği buyrudur bu. Her konuda olduğu gibi, bunda da devrimcilerin yakınıp, dövünmesi söz konusu olamaz. Tavırlarımız, eleştirilerimiz ve dostluklarımızın pürüzsüz olması gerektiğine inanıyoruz. Bu nedenle, devrimci kurumlara karşı her yaklaşımımız, devrimcilerin birlik ve daya-

nışmasını gözetmek zorundadır. Tarihi tecrübe edebilen ve kayıplarından haz duyumayan herkesin, her kesimin de yapması gerekenin bu olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle, birinci kapsam olarak kendini Maoist gören güçlerin toplumsal mücadelelerde birlikte hareketini önemsiyoruz. Gerek halk savaşının sıcağ alanlarında, gerek kentlerde ve demokratik çalışmalarda, ortaklaşa belirlenecek olan ve geneli ifade edebilecek temel ilkeler dahilinde, her alanda ('Maoist

Cephe Güçleri' vb. gibi ve buna uygun demokratik adlandırmalarda kullanarak), ortak bir mücadele hattı örülmelidir. Böyle bir girişim; devrimin parçalı olan güçleri ve kitleler için önemli bir moral etki yaratacağı gibi, süreci tek başına karşılamak

olanağı olmayan güçlerin daha derli toplu bir duruş göstermeleri açısından da anlamlı olur. Örgütlü demokratik tepkileri artırır, başka kanallara akma ihtimali yüksek olan muhalefeti devrimci bir mecrada tutma kabiliyetini geliştirir. Sendikal alanlarda, ve kitle örgütlerinde yönetimlerin ele geçirilmesinde kolaylık sağlar. Bu gibi alanlarda yönetimler ele geçirilemeden, mücadelesinin radikalleştirilmesinin zor olduğunu herkes bilmektedir. Benzeri bir dizi olumluluğa kaynaklık edeceğine inandığımız bu gerekliliği somutta savunmaya ve uygulamaya çalışacağımızı belirtmek isteriz.

İkinci kapsamda silahlı devrimci güçlerle ortak bir cephe oluşturmayı gütmek gerek. Bu birincisine göre daha zordur, ama birinci oluşturulabilirse, ikincisinin yolu daha da aydınlanmış olur. Silahlı devrimci güçlerle oluşturulacak cephenin önemi reformizme ve her türden burjuva liberalizmine karşı önemli bir mevziyi ortaklaştırma anlamı taşıyacaktır. Bunun pratik sorunlarını çözmek, te-

orik sorunlarını çözmekten daha da zordur. Ama anlayış geliştikçe ve teorik düzeyde bu türden girişimlerin önemine vakıf olundukça, pratikteki pürüzlerin aşılması kolaylaşacaktır. Maoist Cephe Güçleri bu cephe içinde tek bir bütün olarak yer almalıdırlar. Silahlı devrim cephesi, politik olarak ortaklaşılabilen her alanda birlikte hareketi,

ortaklaşılabilen her durumda bağımsız inisiyatifli benimseyerek sorunları asgariye indirebilirler. Eylemde birlik, ajitasyon da, propa-

ganda da ve örgütlenmede serbestlik ilkesi sıkı sıkıya tanınmalı, bunlar tanınırken, gurubun büyüklüğüne küçüklüğüne göre biçimler alınmamalı. Bu

türden oluşumlar, halkın silahlı devrimine yakınlaşmasını ve bu alanda oluşacak kitlesellik, silahlı mücadelenin zorunluluğunun kavratılması kolaylaşacaktır. Silahlı karşı devrimin zora sokulmasında önemli etkiler sağlayacaktır.

Üçüncü olarak genel devrimci cephe. Reformizme, liberalizme, sistem içi anlayışlara karşı her alanda ortak tutum. Her alanda birlik. Bu cephe içinde, Silahlı devrim güçleri ortak hareket etmelidirler. İster toplu ayaklanmacı stratejiyi, ister başın-

İkinci kapsamda silahlı devrimci güçlerle ortak bir cephe oluşturmayı gütmek gerek. Bu birincisine göre daha zordur, ama birinci oluşturulabilirse, ikincisinin yolu daha da aydınlanmış olur.

Üçüncü olarak genel devrimci cephe. Reformizme, liberalizme, sistem içi anlayışlara karşı her alanda ortak tutum. Her alanda birlik. Bu cephe içinde, Silahlı devrim güçleri ortak hareket etmelidirler.

reformistler karşısında kazanılmasının en önemli mevzisini oluşturmuş olacaktır.

Bunlar eğer bu gün kısmen gerçekleştirilmesi zor teoremler gibi

görünüyorsa; bu tamamen sorunlara yeterince vakıf olamayışımızdan ve kendimize güvenle hareket etmeyişimizdendir. Çevremizi şöyle

kısacık bir gözlemle tahlil etmemiz bile yığınlar ile aramızdaki uçurumun giderilmesinin çeşitli yollarını denemeye zorlayacaktır bizi. Devrimci bir dalga oluşturmalıyız.

Ve bunun 12 Eylül öncesi gibi, ya da 90'larda geliştiği gibi olmayacağı, kendi özgünlüklerini gerektireceğini bilmeliyiz.

Yakın dönem görevler açısından bakıldığında, devrimci aktivitelerin kendi içinde nitelik kazanması ve her alanda devrimci bir motivasyon yaratabilmek için geçmiş deneyimlerden doğru sonuçlar çıkarmak ve pratik görevler etrafında kilitlenmesi gerekmektedir. Sürecin akışını yineleyip durmak, pratik bir etkiye dönüştürülemedikçe fazlaca anlam ifade etmeyecektir. En başta, devrimin aksiyonları olarak toparlanmak, ve derinleşmek zorundayız. Bu anlamda birlik kültürünü geliştirmek, halkı temel sorunları etrafında toparlamak; kendimizle daha fazla uğraşmak zorundayız. Bir yandan örgütsel motivasyonları, kuralları, ilkeleri, disiplinleri yerleştirmek ve bunları geliştirmek gerekli ve zorunlu iken; diğer yandan süreci yakalayabilecek, taktik politikaların üretimine ve sürecin acil sorunlarına esnek bir yöntemle yanıt vermek gerekiyor. Tersi durumda hayatı da, sürecin avantajlarını da kaçırmaktan kurtulamayız.

İmha Devam Ediyor!

CAN CEMAL

Birinci yılını geride bırakan ölüm orucu direnişi; geldiği aşamada faşist devletin katliamcı yaklaşımlarıyla bir kere daha kanlı, kıyımcı operasyonlara maruz kalmaktadır. 11 Eylül'den sonra oluşturulan heyulaların pratik yansımaları, ezilen halkların katliamı olarak hayat bulmaktadır. 'Sınırsız özgürlük', 'sonsuz adalet', 'hayata dönüş' ve haçlı seferlerinin insan avına dönüşmesinde eylem birliği içine giren egemen güçlerin referansları eşliğinde; Türkiye'de de gereklerini yerine getiren TC devleti, katliamcı yüzünü ve işlerliğini daha rahat biçimde ifşa etmektedir.

Sessiz ölüm ve etkisizleştirme şeklinde süren sürece dahi tahammül edemeyen faşist devlet; 5 Kasım günü, panzerlerini ve binlerce polisini Küçükarmutlu'daki direniş evinin üzerine sürerek, devrimcileri katletti. Katliam o kadar sıradan ve önemsiz bir olay düzleminde ele alındı ki; bir bayram havasında gerçekleştirildi. Devletin tüm çirkeflikleri ve imha siyaseti bir yana, bu uygulamaların etkili olmasında devrimci cephenin önemli sayılabilecek kusurları bulunmaktadır.

Bu gelişme uzun zamandır beklenirken; devletin bu katliam politikalarına ve sürecin dezavantajlarına göz kapayan devrimci yönelme, ölüm oruçlarının devamıyla, kayıpları daha da ağırlaştırmıştır. Geliyorum diyen ve giderek ağırlaşan koşulları yeniden gözden geçirme, kayıpları bir noktada durdurup, daha ileri evrelerde ve daha güçlü çıkışlara hazırlanması gerekliliğini hafifseyen bir yönelim içinde bulunmaktadır. Türk devletin içine girdiği ekonomik kriz ve bunun yarattığı siyasi baskı biçimleri

ve giderek artan militarist önlemler, kitlelerdeki kanıksama, vurdumduymazlık ve dünya konjonktüründeki son gelişmeler; faşizmin imha olanaklarını artırmış ve daha rahat hareket olanağına kavuşturmuştur. Bu olguları görmezden gelerek, sonuç alınabileceği ihtimallerine bağlı olarak, ölüm orucu eylemine devam eden devrimci güçler, ne yazık ki katliamların önüne geçemedikleri gibi, sonuç alabilme yeteneğini de giderek yitirmiş bulunmaktadırlar. Bir eylem; eğer güçlerimizin ağır kayıplarına yol açacaksa, ve bu önceden görülebiliyorsa, bu eyleme girilmez, ya da bu eylemin içinde durum değerlendirilerek geri çekilme taktiği izlenir. Saldırı mutlak eylem biçimi değildir ve her ne kadar buradaki bir tür meşru müdafaaı içeriyor olsa da, bu niteliğin başka biçimlerinin denenmesi de pek ala olanak dahilindedir. Bu değerlendirmeler olgulara dayandırılmalıdır ve kim bize ne diyecek kaygılarından ve düşmandan taviz koparamamanın azabından kurtulmalıdır. Açık ki; devlet imha siyasetine, kriz koşullarında ve dünya çapındaki insan avı atmosferinde daha rahat devam edecektir. Bunun bir çok örneği vardır ve sürecin sessiz ölümüne dönüşmesindeki önemli etkenlerden biri de budur. Katliamların devasa boyutuyla bile alakadar olabilen çok sınırlı bir çevrenin olması düşündürmek zorundadır. **Bu konuda kendi siyasetimizi gözden geçirmeyi, ve dost devrimci güçleri eleştirerek uyarmayı bir görev sayıyoruz.** Küçükarmutlu'da ölüm orucu dışında, bölgenin, mahallenin ve evlerin savunulması boyutu, -daha doğrusu savunamadaki yetersizliği, - bu muharebedeki konumlanışımızı da ifade etmektedir. Her haliyle yetersiz ve çok sınırlı bir karşı tepkiyle yanıtlamış olmamız; somut bir durum göstermesini ifade etmektedir. Başından beri,

dışarıda verilen yanıt çok sınırlı olmuş ve devletin pervasızlığını geri püskürtülecek seviyede bir çalışma ortaya konulamamıştır. Bu da güçler dengesini, ve dönemsel pozisyonları daha net ifade etmektedir.

Faşist diktatörlük, alabildiğine pervasız davranırken; bu pervasızlığı bertaraf edebilecek eylem biçimleri geliştiremediyse; buna karşı aktif bir savunma pozisyonu oluşturamıyorsa, bu en başta bizim kendi sorunlarımızdan kaynaklanmaktadır ve girişilecek her eylemde bu gerçekliği bilerek hareket etmek zorundayız. Ters durumda kayıplarımızın çok daha fazla olması ve düşmanın rahatça at koşurması kaçınılmaz hale gelir. Örgütlü vuruş ve eylem boyutumuz, kitleler ile kurduğumuz bağlar, harekete geçirebildiğimiz güç, genel politik atmosfer ve karşı devrim güçlerinin pozisyonu, eylemlerimizin biçim, içerik ve niteliklerini belirlerken; sürecin açmazlarını doğru tahlil etmek durumundayız.

F tipi zindan gerçeğinin kapsamlı bir eritme ve etkisizleştirme sürecini dayatıyor olduğunu genel olarak kabul etmekle birlikte; bu imhanın daha uzun bir zaman dilimine yayılacağı gerçeği; buna karşı geliştirilebilecek eylemlerin kapsamını ve bunların yayılacağı süreçleri daha geniş kılmaktadır. Geçmiş dönemlerde zindanlardaki faşist uygulamalarla karşılaştırıldığında, bu zorlu gediklerin parçalanması, bu alanlarda uzun süreli bir hapsleşmeyi ve mücadeleyi göze almak ve bu mücadeleyi yığınların dayanışmalarına taşınmak gerektiğini tanımlamaktadır. Ve bu alanlardaki ablukayı parçalamak da olanaksız değil. Bu günün koşullarının derinlemesine kavranması ve geri çekilme taktiklerinin üzerine yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Devlet istediğine ulaşmaktadır ve etkisizleştirmeyi tüm

gedikler aşabilir. Bu mümkündür ve denenmelidir. Bu günün koşulları içinde böyle bir karşı ko-
yuş sürerken, eylemin esasını ölüm
oruçları oluş-
turduğundan, fiili dire-
niş tavrı daha
ikincil kal-
maktadır.

Armutlu'da katliam işte terör! 4 ölü 12 yaralı

hızıyla hayata geçirmektedir. Bu dö-
nemde ciddi biçimde, kayıplar ve ka-
zanımlar karşılaştırılmayı gerektir-
mektedir.

İdeolojik boyutuyla bir teslimiyeti
sağlayamayan devlet; fiziki olarak im-
hayı esasa oturtmuş, bunda önemli ba-
şarılarda sağlamış bulunmaktadır. U-
luslararası genel havanın da bu yön-
de esmesi, bundan sonra olası geli-
şmelerinde işaretini vermektedir. İmha
asal amaç ve uygulama olmaya devam
edecektir. Oluşmuş olan bu ortamda,
güncel mücadele taktiklerini bu genel
havadan soyutlayarak, niyet edilene
göre belirlemek doğru bir yaklaşım ol-
masa gerek. Zindanlarda süren ölüm
oruçlarıyla sakat kalan yüzlerce dev-
rimci ve her bahaneyle katledilen yine
onlarcasının söyleyecek sözleri bitmiş
değildir ve bu sadece bir muharebenin
sonucu olarak ifade edilebilecek bir
gelişmedir.

11 Eylül'den sonra, F Tipi zindan-

larda ve tüm ceza-
evlerinde baskılar
daha da yoğunlaş-
tırılmış, hak gasp-
ları artmış, bu yön-
deki gelişmeler ye-
ni katliam boyutla-
rını ortaya çıkarır
yöne doğru eviril-
mektedir. Buna

koşut bir tepki ve duyarlılık da ne ya-
zık ki görülememektedir. Önümüzde-
ki yakın dönem açısından da durumun
bundan çok farklı olacağını söyleye-
meyiz. Sürecin tüm dayatmalarına
karşı devrimci iradeyi ayakta tutmak,
kayıpların aza indirmek ve daha kap-
samlı, sürekli muharebeler için güçle-
ri konumlamak gerekmektedir. Beyaz gü-
çlerin imha politikalarının boşa çıkarıl-
ması, kolay olan taktiklerle hayata ge-
çirilemeyeceği açık. Uzun süreli da-
yanma ve karşı koyuşu örgütlemek,
geniş yelpazeden esen bir karşı etkiyi
yaratmak şart. Ölüm oruçlarının ve
açlık grevlerinin kanıksanır olduğu
yerde, farklı taktikler geliştirmek ge-
rekli bir hal alabilir. Yaptırımlara
topluca uymama, ve tüm fiziksel,
ruhsal şiddete rağmen; beyaz gü-
çlerle karşı karşıya dövmeyi uzun
zamana yaymak ve bunun demok-
ratik tepkilerini örgütlemek, düş-
manın ördüğü kale duvarlarında

Bilinen odur ki; faşist diktatörlük
imhayı içeride ve dışarıda, önemli bir
muhalafetle karşılamadan yerine ge-
tirmektedir ve günün özel koşulları
buna bir hayli de imkan sunmaktadır.
Var olan sesler boğulmakta, gündem
burjuvazinin medya krallarıca ve
egemenlerin istediği tarzda belirlene-
rek, var olan bu seslerde boğulmakta-
dır. Milyonlarca insanın gözleri önün-
de işlenen cinayetler, kendilerini yakıt-
lar, denilerek topluma yutturulabili-
yorsa; bu salt faşizmin çok riyakar ol-
masından değil, aynı zamanda 'seyir-
cilerin' amansız bir vurdumduymazlık
içinde olmasından kaynaklıdır. Faşizm
insanların rahatça katledildiği bir ülke
ister; ama bunu ona veren yığınlardır.
Yığınların -en azından önemli bir bö-
lümü- bizden yana tavır koymuyor, ya
da koyamıyorsa, düşmanla girişeceğimiz
her muharebede yalnız dövmek
zorunda olduğumuzu bilerek hareket
etmek durumundayız. İmha sürüyor ve
bunu alt edebilmek için; yönelimler-
mizi, taktiklerimizi gözden geçirmek
zorundayız. En azından, kendi cephe-
mizden yapabileceklerimiz üzerine da-
ha fazla düşünmeliyiz. Devrimcilerin
iradesi, hücreleri aşır alanlara
ulaşabilen bir cürete sahiptir, yeter
ki o irade tümünden yok olmuş
olmasın.

Dışa Bağımlılık ve Yoksulluk Artıyor

MURAT ADIGÜZEL

Türkiye'nin dışa bağımlılığı Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme yıllarına rastlar. 1838 yılında İngiltere ile imzalanan Ticaret Antlaşması ile başlayan kapitülasyonlar, zamanla gelişir ve öyle bir hal alır ki; yabancı ülkeler borçlarını almak için "Duyun-u Umumiye" yasası ile binlerce memur görevlendirir.

Bundan yaklaşık 125 yıl önce borçlarını almak için memur görevlendiren zengin ülkeler, şimdi K. Derviş gibi bir memuru ekonomiden sorumlu devlet bakanı yapıyor. Diğer finans kuruluşlarına ve önemli kurumlara (Türk Telekom gibi) memurlarını atıyor. Bu memurlar sömürge valisi gibi çalışıyorlar. Ülkenin yer altı ve yerüstü kaynaklarını rahatça yağmalıyorlar.

Uluslararası sermaye dünyada daha etkin olmak ve tüm kaynakları hakimiyetine almak için "küreselleşmeyi" öne sürüyorlar ve bunu kabul ettirmek için de IMF ve Dünya Bankasını devreye sokuyor. IMF ve DB'nin temel amacı, ülkelerin borçlarını ödemesine yardımcı olmak değil, uluslararası sermayenin istikrarlı bir ortamda serbestçe dolaşımını sağlamaktır. IMF ve DB için önemli olan sermayenin istediği zaman gelip, istediği zaman ulusların kaynaklarına el koymasındır. Bunun içinde bağımlı ülkeleri yapısal uyum programları (YUP) adı altında iyice ba-

ğımlı hale getiriyor. YUP uygulanan ülkelerin hemen hemen hiç birisi ekonomisini düzeltememiş ve uluslararası tekelci sermayenin boyunduruğu altına girmiştir.

Uluslararası sermaye Osmanlı döneminden beri varlığını devam ettirmektedir. "Ulusal Kurtuluş Savaşı" Türk ticaret burjuvazisinin üst tabaka devrimi olduğu için yabancı sermaye ile işbirliği devam etmiştir. 1925 İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlarla emperyalistlere bağımlılıklarını beyan etmişlerdir.

Uluslararası sermaye, 1929-1933 arası krizden ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla pazarlarını genişletmeye koyulmuştur. Demokrat Partinin her mahallede bir milyoner yaratma politikası ile ülkemizin talanını ve yağmasını hızlandırmıştır. Osmanlı döneminden kalan yabancı şirketlere Türk kurtuluş savaşından sonra yeni şirketler eklenmiştir. 1950'lerden sonra yabancı şirketler hızla çoğalmaya başlamıştır. Toplumsal toplam üretimde kapitalist üretim tarzı ağırlığını yavaş yavaş hissettirmeye başlamıştır.

Uluslararası sermayenin yatırımları ile dışa bağımlılık artarken içeride "iç başkalaşım"la yarı-feodal üretim ilişkilerinde çözümler huzlanmış ve kapitalist üretim ilişkileri hakim hale gelmiştir.

Ülkenin uluslararası sermayeye resmen peşkeş çekilmesi 24 Ocak 1980 kararları ile başlamıştır. Bu kararları uygulamada tüklenen egemen sınıflar 12 Eylül askeri faşist darbesi-

ni yaparak 24 Ocak kararlarını uygulamaya sokmuşlardır. Bu kararların mimarı Turgut Özal, DB görevinden ayrılıp başbakan olmuştur. Yakın zamanda Kemal Derviş de başbakan olursa hiç şaşmayalım.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri ülke ekonomisinde önemli bir yer tutuyor; gerek istihdam gerekse de üretim ve ihracat açısından. 24 Ocak kararlarının esas amacı ülkeyi tamamen uluslararası sermayeye yerlim etmektir. Uluslararası sermayenin ülkelere girişinde iki temel faktör vardır. Bunlar; fiyatların serbest olması ve ücretlerin baskı altında tutulmasıdır. Özelleştirme adı altında KİT'ler kendi değerinin çok altında uluslararası tekelere ve onların yerli işbirlikçilerine devredilmiştir. Fiyatlar serbest bırakılmış, ücretler düşürülmüş, ülke ucuz emek cennetine dönmüştür. Milyonlarca işçi işinden olup işsizler ordusuna katılmıştır. Yoksulluk artmaya başlamıştır.

Uluslararası sermaye Tahkim Yasası, Gümrük Birliği vs. gibi yasalarla ülkede istediğini yapmaktadır. ülkemizdeki yerli firmalar tekelin rekabetine dayanamayıp iflas ederken, yabancı firmalar marketlere varana dek kendileri açıyor.

24 Temmuz 2001 tarihli Milliyet Gazetesi'nin verdiği habere göre "Türkiye'de 2470 yabancı firmaya; uluslararası finans kurumu, İslam Kalkınma Bankası ile 111 ülkede 8011 firma veya kişi ortak bulunuyor.

Ortak şirketlerin sayısı:

Almanya.....	1452
S.Arabistan.....	88
Hollanda.....	610
Lübnan.....	85
ABD.....	597
KKTC.....	83
İngiltere.....	564
Lüksemburg.....	78
İran.....	507
İsrail.....	76
Fransa.....	393
İsveç.....	76
İtalya.....	327
Ürdün.....	72
İsviçre.....	318
İspanya.....	70
Irak.....	294
Danimarka.....	62
Rusya.....	278
G. Kore.....	55
Suriye.....	227
Kanada.....	43
Avusturya.....	138
Ukrayna.....	36
Çin.....	130
Mısır.....	30

Tabii ki Ürdün, Lübnan, Mısır, KKTC vs. gibi ülkeler kendi bağımsız sermayeleri ile değil bağımlı oldukları emperyalist ülkelerin sermayeleri ile ortaklaşa olarak yatırım yapıyorlar.

Bu istatistiki bilgiler de gösteriyor ki, Türkiye uluslararası sermayeye göbekten bağımlı ve bu bağımlılık hukuksal, sosyal, kültürel askeri alanlarda da sağlanmış durumda. Yeni-sömürgecilik daha da sistemleşerek bağımlı ülkelerin iktidarını, hükümetini, askeri gücünü elinde tutuyor. Ökelerin ulusal değerlerini (hala kalmışsa) yağmalıyor, medyaları aracılığı ile kendi yoz kültürlerini empoze ediyor.

Dışa bağımlılık bu boyutlarda seyredirken yoksulluk hangi boyutlarda seyrediyor. Ülkenin düştüğü

acıklığı durumu 30 Temmuz 2001 tarihli Cumhuriyet gazetesinden - M. Sucu - bir alıntı ile ele alalım.

"Enflasyonda Sudan'dan sonra %103 ile dünya ikincisi, günde 16.2 trilyon lira borç faizine gidiyor, toplanan toplam verginin %51'i sabit gelirlerden toplanıyor, toplam verginin %66'sı iç borç faizlerine gidiyor, sosyal güvenlik OECD sonuncusuyuz. OECD ülkelerinde ortalama altı çalışan bir emekli ücretini karşılarken Türkiye'de bir çalışan 2.4 emeklinin ücretini karşılıyor, çocuk işçi oranında %24 ile Kenya, Bangladeş ve Haiti'den sonra dünya dördüncüsüyüz, sosyal-sivil özgürlükler konusunda araştırma yapılan 191 ülkeden 136. sıradayız, kişi başına alkol tüketiminde üçüncü sıradayız, sigara tüketiminde dünya dördüncüsüyüz, son üç yılda uyuşturucu kullanımı %350 artmış, rüşvette araştırma yapılan 52 ülkede 8. sıradayız, günlük üretilen 66 milyon ekmeğin 16 milyonu israf ediliyor. Türkiye 2000 Guinness rekorlar kitabında "para birimi en düşük ülke" olarak yer alıyor."

Yoksulluk artıyor, üretim azalırken tüketim artıyor. İthalat artarken ihracat azalıyor. Zenginler günden güne zenginleşirken, fakirler günden güne fakirleşiyor. Kürt çocukları çöplükten ekmek toplarken günde 16 milyon ekmek çöplere israf ediliyor. Gayri safi milli hasıladan kişi başına düşen milli gelir günden güne azalıyor. Yoksullar kemer sıkarken zenginler göbek şişiyor. IMF ve DB hükümete sarılıyor, hükümet Kemal Derviş'e. Derviş zenginlere, zenginler yoksullara, yoksullar kemerlerine sarılıyor. "Eyy! kemerlerinden başka sıkacak şeyi olmayanlar, bir kere de gurtlağımızı sakan zenginlerin gurtlağını sıkarsanız yoksulluk açısından hep birlikte kurtulacağız."

Rüşvet, yolsuzluk, yağma, talan, denetimsizlik, plansızlık kapitalist sömürünün boyutunu gösteriyor. Bu durum "kapitalist üretim anarşiyi doğurur" diyen ustalarımızın 153 yıl önceki tespiti bir kez daha haklı çıkmaktadır.

Emperyalist burjuvazinin ve yerli işbirlikçi burjuvazinin üretim anarşisine karşı çıkıp halk iktisadının planlı kalkınma ekonomisini sağlayan toplumsal sistemi iktidara taşımamız. İşçi sınıfının önderliğinde devrimden çıkarı olan tüm halk katmanlarını ortak paydalarda birleştirip iktidara yürütmeliyiz.

Mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirildiği bir dünyada dünya halklarının kardeşlik sofrasında buluşmak coşkusu ile...

Kitabın adı:
Doğu'nun Talanı ve İnkarı
Kitabın yazarı:
Aytekin YILMAZ
BELGE YAYINLARI
İsteme adresi:
Divanyolu cad.
Binbirdirek Han 15/1
Sultanahmet/İSTANBUL
Tel/Fax: (0 212) 638 34.58

Bireyin Oluşumu ve Pratiğin Test Edici Niteliği

MEHMET YEŞİLTEPE

*"Kim ki bu güzel dünyadan ya-
kınmayla söz eder sadece. O kör ya
da ödektir" (Jose Marti)*

Benliğin oluşum sürecinde dışsal koşulların yoğun etkisi altında bulunan birey; tercih yapar ve geliştirebilir hale geldiği ölçüde varolan dengeyi lehine bozar. Ancak, kişiliğin oluşum sürecinde gözlenen dışsal olanın, içsel olan üzerindeki etkisi, hiçbir zaman tam olarak kalkmaz. Dengenin hangi yöne ağır basacağı, kişiliğin nasıl biçimlendiğine bağlıdır.

Tereddütle beraber yaşamaya alışmış insanlar gibi, kendinden emin ve sağlam adımlar atan insanlarda belirli bir arayış içerisinde olurlar. Tercihlerin kalın çizgilerle çekilmiş olması, yaşam içerisinde serpiştirilmiş irili ufaklı bilinmezleri yok etmez. Ayrıca, her tercihin kendine ait özel bilinmezlerini de bunun üzerine eklediğimizde sorulacak sorular gibi, peşine düşülecek cevapların sayısı bir hayli artar.

Yaşam öylesine bir örgüdür ki, bir soruya verilen cevabın kendisi bile yeni soruların sebebi olur. Benlik oluşukça, cevaplanmış sorulara yeni sorular eşlik eder. Çocuklukta bu ilişki, çok daha dağınık ve belirsizdir. Giderek, düşünce ile tanışan insan,

izlenimlerini bu çerçevede biçimlendirmeye başlar. Bu süreçte insan, kendi içinde bulunanı biçimlendiriyor olsa da; buradaki oluşum dışsal koşulların izini taşır.

BİREY, "KENDİSİ" OLAMADIĞI ÖLÇÜDE "BAŞKASI"DIR!

Kişi, kendi benliğinde saklı olanın ayırına varıp; bunu, düşünce ve inançlarıyla şekillendirmede süreci "kendisi" değil, bir başkasıdır. İnsanın, dışsal koşulların belirlenimini kırarak "kendisi" olabilmesi bir hayli zordur. Görünür ve görünmez bağlar, bir mknatıs etkisi yaparken, kopuşu da güçleştirir.

Mesele, sadece düşünmekten ibaret değildir; içsel dünyanın tüm bileşenlerini kapsar; beğeni ölçülerinden heyecana, duygu grafiğinden reflekslere kadar geniş çaplı bir alan söz konusudur. İşte bu alanda ya birileri cirit atacak ya da siz "kendiniz" olacaksınız. Kaldı ki, kişi kendisi olamıyorsa; özelliklerini yansıttığı bir başkasının taklidi veya parçalı hali olacaktır. Düşünün bir kez: kendi düşünce ve inançlarımızla örmediğiniz bir dünyanın ne denli öznesi olabilirsiniz. Kendisi olan, seçen ve uygulayan insan yerine; bir taslak veya başka bir bütünü tamamlayan parçası olarak varlık gösterirsiniz.

Toplum ilişkileri içerisinde -egemenlerce- herkese bir rol biçilmiştir. Bu kabuğu kıramayanlar, varolan dengenin bir aparatı olarak sistemi güvenceye alırlar. Böyleleri için yaşam sürecinde tek tek olgular bir rahatsızlık sebebi olsa da; harekete geçme ve kaderini değiştirme olasılığı yoktur. Kanaksanan sömürü, boyun eğilen zorbalık, yoksulluğu meşrulaştıran kanaatkârlık insanın benliğinde bir zincir oluşturur. Bunu koparıp atmak ise, ancak ilahi bir kudrete yakışık görülür. Açlıktan sürünürken dahi kaderini değiştirmeye adanmış insan tipinin ardında böyle bir gerçeklik yatmaktadır.

Kendi bilinmezlerini, içinde gizil halde olanı bulup çıkarmak, başkasına benzeme kolaylığı yerine, kendisi olmayı -zoru- seçmek, toplumda, değiştirici/dönüştürücü özne olmanın koşuludur. Toplumda bu tür özneler azdır; ancak, bunların etkisi çoktur.

Devrimcilik sürecinde de benzer aşamalar söz konusudur. Kişi, tanıştığı devrimci düşünce ile ya bütünlüğe; duygu -düşünce- inanç ortaklaşması yaşar ve yeni bir kişilik olarak varlık gösterir; ya da bu yenilik, üzerinde bir yama gibi durur ve bir süre sonra kendisini terk eder.

Gerçek bir kişilik sahibi olamayıp, milyonlar arasına karışan bireyler için yaşamsal amaçta da bir yal-

palama söz konusu olur. Kendisi dışındaki her şeyin etkisine açık süren bir yaşam, herkes tarafından kullanıl-maya açık olur. Bağrında topladığı kültür parçaları bir bütün oluşturmaz; ne kendisi ne de başkası olur. Kendi-ne ait temel değerleri olmayacağı için bir **hiçlik** ortamında yaşar. Benliğini, iç dünyasını düşünceleriyle buluştura-mamış, kendine ihanet etmiştir. Kendine ihanet edenin ihanet etmeyeceği hiçbir değer yoktur.

Kişilik taşlarının çarpık dizilme-sinde sistemin doğrudan rolü vardır. Bilinir ki, tatminsizliğin ösünde dö-vülünüş bencillikle, birbirinin altında-ki sandalyeye saldıran insanlar; baş-kasını ayakta bırakmanın sonuçlarını değil, oturabilecek olmanın rahatlığı-nı düşünür. Başkasının huzursuzluğu üzerine bina edilmiş bir huzur; huzur değildir. Kapitalizm, insanları ben-cillğe yönettiren, bireyle toplum arasındaki mesafeyi açar ve bireyi, tek başına ulaşılması olanaksız bir değere; özgürlüğe yabancılaştırır.

Çelişkileri aynı potada biriktiren toplum, düğümlerin birbirine dolaştı-ğı tam bir çözümsüzlük halini sergi-liyor. Beklentilerin karşılığını bula-madığı, umutların küçüldüğü bir or-tamda devrimcilik, tıkanmanın açıl-dığı bir kanal, karanlığa tutulmuş bir ışık işlevi görüyor. Böyle bir çözüme -devrimcileşmeye yönelme tercihi üzerinde engelleyici veya geciktirici etki yapan faktörler aşılabildiği ölçüde her kuşaktan insanın devrim-ci saflara katıldığı görülüyor. Bu ka-tılımı, umudu büyütme üzere, güçlü beklentilerle gerçekleştiren insanlar; sahip oldukları pozitif faktörlere ek olarak düzenin yüklediği negatif özellikleri de taşıyarak gelirler.

Özgürlük kavgasında, galip geli-nen kesitlerde veya çeşitli bileşenle-rin etkinliklerinde; sonuçları doğru-dan görmek, meyveleri anında toplama-k -çoğu kez- olanaklı olmaz. Buna rağmen iç bütünlüğün korunabilmesi ve ilerde sonuçlarını toplamak üzere adım atılması; devrimci örgütlülüğün gereklerindendir. Bu, aynı zamanda, örgütün bireye üstünlüğünün örnek-lerinden biridir.

PRATİK, İNSANIN SAMİMİ-YETİNİ ÖLÇEN BİR CETVEL GİBİDİR

Örgütsüz yaşam
sevgisiz aşka benzer
El, avcunu
ağız, dilini
silah, namusunu
yitirmiş gibidir
Atılan adımlar
evsiz kapılar gibi
boşluğa açılır

Koşulların oluşturduğu olumsuz miknatis karşısında fikri ve iradi bükülmeler yaşamadan, durumunu teorileştirmeden, kendini pragmatiz-min yönlendiriciliğine bırakmadan ayakta durup ayakta yürüyebilmek (sürünmemek), devrimci değerleri duruşunun ana eksenine getirme-kle mümkündür. Bu da devrimci gelenekleri an be an yaşatmayı zo-runlu kılıyor. Geleneklerin varlığı, değerlerin tanınmasına ve benimsen-mesine yardımcı olur. Ancak, gele-neklerin ve değerlerin bilmiyor ol-ması, uygulanması için yeterli olmu-yor. Devrimci zemine kazanılan kişi-ler, görünürdeki ölçülere "olur" ver-miş oluyor ise de, işin uygulama

aşamasında farklı duruş ve niyetlerle karşılaşılabilir.

Marks'ın "*Görüntü ile öz aynı ol-saydı, bilime gerek olmazdı*" dediği bilinir. Görüntüde istekli ve niyetli olan kişilerin devrimci zemine kabulü ve fırsat tanınması, yöntem olarak doğru ve gereklidir. İlişkinin sonrası-nı ise, karşılıklı olarak yaşanacak olanlar tayin eder. Öyle şahsiyetler vardır ki, onun için harcadığınız tüm emekler, altı delik bir kaba su doldurmaya benzer. Su, bu tür kap-larda birikir gibi gözükse de geçici-dir ve her seferinde geriye boşaldı-ğı görülür. Bu kişilerdeki öz ile gö-rüntü arasındaki çelişkiyi takip et-mek, algıda yanıltmanın mı yoksa içselleşmemiş bir kimliğin gerekleri konusunda rol yapmanın mı söz konusu olduğunu tespit etmek, de-ğişimin ne denli olanaklı olduğunu kararlaştırmak kolay değildir ve sonuçta insanlar "oyunarak" da bir süre devrimci olarak görünüp, devrimci yapılar içinde kendilerine yer edinebilirler. Bunun panzehiri, katılaştırılmış kurallar veya hafife gibi kişilerin takibi değil; devrimci değerlerde ısrar ederek seviyeyi (çı-tayı) yüksek tutmaktır. Öyle bir ze-minde, tüm seviye düşüklükleri gö-ze çarpacağı ve bir insan sürekli olarak -ve her konuda- oyun oyna-yamayacağı için, samimi-yetsizlikler açığa çıkacaktır.

Örgütsel zemine kazanılan insan-ların herbiri, içinden geldikleri siste-mi şu veya bu biçimde varlıklarında barındırırlar. Bu nedenle, sisteme karşı mücadele ve diğer bir ifadeyle sınıflar mücadelesi, örgüt içinde de devam eder. Zaaflara, eksikliklere, yanlış ve sapmalara karşı ne denli

"steril" bir ortam yaratılmış olursa olsun; sınıfsız toplumun gereklerini kendi içlerinde birebir uygulayan bir "komünistler topluluğu" oluşturmak olanaklı değildir. Bu nedenle, devrimci yapıların bir araç olduğu ve amaca yönelik çabaları organize etmek üzere yapılandığı unutulmamalıdır. "Sterilizasyon" olanaklı değilse de, değerlerini içselleştirmiş olan ve gereklerini yaşamın her alanında kararlılıkla uygulayan dava insanlarının oluşturduğu "örgüt içi yaşamsal seviye," seviyenin düşmesi ve değerlerin aşındırılması önünde bir barikat oluşturur.

Kavganın izlediği dalgali ve karmaşık seyir karşısında bozulan ve bu çetrefil durumun kabahatini örgütsel yapıda bulan kişilerin en büyük eksiği, saygı duyulan ve örnek alınan pratik deneyimlere bile göz atmamış olmaktır. Örneğin, içinde Lenin gibi yol göstericilerin olduğu mücadele kesitlerinde, kavganın daha problemsiz yürüdüğü zannedilir. Bu bir yanılgıdır. Ve problemlerin kaynağını yanlış yerde aramaktır. Örneğin II. Kongrede kamplaşma yaşandığında pek çokları bu durumdan Lenin'i de sorumlu tutmuş; onun öfke ve hırsından söz etmişti. Troçki de Lenin'e tavrı koyan, hasım haline gelenlerden biriydi. Lenin'in "Bir Adım İleri İki Adım Geri" adlı broşürde kongreye dair yazdıkları, açıklayıcı olduğu kadar öğretici bir nitelik taşımaktadır. Aynı zamanda kendilerini soranların dışında görüp, ideal bir örgütlenmenin kendiliğinden kavgasız-gürültüsüz oluşacağını zannedenlere verilmiş bir yanıtıdır.

"Bu konuşma ilgili olarak kongrede 'merkez' delegelerinden biriyle yaptığım konuşmayı anımsadım ister istemez. Delege, 'kongremizde hava ne kadar sıkıcı!' diye yakınmıştı. 'Bu acımasız mücadele, karşılıklı olarak yapılan bütün bu ajitasyon, bu dostça olmayan ilişkiler!...' Benim yanıtlım ise şöyle oldu: 'Kongremiz ne kadar mükemmel! Serbest, açık bir mücadele oldu. Görüşler açıklandı, ayrılıklar ortaya çıktı, gruplar biçimlendi. Eller yukarı kalktı. Karar alındı. Bir aşama daha geride kaldı. İlerliyoruz! Bununla övünüyorum. Yaşam budur. Sorun çözüldüğü için değil, insanlar konuşmaktan yoruldukları için biten uzun, sıkıcı, aydın gevezeliğinden çok farklı bir şey bu...'

'Merkez'ci yoldaş yüzüme şaşkın gözlerle bakmış ve omuzlarını silkemişti. Ayrı diller konuşuyorduk.' (Krupskaya, Lenin'den Anılar, s:96)

Ülkemiz ağzımızdan dökülen sloganlarla bir gelincik tarlası gibi kızıla kestiğinde yakamozun yalnızca denizde olduğunu sananları yanıltmakla kalmayacak bileklerini yüreklerimizden daha güçlü sananların hezimetine tüm dünyayı tanık edeceğiz. Ve o zaman sevgilinin gözlerindeki ela merdivene tutunarak temenni edilen yüksekliğe çıkmak çok daha gerçekçi olacaktır.

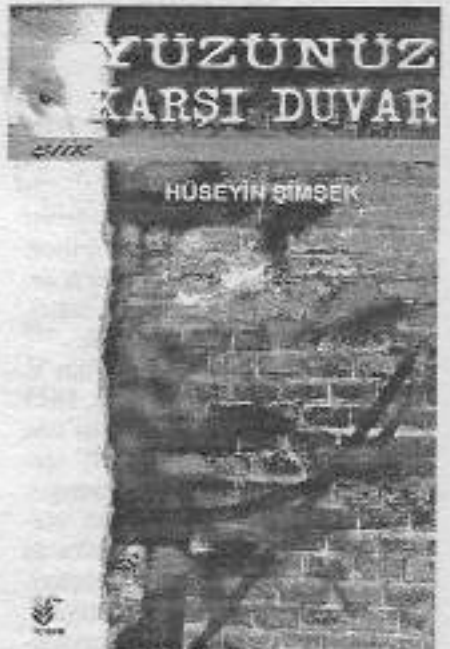
Kitabın adı:

Kimlik

Kitabın yazarı:

Hasmet Zeybek

TOHUM YAYINCILIK

Kitabın adı:

Yüzünüz Karşı Duvar

Kitabın yazarı:

Hüseyin Şimşek

TOHUM YAYINCILIK

11 Eylül İle Gelen(ler)

TEMEL DEMİRER

*"Parmak ay'ı gösterdiğinde,
ahmak olan parmağa bakar."*⁽¹⁾

"Küreselleşme"nin en önemli savunucusu, XX. yüzyılın başında dünya siyaset sahnesine güçlü bir şekilde çıkan ABD emperyalizmi idi. Gerek I. Dünya Savaşı sonunda Woodrow Wilson'un savunduğu 14 ilke ve gerekse II. Dünya Savaşı sırasında ABD'nin savaşa katılmadan önce Franklin D. Roosevelt'in İngiltere ile imzaladığı Atlantik Şartı Protokolü (Ağustos 1941),⁽²⁾ sömürü altında bulunan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunurken, kullanılan "özgürlükçü" söylem ile ABD'nin küresel hegemonyasını sağlamayı amaçlıyorlardı. Bu nedenle, bugünkü argümanları ile karşımıza dikilen küreselleşme siyaseti, 1980'li ya da 1990'lı yıllarda ortaya çıkan bir gelişme olmaktan ziyade, başlangıcı XX. yüzyıl başlarına kadar uzanan ABD patentli bir (emperyalist) tarihsel sürecin ürünü olarak değerlendirilmelidir.

I-) "PAX-AMERICANA" NIN SONU (MU?)

*"O, yalnız ağaran tanyerini
görüyor,
ben, geceyi de
Sen, yalnız geceyi görüyorsun,
ben ağaran tanyerini de..."*⁽³⁾

Anımsanacağı üzere: ABD'nin V. Cumhurbaşkanı James Monroe, 1823 yılında Temsilciler Meclisi'nde "Amerika Amerikalıdır!" içrikli önemli bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmasında Monroe'nun vermek istediği mesaj, Latin Amerika'da bulunan sömürgeci İspanyol güçlerinin kıtayı terk etmeleri gerektiğidir. Böylece ABD, İngiltere İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan eski uluslararası rejimin kalıntılarını ortadan kaldırmak ve İngiltere'nin dünya siyasetindeki hegemonyasına son verebilmek için 'ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı' ilkesini

Monroe Doktrini ile birlikte savunmaya başlamıştır.

İspanyolların da kıtayı terk etmeleri ile birlikte, ABD ve Amerika kıtası XX. yüzyılın başlangıç yıllarına değin sürecek bir "muhteşem yalnızlık/splendid isolation" süreci içine girmiştir. Bu dönemde ABD hızlı bir emperyalistleşme süreci yaşamıştır. XIX. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde ABD sınırları dışında yeni pazarlar bulma ve ekonomik yayılmacılığını sürdürmeye yönelmiştir. ABD'nin XIX. yüzyılın sonlarına doğru uygulamaya başladığı iktisadi yayılma siyaseti, XX. yüzyıla damgasını vuran emperyalizm modelidir. Bu dönemden itibaren dünyanın süper ekonomik gücü haline gelmeyi amaçlayan ABD, yerküreye "Pax-Americana"yı dayatmaya yönelmiştir.

XIX. yüzyılın sömürgeci "Pax-Britanica"sının yerini alan "Pax-Americana", "Açık Kapı Politikası/ Open Door Policy" ile uluslararası ticaret serbestisini, açık denizlerde ticaret gemilerinin serbest dolaşımını, dünyadaki iktisadi hegemonyanın ABD tarafından oluşturulmasını öngörüyordu. "Post-kolonyalizm/ Sömürgecilik sonrası" olarak da "nitelenen" bu süreç, aynı zamanda "neo-kolonyalizmin/ yeni sömürgeciliğin" de miladı idi.

Küresel ölçekte ABD'nin öncelikli öznesi olduğu bu süreçte, iktisadi-kültürel-siyasi boyutları ile emperyalist yönelim dünya halklarına dayatıldı. Özellikle Soğuk Savaş sürecinde kapitalist dünyanın tartışılmaz hegemonik gücü olan ABD'nin, Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelesinde Avrupa'dan Japonya'ya tüm kapitalist dünya ABD hamiliğini (ya da jandarmalığını) tartışmasız olarak kabullenmiştir. Bu uzun süreçte ABD, "demir perde" diye adlandırılan reel sosyalist ülkeler topluluğunun likidasyonu ve küresel ölçekte ticari duvarların kaldırılması için ideolojik-politik-kültürel mücadelesini aralıksız olarak, tarihin tanık olduğu en terörist yöntemlerle sürdürmüştür.

Böylelikle -özellikle Berlin Davası'nın yıkılması ardından-, XX. yüzyı-

la damgasını vuran "Pax-Americana", "Yeni Dünya Düzen(sizliği)" ile "Pax-Capital/ Paranın Getirdiği Barış" ya da "küreselleşme" dayatması ile dünyadaki egemenliğini pekiştirmeye yöneldi: "Cocacolonization", "Holywodization" ya da "McDonalidization" olarak da nitelenmesi mümkün olan tüketim kültürünü küreselleştirdi.⁽⁴⁾

II-) "MCDONALDİZATİON" A "ALTERNATİF" Mİ?

*"Ben gidip hayal kuracağım
Siz oturup gerçeğinizi sevin."*⁽⁵⁾

Şimdi burada durup, "alternatif küreselleşme"ci "sivil toplum"culara⁽⁶⁾ dair bir parantez açmak gerek: Kapitalist küreselleşmenin "kaçınılmazlığı" ve "ikili karakteri" üzerine uzun söylevler çeken onlar,⁽⁷⁾ Karl Marx'ın, "Para bizzat cemaat olduğundan, karşısındaki başka cemaatlere tahammül edemez."⁽⁸⁾ ve Noam Chomsky'nin, "Küreselleşme, üçüncü dünya modelini sanayileşmiş uluslara taşıyor. İki sınıflı bir toplum, bir kesim olağanüstü zenginlerden, diğeri ise yoksulluk içindeki fuzuli insanlardan oluşuyor. Asıl kararlar çok uluslu şirketlerce alınıyor. Parlamento ve vatandaşın etkinliği çok daha az oluyor,"⁽⁹⁾ dediği gerçeği ısrarla görmezden gelirler...

Ve de; "G-8, dünyayı ve yaşamı kaplayan kapitalizmin küresel yönetim ihtiyacına geçici olarak bulunmuş bir çözüm. Bu anlamda G-8'i oluşturmada olan emperyal hükümetin nüvesi olarak görebiliriz. (...) Yeni emperyal tahakküm ve taşıyıcısı olduğu küreselleşme"⁽¹⁰⁾ "negatifi" karşısında; şu tür bir "alternatif küreselleşme"cilği savunma gafletinin reformizmine saplanarlar: "Mevcut durum ve gidişata 'küreselleşme' demek, öncelikle önümüzdeki sorunların kapitalizm ve piyasa mantığının 'doğası'ndan kaynaklandığı gerçeğinden söz etmenin gereksiz, işlevsiz olduğu fikrini şu veya bu şekilde onaylamak demektir. (...) Kapitalizmin bizzat kendisi değil, küreselleşmiş olmasını

sorunlaştırmak, onun küresel ölçekte işlemlerine ket vuran, sınırlayan her faktör, önlem ve düzenlemenin olumlaştırılmasının, çözüm veya sorun hafifletici sayılmasının da yolunu açar. Buna mukabil alternatif küreselleşme önerilerinin de önünü tıkar, kötüleştirir. Nitekim bu yüzden mevcut durum ve gidişata en radikal talep ve önerilerle karşı çıkan, ama bunun herhangi bir yerel, ulusal, bölgesel kurumun -örneğin ulus-devlet mekanizmalarının- pekiştirilmesi bağlamında yapmayıp, tam aksine bunların üzerinde etkin, yaptırım gücüne sahip küresel kurumlar öneren, yani aslında pekala alternatif bir küreselleşmeden söz eden hareketler bile kendilerini 'küreselleşme karşıtı' diye nitelemeyi yeğleyebiliyorlar!⁽¹¹⁾

Ancak "alternatif küreselleşme"cilerin kavrayamadığı -öncelikle- tablodur: "Mali piyasaları izleyen Financial Capital Markets kurumunun 'Sermaye Hareketleri' raporunda, ABD hegemonyasının nasıl güçlendiğini gösteren ilginç veriler var. 1990 yılında dünyadaki tüm merkez bankalarının yabancı para rezervleri içinde doların payı yüzde 55, 2000 yılında bu oran yüzde 76'ya yükselmiş ve 'dolar 1950'lerde Bretton Wood sistemi altındaki egemenliğine yeniden ulaşmış.⁽¹²⁾ Bu egemenlik artışının arkasında IMF'nin, az gelişmiş ülkelere, rezervlerini artırmaları doğrultusunda, özellikle Asya krizinden sonra yaptığı baskı var. Rapor ilginç bir gelişmeye daha işaret ediyor: Gelişmekte olan ülkelere net yıllık sermaye akımı 1997'de 120, 1998 ve 1999'da sırasıyla 53 ve 70 milyar dolar olmuş, sonra 2000 yılında 33 milyar dolar gibi komik bir düzeye gerilemiş. ABD'ye net sermaye girişi 1998'de 174 milyar dolardan 1999'da 338 milyar dolara ve 2000 yılında da 487 milyar dolara yükselmiş. Son yıllarda, küresel sermaye hareketlerinden esas olarak ABD faydalanmış...

Ayrıca, hizmetler sektöründe etkin firmalara yatırım yapan en büyük yatırım firmalarından Lake Capital Management'in direktörü Mark C. Scott'un kanaati, küresel hatta 'uluslararası' firmaların artan gücü karşısında, devletlerin anlamsızlaşmaya

başladığı doğrultusunda. Scott ise devlete egemen olmak bir yana, dev firmaların devletlerin etkisinden bir türlü kurtulamadığından, küreselleşemediğinden şikayetçi. Scott'un, 'Heartland: How to Build Companies as Strong as Countries' başlıklı kitabında ortalama ömrü hâlâ 38 yılı geçemeyen dev firmaların, nasıl devletler gibi kalıcılık kazanabileceğini araştırıyor. Scott'a göre 'gerçekten küresel firmalar (o da eğer varsa) hâlâ bir istisna'. Dünyada, otomotiv sektöründe dört, telekom sektöründe üç, medya sektöründe de altı firma egemen,⁽¹³⁾ ama Scott'a göre bunlar gerçekten küresel (hele uluslararası) firmalar değil. Örneğin, ABD firmalarına ABD borsalarının dışında rastlanmıyor. Bu firmalar hep kendi ülkelerinin pazarlarından borçlanıyorlar. Belirleyici hisselerin sahipleri hemen hep Amerikalı, Japonya ve Almanya'da bu ilişki daha güçlü. Dev firmaların yönetimleri hep kendi vatandaşlarından oluşuyor. ABD şirketlerinin yönetim kurulu üyelerinin yalnızca yüzde 10'u yabancı. Her 5 firmadan yalnızca birinin yönetim kurulunda bir yabancı var. Bu yabancıların da yüzde 40'ı İngiliz veya Kanadalı. Japon, Alman ve Fransız firmalarının yönetim kurullarında yabancılar çok daha az.⁽¹⁴⁾ Bu 'küresel firmalar' gerçekte küresel değil, birden fazla ülkede etkinlik gösteriyorlar,⁽¹⁵⁾ o kadar...⁽¹⁶⁾

Unuttuklarına gelince, o da: "Cocacolonization", "Hollywoodization" ya da "McDonaldization" olarak da nitelenmesi mümkün olan kapitalist küreselleşmenin -öncelikle- iktisadi ve siyasi sonuçları, faturası olacağıdır; bunun da kapitalist küreselleşmeye "alternatif" değil, karşıt olmayı olmazsa olmaz kıldığıdır!

Örneğin BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) "16 Ekim 2001 Dünya Gıda Günü"ndeki açıklamasında dünyada 800 milyon kişinin açlık çektiğini⁽¹⁷⁾ (200 milyon çocuk!) her yıl 15 milyon çocuğun açlıktan öldüğünü bildirdi... Bu tabloda Tüketici Koruma Derneği Başkanı Mehmet Sevim'e göre, "dünyanın en varlıklı 225 kişinin toplam servetinin sadece yüzde 4'üyle tüm dünya nüfusunun asgari gıda, su ve sağlık gereksinimleri karşılanabilir.

ABD'de ve AB'de 1 yılda parfümler için harcanan toplam parayla tüm dünya nüfusunun gıda sorunu çözümlenebilir. 2000 yılı itibarıyla dünyada silahlanmaya harcanan paranın sadece yüzde 1'i bile açlık sorununu ortadan kaldırabilir!"

"Üçüncü Dünya" nitelemesine dahi anlamını yitirten ABD patentli kapitalist küreselleşme ile, artık bir "Dördüncü Dünya"dan bile söz etmek mümkündür... Belli bir grup ülkenin, üç dünyanın yaşadığından çok daha derin ve farklı bir yoksulluğu yaşadığını anlatan "Dördüncü Dünya" deyişi, Manuel Castells'e ait...

BM'nin 1998 Raporu'na göre, küreselleşme denilen süreç, yoksullaşma, ulusal ve uluslararası gelirin eşitsiz dağılımı, zenginlerle yoksullar arasındaki farkın giderek açılması nedeniyle ortaya vahim sonuçlar da koymuş bulunuyor. İşte bazı veriler:

Dünyanın en yoksul ülkelerinde yaşayan insanların yüzde 5'iyle en zengin ülkelerinde yaşayan insanların yüzde 5'i arasındaki fark bugün 1'e 74'ken, bu oran 1990'da 1'e 60, 1960'taysa 1'e 30'du. 1990'ların sonunda en yüksek gelire sahip ülkelerde yaşayan insanların yüzde 5'i, dünyadaki GSMH'nin yüzde 86'sını, dünya ihracat pazarının yüzde 82'sini, doğrudan dış yatırımın yüzde 68'ini, telefon hatlarının yüzde 74'ünü; buna mukabil en yoksul yüzde 5 bunların, sadece telefonda yüzde 1.5'ini, ötekilerin yalnızca yüzde 1'ini elde ediyor.

1994-1998 arasında dünyanın en zengin 200 kişisi gelirini iki katından çok artırıp 1 trilyon liradan fazlasına sahip olurken, en zengin ilk üç kişinin toplam varlığı, en az gelişmiş ülkelerin ve o ülkelerde yaşayan 600 milyon insanın sahip olduğu toplam GSMH'den daha fazladır.

Eğer en dip yoksulluk sınırı 1 dolar kabul edersek, 1990'ların ortasında, gelişmekte olan ülkelerin toplam nüfusunun yüzde 33'ünü meydana getiren 1,3 milyar insan bu sınırın altındaydı. ILO'nun hesaplamalarına göre gene 1 doları sınır alırsak, bu sınırın altında yaşayan insanların genel nüfusa oranı, 1985-1990 arasında, Sahra Afrikası ülkelerinde yüzde

53.5'ten 54.5'e, Latin Amerika'da 23'ten 27.8'e çıkmıştır. 1990-1998 arasında, 80 ülke on yıl öncesine nazaran sahip olduğundan daha az ortalama gelir elde etmiş, 55 ülkenin geliyise daha da düşmüştür.

Bunlardan başka, yine BM raporuna göre: Küreselleşme, finans ve ekonomi söz konusu olduğunda riski hem yaygınlaştırmış, hem derinleştirmiştir. İş kaybı tehlikesini gerek zengin, gerekse yoksul ülkelerde artırmıştır. İş piyasalarında eşitlik bütünü bozulmuş, nitelsiz emeğin işsizlik oranı önceki dönemlerle karşılaştırılamayacak kadar büyümüştür. Nitelikli emeğe talep, zengin OECD ülkelerinde bile eşitsizliği körüklemiştir. Sağlık ve sosyal güvenlik alanında büyük bir çaresizlik ve güvensizlik doğmuş, bu, artan bireysel ve örgütlü şiddetli yaygınlaştırmış, sonunda kişisel güvenliği tehdit eder olmuştur.

III-) "SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜSTÜNLÜK" İÇİN "UYGARLIKLAR ÇATIŞMASI"

*"Hayat tiyatro gibidir,
en kötü insanlar,
en iyi yerlerde oturur."*⁽¹⁶⁾

Tüm denge(sizlik)leri alt üst edenken, "yeni" adına müthiş adaletsiz bir "düzen(sizlik)" devreye sokan "Cocacolonization", "Hollywoodization" ya da "McDonaldisation" süreci: kaçınılmaz olarak ABD'ye "Sürdürülebilir Üstünlük Teorisi"nin pratiğini dayatmıştır... ABD açısından bu yöneliş, "sadece bir ekonomi-politika meselesi" değil; ABD'nin çitayı yükseltme zorunluluğunun "olmazsa olmazı"dır! Çünkü ABD'nin emperyal üstünlüğüne devam ettirmesi buna bağlıdır.

ABD neden gerginliği yüksek tutmaya, sürekli müdahaleye mecburdur. Çünkü ABD'nin "Sürdürülebilir Üstünlük Politikası": 1)-"Diğer büyüklerin maksimizasyon planlarını" sürekli bozmakta, engellemekte ve değiştirmektedir. Böylelikle emperyalistler arası çelişkilerde kendine avantaj sağlamaktadır. 2)-ABD bu politikayı izlemez ise, ABD'nin ayrıcalıklı konumu ortadan kalkacaktır.

Çin, AB (Almanya) gibi ülke ve entegrasyonlar ABD'ye rakip duruma gelebileceklerdir. 3)-ABD'nin gerginlik ve müdahale politikası "bölgesel işbirliği hareketlerini" sabote etmekte ve engellemektedir. 4)-ABD'nin kriz politikası, dünyada gelişmeye başlayan "çok kutuplu bir dünya düzenine gidişi" de sabote etmektedir. Bu engellemeden yarar görecektir. ABD'dir. Tüm bunlardan ötürü, "Sürdürülebilir Üstünlük Politikası", ABD için "olmazsa olmaz"dır.

Ancak bu tablonun, 11 Eylül 2001'e kadar ki bir yansıdır; ve artık başka şeyler daha vardı: 11 Eylül 2001'de ABD, 1812 tarihinden bu yana ilk kez kendi topraklarında saldırıya uğradı. İki yüzyılda inşa edilen ve İkiz Kuleler ile sembolleşen Amerikan hegemonyasının en ciddi boyutta tehdit edildi! Böylelikle de, ABD'nin 1823 Monroe Doktrininden bu yana inşa etmeye çalıştığı küresel hegemonya en ağır yarayı aldı. Özetle 11 Eylül ile: I) "Çoktarafli bir dünya düzeni" ile: II) "Pax-America" ya da "Pax-Capital"ın sonu tartışmaları devreye girdi.

"Uygurliklar Çatışması" olarak değil, zengin ile yoksul arasındaki çatışmanın radikalleşmesi olarak değerlendirilmesi gereken 11 Eylül saldırısı, salt "terör" boyutu ile ele alınabilecek bir olay değildir... Çünkü 11 Eylül 2001, sadece ABD'ye bir saldırı günü değil; "YDD" patentli "düzen(sizlik)"in, hem küresel hem yerel çelişkilerine atılmış bir neşterdir...

Kimsenin inkâr edemeyeceği üzere: 11 Eylül saldırısı ve ABD'nin karşı atışıyla eşzamanlı olarak, dünya çapında bir hesaplaşma ve sahici bir yarılma başladı. Bugüne kadar akademik tartışmalarla sınırlı kalan "kapitalist küreselleşme ve/veya YDD" eksenli bir hesaplaşma şöyle ya da böyle tüm dünyanın gündemine oturdu... Artık buradan geriye dönmek mümkün değildi...

Bu büyük küresel hesaplaşmanın ana başlıklarını şöyle toparlayabiliriz: 1)-"YDD" ile yerküre de giderek derinleşen gelir ve ekonomik refah uçurumu. 2)-Küreselleşmenin bu uçurumu artırıcı etkisi açısından sorgulan-

ması ve daha adil bir dünyanın inşası mücadelesi tartışmalarının sahicileşmesi. Geleceğin dünyası konusunda yeni düşüncelerin start alması. 3)-ABD emperyalizminin çifte standartlığı... Düne kadar bütün dünyada komünizmi bastırma ve yok etme, diktatörlükleri destekleme, milyonca insanın öldürülmesine her türlü destek veren politikasının (yani ABD devlet terörünün) sorgulanması. Afganistan örneğinde görüldüğü gibi, ABD'nin Taleban ve Bin Ladin⁽¹⁷⁾ gibi terör odaklarıyla işbirliği ahl. kıstılgan yapması ve çıkarılan gerekçelerinde ikiyüzlü politikaları gözünü kırpmadan uygulaması. Veya Filistin konusundaki politikaları⁽¹⁸⁾ 4)-Uygurliklar arasındaki farklılıklar ve nedenleri. Ya da adaletsiz ve haksız dünya düzenine itirazın -Seattle'dan Cenova'ya⁽¹⁹⁾ yönelik gidişatta- kitleselleşmesinin önünün açılması...

Kapitalist küreselleşme sürecinin yol açtığı adaletsizliklerin kaçınılmaz bir sonucu olarak dünyanın her yerinde küreselleşme karşıları, Seattle, Prag, Davos, Quebec City, Göteborg, Cenova vd. örneklerdeki üzere ciddi bir güç oluşturmaya başladı.⁽²⁰⁾ Yaşadığı genelleşmiş resesyonun krizi ile sarsılan dünya kapitalizmi, bu gidişata elbette tahammül edemezdi... Bunun ilk önemi, polis devleti uygulamalarıyla metropollerdeki küreselleşme karşılarına dayatıldı⁽²¹⁾ Bu çok doğaldı. Çünkü "Toplumsal hoşnutsuzların açık ifadesi olan bu tepkiler, neo-liberal küreselleşme sürecinin sürekliliğini sağlayan ikinci mekanizmayı tetikler. Bu aşamada, toplumsal muhalefeti bastırmak amacı ile devlet otoritesi, yani devletin 'meşru şiddet kullanma tekeli' hareketi geçirilir. Devletin cebri otoritesinin toplumsal tepkileri etkisizleştirmek amacıyla işletilmesi ulusal ve uluslararası ekonomik karar alma alanının etrafına ekonomik-teknik rasyonalite ile örülen, yaygın katılımı kısıtlayıcı duvarları daha da kalınlaştırır" dır⁽²²⁾

Olup-biten buydu; bu ilk adımdı... Ancak bununla yetinemediler; ve yetinmediler de! Bundan sonra egemenler, -11 Eylül ile- anti-kapitalist gidişatın, başkaldırının önüne-uluslararası planda- "uygurliklar çatışması" engelini dikmeye soyundular! Malumun

ilanı üzere, 11 Eylül'de New York'a düzenlenen saldırı ile ABD, radikal İslâm'ı hedefi ilan etti. Bu savaş Taleban ve Bin Ladin'le sınırlı değildir. ABD patentli "Sürdürülebilir Üstün-lük Politikası" gereği küreselleşmeyi, ikinci aşamaya yani XIX yüzyıldaki kolonyal manda yönetimlerinden esinlenen bir evreye taşıma sürecidir.

Bu oluşumun teorik temelleri de atılmıştır. Adı çok anılan F. Fukuyama'yla S. Huntington'un görüşleri, bu savaş sürecinde buluşmuş, bir senteze oturmuştur. Bugün sürdürülen şey de odur. Örneğin Fukuyama, Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra "Tarihin Sonu"na ilan ederken şunu söylüyordu: "Dünyada liberal demokratik ideolojiden ve serbest piyasa ekonomisinden farklı tüm rejimler geçici olmuştur. İnsanlar, gelişmeyi ve özgürlüğü ancak bu model içinde bulabilir. Sovyetler Birliği'nin yıkılması bu görüşü bir kez daha doğrulamış, modelin en köklü seçeneğini ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla insanlık aradığını bulmuş, öylelikle de tarihi sona erdirmiş olmaktadır".

"Çatışmacı ve müdahaleci görüşleri" ile ünlenen CIA'nın Soğuk Savaş stratejisini ve ABD'nin 1960'larda Üçüncü Dünya ülkelerine dönük müdahalelerinin düşünsel mimarı S. Huntington ise, biraz daha farklı şeyler söylüyordu: "ABD, henüz modernleşmemiş, bunu gerçekleştirecek siyasal değişimi yaşamamış ülkelere bu amaçla müdahale edebilirdi. Bu, hem onun için hem müdahale edilen ülke hem de en genel anlamda dünya dengeleri için olumlu bir şey"di. Bu görüşün temelini "Medeniyetler Savaşı Tezi" oluşturdu! Yani "YDD" koşullarında "Çatışma ve gerilimi farklı dinsel yaklaşımların meydana getirdiği farklı kültürler oluşturacaktır".

11 Eylül sonrasında Kuzey ülkeleri, radikal İslâm'ın liberal demokratik ideolojiyle ve serbest pazar ekonomisiyle uzlaşmadığı görüşünde birleşti. Bu, S. Huntington'un "uygarlıklar çatışması" anlayışının az ya da çok, kabul edilmesi bir yana, o blok nezdinde doğrulandığı anlamına geliyordu. Huntington'un, ABD'ye, 1960'larda benimsettiği ana görüş hatırlandı: Bu

ülke, dünyanın dönüştürülmesi, "modernleştirilmesi" için kendi dışındaki alanlara, bölgelere müdahale etmelidir. Bu müdahalenin ağırlık merkezini neyin oluşturacağına gelince: O sorunun yanıtı da Fukuyama'nın tezlerinde bulundu: Müdahale, liberal demokratik ideolojiyi kumak, serbest piyasa ekonomisine geçmek için yapılmalıydı.⁽²⁵⁾

IV-) HER ŞEY DAHA ZOR!

"En iyi silahlanma, korkuyu yenmektir."⁽²⁶⁾

XXI. Yüzyıl ile gelen(ler)in en önemlilerinden birisi budur. Ötekilere gelince: 11 Eylül ile "Amerika merkezli dünya sistemi, tarihinin en tehlikeli dönemecinden geçiyor. Ne tarafa gideceği henüz belli değil. Ama bir şey kesin; göreceli bir normalleşme döneminden önce, ortalık daha çok karışacak. Ülkeler ve sistem düzeyinde yarılma riskleri daha da artacak.

1950-70 arasındaki hızlı büyüme dönemi geride kaldıktan sonra, ilk kez, 1990'larda bu sisteme bir ekonomik ivme kazandıran ve lider ülkenin hegemonyasını pekiştiren mali genişleme (küreselleşme) süreci, genelleşmiş, en az iki yıl sürmesi beklenen derin bir resesyona girdi. 11 Eylül saldırısı gerçekleşmemiş olsaydı bile bu resesyon, küreselleşme sürecinde bozulan gelir dağılımını, bölgesel eşitsizlikleri, yoksullaşmayı daha da arttıracak, sınıfsal, etnik, dinsel çelişkileri daha da keskinleştirecek, çevre ülkelerde, sürdürülebilirlikleri dış kaynak girişine endekslenmiş zayıf yönetimleri üç noktadan zorlayacaktı: Birincisi, bu yönetimlerin arkasındaki yerli egemen sınıf ekonomik daralmanın etkisiyle daha da zayıflayacak, bunları destekleyen orta sınıflar daha da küçülecek, emekçi sınıfların hoşnutsuzlukları artacaktı. İkincisi, resesyon bu ülkelerde devletin mali sıkıntılarını daha da arttıracaktı. Üçüncüsü, kendine sığınak arayan mali sermaye bu ülkeleri terk ederken dünya ekonomisindeki daralma, ihracat ve turizm gelirlerini azaltacaktı.

Bu koşullarda ısrarla dayatılan IMF politikaları ülkede son kalan kaynakları da dışarı transfer ederken

toplumsal dokudaki tahribatı hızlandıracaktı. Diğer taraftan merkez ülkelerde de mali kriz olasılığı giderek artıyordu. Japonya ve Asya ülkelerinin banka sistemindeki batık alacaklar, dev telekom şirketlerinin borçları, mali piyasalarda Türkiye, Arjantin gibi ülkelerden başlayacak bir borç krizine dayanması imkansız fay hatları oluşturmıştı.

11 Eylül'den önce, küreselleşmenin (mali genişlemenin) siyasi bilançosu da çok parlak değildi. Küreselleşme hem sistem içinde siyasi istikrarı aşındırmış ve sandandan çok daha sınırlı kalmıştı. ABD kaynaklı bir küreselleşme, dünyanın büyük bölümünü sistemle bütünleştirmek bir yana, dışına itmiş; batık devletler, devletsiz alanlar, kronik iç savaş bölgeleri yaratmıştı. Afrika'nın, Latin Amerika'nın Güney Batı ve Güneydoğu Asya'nın çok büyük kesimlerinin, ABD merkezli dünya sistemiyle bağları 1950'lere göre daha düşük bir düzeye inmişti. Şimdi, batık devletleriyle, devletsiz alanlarıyla, dünya ekonomisinin bu karanlık arka sokakları, silah, uyuşturucu, elmas hatta insan kaçakçılığı merkezleri olarak 'terörizm' ve mafya⁽²⁷⁾ için çok verimli topraklardı. Üstelik buralarda ABD merkezli dünya sistemini tehdit eden dinamikler geliyordu. Üstelik dünyada genel bir antikapitalist hareket şekillenmeye başlamıştı...

11 Eylül'den önce, tüm bu eğilimler giderek güçleniyordu. 11 Eylül'den önce özellikle çevre ülkelerde ABD merkezli bir küreselleşmeyi kabul edenlerin, ABD'ye bağımlılıkları, IMF'nin gücünün, dolarizasyon süreçlerinin gösterdiği gibi, belirgin bir biçimde artmıştı. Gelişmiş ülkeler içinde ufak bir grup (ABD-İngiltere, Avusturya) askeri ve siyasi olarak diğerlerinden ayrılmıyordu. Çin, Rusya ve birçok azgelişmiş ülke, ABD merkezli küreselleşmeye, tek kutupluluğa direniyordu. Almanya ve Fransa, AB'nin iki merkez ülkesi ve Japonya hem tek kutupluluğu eleştiriyor hem de ABD hegemonyasından faydalanabilecek bir konumda kalmaya özen gösteriyor, zaman zaman ilk gruba yaklaşıyor, zaman zaman ondan uzaklaşıyordu.

11 Eylül, ekonomik düzlemde, ABD merkezli dünya sisteminin iç çelişkilerini, resesyonu derinleştirerek keskinleştirdi. Mali piyasalardan geçen fay hatlarına, havayolları şirketlerinin borçlarını, sigorta şirketlerinin mali yüklerini, sınır ötesi hareketlere, 'mali cennetlere' getirilen denetimleri ekledi. Böylece mali sermayenin küresel hareketi üzerine güçlü bir yavaşlatıcı etki oluştu.

sistemini tehdit edebilecek bir düzeye yükseltti. Bu fırtınanın merkezinde, her an burgacın içine düşebilecek iki ülke var; biri Türkiye, diğeri de ⁽²⁸⁾ Pakistan'dır... ⁽²⁹⁾

Ve bu karmaşık tabloda terörist egemenlerin elindeki silahları "propagandacı terör tanımları"nın manipülasyonları ve ahlaksız "ahlak çığırkanlıkları"dır! ⁽³⁰⁾

rist" demek adet haline geldi. Yaşadıkları düzeni beğenmeyenlerin; sistemi, devleti eleştirenlerin ilerledikleri yolda devlet terörü ile (ki egemenler buna "raison d'etat/ hikmet-i hükümet" diyorlar!) kınıldıkları bir gerçektir...

Yeri gelmişken soralım: "Egemen siyasi erk'in kendisi terörist olamaz mı? Devlet terörist olamaz mı? Birleince (bu tek kişi, bir grup, toplumun

"SAVAŞA HAYIR"⁽³¹⁾

Soru	Hiç desteklemiyorum	Pek desteklemiyorum	Biraz destekliyorum	Tamamen destekliyorum
ABD'nin Afganistan'da başlattığı askeri operasyonu ne derece destekliyorsunuz?	yüzde 52.1	yüzde 8.7	yüzde 17.1	Yüzde 17.8
Türkiye'nin bu harekate kottota merkezi olması	yüzde 63.1	yüzde 7.8	yüzde 12.0	yüzde 9.7
Türkiye'nin asker göndermesini destekler misiniz?	yüzde 75.1	yüzde 4.9	yüzde 7.4	yüzde 8.1
Soru	Türkiye'nin siyasi açıdan önemi artacaktır		Türkiye'nin siyasi açıdan önemi azalacaktır	
	yüzde 25.9		yüzde 24.9	
Sizce bu olayla ilgili gelişmeler Türkiye'yi nasıl etkiler?	İslam ülkelerine yönelik bir harekattır		Terörizme karşı bir mücadeledir	
Soru	İslam ülkelerine yönelik bir harekattır		Terörizme karşı bir mücadeledir	
ABD'nin müdahalesi İslam ülkelerine yönelik bir hareket mi, terörizme karşı verilen bir mücadeleyi mi?	yüzde 29.8		yüzde 58.3	

11 Eylül'ün siyasi etkileri çok daha sarsıcıydı. ABD'nin dört merkez ülkeyle birlikte oluşturduğu ittifakın (İngiltere, Almanya, Fransa, Avustralya) peşinden küreselleşme sürecinde oluşan bağlarla sürükledikleri ülkelerle Afganistan'a karşı başlattıkları askeri operasyon Hazar havzasından Ortadoğu'ya, oradan Güneybatı Asya'ya kadar uzanan bir bölgede jeopolitiğin tektonik plakalarını yerinden oynattı. Çin, Rusya gibi büyük kütelleri bu bölgeye doğru kaydırmaya başladı, yeniden silahlanmaya hazırlanan Japonya'nın manevra alanını genişletti. Bu gelişmeler fay hatları üzerindeki basıncı daha da artırdı. 'Terörizme karşı savaş' Batı ve Güneydoğu Asya'dan Ortadoğu'ya, Afrika'ya kadar bir kuşak üzerinde dinsel duyarlıkları, ABD düşmanlığını su yüzüne çıkardı, şiddetlendirdi. Yukarıda değindiğim gibi zaten küreselleşmenin etkisiyle siyasi iktidarları zayıflayan bir seri ülkede giderek artan bir ek basınç oluştu.

Şimdi, Arjantin ya da Türkiye gibi bir ülkede bir borç krizi, Nijerya, Pakistan gibi ülkelerde siyasi çöküş, Irak'a yapılacak bir müdahale sonucunda Ortadoğu'da ani siyasi patlama olasılıklarıyla birlikte 11 Eylül, küreselleşmenin yarattığı riskleri ABD merkezli dünya

V-) BİR KEZ DAHA: TERÖR VE TERÖRİZM

"Loose lips sink ships!"⁽³²⁾

Terör, Türkiye'nin politik sözlüğümüze 70'li yıllardan sonra girdi. Önceleri "tedhişçi" denirdi. 70'lerden sonra "Bana sağcılar adam öldürüyor dedirtemezsiniz" diyen Morrison Süleyman (Demirel) devrinde, egemen söylem "tedhiş"i bir yana bırakıp, sıkıyönetim bildirimlerinde önce "eşkiya" dedi, sonra da Fransızca kökenli "terör"e geçti... Ve böylelikle de Türkiye "Propagandacı Terör Tanımları" (?) ve "Uzmanları" (!) ile tanıştı...

Dört bir yanı "Propagandacı Terör Uzmanları"nın kapladığı Türkiye'nin terörü, "Nasıl" ile yetinmeden! - "Neden ve Niçin"leriyle tartışması gerek... Bu bağlamda terör üzerine bilgimizi yenilememiz gerekiyor...

Eskilerde cesurca ifade ettiğimiz üzere: Terör ve devlet birbirinden ayrılmaz. Örneğin "Nazi" patenti ile sunulmaya kalkışılan Gestapo terörü, Alman devletinin terörüdür, onun egemen sınıfına mündemiçtir...

"Propagandacı Terör Uzmanları"nın yaygaralarının etkinliğiyle, zaman içinde devletle terörü birbirinden ayırdılar. Devlete karşı çıkanlara, seri bir şekilde devleti eleştirenlere "terö-

bir böltümü, büyük çoğunluğu ya da tümü olabilir) kabul gömeyen iktidarını kabul ettirmek için şiddete başvuran ve bunu sistemli biçimde uygulayan bir siyasal erk'in bu eylemlerini de 'terör' ve 'terörizm' olarak adlandıramaz mıyız? (...) Nazi yönetimi kuşkusuz ki, bütün insanlık tarihinin en korkunç, en unutulmaz terör suçlarını işledi. Şili'deki Pinochet yönetimi, bizdeki 12 Eylül dönemi, siyasal erk tarafından uygulanan terörün daha yakın zamanlardaki örneklerindendir. (...) 'Terör', 'terörizm', 'terörist' sözcükleri Türkiye'de (ve dünyada, y.n.) son yıllarda çok ve sadece devlet karşıtı eylemleri tanımlamak için kullanıldı. Devletin de terör uygulayabileceği, terörist olabileceği pek düşünülmedi. Kurulu düzenin koruyucusu devletin, bu düzenin dokunulmazlığı ve sürekliliğini sağlamak için uyguladığı sistemli şiddetin terör tanımına tipatıp uyduğu, terör olarak adlandırılacağı akıllara gelmedi!"⁽³³⁾

Terörün tanımının -sınıflı sömürücü devlet gerçeğini ve emperyalist talan ve tahakkümü unutmadan ve asla atlamadan!- yeniden anımsanması gerekiyor. Terörün yeniden eski anlamına kavuşturulmasının zamanı geldi. Yani terörle devletin yeniden, gizlice değil, açıkça buluşmasının

zamanıdır.⁽³³⁾ Artık bu inkâr edilemez beraberlik kamu önünde deşifre edilmeli, adları; kötülük, kin, şeriat, mülkiyet, sonsuz ve küresel iktidar hırsı olan gayri meşru çocuklarıyla birlikte kamuoyu önüne çıkmalıdır terör... Hem de; "terörizm" kavramının 'Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'ndeki, "Bireylerin ve azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasi eylemi,"⁽³⁴⁾ tanımındaki devletperest yanlışlığı yerle bir ederek...

Hayır! "Terör" sorunu; "evrensel ahlâk vaazları"yla çözümlenemez... Ezilenlerin ve ezilenlerin ahlâkı farklıdır... Ahlâkı ahlâk yapan "sınıfsallık ilkesini" yadsıyarak, yerine öznelci bir rölativizmi koyan "tezler",⁽³⁵⁾ bir taraftan kendi istemleri dışında hiçbir sınır tanımayan (Lacan), topluma girmek için gerekli kuralları (Kierkegaard) yadsıyan, diğerinin gereksinimlerini/sesini kendisinininkine indirgeyen (Levinas) psikopat bir kimliği, diğer taraftan, kendi kazancı için her düşünceyi kolaylıkla benimseyebilen, çizgi değiştirebilen oportünist kimliği "günün adamını" aklar!

Oysa Marx ve Marksistler için, F. Engels'in "Anti-Dühring'deki sözleriyle, "Her türlü ahlâki dogmanın, (...) ebedi, nihai ve asla değişmez bir etik yasa olarak dayatılmasını ret ve bütün ahlâk teorilerinin toplumda o sırada egemen olan ekonomik koşulların ürünü olduğunu iddia" ederler. Çünkü yine Engels'in saptamasıyla: "Ahlâk, ya yönetici sınıfın tahakkümünü ve çıkarlarını meşrulaştırmış ya da ezilen sınıfın belli bir güce ulaşmasından itibaren, onun yönetici sınıfa karşı öfkesini ve ezilenlerin gelecekteki çıkarlarını temsil etmiştir... Ancak henüz sınıf ahlâkının ötesine geçebilmiş değiliz. Sınıf uzlaşmazlıklarının ve bunlarla bağlantılı her türlü olgunun üstünde yer alıp gerçekten insani nitelikte bir ahlâk, yalnızca, toplumun sınıf uzlaşmazlıklarını hem aştığı hem de bunları gündelik, pratik yaşamda unuttuğu olaçağı bir aşamada mümkün hale gelir."

Bu bağlamda Karl Kautsky'nin, "Etik ve Materyalist Tarih Kavramı" başlıklı 1906 tarihli yapıtında ifade

ettiği üzere; "Ahlâki ilkelerin kaynağı toplumsal ihtiyaç"lardır; ve "ahlâkın her biçimi görelidir"; ve de "ahlâkın özellikle insani olan boyutu, ahlâk kuralları, sürekli değişime uğramaktadır."⁽³⁶⁾

O halde "çözüm(süzlüğü)"nü, "evrensel ahlâk vaazları"nda veya "Haşhaşiler öyküleri"nde⁽³⁷⁾ arayanlar; belirleyici ekonomi-politik temelleri olan devlet gerçeğini "es" geçerek, sınıflı-sömürücü egemenliğin değişimine su taşıyorlar... Ya da Taleban'a karşı Kuzey İttifakı ile işbirliği yapan⁽³⁸⁾ ABD terörünün insan(hk)a ölümü gösterip, sıtmaya razı etmeye çalıştığı gerçeğini gölgeliyorlar...

VI-) BİR ŞEY DAHA...

"Kuşku ve çekimserliklerin sayısı çoğaldıkça, gerçeklerin garanti bakımından aynı ölçüde pekiştirilmeye ihtiyacı vardır."⁽³⁹⁾

11 Eylül'de, küresel kapitalizmin hegemonik gücünün politik, askeri, ve ekonomik merkezlerine yönelen saldırılara bağlı olarak karşımıza dikilen New York trajedisi hem içerdiği vahşet ve şiddet, hem de dünya üzerindeki sonuçları bağlamında, ciddi olarak düşünülmesi, irdelenmesi, çözümlenmesi gereken bir sorunsal ve "insanlık trajedisi"dir! Ancak "tek başına" ve "bircik" ya da "YDD" gerçekliğinin bütününden kopartılıp, soyutlanmadan... Saldırını tartışırken, indirgemeci açıklamalara, ideolojik pozisyonlara, devlet-merkezci stratejik betimlemelere hemen yönelmemek gerekiyor...

ABD'ye karşı yapılan bu saldırıyı nasıl çözümllemeliyiz? Nasıl hem bu saldırıyı insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak tanımlayıp, hem de yine masum insanların ölümüne yol açacak bir savaşa alternatif bir pozisyon geliştirebiliriz?

Birincisi: İkiz Kuleler ve Pentagon'un simgesi kimliğini oluşturan güvenlik ve ticaret olguları, küreselleşme sürecinin dünyada yarattığı "iktidar geometrisi"nin iki kurucu ögesini oluşturur...

İkincisi: Neoliberal-hiperglobalist

ideolojinin önerdiğinin tersine, küresel ticaret ve güvenlik olguları zenginleşme ve barış değil, adaletsizlik, fakirlik, güvensizlik, sömürü, kimlik kodlarıyla yok etme, dışlama ve mutlak ötekileştirme süreçlerini simgeler. Bu temelde de saldırı ideolojik gerekçesini küreselleşmenin iktidar geometrisinden almaktadır ve kendisini anti-küresel bir niteliğe yerleştirme amacını gütmektedir. Bu nedenle 11 Eylül saldırısını, Kuzey'in sunmaya kalkıştığı gibi "medeniyetler çatışması" retoriği yerine; "ABD emperyalizmi eleştirisi", "Yoksullar ve zenginler veya Kuzey ile Güney arasındaki küresel çatışma", "Orta-doğu sorunu", "Kapitalist küreselleşme vahşetinin kefareti" gibi referanslarla algılamak daha doğru olacaktır...

Üçüncüsü: Dışlanmış, fakirleştirilmiş, ontolojik güvensizlikle her gün yaşayan, açlıkla mücadele eden, buna karşın sesleri duyulmayan, ötekileştirilmiş, kapitalist serbest pazar ideolojisi tarafından günde 1.5 dolarla yaşamaya mahkûm edilmiş 2.8 milyar insan (yani dünyanın lanetlileri!) ile -bir avuç- küresel efendilerin ("Beyaz Adam(lar)ı!") cinnet dünyasını insan(hk)a neo-liberal küreselleşme "armanın" etmiştir! Bu noktada Richard Falk'un "Yırtıcı küreselleşme" olarak adlandırdığı neo-liberal küreselleşmenin hem ideolojik, hem de kurumsal hareket tarzının ciddi bir eleştiri sürecinden geçirilmesi gerekmektedir...

Son bir şey daha: Niçin savaş? Bu soruyu durmadan sormak gerek... Afganistan saldırısı, ABD egemenliğini restore etmek ve dünyaya gücünü ispatlamak için başlatıldı. Böylelikle yönetenler iktidarlarını sağlamlaştıracak; İncil'den dualarla iktidar kutsanacak; tören kıyafetli askerler marşlar söyleyecek; genç-ihthiyar herkesin elinde sallanan bayraklar, iktidar gücünü vatan, millet hamasetiyle destekleyecek, ırkçı-milliyetçi toplumsal paranoyalar örgütlenerek⁽⁴⁰⁾ "korkunun kralığı" daha da saldırganlaştırılacak... Ve Afganistan'da ise yüzlerce, binlerce suçsuz günahsız insan ya katledilecek ya da evini, yurdunu terk edip yollara düşecek... Afgan yoksulları açlık çekip perişan oldukça ABD -kan, gözyaşı ve ölüm ile- daha güçlenecek... Yani sa-

vaş bir tarafa onulmaz yaralar açarken, öbür tarafta zafer, sevinç ve mutluluk naraları atılacak... Oysa ne dünya ne de Anadolu halkları savaş istemiyor...

Kapitalizmin krizi bir soyutlama ise, savaş da bunun somutlanmasından başka bir şey değildir. Çünkü soyut, gerçek yaşamdan bir şeyleri süzer, özetler ve simgeler. Örneğin Shakespeare'in Hamlet'i bir soyutlamadır. Ancak "Çürüten Danimarka" gerçeği dört bir yanda yaşanan somuttur. Yani kapitalizm soyutunun, yaşam sahnesinde somutlaşması bir yıkamadır, kırımıdır. Yaşam sahnesi soyutu somutlaştıran, görünür konuma getiren, görünür ve yaşanır kılar.

Soyut-somut diyalektiği açısından en dikkat edilmesi gereken noktalardan biri, soyut üzerine düşünenin, somutta taraf olabildiğini örgütlemektir. Bu olmaz ise soyut üzerinde tartışmak, karşılıksız bir lafazanlıktır! Çünkü soru soran eleştirel düşünce soyutu ile, onu bütünleyen-anlamlandıran somut arasında çok ince bir sınırdır çizgisi vardır, savaş dönemleri bu ince sınır çizgisinin barikata dönüştüğü tarihsel kesitlerdir.

Şimdiye kadar, teorik olarak çözümlemeye çalıştığımız bir soyutla cembelleştik; artık politik olarak aşmamız gereken bir somutla karşı karşıyayken; unutulmaması gereken en önemli şey "Teorinin gri, pratiğin ise yeşil" olduğudur... Emperyalist savaş kışkırtıcılığı⁽⁴²⁾ karşısında artık sorun, yaşamın yeşili ile yaşamı örgütleyebilmektedir.

Ve sıkıntı da işte buradadır. Radikal sosyalistlerin önünde; savaşa karşı ciddi bir kitlesel eylemlilik süreci başlatmak görevi dururken; Türkiye'de sosyalistler birkaç yüz kişiyi geçmeyen eylemlere mahkum kalmış görünüyor. ABD savaş makinesinin tüm dünyayı içine soktuğu, "terörizmle karşı savaş" ve "Taliban karşıtlığı" propagandası cenderesinden kurtulabilmek için yapılan gösteriler bile ABD karşıtlığından çok radikal İslam⁽⁴³⁾ karşıtlığına bürünüyor. Basın açıklamaları Bush'a bir eleştiri getiriyorsa, Taliban'a iki eleştiri ile bitiyor. Asli hedef olması gereken emperyalist-kapitalizm de arada kayıyor...

Bu böyle olurken; Türk(ıye) ege-

menliği, bir kez daha IMF formatından geçiriliyor. 10 Eylül günü, ABD Kabil'i döerken TBMM de 57. Hükümete sadece kendi döneminin değil, tarihin de en önemli ve en kapsamlı yetkisini verdi. Ne garip bir teccellidir ki, 11 Eylül'ün birinci ayına denk gelen ertesi gün, Dünya Bankası'ndan Ajay Chibber Türkiye'ye ek kredi verilebileceğinden söz etti!

TBMM, "Sürekli Özgürlük Harekati" ile ilgili kararlarda "gereği, kapsamı, sınırı ve süresi"ni belirleme yetkisini hükümete bıraktı. İlk bakışta, "TSK'nın"⁽⁴⁴⁾ yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı askerlerin getirilmesi... ile sınırılmış gibi görünen bu kararlar hükümet, ülke ekonomisinin bugünü ve geleceğini belirleyecek kararların yetkisini de elde etti. Yani TBMM, Bush'un açıkça istediği "fast track/ hızlı iz sürme" yetkisini, ona örtülü olarak verdi!

DİPNOT

1-Çin Atasözü.

2-ABD, Atlantik Şartı Protokolü'ne eklediği bir madde ile İngiltere'nin yanında savaşa girmesinin ön koşulu olarak savaş bitiminde İngiltere'nin sömürgelerine kendi kademelerini tayin hakkı tanımaması şartı koymuştur.

3-Natim Hikmet.

4-Bkz: John Agnew-Stuart Corbridge, *Musterik Space*, London: Routledge, 1995; Ulrich Beck, *What is Globalization?*, Cambridge: Polity Press, 2000; *Globalization: Social Theory and Global Culture*, Roland Robertson, London: Sage, 1994; Jonathan Friedman, *Cultural Identity and Global Process*, London: Sage, 1994; "Asalaklığı 2000 Yıllık Yeni Yüzyı: Mali Sermaye", *Direniş Gazetesi*, Yıl:1, No:12, Ağustos 2001, s.8; Bayram Bozay, "Küresel Köyde Durum vahim", *Dema Hâ Gazetesi*, Yıl:1, No:15, 15-30 Eylül 2001, s.13; Kemal Buray, "Küreselleşme Üzerine", *Dema Hâ Gazetesi*, Yıl:1, No:11, 15-30 Ağustos 2001, s.2-3; "IMF Politikaları İzizlik, Yoksulluk ve Yıkım", *Ödâk Dergisi*, Yıl:2, No:2001-9, 7 Eylül 2001, s.16-17; Kadir Yalçın, "...Serbest Piyasa ve Tekelci Egemenlik", *Özgürlük Dünyası Dergisi*, No:114, Eylül 2001, s.39-56; Sadun Aren, "Küreselleşme-Bağımsızlık-Sosyalizm", *Kızıldak Dergisi*, No:8, Haziran-Temmuz 2001, s.12-13.

5-Sükrü Erbuğ, *Uç Nokta Baş Harf*, Ümit Yay. 2001.

6-Bkz: Fikret Başkaya, "Apolitizasyon Aracı: 'Sivil Toplum'...", *Fırat'ta Yaşam*, Yıl:3, No:97, 12-19 Mart 2001, s.8; Ali Deniz Toms, "Neo-Liberalizmin 'Sivil Memurları': STK", *Sosyalist Politika Dergisi*, No:30, Eylül 2001, s.46-50; A. Durmuş Yıldız, *Demokrasi Yoluunda Sivil İktidarsızlık*, Hava Yay. 2001.

7-Bkz: José Bové-François Dufour, *Dünya Sağlık Değildir*, İletişim Yay. 2001; Daniel Cohen, *Dünyanın Zenginliği, Ulusların Fakirliği*, İle-

tilim Yay. 2001; *Birikim Dergisi*, No:148, Ağustos 2001; *Levent Karay*, "Yarı Yoldan Dönme Düğüncele", s.39-44; Ceylan Özevengin, "Küreselleşme Karşıtları İn midir: Çin midir?", s.33-38; Christophe Aguiton, "Dünya Bizimdir: Bir Başka Küreselleşmenin Aktörleri", s.45-49; Naomi Klein, "Müsterek Olam Yeniden Ele Geçirmek", s.50-55; James Goodman-Annette Maguire, "Küreselleşme Karşıtlığı: Yeni Bir Bilimçimen mi?", s.26-59; François Houtart, "Direnişlerin Küreselleşme ve Neo-Liberalizme Karşı Mücadeleleri", s.60-63; François Chesnais-Claude Serfati-Charles-André Udry, "Küreselleşme Karşıtlı Hareketin Geleceği", s.64-74.

8-Karl Marx, 1857.

9-Noam Chomsky, *Radikal*, 20 Temmuz 2001, s.11.

10-Almet İnzel, "Küreselleşme ve Emperyal Güç", *Birikim Dergisi*, No:148, Ağustos 2001, s.22.

11-Ömer Laşın, "Anti-Alternatif Küreselleşme", *Birikim Dergisi*, No:148, Ağustos 2001, s.23.

12-Financial Capital Markets, "Sermaye Hareketleri Raporu", 7 Ağustos 2001, s.4.

13-Mark C. Scott, *Heartland: How to Build Companies as Strong as Countries*, s.3.

14-Mark C. Scott, *Heartland: How to Build Companies as Strong as Countries*, s.10.

15-Mark C. Scott, *Heartland: How to Build Companies as Strong as Countries*, s.15.

16-Ergin Yıldızoglu, *Cumhuriyet*, "Varsayım- lar ve Gerçekler", 22 Ağustos 2001, s.4.

17-Türkiye nüfusunun yüzde 15'i günlük 1 doların, yüzde 38'i de 1.5 dolar gelir elde ediyor...

Türkiye'de 35 milyondan fazla kişi en temel gıda maddelerini bile karşılayamıyor, aç durumda...

18-Aristofanes.

19-Kanada, Ottawa Üniversitesi, Küreselleşme Araştırmaları Merkezi'nden Ekonomi Profesörü Michel Chossudovsky, *Usame bin Laden'in ve Taliban'ın büyük çaplı uyuşturucu tedariki olduğunu ve bunun da ABD'nin bülgeti dahilinde olduğunu* abın özenle geçiriyor.

20-Bkz: Ayar Süveyda, "Ortadoğu'da Bir Halkın Trajedisi ve Filistin Sorunu", *Özgürlük Dünyası Dergisi*, No:114, Eylül 2001, s.24-38;

"Tarihsel Bir Sorun: Filistin", *İzci-Köprü Gazetesi*, Yıl:1, No:2001-11, 15-29 Eylül 2001, s.16-14;

Kadir Aghaba, "Ortadoğu'da Emperyalist Hege- monya Mücadelesi", *Alınları Gazetesi*, No:10, 25 Ağustos 2001, s.12; Rojda Demir, "Ortadoğu'da YDD", *Devrimci Demokrasi Gazetesi*, Yıl:1, No:14, 1-16 Eylül 2001, s.7; "İzgal, Suikast... Ve Direniş: Filistin Kazanacak", *Direniz Gazetesi*, Yıl:2, No:13, Eylül 2001, s.22-23.

21-Bkz: "Cenova: Geleceği İstiyoruz ve İsyan Ediyoruz", *Yurtsever Demokrat Gençlik Dergisi*, No:53, Ağustos 2001, s.4-5; Ulaş Baran, "YDD, Direniş ve Emekçiler", *Fırat'ta Yaşam Gazetesi*, Yıl:3, No:118, 10 Eylül 2001, s.4; "Seattle'dan Cenova'ya: Zafer Kadar... Daima...", *Direniz Gazetesi*, Yıl:1, No:12, Ağustos 2001, s.22; "Liberte (Özgür) Cenova", *Alınları Gazetesi*, No:8, 5 Ağustos 2001, s.12; "Cenova G-8 Zirvesi: Yarın- gi Yıkımın Alnında Kaldı", *Maya Dergisi*, Yıl:1, No:3, Ağustos 2001, s.8-9; "Cenova Liberel", *Emperyalist Sosyalizm Dergisi*, No:5, Eylül-Ekim 2001, s.6-2; Sabık Kılıcı, "G-8 Zirvesi ve Glo- balizmle Savaşta Sorunlar...", *Fırat'ta Yaşam Ga-*

zetesi, Yıl:3, No:114, 6 Ağustos 2001, s.7; "Yapının Halkların Kardeşliği", *Alınları Gazetesi*, No:13, 26 Eylül 2001, s.12; Doğan Tarkan, "Sevile dan Cenosa'ya Dünyayı Sarıyan Yeni Güç Anı-Kapitalist Hareket", *Enternasyonal Sosyalizm Dergisi*, No:5, Eylül-Ekim 2001, s.8-12; "Caflo'ya: Burada ve Her Yerdeyiz", *Alınları Gazetesi*, No:10, 25 Ağustos 2001, s.12; "Cenova Yeni Bir Sol Dalgası Geliyor", *Ödül Dergisi*, Yıl:2 No:2001-9, 7 Eylül 2001, s.28.

22-Bkz: Fikret Başkaya, *Yeniliği Tuzakçı, Ütopya Yayı*, 2000, ("Küreselleşmenin Öteki Yüzü", s.51-60; Nurya Sancar, "Bir Neo-liberal Proje ve Politik İçerisi: 'Küreselleşme Karşın Hareketleri' ", *Evrensel Kültür Dergisi*, No:114, Haziran 2001, s.10-14; "Göteborg Zirvesinin Arka Planı", *Ödül Dergisi*, Yıl:2, No:2001-07, (SN:22), 9 Temmuz 2001, s.26-27; "Savunla-Gözetim, Dünya Dineri: Küresel Sermayeye Geçit Yok", *Sosyalist İçiş-Gazetesi*, No:156, 21 Haziran 2001, s.3; "Emperyalizmin Kiti ve Enternasyonal Proletaryanın Görevleri", *Partizan Dergisi*, No:37, Haziran 2001, s.2-38.

23-"Avrupa Parlamentosu küreselleşme karşıtlarına gösterilerini kontrol altında tutmak için özel bir ajanlararası polis gücü oluşturmayı gündeme alıy. Avrupa'ya ne oluyor diye düşünmeler lazım. İrlandalıların İtaliye ve Fransa'da (uluslararası sermaye işlemlerinden yüzde 1.5 vergi alınması talebiyle kampanya yapan) ATTAC hareketinin Fransa temsilcilerinden Susan George'un bir yazısından küçük bir parçaya göz atınsınlar: "IMF, DB ve DTÖ, çokuluslu şirketlerin hükümetleri ve kamuoyunu kullandırmakta kullandıkları resmi araçlar. Gerçekten en önemli örgütlenmeler en gizli olanlar... Mesela Avrupa'nın en büyük 47 çokuluslu şirketinin yöneticilerinden oluşan Avrupa Sanayicileri Platformu (ERT). ERT Avrupa devlet başkanları ve Avrupa Komisyonu ile sıkı işbirliği içinde çalışıyor. Sanayiciler Platformu Avrupa Komisyonu'nun en önemli dokümanlarından bir kısmını bizzat yazıyor... Ayrıca, Hen ABD hükümeti hem de Avrupa Komisyonu, DTÖ müzakerelerinde kendilerine danışmanlık etmek üzere çokuluslu şirketlerden (TNC) oluşan danışma komiteleri kurular. ABD Özel Ticaret Temsilciliği 24 tane sürekli komite çalıştırıyor. Bu komitelerde çokuluslu şirketlerin 800 temsilcisi yer alıyor." ("Büyük Şirketlerin Demokrasi", 3 Ağustos 2001, betulgenic@hotmail.com.)

24-Murat Özbek-Gül Sosay, "Küreselleşme, Demokrasi, Devlet ve Şiddet", *Radikal* İki, 5 Ağustos 2001, s.7.

25-Hasan Bülent Kahraman, "Huntington, Fukuyama El Ele, Dünya Nereye", *Radikal*, 17 Ekim 2001, s.4.

26-Francis Bacon.

27-Bkz: Nigel Morris-Cotterill, "Para Atılma", *Foreign Policy Dergisi-Türkiye* Başkızı, No:15, Haziran 2001, s.17; Jean de Mailand, "Mafyalara Yargı Cennetinde Semirirken", *İDEA-Politik Dergisi*, No:2001/11, Yıl 2001, s.80-81.

28-Bkz: Yusuf Akad, "Türkiye'de Kapitalizmin Kiti ya da Kapitalizmin Türkiye Kiti", *Özgürlük Dünyası Dergisi*, No:113, Ağustos 2001, s.2-11; Uğur Tekin, "Kritik Üzerine (1): Tarihsel Miras", *Fabrika Dergisi*, No:30, Temmuz 2001, s.39-45; "Türkiye'de Ekonomik Kiti ve Yeniden Yapılandırma Çabaları", *Partizan Dergisi*, No:30,

Eylül 2001, s.2-17; "Türkiye Üzerinde 'Sosyal Patlama' Hayalleri Doluyor", *Birikim Dergisi*, No:148, Ağustos 2001, s.16-18; Ahmet Hamdi Dişler, "İstikrar Programı ve Terimde Tekelleşme", *Kızılçık Dergisi*, No:8, Haziran-Temmuz 2001, s.18-20.

29-Ergin Yıldızoğlu, "11 Eylül Soması İçin Geçici Bir Bilanço Denemesi", *Cumhuriyet*, 17 Ekim 2001, s.4.

30-Bkz: Kemal İnal, "Piyasa ve Akl", *Evrensel Kültür Dergisi*, No:118, Ekim 2001, s.13-14.

31-"Geçmiş dedikler gemileri batırır!"

32-Azad Berhamoğlu, "Terör", *Cumhuriyet*, 7 Aralık 2000, s.9.

33-Yeni gelmişken anımsatalım: V. İ. Lenin'in ağabeyi, np öğrencisi, "Narodyana Volya Halkın İradesi" örgütü üyesi olan ve o sıralarda 21 yaşındaki Aleksandr Ulyanov, Rusya'da bir stakist hareketine katıldığı gerekçeyle yargılanıp, 1887 yılının 8 Mayıs sabahı dört arkadaşıyla arılır. Aleksandr Ulyanov'un Çarlık Mahkemesi önündeki son sözleri şöyledir: "Amacım masum Rus halkına özgürlük sağlamak. Düğünce ve söz özgürlüğüne izin vermem, halkın mutluluğu ve avaklaması için yasal yoldan yapılmak isteyen her girişimi ezen bir düğünde terör, tek yol olarak kalmaktadır. Çok sağlan bir biçimde süperlenen ve nasazcan başka güçlerini yöneten bu rejime karşı bir ayak bir düğüne girişmeliyiz. Öyle ise, kaksızlık karşı hasas olan her birey, teröre başvurmak zorundadır. Terör devletin başına karşı birim yanıtımdır. Despotik bir rejimi, halkı siyaset özgürlük vermesi zorlamamın tek yoludur." (Aleksandr Ulyanov, aktaran: G. D. Oluşkin, Lenin, Hayatı ve Mücadelesi, çet: A. Baykal, Kural Yay, 1974.)

34-Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt:22, s.11445.

35-"Kimsi kendi ölçülerinde yargılamak, herkesi kendi ölçülerinde yargılamak, ahlakı benim ahlakıma ayırmayarak değil, ahlakı kendi ahlakına ayırmayarak..." (Ahmet Altın, İhsan Gökçenler Akş, s.249)

36-Azad Berhamoğlu, "İntanin Evrendeki Yeri...", *Cumhuriyet*, 9 Haziran 2001, s.6.

37-"XI yüzyılda dönemin en güçlü devleti olan Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun başına dert olan ve bütün ülke boyanca organize olup yüzyıl süren terör eylemlerini gerçekleştiren Hasan Sabbah ve örgütü Haşhaşiler'le günümüzdeki eylemleri gerçekleştirenlerin arzu aranda inanılmaz bir benzerlik var. (...) Her iki terörist grup da dönemlerinin en güçlü ülkesine savaş açmış... Liderleri aynı tarzın insanlarıydı. Bulundukları toplumun en üst seviyelerine kadar yükselebilmiş, varıl ve okuması insanlardı. Her ikisi de tüm dünyaya yayılmış bir örgüt kurabilmiş, içinde yer aldıkları imparatorluğa nefret ayaan insanlardı. Ve her ikisi de yüksek dağlık bölgelerde, ulaşılmaz kıvrak tepelerde yerleşmişlerdi. Ve en çarpıcı benzerlik: Her ikisi de yıkımcı bağlantı üzerine kurulu bir güç edinmişlerdi... (..)

Hiç kimsi bir zamanların güçlü devleti Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun ABD'ye kıyasla önemli bir siyasi fenomen olduğunu düşünmemelidir. Bugün ABD ne ise o gün de Selçuklular o idi... İmamiler mezhebinin inanç sistemine dayalı olarak Türklerle savaş açar. Sayın insanın suikası, saldırı, terör eylemlerine kurban gittiği bu

dönemde Hasan Sabbah ve örgütünün değeri tüm dünyayı sarıyın. Selçuklu Sultanı Melikşah ve buçerisi Müslümanlık dahil binlerce devlet ve din adamı bu suikastlarda hayatlarını kaybetmişler. Örgüt Alınları Kalesi adlı kutsal yuvası gibi kırık bir tepeye yerleşmiş ve Selçuklu tüm gücüne rağmen burayı ele geçirmeyi başaramamış.

Hasan Sabbah'ın suikastçıları eyfenden önce haşhaş içerek cesareti buldıkları için mezhebin bir adı da Haşhaşiler olmuştur. Heterodoks İslam'ın temsilcilerinden olan ve Batı inancını sarıyan İsmaililer yeri geldiğinde Türklerle karşı Haşhaşiler ve Haşhaşiler'la işbirliği etmekten de geri durmamış. Çarpıcı bir heterodoks öyküsü olan Hasan Sabbah'ın hayatı bugün tekrar dünya üzerinde dolaymaya başlamıştır adeta. O yüzden bugün olanları doğru analiz edebilmek adına, Selçuklu Türkleri'nin başına musallat olan terör belasının ideolojik argümanlarıyla beraber incelemesi fevkalade yararlı olabilir. (Hikmet Temel Akarsu, "Haşhaşilerin Dünyası", *Radikal Kitap Eki*, No:31, 19 Ekim 2001, s.11.)

38-Merkez Washington'da bulunan uluslararası insan hakları kuruluşu Human Rights Watch (HRW) İnsan Hakları Gözetim Arayış Bölümü Müdürü Sadney Jones, ABD ve münferklerini ayararak, "İnsan hakları ihallerinden sorumlu tutulan Taliban mahallisi "Kucay İntifaki"yla işbirliği yapmayın. Zalim dolu geçmişleri Afganistan'daki megruysellerine ilişkin soru işaretleri doğuran komutanlarla işbirliğine girmeyin." dedi. Özellikle Cübbü müdahalelerinin komutanı Abdül Raşid Dostum, Hibi Vahedi'ni önde gelen komutanlarından Hacı Muhammed Muhakkik, İttihad İslami olarak bilinen grubun önderi Adil Resul Sayyaf ve eski Cübbü müdahalelerinden Adil Melik Pehizvan'ın kararlık geçmişine ve kanlı siciline dikkat çekti.

39-Patrigilli.

40-"Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümü Başkanı Yrd. Doç. Dr. Hale Bolak Boratav, ABD'ye yönelik 11 Eylül saldırısının, topluma 'öfke' ve 'kayıp' hissi yaydığına belirir, bu öfke ve kayıp nedeniyle bir sorumlu arandığını altını çizerek, 'Amerika'ya yapılan saldırıdan sonra, ırkçılığı benimsemiş ancak henüz eyleme dönüştürmemiş kişiler, şiddete daha kolay başvuracak. Bu kişiler için, şiddete başvurmak kolaylaşacak. En azından şiddet gösterecek kişinin, eşiği geçmesi daha kolay olacak.' dedi." ("ABD'de Şiddet Eğilimi Artıyor", *Cumhuriyet*, 18 Ekim 2001, s.4.)

41-"Strateji Mori'nin CNN Türk ile ortak olarak gerçekleştirdiği kanununu araştırmasına göre halk savaş desteklemiyor." ("Türk Halkı Savaş İstemiyor", *Cumhuriyet*, 11 Ekim 2001, s.4.)

42-Bkz: Kızıl Bayrak Gazetesi, "Emperyalizmin Balkanlar'daki Kiri Oyuları Sürüyor", No:2001/23, 25 Ağustos 2001, s.17; Kızıl Bayrak Gazetesi, "Emperyalizmin 'Balkanlaşma' Politikası Sürüyor", No:2001/25, 8 Eylül 2001, s.18.

43-Bkz: Mustafa Peköz, Türkiye'de Politik İslamın Gelişimi ve MNP-EP Geçerli. Gün Yay, 2001; Merdan Yanardağ, "Ortaoğlu Barış'ından Konya-Kudüs Hamma", *Kızılçık Dergisi*, No:8, Haziran-Temmuz 2001, s.60.

44-Bkz: Mustafa Peköz, "Tekelleşen Önder", *Fırat'ın Yavım Gazetesi*, Yıl:3, No:118, 10 Eylül 2001, s.8.

Barişa Bir Fırsat Ver!

DARIO FO- FRANCA RAME - JACOPO FO

11 Eylül günü yaşanan bu olay umutsuzluğa, suskunluğa, paniğe yol açtı. Dünya acımasız bir katliamla vuruldu. Zor ve acı da olsa bunu konuşmak gerekiyor; anlamaya çalışmak gerekiyor.

İlk gözlemlediğimiz şey, patlamaların TV'lerden izlenmesiydi. Bu inanılmazdı... Bu dram karşısında dünya şaşkına dönmüş, öylece kalakalmıştı. Ama herkes değil.

Dünya borsaları bir dakika bile durmadı, para kazanmayı, kendilerine vahşi kârlar aramayı sürdürdü. Hatta tempolarını yoğunlaştırdı. İnsanlar ikiz kulelerin tepesinde camlardan aşağı sarkmış haykırırken borsanın büyük brokurları da cep telefonlarından haykıyordu: "Petrol satın al! Hepsini sat! Petrol satın al!" Bazı şirketler birkaç saniye içinde yüzde 10 hisse kaybederken petrol, varil başına 10 dolar yükseldi ve kurnazlar milyarlarca dolar kâr etti. Tüm Avrupa ülkelerinin başkanları başsağlığı dilemeye hazırlandığı sırada, bankerleri dolar emiyor ve nihayet Euro değer kazanıyordu. Hiçbiri borsalarını kapatmayı, henüz soğumamış cesetlere saygı göstermeyi düşünmedi. Kapitalizm canavarı dişlerini ölü etlerine geçirmiş, büyük bir mutluluk içinde birkaç saatte işlerini toparlamayı başardı.

Bunda şaşılacak bir şey yok. Büyük spekülasyonlar her yıl yoksulluktan on binlerce insanı öldüren bir ekonominin içinde yüzüyor. Ölenler sadece New York'taki 20 binle mi sınırlı?

YOKSULLARIN, UMUTSUZLUĞUN ÖCÜ

Diğer dondurucu görüntüleri anımsayalım; sokakta yaşayan evsizleri, Filistin varoşlarını, soğuk savaşın paramparça ettiği insanları... Onlar bu katliama sevinçli. Her evden, her aileden bir ölünün çıktığı, bir daha ölü görmeye dayanacak gücü olmayan bu insanlar sevinçli.

Bu şiddet ve sömürü sistemi, insanlıklara uygulanan bu organize soykırım sistemi öç duygusunu uyandırıyor.

Yıllardır hemen her gün radarların yerini saptama bahanesiyle ABD uçakları Irak'a bomba yağdırdı. Batı televizyonları için bunun haber değeri yoktu. Binlerce insan uranyumlu mermilerle öldürüldü. Toprakları uranyumdan zehirlendi. Ambargo nedeniyle ilaç olmadığından hastalıklar ve ölümler arttı. Ortadoğu'nun umutsuzluk yükünün sessizliği içinde öldüler. Bugün TV yorumcularının göz yaşları utanç vericidir. Çünkü, Ortadoğu'daki cinayetleri yıllardır suskun bir şekilde izlediler.

Evet, vahşet ama maalesef böyle. Bu, yığınların umutsuzluğunun öcüdür. Hiçbir işe yaramayan bir öç... Beraberinde dünya mirasından pay alamayanların yeni katliamlarını getirecek bir öç.

Dikkat edin: 11 Eylül katliamı, yüksek rakımda uçan bir uçağın, bir düğmeye dokunup düşürülmesiyle olmadı. Bu olayın içinde pek çok kişi var. Bunlar "beyaz şeytanları" vurmak üzere şartlandırılmış ve onları öldürmek için tamamen çıldırmış kişiler. Bu umutsuzluğun bir refleksi.

TEK GÜVENLİK, ADİL PAYLAŞIM

Görevi kötüye kullanmanın ve

katliamların yasası değişmediği sürece, dünyada güvenliğin ve barışın hiç kimse için garantisi olmadığını bu terörle görmüş olduk.

Artık olan oldu. Modern teknolojiler kişiye öyle bir güç ve imkan tanıyor ki güvenlik için oluşturulan hiçbir sofistike sistem bunu engelleyemiyor. Kuzey Amerikalı zenginler de güvende olduklarını zannetmesin. Dünyada güvenli olduğu düşünülen bir yer yok. Yığınların vahşi köpeği kim ve nerede olursan ol, gelir seni ısırır.

Aptal TV'ler ABD'nin süper kontrolü sayesinde dört uçağın bomba gibi çakılmasının önlendiğini söyledi. Modern teknoloji kentlerin kalabalığında kontrol edilemez, katliam yapmak için onlarca yol bulunur. Ama bunu anlamak istemiyorlar.

Bu korkunç saldırı Bush'un kendini beğenmişlik zırmını gülünç bir hale soktu. Bugün uçak, dün Japonya'da sinir gazı, Moskova'da gaz bombaları! Yarın kalabalık bir stadyumda katliam yaratmak için "Bomba var" diye bir defa bağlamak yetecek.

Modern ülkeler yurttaşlarına "güvenlikli, normal bir yaşam" garantisi edemez. Bu mümkün değil. Milyonları evlerine kapatamazsınız. Zengin dünya için tek güvenlik garantisi, açlık ve zorbalığa mecbur edilmiş insanların yaşam kalitelerini yükseltmektir. Tek güvenlik daha adil paylaşımdır. Dikkat edin: Bu saatten sonra, kamikaze gibi silahlanan bu insanların kim oldukları sorulamaz. Radikal İslâm mı? Amerikan radikal sağ mı? Çıldırmış Siyonistler mi? Kim bilir?

Tarihin en vahşi terörist saldırılarından biri olan Oklahoma cinayetini anımsayalım. Önce radikal İslâm terörü denildi. Sonra Amerika'daki

sağcı, faşist bir örgütün bu eylemi planladığı ortaya çıktı. Örgütün bu eylemle İslam karşıtı bir tepki yaratmaya hedeflediği anlaşılır.

Bu cinayetlerin arkasında tüm gizli servislerin olduğu, toplumda bir kaos yaratmak için birleştikleri ve bu eylemleri destekledikleri gerçeği de ortaya çıkabilir.

Kesin olan şey, bu katliamların arkasındaki tetikçilerin; şiddet kültürünün, açlığın ve insanlık dışı sömürünün öz evladı olduğu gerçeğidir. Bu şiddet, bu ölümler, birkaç saat içinde milyon dolarlar kazanan spekülatoörleri, petrol zenginlerini, silah tüccarlarını, general ve amirallerle keyifle kadeh tokuşturan terörist liderleri, her gün devleti savaş tehditlerini anlatıp, insanlık dışı mayınlardan çıkar sağlama çalışan yorgun barışçılarını, bu yalıtık ve dalkavuk barış yorgunlarını mutlu etti. Yarın suçlulara para cezasını vermek bahanesiyle birkaç terk edilmiş köy bombalanacak ve sirtanların lobileri militarist harcamalarını saygınlaraştırmaya çalışacak.

"ABD bu agresif saldırıya derhal karşılık vermeli!" TV'de izlediğimiz sokak röportajlarında bir aptal böyle bağıyordu. "Misilleme!" Teksas boğası Bush da böyle bağırdı. Her bir beyaza karşılık 10 zeytin yeşili tenli ölecek. Birileri meydanlarda bunu protesto edecek, polisler meydanlara inecek ve orada da yeni ölümler olacak. Bizi sürüklemek istedikleri yeni bir savaş şekli bu.

ÖLÜMLERİ DURDURABİLİRİZ

Barışın partisinin bir tek olanağı var: Barışın enstrümanları ile çalışmayı sürdürmek. Çokuluslu ölümleri, var olan tüm gücümüzle durdurabiliriz. Bu ölümleri yaratanlara ekonomik destek vermemeliyiz. Milyonların bu kişisel çabası tek bir mücadele

enstrümanına dönüşebilir; tek kuruluş stratejisi olabilir. Banklardaki paralarımızı çekelim. Esso yakıtları, Nestle ürünleri satın almayalım. Coca Cola içmeyelim. McDonald's'tan yemeyelim. Benzinli araçlarımızı gazyağı, kolza yağına dönüştürelim. Tasarruflarımızı daha etik şekilde değerlendirelim. Bu öldüren sistemin ortağı olan özel sigorta şirketlerinin poliçelerini feshedelim. Mayın üreticilerinin arabalarını satın almayalım, çocukları köle gibi çalıştıranların ayak-kabalarını giymeyelim, kimyasal gıdalar tüketmeyelim.

Paralarımızı değirmenlerinde öğütmelerini reddedelim. Ölüler marketini boykot edelim. Tüketim ve harcamamızı böyle değerlendirebileceğimizi gösterelim. Bugün bu tercihler sadece doğru ve uygun değil, aynı zamanda acildir.

DÜŞÜNECEK ZAMAN YOK

Sizden bunu hemen, şimdi yapmaya başlamanızı istiyoruz. Düşünecek zaman yok. Vahşi kapitalizmin lokomotif, hızını almış gidiyor. Yeryüzünü dağıtmak üzere, savaşa doğru yol almış gidiyor. Tek bir imkan var: Yakıtlarımızı değiştirmemiz gerekli. Hemen. Dünyayı para yönetiyor. Para iktidar-dakilerin-hassas olduğu tek argüman.

Barışa bir fırsat ver. Hemen.

Sen başlat. Başkalarını bekleme. Dünya efendilerinden çekeceğin her lira, insanlığa soluk almayı armağan edecek.

Her alışverişini bir oy gibi kullan!

Dipnot:

* Dario Fo ile Franca Rame'nin internet sitesinden, 12 Eylül 2001.

Ülkem adını asla unutmayacak
Halkım toprağa verdiği için meyvasını
topluyor şimdi.
Senin adını anıyor her filizde buğdayın
Halkımın güler yüzü ve atılganlığı
Bana akarsuların taşkınlığını anımsatıyor
Ve kanla yazılan sayfalarda
Ülkemin halkımın ve senin
Devrimi alından oper fotoğraflarını
görüyorum.
Adın bana unutamayacağım gezegenleri
çağırıyor.
Ülkeme ve evrene umut verecek
Güneşi sağacağı günü anımsatıyor...

Ve sen ülkemizin vadilerinde,
Ilaydalarında nar çiçeklerinde,
Gün ağarken
Yeniden doğumun titrekliğinde solurken
hayatı,
Özleminin farkında olan bizler,
Seninle gezerken sonsuz enginleri,
Ve umutla ve hasretle ve kavgayla,
Yanarken körpe daşlarımızı;
Yığıt atılımlarını gerçekleştirdik
delikanlığımızı

Ve yürürken tutkunluğu,
Ve yürürken kavga işçiliğini,
Ve yürürken yoldaşlığı paylaştık.
Ve sen yaşamınla ülkemde,
Kaynaya kaynaya nehirleşecek
deryanın yolunu gösterdin.

Ülkem adını asla unutmayacak
Çünkü sen,
Ilaydalarında ve kavga öykülerinde
Dudaktan dudağa yayıldın
Kavgaya tutkun yoldaşlarından
Sana her zaman kavga çiçekleri ve
yenimler geldi

Ülkem adını asla unutmayacak
Senin yürüdüğün sabahları,
Ülkeme ışık veriyor.
Ülkemin her ayağı kalkışında
Adın daha gür anılıyor.
Ve rahminde taşıdığı bebeği adını veriyor.
Seni asla unutmayacak yarekleri!..
Fırat Erdem PİRAN

Usame Bin Ladin?..

MICHEL CHOSSUDOVSKY

FBİ tarafından Afrika'daki ABD elçiliklerine yönelik saldırılar dolayısıyla "uluslararası terörist" ilan edilen, New York ve Washington'daki terörist saldırıların başlıca zanlısı, Suudi Arabistan doğumlu Usame Bin Ladin, ne tuhaf ki, Sovyet-Afgan savaşı sırasında "CIA tarafından Sovyet istilacılara karşı savaşması için silahlandırılmıştı."

1979'da Sovyetler Birliği'nin Komünist yanlısı Babrak Karmal hükümetini desteklemek üzere Afganistan'a girişi üzerine "CIA tarihindeki en büyük örtülü operasyon" başlatılmıştı.

1982 ile 1992 arasında Afgan cihadını bütün İslam ülkelerinin Sovyetler Birliği'ne karşı küresel savaşına çevirmeyi amaçlayan CIA ve Pakistan gizli istihbaratı ISI'nın teşvikiyle 40 İslam ülkesinden 35 bin kadar radikal İslamcı Afgan savaşına katıldı. On binlercesi Pakistan medreselerinde öğrenim görmeye geldi. Sonuçta en az 100 bin yabancı radikal İslamcı Afgan cihadının etki alanına girdi.

SOVYETLERE KARŞI UYUŞTURUCU TİCARETİ

İslami "cihad" ABD ve Suudi Arabistan tarafından, büyük bölümü Altın Hilal'deki uyuşturucu ticaretinden elde edilen kaynaklardan desteklendi.

Başkan Reagan 1985'te 166 Sayılı Ulusal Güvenlik Kararı Yönergesi'ni imzaladı. Buna göre mücahitlere örtülü askeri yardım artırılabileceği ve kararın açıkça belirttiği gibi Afganistan'daki gizli savaşın yeni hedefi şuydu: Afganistan'daki Sovyet birlikleri örtülü hareketla yenilgiye uğratılacak ve Sovyetler Birliği ülkeden çekilmeye mecbur edilecekti. Örtülü

ABD yardımı silah sevkiyatındaki dramatik yükselişlerle başladı. 1987'den itibaren silah sevkiyatı yılda 65 bin tona çıkarken CIA ve Pentagon uzmanları Pakistan'da Rawalpindi yakınındaki ISI karargahından geçerek sürekli olarak Afganistan'a akmaya başladılar. Bu karargahta CIA uzmanları Pakistan istihbarat görevlileriyle buluşup Afgan isyancıların hareketlerini planlamalarına yardımcı oldular.

CIA Pakistan'ın ISI'sını kullanarak Mücahitlerin eğitiminde belirleyici rol üstlendi. Buna karşılık CIA'nın sağladığı gerilla eğitimi İslam öğretisiyle birleştiriliyordu.

Bu eğitimlerde üzerinde durulan başlıca konular şunlardır: İslam'ın bütünsel bir sosyo-politik ideoloji olduğu, Kutsal İslam'ın Allahsız Sovyet birliklerince ayaklar altına alındığı ve Afganistan'ın Müslüman halkının Moskova tarafından işbaşına getirilen solcu Afgan yönetimini devirerek bağımsızlığını kazanacağı.

PAKİSTAN'IN İSTİHBARAT AYGITI

Pakistan'ın ISI'sı aracı rolünü üstlendi. CIA'nın "cihad"a örtülü desteği Pakistan istihbarat örgütü aracılığıyla ulaştırılıyordu. Yani CIA desteği Mücahitlere doğrudan aktarılmıyordu. Başka bir deyişle Washington bu örtülü hareketin başarıya ulaşabilmesi açısından "cihad"ın Sovyetler Birliği'ni imha etmek olan nihai hedefini açığa vurmamaya özen gösteriyordu.

CIA uzmanlarından Milton Beardman "Arapları biz eğitmiyorduk," diyor. Ama Kahire'deki El-Aram Stratejik Araştırmalar Merkezi'nden Abdül Monam Saidali'ye göre Bin Ladin ve "Afgan Arapları CIA'nın kendileme aktardığı çok ince eğitimlerde geçirilerek yetiştirilmişlerdi."

CIA uzmanlarından Beardman Usame Bin Ladin'in Washington hesabına oynadığı çok öncül rolden bihaber olduğunu söylüyordu. Beardman'ın aktardığına göre Bin Ladin "ne ben ne de biraderlerim Amerikan yardımı aldığımızın farkındaydık," demişti.

Milliyetçilik ve dinsel heyecanlarla beslenen İslamcı mücahitler Sovyet Ordusu'na karşı Sam Amca hesabına savaşışlarının ayırında değillerdi. İstihbarat hiyerarşisinin üst düzeylerinde temaslar olmakla birlikte oyunda yer alan İslamcı isyan önderlerinin Washington ya da CIA ile temasları yoktu.

Pakistan istihbarat örgütü ISI, CIA desteği ve muazzam miktarlarda ABD askeri yardımıyla "bütün hükümet işlevleri üzerinde büyük güç sahibi olduğu paralel bir yapı" oluşturmuştu. ISI'nın askeri ve istihbarat görevlileri, bürokratlar, gizli ajanlar ve muhbirlerden oluşan tahminen 150 bin kişilik bir kadrosu vardı.

Bu arada CIA hareketleri General Ziya ül Hak'ın askeri yönetimini de güçlendirdi.

"CIA ile ISI arasındaki ilişkiler General Ziya'nın Butto'yu devirmesi ve askeri yönetimin kurulmasıyla daha da sıkılaştı." Afgan Savaşı boyunca Pakistan ABD'den bile saldırgan bir anti-Sovyet politika izledi. Sovyet ordusunun Afganistan'ı 1980'de istilasının hemen ardından Ziya ül Hak Sovyetler Birliği'nin Orta Asya cumhuriyetlerini istikrarsızlaştırmak üzere ISI başkanını görevlendirdi. CIA bu plana ancak 1984'de onay verecekti... "CIA Pakistanlılar'dan daha ihtiyathıydı." Pakistan ve ABD Afganistan'a yönelik politikalarında bir uzlaşma yolu arıyor görünürken aslında aldatmaca yapıyorlar ve en iyi çözümün askeri çatışmayı ırmak olduğunu kendi aralarında anlaşıyorlardı."

ALTIN HİLAL UYUŞTURUCU ÜÇGENİ

Orta Asya'daki uyuşturucu ticareti CIA'nın örtülü operasyonlarıyla yakından ilişkiliydi. Sovyet-Afgan savaşı öncesinde Afganistan ve Pakistan'daki afyon imalatı küçük bölgesel pazarlara yönelikti. Yerelde eroın üretilmiyordu. Alfred McCoy'un araştırması bu bağlamda Afganistan'da CIA hareketinin başlamasından iki yıl sonra "Afganistan-Pakistan sınır bölgesinin ABD'deki talebin yüzde 60'ını karşılayacak düzeye gelerek dünyanın başlıca eroın üreticisi konumuna yükseldiği"ni doğruluyor. "Pakistan'da eroın bağımlıların sayısı 1979'da neredeyse sıfırken 1985'de 1.2 milyona çıktı. Bu başka bir ülkede eşi görülmemiş bir artışı."

Eroin ticareti de CIA kaynaklarına denetleniyordu. Mücahidin gerillaları Afganistan içlerinde toprak ele geçirdikçe köylülere devrim vergisi olarak afyon ekmelerini bildiriyorlardı. Pakistan'da sınır boylarında Afgan liderleri ve Pakistan koruması altındaki yerel işbirlikçiler yüzlerce eroın imalathanesi işletiyordu. Bu on yıllık açık uyuşturucu ticareti boyunca İslamabad'daki ABD Uyuşturucuya Mücadele Dairesi gözle görülür bir tutuklama ya da müsadere yapamadı... ABD yetkilileri Afgan müttefikleri aleyhine eroın ticareti soruşturması yapmayı reddediyorlardı, çünkü "Afganistan'daki ABD narkotik siyaseti burada Sovyet nüfuzuna karşı sürdürülen savaşın gereklerine tabiydi". CIA'nın eski Afgan hareketi yöneticisi Charles Cogan 1995'te CIA'nın uyuşturucu savaşını Afgan Savaşı'na feda ettiğini kabul etti. "Bizim asıl görevimiz Sovyetler Birliği'ne verebileceğimiz kadar zarar vermektir. Uyuşturucu ticaretini kovuşturmaya ayıracak ne zamanımız ne de kaynağımız vardı. Bunun için

özür dilememiz gerektiğini de sanmıyorum. Her durumun kendine özgü bir bulaşıklığı oluyor. Uyuşturucu anlamında bir bulaşıklık oldu kabul. Ama asıl görev gerçekleştirildi. Sovyetler Afganistan'ı terk etti."

SOĞUK SAVAŞIN ARDINDAN

Soğuk Savaşın ardından Orta Asya bölgesi sadece yaygın petrol yatakları dolayısıyla değil dünya afyon üretiminin dörtte üçünü sağlıyor olmasından dolayı da stratejik bir önem kazandı. Bu üretim şirketler, mali kuruluşlar, istihbarat örgütleri ve örgütlü suç için milyarlarca dolarlık gelir anlamına geliyordu. Altın Hilal'deki uyuşturucu ticaretinden sağlanan yıllık gelir (100 ile 200 milyar dolar) Birleşmiş Milletlerce 500 milyar dolar olarak tahmin edilen bütün dünya-daki yıllık uyuşturucu cirosunun üçte birini oluşturuyor.

Sovyetler Birliği'nin dağılışıyla, afyon üretim miktarı fırladı. BM tahminlerine göre eski Sovyetler Birliği cumhuriyetlerindeki ayaklanmalarla eş zamanlı olarak 1998-1999 arasında Afganistan'da Afyon üretimi 4600 tona çıkarak rekor kırdı. Eski Sovyetler Birliği'nde örgütlü suçla işbirliği halindeki şirketler eroın yolları üzerinde denetim kurmak amacıyla birbirleriyle kıyasıya rekabet halinde.

ISI'nın kurduğu yaygın askeri istihbarat ağı Soğuk Savaş biter bitmez dağılmadı. CIA İslami "cihad"ı Pakistan'dan desteklemeyi sürdürdü. Orta Asya, Kafkaslar ve Balkanlar'da yeni örtülü girişimler başlatıldı. Pakistan'ın askeri istihbarat aygıtı "Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Orta Asya'da altı yeni Müslüman Cumhuriyet'in kuruluşu için bir katalizör görevi görmeye devam etti."

Bu arada Suudi Arabistan'da Vahabi mezhebinin misyonerleri Müslüman cumhuriyetlerde olduğu kadar

Rusya Federasyonu içinde de yerleşerek laik devlet aygıtına meydan okumaya başlamışlardı. İslami fundamentalizm anti-Amerikan ideolojisine karşı eski Sovyetler Birliği'nde Washington'ın stratejik çıkarlarına hizmet ediyordu.

Sovyet birliklerinin 1989'da çekilmesinden sonra da Afganistan'daki iç savaş bütün hızıyla sürüyordu. Taliban Pakistan'daki Deobandiler ve onların siyasal partisi "Cemaatül Ulemai İslam" (JUI) tarafından destekleniyordu. JUI 1993 seçimlerinde Benazir Butto'nun koalisyon hükümetine katıldı. JUI, ordu ve ISI arsında bağlar kuruldu. 1995'de Kabil'de Hikmetiyar'ın Hizbi İslami hükümetinin düşmesiyle Taliban yalnızca katı bir İslami yönetim kurmakla kalmadı, "Afganistan'daki eğitim kamplarının denetimini de JUI hiziplerine devretti."

JUI de Suudi Vahabi hareketlerinin desteğiyle Balkanlar ve eski Sovyetler Birliği'nde savaştacak gönüllü toplamada belirleyici bir rol üstlendi.

Uluslararası savunma dergisi Jane's Defense Weekly bu bağlamda "Taliban'ın insan gücü ve teçhizatının yarısının ISI himayesi altında Pakistan'dan sağlandığı"ni doğruluyordu.

Aslında Sovyetler Birliği'nin çekilmesinden sonra iç savaşın her iki tarafının da Pakistan ISI'sından destek almayı sürdürdüğü görülüyordu.

Başka bir deyişle CIA'nın denetimi altındaki Pakistan askeri istihbaratı ISI tarafından desteklenen Taliban İslam Devleti Amerikan jeopolitik çıkarlarına hizmet ediyordu. Altın Hilal uyuşturucu ticareti de 1990'lardan başlayarak Bosna İslam Ordusu ve Kosova Kurtuluş Ordusu'na (KLA) para ve donanım sağlamak için kullanılıyordu. Son aylarda Mücahitlerin paraş asker olarak Makedonya'da KLA-NLA teröristleri saflarında çarpışmalarına ilişkin de kanıtlar elde edildi.

Bütün bunlar, hiç kuşkuyla yer bir-

rakmaksızın, neden Washington'ın Taliban'ın terörüne, kadın haklarının vahşice ayaklar altına alınmasına, kız okullarının kapatılmasına, kadınların kamu görevlerinden çıkartılmasına ve "şeriat yasalarının" uygulanmasına göz yumduğunu gösteriyor.

ÇEÇENYA SAVAŞI

Çeçenya'ya gelince başlıca isyancı liderler Şamil Basayev ve El Hattab'ın Afganistan ve Pakistan'daki CIA destekli kamplarda eğitilip endoktrine edildikleri biliniyor. ABD Kongresi Terörizm ve Gayrinizami Savaş Bölümü yöneticisi Yossef Bodanski'ye göre Çeçenya'daki savaş 1996'da Somali'nin başkenti Mogadişu'da bir araya gelen uluslararası Hizbullah toplantısında kararlaştırılmıştı. Zirveye Usame Bin Ladin ile yüksek düzeyli İran ve Pakistan istihbarat görevlileri de katılmıştı. Bu bakımdan Pakistan ISI'nın Çeçen savaşına katılışı "Çeçenlere silah ve deneyim aktarımından çok daha ötededir. ISI ve radikal İslamcı ajanları bu savaşta ateş emri verenler arasındadırlar."

Rusya'nın ana petrol boru hattı güzergahı Çeçenya ve Dağıstan'dan geçiyor. Washington'ın İslami terörü resmen kınamasına karşın Çeçen savaşı dolaysız kazanç sağlayanlar arasında Hazar Denizi Havzasındaki petrol yatakları ve boru hattı koridorları üzerinde denetim kurma peşinde olan Anglo-Amerikan petrol şirketleri de yer alıyor.

Şamil Basayev ve Emir Hattab komutasındaki 35 kişilik başlıca iki isyancı Çeçen ordusu örgütlenme ve eğitimlerinde başlıca rolü oynayan Pakistan istihbarat örgütünden destek alıyordu.

ISI 1994'te Basayev ve güvendiği yardımcılarının Afganistan'ın Host eyaletindeki Emir Muaviye kampında yoğun İslami öğrenim ve gerilla eğiti-

mi görmelerini sağladı. Bu kamp 1980'lerde CIA ve ISI işbirliğiyle kurulmuş ve ünlü Afgan savaş ağası Gülbeddin Hikmetyar tarafından yürütülmüştü. Temmuz 1994'de Emir Muaviye'deki eğitimini tamamlayan Basayev Pakistan'daki Mekez-i Davar kampına katılarak burada ileri gerilla taktikleri konusunda eğitim aldı. Basayev Pakistan'da en yüksek askeri ve istihbarat görevlileriyle tanıştı. Bunlar arasında şimdi hepsi emekliye ayrılmış olan Savunma Bakanı General Aftab Şahban Mirani, İçişleri Bakanı General Nasirullah Babar ve ISI'nın İslami davalardan sorumlu bölümünün başkanı General Cavid Eşref de vardı. Bu yüksek düzeydeki bağlantıların Basayev'e ne kadar yararlı olduğu kısa sürede görülecekti.

Basayev eğitim ve öğrenimini böylece tamamladıktan sonra 1995'teki ilk Çeçen savaşında Sovyet birliklerine saldırıyı yönetmekle görevlendirildi. Basayev'in örgütü Moskova'daki suç örgütleri ve Arnavut mafyası ve Kosova Kurtuluş Ordusu (KLA) ile de bağlarını geliştirmişti. Rus Federal Güvenlik Servisi'ne (FSB) göre 1997-1998'de "Çeçen savaş ağaları, Yugoslavya'da tescilli örtülü emlak komisyoncuları aracılığıyla Kosova'da emlak satın almaya başladılar."

Basayev'in örgütü narkotik, Rus petrol boru hatlarının delinerek petrol kaçırılması ve sabote edilmesi, insan kaçırma, fuhuş, kalpazanlık, nükleer madde kaçakçılığının yanı sıra, büyük çaplı kara para aklayıcılığı, da dahil pek çok kirli işe karıştı. Arnavutlukta batan saadet zincirinde mafyanın rolü, bu yasa dışı işlerden elde edilen gelirle paralı askerlerin masrafları ve silah satın almak için gereken kaynaklar sağlandı.

Şamil Basayev Afganistan'da eğitim gördüğü sırada, bu ülkede gönüllü olarak savaşa katılmış Saudi doğumlu

kıdemli mücahit "El Hattab" ile tanıştı. Basayev'in Grozni'ye dönmesinden sadece bir kaç ay sonra Hattab 1995 başlarında Çeçenya'da bir askeri eğitim kampı kurmak üzere buraya çağırıldı. BBC'ye göre Hattab'ın Çeçenya'da görevlendirilmesi "merkezi Suudi Arabistan'da bulunan uluslararası İslami Yardım Örgütü aracılığıyla olmuştur. Militan bir dini örgüt olan bu kuruluş camilerden ve zenginlerden gelen yardımla besleniyor ve fonlarını Çeçenya'ya akıtiyordu."

SONUÇ

Washington Usame Bin Ladin'i dünyanın baş terörist olarak FBI'm "en çok arananlar" listesine koymuş olsa da Soğuk Savaş döneminden bu yana onu hep bilinçli olarak desteklemiştir.

Mücahitler Amerika'nın Balkanlar ve eski Sovyetler Birliği'ndeki savaşlarını yürütürken FBI -ABD'nin Polis Gücü olarak terörizme karşı bir iç savaş yürütmektedir. FBI bu savaşı Sovyet-Afgan savaşından bu yana uluslararası terörizme örtülü hareketleriyle destek veren CIA'den nispeten bağımsız olarak sürdürmektedir.

Acı bir şaka gibi gelse de Bush yönetiminin ABD'ye karşı bir tehdit olarak nitelenen İslami "cihad" Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a karşı girişilen terörist saldırılardan suçlu tutulurken aynı İslami örgütler Balkanlar ve eski Sovyetler Birliği'nde ABD askeri ve istihbarat faaliyetlerinin başlıca aletidirler.

New York ve Washington'daki terörist saldırılar sonrasında bu gerçekler açıklanmalıdır ki, Bush yönetimi NATO'daki müttefikleriyle birlikte insanlığın geleceğini tehdit eden bir askeri maceraya girişmekten alıkonabilsinler.

* The Red Thread, 15 Eylül 2001.

Wounded Knee'den Afganistan'a... Yüzyıllık ABD Askeri Müdahaleleri!

ZOLTAN GROSSMAN

Çev-Sibel Özbudun: Aşağıda 1890'dan 1999'a ABD askeri müdahalelerinin kısmi bir listesi yer almaktadır. Bu liste askeri polis ve Ulusal Muhafızların hareketlerini, donanma kuvvetinin kıyı gösterilerini, elçilik personelinin tahkimini, (Uyuşturucuyla Mücadele Ajansı gibi) Savunma-dışı personel kullanımını, askeri tatbikatları, (posta grevlerinin boşaltılması gibi) çatışma-dışı müdahaleleri, silahlı kuvvetlerin sabit sonuçlandırılmasını, ABD'nin komuta ve kontrol rolü üstlenmediği örtülü eylemleri, küçük rehine kurtarma birimleri kullanımını, sivil eylem programlarını ve daha pek çok askeri faaliyeti kapsamamaktadır.

GÜNEY DAKOTA- 1890: Askeri birlikler-300 Lakota Yerlisi Wounded Knee (Yaralı Diz)'de katledildi.

ARJANTIN- 1890: Askeri birlikler - Buenos Aires çıkarları korundu.

SİLİ- 1891: Askeri birlikler - Denizcilerin asilerle çatışmaları.

HAİTİ- 1891: Askeri birlikler-ABD'de ayaklanıp Navassa Adası'nı ele geçiren siyah işçiler yenilgiye uğratıldı.

IDAHO- 1892: Askeri birlikler - Ordu gümüş madencilerinin ayaklanmasını bastırdı.

HAWAİ- 1893: Donanma birlikleri - Bağımsız Krallık devrilip ilhak edildi.

CHİCAGO- 1894: Askeri birlikler - Demiryolu grevinin bastırılması, 34 ölü.

NİKARAGUA- 1894: Askeri birlikler - Bluefields'in bir ay süreyle işgali.

ÇİN- 1894-95: Donanma birlikleri - Çin-Japon savaşına denizcilerin çıkarması.

KORE- 1894-96: Askeri birlikler - Savaş sırasında denizciler Seul'da tutuldu.

PANAMA- 1895: Donanma birlikleri - Denizciler Kolombiya bölgesine çıkarma yaptı.

NİKARAGUA- 1896: Askeri birlikler - Denizciler Corinto limanına çıkarma yaptı.

ÇİN- 1898-1900: Askeri birlikler - Boxer Ayaklanması yabancı ordularca bastırıldı.

FİLİPİNLER- 1898-1910: Donanma birlikleri İspanya'dan alındı. 600.000 Filipinli öldürüldü.

KÜBA- 1898-1902: Donanma birlikleri - İspanya'dan alındı. Halen bir donanma üssü bulunuyor.

PORTO RİKO- 1898: Donanma birlikleri - İspanya'dan alındı. İşgal sürüyor.

GUAM- 1898: Donanma birlikleri - İspanya'dan alındı. Halen üs olarak kullanılıyor.

MİNNEOTA- 1898: Askeri birlikler - Ordu Leech Gölü'nde Chippewa'larla çatıştı.

NİKARAGUA- 1898: Askeri birlikler - Denizciler San Juan Del Sur limanına çıkarma yaptı.

SAMOA- 1899: Askeri birlikler - Taht kavgası.

NİKARAGUA- 1899: Askeri birlikler - Denizciler Bluefields limanına çıkarma yaptı.

IDAHO- 1899-1901: Askeri birlikler - Ordu Coeur d'Alene maden bölgesini işgal etti.

OKLAHOMA- 1901: Askeri birlikler - Ordu Creek yerlileri ayaklanmasını bastırdı.

PANAMA- 1901-14: Donanma birlikleri - 1903'de Kolombiya'dan ayrıldı. 1914-99'da Kanal bölgesi ilhak edildi.

HONDURAS- 1903: Askeri birlikler-Donanma devrime müdahale etti.

DOMİNİK CUMHURİYETİ- 1903-04: Askeri birlikler - Devrimde ABD çıkarları korundu.

KORE- 1904-05: Askeri birlikler - Denizciler Rus-Japon savaşında çıkarma yaptı.

KÜBA- 1906-09: Askeri birlikler - Denizciler demokratik seçimlere müdahale etti.

NİKARAGUA- 1907: Askeri birlikler - "Dolar Diplomasisi" protektorası işlerliğe sokuldu.

HONDURAS- 1907: Askeri birlikler - Denizciler Nikaragua ile savaş sırasında çıkarma yaptı.

PANAMA- 1908: Askeri birlikler - Denizciler seçime müdahale etti.

NİKARAGUA- 1910: Askeri birlikler - Denizciler Bluefields ve Corinto'ya müdahale etti.

HONDURAS- 1911: Askeri birlikler - İç savasta ABD çıkarları korundu.

ÇİN- 1911-41: Donanma birlikleri - Sürekli işgal.

KÜBA- 1912: Askeri birlikler - Havana'da ABD çıkarları savunuldu.

PANAMA- 1912: Askeri birlikler - Denizciler yitirilen seçimler sırasında çıkarma yaptı.

HONDURAS- 1912: Askeri birlikler-Denizciler ABD'nin ekonomik çıkarlarını korudu.

NİKARAGUA- 1912-33: Askeri birlikler - Bombalama, 20 yıl süreli işgal, gerillalara karşı mücadele.

MEKSIKA- 1913: Donanma - Amerikalılar Devrim sırasında tahliye edildi.

DOMİNİK CUMHURİYETİ- 1914: Donanma - Santo Domingo için -silerle çatışmalar.

KOLORADO- 1914: Askeri birlikler-Ordu madencilerin grevini kirdi.

MEKSIKA- 1914-18: Donanma birlikleri - Yurtseverlere karşı bir dizi müdahale

HAİTİ- 1914-34: Askeri birlikler -Bombalama, ayaklanmadan sonra 19 yıl süreli işgal.

DOMİNİK CUMHURİYETİ- 1916-24: Askeri birlikler - 8 yıl süreli donanma işgali

KÜBA- 1917-33: Askeri birlikler - Askeri işgal, ekonomik protektora.

I. DÜNYA SAVASI- 1917-18: Donanma, askeri birlikler - Gemiler batırıldı, Almanya'yla savaş.

RUSYA- 1918-22: Donanma, askeri birlikler - Bolşeviklere karşı beş çıkarma.

PANAMA- 1918-20: Askeri birlikler - Seçim sonrası olaylarda "polis görevi".

YUGOSLAVYA- 1919: Askeri birlikler - Denizciler Dalmaçya'daki Sırlara karşı İtalya için müdahale etti.

HONDURAS- 1919: Askeri birlikler - Denizciler seçim kampanyası sırasında çıkarma yaptı.

GUATEMALA- 1920: Askeri birlikler-Birlikçilere karşı 2 haftalık müdahale.

BATI VİRGİNİA- 1920-21: Askeri birlikler - Bombalama, ordu maden işçilerine müdahale etti.

TURKIYE- 1922: Askeri birlikler -İzmir'de yurtseverlere karşı savaş.

ÇİN- 1922-27: Donanma, Askeri birlikler-Yurtsever ayaklanma sırasında manevralar.

HONDURAS- 1924-25: Askeri birlikler - Seçim mücadelesi sırasında iki çıkarma

PANAMA- 1925: Askeri birlikler - Denizciler genel grevi bastırdı.

ÇİN- 1927-34: Askeri birlikler - Denizciler ülkenin her yerine konuşlandırıldı.

EL SALVADOR- 1932: Donanma - Faribundo Marti ayaklanması sırasında savaş gemileri gönderildi.

WASHINGTON DC- 1932: Askeri birlikler - WWI gazi yardımları protestosu ordu tarafından bastırıldı.

II. DÜNYA SAVAŞI- 1941-45: Donanma, birlikler, bombalama, nükleer. Üç yıl süreyle Mihver'le savaş; ilk nükleer savaş.

DETROİT- 1943: Askeri birlikler - Ordu siyahların isyanını bastırdı.

İRAN- 1946: Nükleer tehdit. Sovyet birliklerinden kuzeyden (Iran Azerbaycanı) çekilmeleri istendi.

YUGOSLAVYA- 1946: Donanma-ABD uçağının düşürülmesine yanıttı.

URUGUAY- 1947: Nükleer tehdit -Bombardıman uçaklarının gövde gösterisi.

YUNANİSTAN-1947-49: Komuta operasyonu. ABD iç savaşta aşırı sağı yönlendirdi.

ÇİN- 1948-49: Askeri birlikler - Komünistlerin zaferinden önce donanma Amerikalıları tahliye etti.

ALMANYA- 1948: Nükleer tehdit-Atom başlıklı füzeler Berlin hava koridorunu korudu.

FİLİPİNLER- 1948-54: Komuta operasyonu - CIA Huk ayaklanmasına karşı savaşı yönetti.

PORTO RİKO- 1950: Komuta operasyonu. Bağımsızlık ayaklanması Ponce'da bastırıldı.

KORE- 1950-53: Askeri birlikler, donanma - bombalama, nükleer tehdit. ABD ve Güney Kore, Çin ve Kuzey Kore'yle savaştı. 1950'de atom bombası tehdidi, 1953'de Çin'e atom bombası, tehdidi. Halen üs bulunduruyor.

İRAN- 1953: Komuta operasyonu -CIA demokrasiyi devirip Şah'ı görev getirdi.

VIETNAM- 1954: Nükleer tehdit -Kuşatmaya karşı kullanmak üzere Fransızlara bomba verildi.

GUATEMALA- 1954: Komuta operasyonu, bombalama, nükleer tehdit - Yeni hükümetin ABD şirketlerinin topraklarını millileştirmesi üzerine CIA sürgünlerin istilasını yönetti;

bombardıman uçakları. Nikaragua'da üslendi.

MISIR- 1956: Askeri birlikler - Nükleer tehdit. Sovyetlere Süveyş krizine karışmama konusunda ihtar; donanma yabancıları tahliye etti.

LÜBNAN- 1958: Askeri birlikler, donanma - İsyancılara karşı denizcilerin işgali.

İRAK- 1958: Nükleer tehdit - Irak Kuveyt'in işgali konusunda uyarıldı.

ÇİN- 1958: Nükleer tehdit - Çin Tayvan konusunda uyarıldı.

PANAMA- 1958: Askeri birlikler - Bayrak protestosu çatışmalara yol açtı.

VIETNAM- 1960-75: Askeri birlikle, donanma - Bombalama, nükleer tehdit. Güney Vietnam'daki ayaklanmaya karşı mücadele ve Kuzey Vietnam'la savaş. ABD'nin en uzun savaşında 1-2 milyon kişi öldü. 1968 ve 1969'da atom tehdidi.

KÜBA- 1961: Komuta operasyonu - CIA'nın yönettiği sürgün istilası başarısızlıkla sonuçlandı.

ALMANYA- 1961: Nükleer tehdit - Berlin Duvarı krizi sırasında teyakkuz.

KÜBA- 1962: Nükleer tehdit- Füze krizi sırasında donanma ablukası. SSCB ile savaş olasılığı.

LAOS- 1962: Komuta operasyonu - Gerilla savaşı sırasında askeri tahkimat.

PANAMA- 1964: Askeri birlikler - Kanalin iadesini isteyen Panamahlara ateş açıldı.

ENDONEZYA- 1965: Komuta operasyonu - CIA destekli ordu darbesi sırasında milyonlarca kişi öldürüldü.

DOMİNİK CUMHURİYETİ- 1965-66: Askeri birlikler - Bombalama, Denizciler seçim kampanyası sırasında çıkarma yaptı.

GUATEMALA- 1966-67: Komuta operasyonu - Yeşil Bercliler asilere müdahalede bulundu.

DETROİT- 1967: Askeri birlikler - Ordu siyahlarla çatıştı. 43 kişi öldürüldü. (ABD- 1968: Askeri birlikler - M. L. King'in vurulmasından sonra kentlere 21.000'in üzerinde asker sevk edildi.

KAMBOÇYA- 1969-75: Askeri birlikler, donanma-Bombalama. On yıl süren bombalama, açlık ve siyasal kaos sırasında 2 milyona yakın kişi öldü.

AMMAN- 1970: Komuta operasyonu - ABD İran'ın donanma çıkarmasını yönlendirdi.

LAOS- 1971-73: Komuta operasyonu - Bombalama, ABD Güney Vietnam istilasını yönlendirdi, kırsalda "hali-bombalar".

GÜNEY DAKOTA- 1973: Komuta operasyonu - Lakota yerlilerinin Wounded Knee kuşatmasını ordu yönetti.

ORTADOĞU- 1973: Nükleer tehdit - Ortadoğu savaşı sırasında dünya çapında teyakkuz.

ŞİLİ- 1973: Komuta operasyonu - Seçilmiş Marksist başkan CIA destekli darbeye devrildi.

KAMBOÇYA- 1975: Askeri birlikler - Bombalama, gaz. Gemi ele geçirildi. Helikopter düştü, 28 kişi öldü.

ANGOLA- 1976-92: Komuta operasyonu - CIA Güney Afrika destekli asilere yardım etti.

İRAN- 1980: Askeri birlikler - Nükleer tehdit, bombalama. Elçilik rehinelere kurtarmak için saldırı; helikopter-uçak çarpışmasında 8 kişi öldü. Sovyetler devrime müdahale etmeme konusunda uyarıldı.

LIBYA- 1981: Donanma jetleri - İki Libya jeti manevralar sırasında düşürüldü.

EL SALVADOR- 1981-92: Komuta operasyonu - Askeri birliklere danışmanlık, isyancılara karşı savaşta destek uçuşları, rehine çatışmasında askerlerin kısa süreli müdahalesi.

NIKARAGUA- 1981-90: Komuta operasyonu, donanma - CIA sürgün (Contra) istilalarını yönetti, devrime karşı destek.

LÜBNAN- 1982-84: Donanma, bombalama, Askeri birlikler - Denizciler FKO'yü püskürttü ve Falanjistleri destekledi. Donanma Müslüman ve Suriyeli mevzileri bombaladı.

HONDURAS- 1983-89: Askeri birlikler - Sınır yakınlarına üsler kurmak için manevralar.

GRENADA- 1983-84: Askeri bir-

likler - Bombalama, devrimden sonra dört yıllık istila.

İRAN- 1984: Jetler - İran Körfezi üzerinde iki İran jeti düşürüldü.

LIBYA- 1986: Bombalama, donanma - Milliyetçi hükümeti devirmek için hava akınları.

BOLİVYA- 1986: Askeri birlikler - Kokain bölgesine ordu destekli saldırılar.

İRAN- 1987-88: Donanma, bombalama, ABD savaşta Irak'ı destekledi.

LIBYA- 1989: Donanma, jetler - İki Libya jeti düşürüldü.

VİRGİN ADALARI- 1989: Askeri birlikler - St. Croix'da fırtınadan sonra siyah ayaklanmaları.

FİLİPİNLER- 1989: Jetler - darbeye karşı hükümete hava desteği.

PANAMA- 1989-90: Askeri birlikler - Bombalama. 27.000 askerle milliyetçi hükümet devrildi, önderler tutuklandı; 2000'den fazla kişi öldürüldü.

LIBERYA- 1990: Askeri birlikler - İç savaş sırasında yabancılar tahliye edildi.

SUUDİ ARABİSTAN- 1990-91: Askeri birlikler, jetler - Kuveyt'i işgali üzerine Irak'a savaş. 540.000 asker Amman, Katar, Bahreyn, BAE ve İsrail'de de üslendi.

İRAK- 1990: Bombalama, Askeri birlikler - Irak ve Ürdün limanlarında donanma ablukası, hava akınları; Irak ve Kuveyt istilasında 200.000'in üzerinde kişi öldü; Kürtlerin yaşadığı Kuzey ve Şiilerin yaşadığı Güney kesim de uçuş yasağı; Irak ordusunun geniş ölçekli imhası.

KUVEYT- 1991: Donanma, bombalama - Kuveyt Kraliyet Ailesinin tahta dönüşü.

LOS ANGELES- 1992: Askeri birlikler - Ordu, donanma, polis karşıtı ayaklanmaya müdahale etti.

SOMALİ- 1992-94: Askeri birlikler, donanma - Bombalama. İç savaş sırasında ABD önderliğinde BM işgali; bir Mogadisu birliğine saldırılar.

YUGOSLAVYA- 1992-94: Donanma - Sırbistan ve Karadag'a NA-

TO ablukası.

BOSNA- 1993-95: Jetler - Bombalama. İç savaş sırasında uçuşa yasak bölge; jetler düşürüldü; Sırpalar bombalandı.

HAİTİ- 1994-96: Askeri birlikler, donanma - Askeri hükümete karşı abluka; darbeden üç yıl sonra Başkan Aristi de birlikler desteğinde yeniden göreve döndü.

HRİVATİSTAN- 1995: Bombalama - Hırvat saldırısından önce Krajina Sırp Hava sahasına saldırı.

ZAİRE (KONGO)- 1996-97: Askeri birlikler, denizciler - Kongo devriminin başladığı Ruanda'daki Hutu mülteci kamplarında.

LIBERYA- 1997: Askeri birlikler - Yabancıların tahliyesi sırasında askerlere ateş açıldı.

ARNAVUTLUK- 1997: Askeri birlikler - Yabancıların tahliyesi sırasında askerlere ateş açıldı.

SUDAN- 1998: Füzeler - "Terörist" sinir gazı üretildiği gerekçesiyle bir ilaç fabrikasına saldırı.

AFGANİSTAN- 1998: Füzeler - İslam köktencilerin kullandığı eski CIA eğitim kamplarına, elçiliklere saldırılar düzenlendiği gerekçesiyle saldırıldı.

İRAK- 1998: Bombalama, füzeler - Askeri faaliyet gerekçesiyle dört günlük yoğun hava saldırısı.

YUGOSLAVYA- 1999: Bombalama, füzeler - Sırbistan'ın Kosova'dan çekilmeyi reddedişi üzerine ağır NATO hava saldırıları.

YEMEN- 2000: Donanma - USS COLE'a bombalı intihar saldırısı.

MAKEDONYA- 2001: Askeri birlikler - NATO birlikleri Arnavut isyancıların yerini değiştirdi ve kısmi silahsızlandırdı.

ABD- 2001: Jetler, donanma - Kaçırılan uçaklarla düzenlenen saldırılara yanıt.

AFGANİSTAN- 2001: Taliban ve Bin Ladin üzerine yaygın ABD seferberliği. Savaş Irak, Sudan ve ötesine yayılabilir.

Sözcükler İnsan Öldürüyor!

SİBEL ÖZBUDUN

Kuzeyli devletler ve kamuoyu oluşturmaları, ABD'nin Afganistan üzerinde sürdürdüğü bombardımanları, başından itibaren "savaş" olarak tanımlıyor ve sunuyorlar.

Aynı odaklar, ABD'de İkiz Kuleler'e ve Pentagon'a düzenlenen uçaklı saldırıları, üzerinden yarım saat geçmeden "terörizm" olarak damgalamış ve lanetlemişti. İki aya yakın bir süredir bu iki kavram, yaşamımızı cehennemi bir kısıpaca aldı; dünyanın patronu parmağını her gün televizyonlarımızdan gözümüze uzatarak, hepimizi tehdit ediyor: "Safını seç, tarafsız kalamazsın; ya gerçek veya potansiyel "terörist"ten (bu potansiyel yeryüzünün tüm lanetlilerini; dünyanın tüm yoksullarını, "ötekiler'i, "kara kafalılar"ı içeriyor) yanasın ya da bizden, yani 'uygarlık'tan, 'özgürlük'ten, 'ticaret'ten..." (Belleğinizi yoklayın, "uygarlık", "özgürlük" ve "ticaret" kavramlarının hiç bu denli sık yanyana getirildiğini, bu denli içiçe örüldüğünü anımsıyor musunuz? Hayır, son derece açık sözlü davranıyor dünya patronu; onların "özgürlüğü" ticaretlerinin serbestliğiyle, yalnızca ve yalnızca bununla tanımlı. "Uygarlık"tan kasıt ise serbest ticaretin "kapsama alanı"...)

Savaşın, savaşın en azından iki tarafı gerektirdiğini kovboyculuk (ya da atari) oynayan her çocuk bilir. Tüm askeri varlığı birkaç on bin doları geçmeyen, ve bütün yapabildiği, her gün üzerine tonlarca bomba yağ-

dıran F-bilmem kaçlara, birkaç uçak-savar mermisi savurmak olan çıplak ayaklılarla, onu kışkacına almış devasa bir askeri-sınai kompleks arasında geçen hadiseyi "savaş" olarak tanımlamak, uluslararası hukuktan geçtim, hangi akla, sağduyuya sığar? Hele bu bombaların "askeri" hedeflerden çok yoksulluk ve açlıktan kıran Afgan halkının üzerine isabet ettiği, kerpiç evlerin, hastanelerin, okulların yıkıldığı, bebelerin kavrulduğu haberleri savaş çığırtkanlığına soyunmuş medya tekellerinin ambargo duvarlarının çatlaklarından her geçen gün biraz daha fazla sızarken...

"Kavramlar" deyip geçmemek gerek; kavramlar kendilerini tanımlayanın elinde öldürücü bir silaha dönüşebilir. Uzağa gitmeye gerek yok, "terör" kavramı üzerinde kopan ve toz-dumanı uzun süre dağılmayacağı benzeyen fırtınayı anmak yeter. Dr. Frankenstein'in, en yakın mütteliklerini dahi yarım ağız ikna edebilen ve ne oldukları -inandırıcılıktan uzaklıklarından olsa gerek- dünya kamuoyundan bucak bucak gizlenen "kanıt"larla suçladığı Usame Bin Ladin ve el-Kaide şimdi "terörist", ABD'li özel operasyon güçlerinin eğitip yetiştirdiği Taleban "yardakçı" (oysa bunlar çok değil, on yıl öncesine kadar "özgürlük savaşçısı"ydılar!); ABD'nin tek-yanlı olarak sivil -ve yoksul, ve aç- Afgan halkının üzerine yağdırdığı bombalar ise "savaş"; dahası, "meşru müdafaa"! Dünya patronunun "başbozuk devletler" olarak tanımlayıp, "manda" altına alınmalarını tartıştırdığı diğer ülkeler (Suriye, Irak,

Sudan, Kuzey Kore, Libya hatta Küba...) sıralanını beklesinler...

"Sözcükler insan öldürmez," der bir Meksika atasözü. Oysa biz sözcüklerin, kavramların "yeryüzünün efendisi" elinde yıkılışıp öldürücü kılındığı günleri yaşıyoruz. Şu halde kavramların efendilerin elinden alınıp yoksullara, mazlumlara verilmesi dünyaya, hayata düşman bir sisteme, mevcut ve gelecekteki bütün tasarımlarıyla "Yeni Dünya Düzen(sizliği)"ne karşı duruşun önemli bir vechesini oluşturuyor. Çokuluslu şirketler medyasının bombardımanına kulak tıkayıp, "Terör ne? Terörist kim?" sorusunu dünyada gücün ve ekmeğin nasıl bölüşüldüğü temelinde yanıtlamaya çalışmak gerek. Yaşadığımızın "medeniyetler/dinler çatışması", ya da "teröre karşı savaş" değil, "küresel ölçekli bir sınıf savaşı" olduğu gerçeği (kuşkusuz bu, ezilenlerin gerçeği) bu yanıtta yatıyor çünkü...

Dipnot:

1- Paul Johnson, 9 Ekim 2001 tarihli Wall Street Journal'da yayımlanan "The Answer to Terrorism? Colonialism" (Terörizme Cevap mı? Sömürgecilik) başlıklı makalesinde, "terörizme yataklık eden" ülkeleri "manda" yönetimi altına alacak bir sistem geliştirilmesini öneriyor!

11 Eylül 2001, Niçin?*

IMMANUEL WALLERSTEIN

11 Eylül 2001 günü bütün dünya bir insanlık trajedisini ve büyük bir dramı seyretti ve herkes bu olaya kilitlendi. ABD'de sabah saatlerinde özel havayolu şirketlerine ait 4 uçak kaçırıldı. Her uçakta 4 ya da 5 hava korsanı vardı. İçlerinden en azından birinin uçak kullanmayı bildiği korsanlar bıçak zoruyla uçağı ele geçirip, pilotları öldürüp ya da kenara itip uçakları ölüme sürdüler. Uçakların üçü hedeflerine ulaştı: Dünya Ticaret Merkezinin ikiz kuleleri ve Washington'daki Pentagon.

Uçaktaki yakıtın miktarı ve kulelere hangi irtifada çarpmak gerektiğinin teknik bilgisine sahip oldukları anlaşılan korsanlar ikiz kuleleri tamamen çökertmeyi ve Pentagon'da kocaman bir delik açmayı başardılar. Bunu 5 bin dolayında olması muhtemel can kaybı, bir yığın yaralı ve ruhsal sarsıntıya uğramış insan izledi. ABD hava ulaşım ağı ve finans kurumları fiilen beklemeye, henüz açıklanmamış kısa ve uzun vadeli ekonomik hasar söz konusu.

SALDIRININ BAŞARISI

Bu saldırı hakkında söylenmesi gereken ilk şey saldırının gözü pekliği ve kayda değer başarısı. Bir grup insan, ideolojileri ve şahadete erme azimleriyle dünyadaki bütün istihbarat teşkilatlarını kışkırtarak bir yıkıcı eyleme giriştiler. ABD'ye girdiler, kıta aşırı uçuşa yöneldiği için yakıt depoları dolu olan 4 uçağı neredeyse havaalanından ayrılırken aynı anda bıçakla ele geçirip hedeflerine yönlendirmeyi başardılar. Ne CIA, ne FBI, ne askeri haber alma ne de başka birisi bu eylemi öngörüp, bu grubu durdurmak için bir şeyler yapabildi.

Sonuçta, tarih boyunca terörist saldırılar olarak adlandırdıklarımız içinde en yıkıcı olanı gerçekleşti. Önceki saldırılarda ölü sayısı 400'ün üzerine çıkmamıştı. Hatta sıkça bu olayla karşılaştırılan ve bir devletin askeri güçlerince yönlendirilen Pearl Harbour'da bile can kaybı bu kadar olmamıştı. Ayrıca, bu 1864-1865 İç Savaşından beri ABD sınırları içinde gerçekleşen ilk savaştı. ABD, İspanya-Amerika Savaşı, I. ve II. Dünya savaşları, Kore ve Vietnam savaşları gibi birçok savaşa girmiş ve bütün bu savaşlar ABD sınırları dışında gerçekleşmişti. Gerçek şu ki bu savaş New York ve Washington sokaklarında oldu ve Amerikalılar üzerinde muazzam bir şoka yol açtı.

LADİN, ABD'NİN "KAĞIT-TAN KAPLAN" OLDUĞUNU İSPATLAMAK İSTEDİ

Peki, Neden? Hemen hemen herkes saldırının sorumlusu olarak Usame Bin Ladin'den söz ediyor. Ladin'in daha önce de bu tür saldırıları gerçekleştirme niyetini açıklamış olması ve ABD yetkililerinin bunu doğrulayacak kanıtları çok geçmeden üretebilecek olmaları dolayısıyla bu varsayım akla yakın görünüyor. Şu halde Ladin ABD'ye yönelik bu olağanüstü saldırıyla ne elde edebileceğini umuyordu? Bu saldırı pekala Ladin ve başkalarının ABD'nin bütün dünyada ve özellikle Orta Doğu'da işlediği kötülüklerle beslenen öfke ve öç alma isteğinin ifadesi olarak görülebilir. Bin Ladin bu tip bir eylemle ABD hükümetini bu politikalarından vazgeçmeye edebileceğini düşünmüş olabilir mi? Ladin'in bu eyleminin bir tepki olarak düşünülebileceğini sanacak kadar saf olduğundan şüpheliyim. Başkan Bush bu saldırıyı bir

savaş eylemi olarak kabul ettiğini söylüyor, şayet olayın faili Ladin ise büyük olasılıkla o da bu konu da hemfikir. Savaşlar düşman ikna edilip tavrını değiştireceği diye değil, tersine düşmanı bunları yapmaya zorlamak için yapılır.

Kendimizi Bin Ladin'in yerine koyup durumu onun aklıyla anlamaya çalışalım: Bu saldırıyla neyi ispatladı? En belirgin şey Ladin'in dünyanın en sofistike, en güçlü askeri donanımına sahip tek süper gücü ABD'nin vatandaşlarını bu saldırıdan korumakta aciz kaldığını ispatlamış olması. Yine aynı şekilde bu eylemin ardında onun olduğunu varsayarsak Ladin aslında açıkça ABD'nin bir "Kağıttan Kaplan" olduğunu önce ABD halkına sonra dünyadaki herkese göstermek istemiştir.

ABD'NİN YAPABİLECEĞİ FAZLA BİR ŞEY YOK

Şimdi bu Ladin için olduğu kadar ABD hükümeti için de açık. Elbette karşılığı da açık olacak. Başkan Bush bunun karşılığının serri olacağını söylüyor, ABD'de hem Demokrat hem Cumhuriyetçi partiden siyasi seçkinler kendisine hiç tereddüt etmeden vatanseverce onay sundular. Aynı şekilde şimdi de Amerikan hükümetinin bakış açısından durumu düşünelim. Neler yapabilirler? En kolay şey saldırının kınanmasıyla elde edilebilecek diplomatik destek ve ileride olabilecek bir karşı saldırının meşruiyeti. Bu Powell'in söylediği gibi tamı tamına onun yapıyor olacağı şey. ABD şimdi bunun hasadını devşiriyor. NATO, yürürlükteki anlaşmanın 5. maddesi doğrultusunda ABD'ye yönelik bir askeri saldırı durumunda -ki böyle olduğunu olduğunu düşünüyorlar- ABD talep ederse

bütün üye ülkelerin karşı saldırıya askeri destek vereceğini açıkladı. Irak dışında Afganistan ve Kuzey Kore de dahil bütün hükümetler saldırıyı kınadılar. Arap ve Müslüman devletlerin ABD'yi desteklemeyeceklerine ilişkin yaygın kamu doğru olmakla birlikte ABD buna kulak asmayacaktır.

Şu andaki gerçek ABD'nin bu diplomatik desteği elde ettiğidir, belki sonra zorla da olsa bir Birleşmiş Milletler kararıyla Bin Ladin'i yerinden sarsacaktır. Diplomatik destek Amerikan halkı için de yetersiz kalacak gibi gözüküyor, Amerikalılar daha fazlasını talep edeceklerdir. Fazlasını istemek bir bakıma bir çeşit askeri hareket anlamına geliyor. Ama ne tür bir hareket? Amerikan hava kuvvetleri kimi bombalayacak? Şayet saldırının arkasındaki kişi Ladin ise, kamutlarla ortaya çıkabilecek bilgiye bağlı olarak sadece iki olası hedef beliriyor: Afganistan ve/veya Irak. Verilecek hasarın boyutu ne olabilir? Yarı-harap Afganistan pek zahmete değmez gözüküyor. ABD can kayıplarına yol açabileceği gibi birçok nedenden dolayı Irak'ı bombalamaktan alıkonuldu. ABD başka bir yeri bombalayabilir. Bu ABD halkını ve dünyanın geri kalanını ABD'ye saldırmanın korkunç sonuçlar verebileceği konusunda ikna edebilecek mi? Bundan kuşkuluyum?

Açıkçası ABD'nin yapabileceği fazla bir şey yok. CIA yıllardır Castroyu yok etmeye çalışıyor, ama o hala yerinde duruyor. ABD şimdi de yıllardır Bin Ladin'i arıyor, o da hala yerinde. ABD ajanları günün birinde onu öldürebilir ve bu durum bu özel operasyonu yavaşlatabilir. Hatta bu birçok insana haz da verirdi. Ama sorun bir bütün olarak yerinde durmaya devam ederdi. Açıkçası yapılması gereken tek şey siyasi. Fakat ne? Burada ABD içinde hatta bütün Batı da uyum yok. Şahinler bu olayın Sharon'un ve bugünkü İsrail hükümetinin haklılığını ispatladığını söylüyorlar;

"Onların" hepsi terörist, ve onları kontrol altına almanın yolu şiddetle karşılık vermek. Bu Sharon için iyi işlemliyor. Neden George W. Bush için iyi işletilmesin?

SAVAŞ SÜRECEK

Bush bunun bedelini Amerikan halkına ödettirebilir mi? Bu tip bir savaş çılgınlığı tarzı ucuza mal olmaz. Öte yandan, barış yarıları "müzakere" ile ele alınabilecek bir olayda bu yöntem başvurulmasını zor buluyorlar. Kimle müzakere edilecek ve nasıl bir sonuç elde etmek için? Hafta boyunca basının verdiği adla söylenecek olursa "savaş" kazanılabilir ya da kaybedilebilir, ama açık ki savaş sürecektir.

Kişisel güvenliğin zedelenmesi şimdi belki Amerikan halkını ilk kez sarsacak bir gerçeklik olabilir ama bu zaten dünyanın başka yerlerinde sürediren bir gerçekliktir.

ASIL MESELE: SİSTEMİN KRİZİ

Dünya sisteminin bu kaotik bocalamalarının temelinde yatan siyasal mesele medeniyet ile barbarlık arasındaki karşıtlık değil. Ya da en azından herkesin kendi tarafını medeni, "ötekini" ise barbar olarak gördüğünü, idrak etmeliyiz. Olup bitenlerin altında yatan asıl konu dünya sistemimizin krizi ve alternatif bir dünya sisteminin nasıl kurulabileceği mücadelesidir. Bu Amerikalılarla Afganlar ya da müslimánlarla karşılarındakiler arasında bir çekişme değil, nasıl bir dünya inşa etmek istediğimize ilişkin farklı yaklaşımlar arasındaki bir mücadeledir.

Söylenenlerin tersine 11 Eylül 2001 gezegenimizdeki çoğu insan için yakında başlayacak karanlık bir dönem boyunca sürecektir uzun erimli bir mücadele içinde küçük bir vaka olarak kalacak gibi gözüküyor.

Dipnot:

* Jay's Leftist and Progressive In

Mukaddes E. Çelik

devrim hamalı

Kitabın adı:
Devrim Hamalı

Kitabın yazarı:
Mukaddes E. Çelik

CEYLAN YAYINLARI

SUAT PARLAR

ORTADOĞU'DA YENİ DÜNYA DÜZENİ

Ortadoğu'da Yeni Dünya Düzeni
Suat PARLAR
YAR YAYINLARI
TEL: (0 212) 511 69 11

Savaş Değil Adalet İstiyoruz!

VANESSA REDGRAVE

Bizim adalete ihtiyacımız var. Bombalar sadece daha çok şehit yaratacak. Geçen hafta Harold Evans, Batı'ya terörizmi yenmek için savaşı sürdürme çağrısında bulundu. Kendimi cevap vermek zorunda hissettim.

Sevgili Harry,

Yıllardır benim yayıncım ve arkadaşısın. Birçok ortak noktamız var. Fakat sen 11 Eylül terörist saldırılarına askeri bir misillemeye karşı olanlara meydan okudun. Geçen hafta Afganistan'ı bombalamanın ve işgal etmenin tek çözüm olduğunu yazdın ve şu soruyu sordun: "Eğer bunu yapmaya hazır değilseniz terörizmin dünyada yayılmasına karşı ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

ÜLKELERİN TEMEL GÖREVİ

Harry, ABD ve İngiltere bombardımanı ilk ve tek çare olarak savunuyor, buna hazırlanıyorlar. Bombardımanı savunan hiçbir hükümetin lideri -dikkatli konuşmaya gayret etseler ve New York saldırılarında Usame Bin Ladin'in suçlu olduğuna dair kanıt talep etseler de- savaştan başka bir politika önermedi. ABD'nin vatandaşlarını terörizmden korumasının hakkı ve

görevi olduğuna kesinlikle katılıyorum. Avrupa Birliği'nin ve diğer bütün hükümetlerin de aynı sorumluluğu söz konusu. Bence iki temel görev var. İlki adaletin sağlanması. Bu felaketi organize edenlerin kimliklerini ve bağlantılarını tespit edip işledikleri suç için adalet karşısında yargılanmalarını sağlamak zorundayız. İkincisi bu grup ya da başka grupların yeni terör eylemlerinde bulunmalarını önlemek. Terör gerçekten de dünya üzerinde gittikçe yayılıyor ve devletler, yeni mafya ve silahlı güçler de bu işin içinde.

Terörizm bütün yargı sistemlerinde suçtur. Omagh'daki gibi az insan, Oklahoma'daki gibi orta sayıda insan ya da 11 Eylül'deki gibi toplu bir katliam sonucu binlerce insan ölse de, sayının önemi yok. Dünya Ticaret Merkezi'nin hedef alınması bütün dünyanın hedeflenmesi demektir. Fakat, yine de tanımlamaya göre terör suçtur, savaş değildir. Onların felsefesi ve korkunç metotları Timothy McVeigh'in de üye olduğu Amerikan gruplarınca da paylaşıyor.

Onların ideolojileri, metotları ve hedefleri mahşerdir. Adeta bir Armageddon arıyorlar, o yüzden ortalığı kızıştırarak onlara bu istediklerini vermeyi riske etmememiz gerektiği konusunda ısrar ediyorum. 'Kutsal Savaş' ve 'Haçlı Sefe-

ri' çağrıları olayı terörden başka bir şeye dönüştüremez. Eğer ölenler ve aileleri için adalet, insanlar ve hükümetler için güvenlik ve her türlü kaynaktan gelecek terörün önlenmesini istiyorsak izlenmesi gereken çok belli bir hareket planı var.

Kanıtlar, şüpheliler ve iddialar uluslararası mahkemeye getirilmeli. Bu mahkeme Nürnberg davalarından sonra BM'nin nezaretinde, ulusal yargıyı aşan ve bir ülkenin kendi hukuku ile başa çıkamayacağı suç ve davaların incelenmesi için kuruldu. O zaman bütün uluslar ve inançlardan vatandaşlar adaletin yerine getirildiğini görüp inanabilirler. Eğer suçlanan ya da suçlulara yataklık yapan bir ülke suçluların iadesini ya da tutuklanmasını reddederse o zaman uluslararası mahkeme, BM'den suçlananların ve onların hukuki temsilcilerinin mahkeme önüne çıkarılması için gerekenleri yapmasını isteyebilir. Eğer bu yol izlenirse Amerikalıların ve diğer insanların adaletin başından sonuna kadar garantilendiğini kabul edeceklerine inanıyorum. Bu suç misilleme yapmak ve bombardıman için aynı şey söylemez. Bu hareket ne suçluları adaletin önüne çıkaracak, ne adalet elde edecek ne de sivilleri ve hükümetleri koruyacak. Bombardıman sadece suçluların asla bulunmamasını garantileyecek.

Slobodan Milošević Sırp halkının ve Ortodoks kilisesinin bütün desteğini kaybetti, ona en yakın olanlar bile ondan nefret ettiler. Sonra NATO, askeri hedefler ve dağlardaki tanklar yerine Sırp sivil-leri trenlerde, fabrikalarda, yollarda ve evlerinde bombaladı. Milošević bir kahraman oldu. Bombaların yarattığı bir kahraman. Çok geç ceza-landırıldı ve şu anda hapiste on bin-lerce insanın ölümünden sorumlu olarak yargılanmayı bekliyor. Hap-iste olduğu halde NATO Sırp si- villeri bombaladığı için Rus ve Sırlara göre o artık büyük bir kah-raman. Afganistan'ı ve/veya Irak'ı bombalamanın dünyanın her yerin-deki terörist organizasyonları daha da güçlendireceğinden eminim. Şüpheli suçlular kahraman olacak. Bütün dünyada iç savaşlar başlaya-cak, bazı çok kötü insanlar güçlene-cek ve bedelleri masumlar ödeye-cek.

Bombardımanın kaçınılmaz so-nucu bu ve bir kez başladıktan son-ra bunu önlemek mümkün değil. O zaman hükümetler için şchirlerin-deki insanlara güvenlik sağlamak ve onları korumak imkansızlaşa-cak.

Ayrıca lütfen Giuliani'nin bera-berlik ve hoşgörüyü çağırın muhte-şem konuşmasına rağmen, oğlu ikiz kulelere saldırıda ölen Pakistanlı bir dükkân sahibinin Brooklyn'deki dükkânının önünde ırkçılar tarafın-dan dövüldüğünü hatırla. Bu tür olaylar Avrupa'nın her yerinde 11 Eylül öncesinde de yaşanıyordu ve bombardıman başlarsa bin katı faz-lalıkta gerçekleşecek. Bütün ırklar-dan insanlar acı çekecek.

Harry, 'profesyonel muhalif'leri

küçük görüyor-sun ve 'siz ne yapardınız?' sorusuna bir ce-vabımızın ol-madığını söylü-yorsun. 'İnsan Hakları İçin Rabbiler' or-ga-ni-z-a-s-yonunun ya da G u s s h Shalom'un İs-railli üyelerinin İsrail ve Filistin terörüne karşı insan hakları çözümlerini dinleyebilirsin. Elena Bonner gibi Rus insan hakları lider-lerini ya da temsilcileri politik çözümlerde ikna et-mek üzere Was-hington'a giden Çek başkanını dinleyebilirsin.

Bütün bu sesler medeni bir dünya adına yükseliyor. Aynı, hükümetin komisyona destek vermemesi yüzünden emekli olan zamanın BM Yüksek Komisyonu başkanı Mary Robinson'un yaptığı gibi.

LİDERLER KUSURLU

Yerküre liderlerin imzaladıkları uluslararası anlaşmaları küçük gör-meleri yüzünden mahvoluyor. Bana 'Dünyayı olduğu gibi kabul edip bununla baş etmeliyiz' diyebilirsin. Buna cevabım hiç kimsenin dün-

yayı şu anki haliyle kabul et-meyeceğidir, buna sen de dahilsin. ABD'ye kendini suçlu hissettirmek gibi bir derdim yok. Amerika'ya özel şeyleri seviyor ve onlara saygı duyuyorum. Amerika'da daha iyi bir çözüm isteyen medeni insanlar var. Harry, kulaklarını aç da o Amerikalıları dinle.

Dipnot:

1 -International Herald Tribune, 30 Eylül 2001.

"Anlamaya Çalışın!"*

NOAM CHOMSKY

Terörist saldırılar büyüktü. Ama daha önce daha büyükleri de gerçekleştirilmişti. Örneğin Clinton'ın herhangi bir gerekçe göstermeden Sudan'ı bombalaması, ilaç stoklarından yarısından fazlasını imha etmesi ve sayısız insanı öldürmesi gibi. Sudan'da öldürülen insan sayısı bilinmiyor. Çünkü ABD Birleşmiş Milletlerin soruşturma yapmasını önledi ve kimse de arkasını takip etmedi. Hemen akla gelebilecek daha kötü durumları saymaya bile gerek yok.

KURBANLAR, EMEKÇİLERDİ

Ama bunun dehşetengiz bir cinayet olduğuna kuşku yok. Kurbanların çoğu her zaman olduğu gibi çalışanlardı: Kapıcılar, sekreterler, itfaiyeciler vb. Bu Filistinliler ve diğer yoksul ve ezilen halklar için de yıkıcı bir darbe olacağı, ayrıca ülkede insan haklarına ve özgürlüklere kısıtlama getirilmesine yol açacağı benziyor.

Bu olaylar "füze savunması" projesinin aptallığını dramatik bir tarzda ortaya koyuyor. Bugüne değin strateji yorumcularınca sürekli olarak ve açık bir biçimde ortaya konulduğu gibi, ABD'ye kitle imha silahları kullanmak da dahil büyük zarar vermek isteyenlerin bunu füzeyle saldırarak yapmaları gerekmiyordu. Esasında önlenmesi olanaksız çok daha kolay yollar vardı. Ama büyük olasılıkla bugün meydana gelen olaylar bu sistemleri geliştirerek devreye sokmak yolunda istismar edilecektir.

SAĞA VERİLMİŞ BİR ARMAĞAN

"Savunma" uzayın askerileştirilmesini örtmek amacıyla kullanılan ince bir kılıftır ve iyi bir reklamla en saçma sapan gerekçeler bile korkutmuş bir halkı şöyle ya da böyle ikna edebilecektir. Kısacası bu saldırı etki alanlarını denetim altında tutmak için güç kullanmayı bekleyen savaş kışkırtıcısı sağa verilmiş bir armağandır. Şimdilik ABD'nin girişmesi beklenen eylemleri ve bunun yol açacağı, WTC'ye yönelik saldırılar türünden tepkileri bir yana bırakalım. Şimdi karşımızdaki olasılıklar bu saldırılar gerçekleşmezden öncekinden daha da korkunç.

ANLAMAYA ÇALIŞALIM

Nasıl tepki göstermek gerektiğine gelince yapabileceğimiz bir şey var. İçine düştüğümüz dehşeti ifade edebiliriz. Bu cinayete neyin yol açmış olabileceğini anlamaya çalışabiliriz. Bu, benzer işlere kalkışabilecek olanların zihinlerinden neyin geçtiğini anlamamıza yardımcı olur. Eğer bu yolu seçecek olursak uzun yıllar bölgede kalarak benzersiz haberlere imza atmış olan Robert Fisk'e kulak kabartmamız yeter.

DAHA KÖTÜ OLABİLİR

Fisk, "ezilmiş ve aşağılanmış bir halkın acımasızlığını" tanımladıktan sonra "önümüzdeki günlerde inanmamız isteneceği gibi bu demokrasinin teröre karşı savaşı değildir," diyordu. "Bu aynı zamanda Amerikan füzelerinin Filistinlilerin evlerini başlarına yıkması, ABD helikopterlerinin 1996'da bir Lübnan cankurtaranına füze yolladığı ve Amerikan bombalarının Kana

köyünü yerle bir ettiği ve Amerika'nın müttefiki İsrail'in besleyip giydirdiği Lübnan milislerinin mülteci kamplarına dalıp ölümlerine gelen herkesin ızına geçip katlettikleri bir savaştır." Ve bunun gibi pek çok şey anlatıyor Fisk.

Bir kez daha tekrarlamak gerekirse, bir seçim yapmamız gerek: Anlamaya çalışabilir ya da çalışmayabiliriz. İkincisini yaparsak bizi bekleyen çok daha kötü şeylere katkıda bulunmuş olacağız yalnızca.

*. MESN, 13 Eylül 2001.

Kitabın adı:
Sömürgeçilikten
Küreselleşmeye

Kitabın yazarı:
Noam Chomsky

Çeviren:
M. Erdem Sakıncı

UTOPYA YAYINLARI

Bir Kaç Halı Bıçağı...

EREN CAN

A dından da anlaşılabilceği gibi; halı bıçaklarıyla halı kesilir. İsteyen turnaklarını da kesebilir onunla. Jilete yakın keskinliktedir onlar, isteyen Müslüm Gürses konserlerinde onları jilet yerine kullanabilir. Kesme meselesinde çok yönlü marifeti var bıçakların.

Halı bıçakları ashında halıfleks döşemek için tasarlanıp, üretilmiş ilkel kesici aletlerdir. İşte bu ilkel kesici aletlerden birkaç tanesi modern batının gururu ikiz kuleleri ve Pentagon'u enkaz yığını halinde kabristana çevirdiler. Başkan Bush o gün kaçacak delik aradı. Neyse ki, yakınında bir yer altı sığınağı vardı da; oraya kilitlediler onu.

Modern batı'nın tüm gökdelenleri o gün boşaltıldı. Bankerler, borsa spekülantörleri, uluslararası tüccarlar... Burnundan kıl aldırmayan yakışıklı müdürler, patron karısından daha şık sekreterler... Modern kapitalizmin bilumum sembolleri o gün sürtünge kadar alçaklarda gezindiler. Boing'ler Airbus'lar o gün yer yüzüne çağırıldılar. Modern batı becerebilseydi; kuşların gökyüzünde uçmalarını dahi yasaklayacaktı. O gün alçakları tercih etti modern kapitalizm; yani kendine yakışanı.

Modern kapitalizmi modern işçi sınıfı vuracaktı, modern memurlar sınıfı vuracaktı. Kimine göre ise modern ev kadınları, bilimselliği kuşanlar vuracaktı onu, yani biz yani biz toplumsal dönüşüm hareketinin öncü kurmayları! Hayır, birkaç ilkel halı bıçağı vurdu onu. Deniz altında, deniz üstünde, karada ve havada ve hatta gezegenin yörüngesine yerleştirilmiş modern kapitalizmin gururu ne

varsa (elektronik, nükleer ve kimyasal) tümünü eleme rezil rüsva ettiler. Her şey yerlerde süründü, borsadaki grafikler de, Başkan Bush misali!

İlk değil bu; Filistin'de High-Tech İsrail ordusunu çocuklar sapanlarla vurmamışlar mıydı? Efsane Sovyet Kızıl Ordusu'na dünyayı zindan edenler barbar kalıklı Afganlar değil miydi? Ya peki; Somali'de çete avına çıkmış, ABD'nin gururu özel eğitilmiş askerlerin cesedini yerde sürükleyen, çıplak ayaklı çocuklara ne demeli?

En son; birkaç ilkel halı bıçağı, modern dünyanın gururu ne varsa kepaze çevirdiler. Canavanı andıran High-Tech panzere kafa tutan bir halı bıçağını düşünün; bunu karikatürlerde tasarlamak için dahi mangal gibi yürek ister!

Yine de; Başkan Bush açıklama yaptı: "Bu hain ve korkakça düzenlenen bir terörist saldırıdır!" Aynı hafta Almanya'nın saygın gazetelelerinden bir kaçını takip ettim. İlanlardan geçilmiyordu. "Bu hain ve korkakça düzenlenen terörist saldırıyı nefretle kınıyoruz!" İmzalar türlü tür-lüydü; Almanya Merkez Bankası, Mercedes, Höchst... Sigorta şirketleri, Borsa merkezleri... Hepsi sıraya girmişti. Bir de içindeki makaleleri merak ettim. Çünkü bu gazetelerde çoğunlukla, sosyal demokrat, hümanist, çevreci, eski sosyalist, eski euro komünist, eski troçkist vs. sıfatlı, saygın anti-Amerikanist düşündürler yazıyordu. Hepsi hemfikir olmuştu: "Hiç ama hiçbir gerekçe böyle bir eylemi haklı gösteremez! Zaman artık anti-Amerikanist düşüncelerimizi geri plana alıp, barbarlığın eleştirisini yükseltmemizi gerektiriyor."

Bir de modern dünyanın Marksist-Leninistlerini merak ettim. Ne derler acaba diye: Marksist-Leninist ve hatta bizler gibi Maoist olan, Enternasyonalin baş aktörü, kardeş kanadımızın kardeş partisi MLPD (Almanya ML Partisi)'nin yayın organı Rote Fahne (Kızıl Bayrak)'ı aldım. Büyük punto ve kızıl harflerle baş sayfada şöyle yazılıydı: "Bu hain ve korkakça düzenlenen terörist saldırıyı" sigorta şirketi gibi kınamıştı halı bıçaklarının marifetini. Kınayacak... Kınayacağız tabi ki; ne de olsa şu ilkel halı bıçakları cümlemizin kuyruğunu kesip kanatıyor.

Başkan engel oldukça üzgünmüş. Çünkü; kulelerde 40 bin, işgücünü satmakla geçinen memur varmış, 10 bin de temizlik işçisi. "Ayrıca kalabalık turistleri unutmamak lazım" diyor. "Onların çoğu da ücret karşılığı çalışanlardan oluşuyor!" Gerçi CIA ajansları da ücret karşılığı çalışıyorlar ya neyse, Stetan Angel'in üzüntüsünü anlıyor ve paylaşıyorum. Ama ne yazık ki; ilkel halı bıçakları kaçınıcı duvarı deldikten sonra patlamasını bilen modern füzeler kadar akıllı değillerdir. Onlar bir gökdelen dokundular mı, kökünden yıkip enkaza çeviriyorlar. Kimin ücretli memur, kimin spekülantör olduğunu ayıramıyorlar. Şık sekreteri, patron karısından ayırmakta namümkün. 10 bin temizlik işçisinin o an hangi tuvaletin fayanslarını parlatmakla meşgul olduklarını da bilemiyorlar. Hele de turistlere kimlik sormuyorlar. İllelik bu ya; barbar halı bıçaklarına elektronik duyargalar hala yerleştirilmemiş. Bakın; Başkan Angel'i Başkan Bush'tan ayırmak bile zor iken, akılsız halı bıçakları modern dünyanın ücretli çalışanını, borsacı spekülantörden nasıl ayırabilirdi ki?

Bir de Karlheinz Stockhausen'ın basın açıklamasını okudum. Stockhausen 25 yıldır "Işık" adlı, galaksiler arasında vermek istediği bir konser için hazırlanan deli bir müzisyen. Herif verdiği konserlerde, salonun üzerinde tam dört tane helikopter dolatıyor, onların gürültüsü ve patirtisini orkestrasına müzikal bir ton olarak ekliyor. Seksenine merdiven dayamış, "Benim anavatanımda yok, bir gezegenim de yok" diyen bu deli müzisyen şöyle diyordu açıklamasında: "İnsan zihni, biz sanatçıların hayalini bile kuramayacağı bir sanat eseri yaratmıştır. On yıl boyunca bir konser vermek için hazırlanacaksınız. Sonra konserini verirken öleceksin. Dinleyicilerini de öldüreceksin. Bir anda beş bin insan 'yeniden doğmak' üzere, ölüme kovalayacaksınız. İnsanlığın tanık olduğu en büyük sanat eseridir bu..."

Elbette bu suçtur. Çünkü; konser için müsaade alınmamıştır. Dinleyicilerin onayı da alınmamıştır. Dinleyicilerin konserden haberi bile yoktur. Hele dinleyicilere, konseri dinlerken öleceklerini kimse anlatmadı. Olsun; yine de beş bin insan, güvenlik duygusundan ve alışık oldukları yaşamdan dışarıya plüskürtülmüştür. İşte sanatta bazen böyle eserler yaratılır ki ufkumuzu yeni yaşamlara açabilelim. Böyle eserler yaratılmasaydı, sanat bir hiç olurdu."

"Benim anavatanım yok, hatta bir gezegenim bile yok!" diyen delilerin hali bir başka oluyor işte. Mekan olmayan deliler, mekana kazık çakamıyorlar. Akıllarını da kazağa zincirleyemiyorlar. Haliyle, akıl özgürlüğünü yaşıyor. Ama böylelerine tahammül yok bu dünyada. Nitekim "geleceğin Wagner'i" diye karizma yapmış bu sponsorlar muslukları kapattılar. Eğer rivayet doğruysa; Stockhausen bu günlerde kaldırımlarda müzik yapıp, karnını doyurmak için para topluyormuş.

Akalsız çakılar, akıllı füzeler ile

kavgaya tutuşunca Stockhausen bile alışık olduğu yaşamı sürdüremiyor artık. Çakılar fena vurdu; hamle sırası akıllı füzelere geçti. Akıllı füzeyle yüklemiş Mc Cain açıklama yaptı: "Biz geliyoruz! İntikamımız ağır olacaktır. Tanrı yardımcılarını olsun, biz acımasız olacağız!"

Amen! Tanrı Mc Cain'e de yardımcı olsun! Öyle ya; akıllı füzeler üç-beş duvar ardındaki hedefi vuruyorlar ama İslami halklarda yükselen kolektif nefreti nasıl vuracaklar merak konusu.

Tanın salt Mc Cain'e değil, sivil modern dünyada birer renk tonu olan cümlemize yardımcı olsun. Baksanıza; dergimizde bizi temsilen Metin Tekin neler yazmış: "... dolayısıyla bu durumda, sivil halkı sorumlu tutmak ve ondan hesap sormaya girişmek, teorik ve pratik açıdan doğru değildir. egemen iktidarlara karşı savaş; halkların çıkarlarını dikkate almak ve korumak zorundadır. Bu nedenle... eylemi içeriği ve hedefleri itibarıyla doğru bulmuyoruz..."

Saldırı iki yönüyle önem arz etmektedir. Birincisi; hedef gözetmek-sizin yapılmış ve binlerce sivil insanın ölümüne neden olmuş olması yönüyle yanlış olması. İkincisi,..." Keşke haber verseydi de, buradaki özel baskı yapan saygın gazetelerden birine bir ilan da biz verirdik: "Bu hain ve korkakça düzenlenmiş terörist saldırıyı nefretle kınıyoruz!" İmza: Uzun Yürüyüş'ü temsilen Metin Tekin. Tanrının yardımına mutlaka ihtiyacımız var bizim. Barbarlığın şehir görmüşüne sivil halk dendiğini hala idrak edemedik. O sivil halkın istemleri ve gereksinimlerinin egemenlerinkiyle örtüştüğünü de idrak edemiyoruz. Suçsuz sivillerden bahsediyor, sivilleri sınıflara bölüyor ve gidip bu suçsuz sivil sınıflardan birine de geleceğimizi emanet ediyoruz. Sivil toplumu eleştirmeyi de imamlara, hoca-

lara, ilkel arap-barbar Talibanlara emanet ettik biz. Böylelikle hafifledik biz, yer çekiminden kurtulduk. Havada gaz misali uçmak hoş bir duygudur.

Dergide de konu edildiği gibi, olay cümlemize bir çok, bir travma yaşatmıştır. Travma acı demektir, acıyla yaşamak zordur. Terapi olmamız lazım, terapi edilmemiz lazım. Terapinin yolu da travmatik olayı anlamaktan ve anlatılabilmekten geçer. Nitekim, İslam ve İslam kültürüyle ilgili kitaplar yok sanıyormuş. Kuran buradaki kitapçılarda tükendi. Biz öncüler de coğrafyaya, Maden Mühendisliğine merak saldık. Hani eğer Afganistan'ın derinliklerinde dünyanın en büyük doğal hazinesini keşfedersek ve Afganistan'ın komşularının da hangi ülkeler olduğunu öğrenirsek, olayı tamamen anlayacak ve tarif edebileceğiz. Kuran okuyarak olaya cevap arayanlar, gidip İncili, Tavrati da okuyabilirler. Biri ne kadar cevap verabiliyorsa öteki de ancak o kadar. Bizler de coğrafya ve maden mühendisliği yerine gidip astrolojiyi araştırıp olayı o disiplinden tarif edebiliriz hani...

İki kişi bir gün balon yolculuğuna çıkmışlar. Rüzgar yön değiştirip, balonu dağlar-ovalar üzerinden bilinmedik bir memlekete sürüklemiş. Epey zaman sonra, balon, aşağıda oturup dinlenmekte olan bir yolcunun üzerinden geçerken; balondakiler; "Biz neredeyiz?" diye bağırlar. Aşağıdaki: "Siz bir balonun sepetindesiniz!" diye cevap verir. Bunun üzerine balondakilerden biri ötekine; "Mükemmel bir cevap. Yerimizin bundan daha isabetli tarifi olamazdı. Fakat bu tarifi bize en ufak bir faydası yok. Şansızlığa bak sen; zar zor bir insana rastladık, o da bir zamane sosyalisti çıktı." Biz zamane sosyalistleri isabetli olarak "Emperyalizm var oklukça, böylesi olaylar kaçınılmazdır" diyoruz da, bu kadarcık şey demekle insanlığa ne faydamız var onu anlayamadım!..

Karşılaştırmalı Mitoloji

Haşmet ZEYBEK

**İKİNCİ ADAY - İKİNCİ OYUN
ÇAYCI - OYUNCU**

SEHER- (Yerinden sorar) Peki DANS eder mi?

ÇAYCI- Dans: Tanrıların oyunudur... Danssız oyun tatsız oyundur...

SEHER- (Meydana çıkar. Elinde "ateşin tanrısı ŞAMAN isimli kitap vardır") Doğunun şamanları mıdır meddah?..

ÇALCI- Evet İslamla tanışmadan önce!..

SEHER- Peki ozaman şaman nedir?

ÇAYCI- Elindeki kitabın sırtını oku yeter.

SEHER- (Okur) -Asya'nın Ayıncısı, Ateşin Efendisi Şaman Mitolojisinin Romanı

"Büyük davul ve ustasının pelerini alıyor.

Ayinlerde gerekli olan bir sürü ufak tefek nesneyi keselere doldurup beline bağlıyor. Dizlerinin üstüne oturup kürek çekiyor ve emniyetli bir şekilde yavaşça akıntının içinde ilerliyor. Kafasındaki tüylü başlık rüzgarda uçuşuyor. Tayganın kralı Malu'nun gururlu boynuzlarını da taşıyor üstünde; ruhunda ise bir daha asla sönmeyecek olan bir alev dalgalandırıyor. Sisin içinde dindik duruyor ve yavaşça kıyıda onu bekleyen insanlara doğru yol alıyor. Bir kartal, bir geyik ve Ateşin Efendisi. Ve ayaklarının dibine uzanmış bir kurt. (Kitaptan başını kaldırır çok kısa)

Yüce şaman Bo-Han işte bu şekilde aşıyor nehri."

ÇAYCI- O zaman içini oku

SEHER- (ilk sayfayı açar)

SEYİRCİ- Aman kardeşim ne yapıyorsun?

SEHER- Kitap okuyorum

SEYİRCİ- Her çıkan bir kitap okursa

ÇAYCI- Okusun

SEYİRCİ- Buradan çıkınca, sokakta yürüyeceğiz... Ayaklı kütüphane gibi; köfür, köfür, kültür olarak nasıl yürüyeceğiz.

ÇAYCI- Ne sakıncası var.

SEYİRCİ- Kitabın ağzı açılmak ister, okunmak ister, havalandırılmak ister!..

ÇAYCI- Havalandır

SEYİRCİ- Sokakta bizi havalandırır, hallaç gibi pamuğumuzu atar.

ÇAYCI- O zaman havalandırma

SEYİRCİ- O zaman da tozlanır, kurtlanır iş çıkar başımıza

ÇAYCI- Ben ne profesörler doçentler gördüm,

kitabın ağzını açmadan sırtını okuyarak bilimsel ve derin makaleler döktüren.

SEHER- Günümüzde kitap sırtı okunmakta önemli çünkü; kitabın sırtı içinin özetidir.

ÇAYCI- İşte cin gibi bir aday, sizi de tanıyalım

SEHER- Adım Seher

ÇAYCI- Mesleğin

SEHER- Oyuncu

ÇAYCI- Ne güzel bir meslek ne mutlu size. Oyuncu, oynamak eylemini yapan kimse. Bir oyun kişisini, sanatçı yaratılışı ve bilgisiyle canlandırır veya gösteren tiyatro sanatçısı. Hayat dediğin nedir ki, dünya sahnesinde bir oyun. girişini ve çıkışı bilmediğin bir oyun insan için söylenin en sonsöz HOMULUDES oyun oynayan hayvan dememişler mi?

SEHER- Demişler mi?

ÇAYCI- Madem oyuncusun oyunun kurallarına göre oyna... Oyun kuramını öğren. Oyun yazarı tiyatro eserleri yazan kimse; tiyatro için oyun yazarı. Oyun yazarı herşeyden önce, geniş bir kültür sahibi olmalı; sahne tekniğini çok iyi bilmeli, sade okuyarak değil, tiyatroya giderek, temsillerde bulunarak, her eserin, her tekniğin, her yeni buluşun seyirci üzerinde nasıl bir etki bıraktığını görmelidir. Piyes yazmak da roman, hikaye, şiir yazmak, bir mimari, bir musiki eseri meydana getirmek gibi, önceden edinilmesi gereken birtakım bilgilere, uzun bir gözleme, tiyatro denilen alemin yakından tanınmasına, sahne hayatının bütün olanakları ve etkileriyle kavranmasına, sözün harekete, hareketin söze uymasına bağlıdır. Tiyatro eserinde dolu cümle esastır. Tiyatro oyununda bütünü güzelliğini bozacak hiçbir şey bulunmamalıdır. Oyun yazarı, eseri üzerinde gayet titiz olmalı, kelimeleri çok ölçülü kullanmalıdır. Çünkü söylenen her söz, yapılan her hareket sahnede büyük bir anlam taşır. Oyun yazma, oyun, yani piyes yazarlığı, yazı yazma sanatının en güç olanıdır. Oyun yazarı en çok gezen, en çok gören, en çok duyan, bir kimse olmalıdır. Hepsinden önemlisi oyun yazarının sağduyusu kuvvetli, gözlemi sağlam, kültürlü geniş bulunmalı ve bunları toplumun yararına ustalıkla sunabilmelidir. Yapıtında yaratacağı tipleri, ustalıkla seçmeli, bu tiplerin özelliklerini gerçek hayattan almalıdır. Biz bir tiyatro eseri seyrettiğimiz zaman, orada gerçek hayattan bir parça bulabilmeli, kişileri yakınlarımıza arkadaşlarımıza tanıdıklarımıza, çevremizdekilere benzetebilmeliyiz. Yazar, kişileri yaratırken, kendini birtakım kurallara bağlı hissetmelidir. Tiyatro yapıtı kişilerin karakter özellikleriyle belirli değilse, sahneler psikoloji kurallarının gerekleri ile kurulmamışsa, bunlar

incelenip anlatılmıyorsa, o tiyatro yapısının tipleri insanoğluna değin değildir. Oyun yazarı, tiyatrosun öğretici bir nitelik taşıyan okul olduğunu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Geri kalmış ulusları en çabuk yoldan eğitmenin yollarından biri de tiyatrodur. Yazar seyircinin dikkatini mümkün olduğu kadar çabuk sahneye çekebilmeli, bu ilgiyi değerinden kaybettirmeden oyunun sonuna kadar sürdürebilmelidir. Sonra seyirci duygulanmalı, bu duygular arasında anlatılmak istenen anlatılmalıdır.

OYUN, piyes; tiyatrodaki oynanmak üzere yazılmış eser. Eskiden, tiyatro eserleri trajedi komedi, balceli komedi, dram gibi adlar verilirdi. Bu oyun çeşitleri, XIX. yüzyılın sonlarından beri güllünlü, acıklı öğeleri birleştiren tiyatro eserlerine oyun denilmektedir. Tiyatro oyununda olay, konu, kişiler, perdeler, tablolar vardır. Radyoda oynanmak için yazılan oyunlara "radyo oyunu" "skeç", "radyofonik oyun" denir. Bir oyunun üç önemli bölümü vardır: 1- Serim, 2- Düğüm, 3- Sonuç.

1- Serim; bir oyunun en önemli bölümüdür. Çoğunun birinci perdeyi doldurur. Oyunun konusu, olayların geçtiği yer ve kişiler hakkında seyirci bilgiye bu bölümde sahip olur. Eserin düğüm bölümüne götüren hazırlayıcı sözler bu bölümde düzenlenir. Oyunun genel havasındaki duygu ve düşünce birliğini bozan öğelerin oyununda yer almasına dikkat edilir. Kriz noktaları adı verilen etkili olaylar bir sıra izliyerek oyunu zirve durumuna, düğüm bölümüne getirir.

2- Düğüm; olayın merak verici bir hal aldığı çoğunlukla ana fikrin ortaya konulduğu dolaşık olguların çözülmeden önce toplayıp birleştikleri bölümdür. Oyun kriz noktalarının yardımı ile düğüm bölümünde zirveye erişir. Olayların uzatılması, kısaltılması ile hatta oyunun bütünlüğünü bozmadan çıkarılması, eklenmesi ile zirve oyunun son bulur.

SEHER- Ben oyunun kurallarını merak ediyorum.

ÇAYCI- İyi ediyorsun bu merak seni alır götürür.

SEHER- Nereye?

Mitlerin, mitosların, efsanelerin, destanların kaynağına; efsane ihraç eden Mezopotamya'ya...

SEHER- Dilediği yere götürsün ben bu yola baş koydum.

ÇAYCI- Kararlı insanları severim! Bir işi başarabilmek için kendini adayacaksın. Buyurun sizi de şöyle alalım, uzun bir serüvene çıkmadan önce dinlenin.

ÜÇÜNCÜ ADAY- ÜÇÜNCÜ OYUN

ÇAYCI- BATI EDEBİYATİ ÖĞRETMENİ

GÜLSÜM- (Elini kaldırır) Benim de bir sorum var?

ÇAYCI- Buyurun, kıpır, kıpır, fikir fikir yerinde duramayan bayan

GÜLSÜM- (Elinde tespis kitabı ile girer) benim de merakım var.

ÇAYCI- Nedir merakınız?

GÜLSÜM- Helenistik dönemde tespis ile başlayan ilk oyuncumu

ÇAYCI- Bravo! Burda herkes köktenci sorular, topraktan köke, kökten dala, daldan yaprağa herkes sıkı basıyor toprağa. Ayağı toprakta olan ölmez, evet bir ayağı doğu bir ayağı batı, gövde sentez.

GÜLSÜM- Yunan edebiyatına çok meraklıyım

ÇAYCI- Tabii, dünya edebiyatının temel özelliğini taşıyor. Ticaretin gelişmesi Yunanlıları doğu ile temasa geçirmişti. Finikelilerin bulduğu alfabeyi öğrenmişlerdir ve de kendilerine göre biçim vermişlerdir. Sözlü edebiyattan böylelikle yazılı edebiyata geçmişlerdir. Doğunun güzelliği ile insanı anlamakla kalmadılar. Yaşamın anlamı üzerine olumlu düşüncelere vardılar.

(Gothe, bunun için haklı olarak şunu der: "Bir örneğe ihtiyacımız olduğu zaman eserlerinde insanı en güzel yanılarıyla tasvir etmiş olan eski Yunanlılara, daima onlara dönelim. Bunun dışında kalan şeyleri sadece tarihsel bakımdan incelemeli, onların iyi yanlarını mümkün olduğunca kendimize maletmeliyiz...") Masallarla efsanelerin dışında kalan eski Yunan edebiyatı klasik olarak beş döneme ayrılmaktadır: I. Kahramanlık Dönemi, II. MÖ. VII- V yüzyıllar, III. Altın Çağ, IV. İskenderiye Çağı, V. Yunan Latin Çağı. I. Kahramanlık döneminde yetişen Homeros, Yunan edebiyatının olduğu kadar bütün dünya edebiyatının da en eski ve en büyük destan şairidir. Yine bu devirde yetişen HESİODES didaktik şiir yazarı bir şairdir. II. dönem (MÖ.VII-V) yüzyıllarda; lirik şiir gelişti; en ünlü şairler Alkaios, Sapho, Anakreon, Aisopes. III. Altın Çağ (MÖ. V- IV) yüzyıllarda; Yunan sanat ve fikir hayatının altın çağıdır. Yunan ve dünya edebiyatının ilk büyük trajedi ve komedi şairleri bu dönemde yetişti. Trajedide Aiskhylos, Sophokles, Eurpides; komedi de Aristophanes, Menandres ve Yunan edebiyatının en büyük lirik şairi Pindaros. Bu dönemde, nesirde çok gelişti. Tarih kültüründe, dünyanın ilk büyük tarihçisi Herodotos daha sonra Thukydides, Ksemnophos; hitabet türünde dünyanın en büyük hitaplarından sayılan Demosthones; felsefe alanında, en büyük üç Yunan filozofu Sokrates, Eflaton ve Aristo hep bu dönemde yetiştiler IV. İskenderiye Çağı (MÖ. III-II) yüzyıllarda; İskender'in ölümünden sonra İskenderiye bir kültür merkezi haline geldi, büyük kitaplıklar kuruldu, en ünlü bilgin ve sanatçılar davet edildi. Bu dönemde filoloji çok gelişti. Bu dönemin en ünlü şairi pastoral şiirler yazmış

olan Teohokritos, V. Yunan Latin Çağı (MÖ II- MS II.) yüzyıllarda, dört yüzyıl süren Roma egemenliği döneminde Yunan edebiyatının yetiştirdiği en önemli kişiler biyografi alanında Plutarkhos, felsefe alanında Lukianostur.

ÇAYCI- Konuya daldık gittik! Hele önce bir sizi tanıyalım. Kimsiniz, nesiniz, necisiniz? Bizi böyle sorguya çekersiniz.

GÜLSÜM- Adım Gülsüm.

ÇAYCI- Mesleğiniz?

GÜLSÜM- Edebiyat öğretmeniyim

ÇAYCI- Belli. Yunan edebiyatınız uzmanlık alanınız!

GÜLSÜM- Nasıl bildiniz?

ÇAYCI- Mal kendini belli eder.

GÜLSÜM- Herşeyi öğrenmek ve öğretmek isterim

ÇAYCI- Bilmediğini öğren, öğrendiğini öğret, Konfiyüs... Aynı dönem Çin Felsefesi

GÜLSÜM- Bu karşılaştırmalı mitoloji çok güzel bir şey!.. İyiki de bu sınava katılmışım.

ÇAYCI- Ne güzel istek, bizden de size sonsuz destek!.. Mukayeseli edebiyat: Karşılaştırmalı edebiyat birbirleriyle komşuluk ve kültür bağlantıları bulunan ulusların edebiyatları üzerine yapılan araştırmalar. Edebiyat tarihi çalışmalarını, dünya edebiyatı düşünceleri üzerine kadar ulusallık karakterini konurken XIX. yüzyıldan sonra uluslararası bir genişlik kazanmaya başladı. Mukayeseli edebiyat...

GÜLSÜM- O zaman Homeros ta bir meddah!..

ÇAYCI- Elbette Aiskhlosa gelene kadar sürer, çünkü koroya karşı ilk oyuncuyu o koyar, ama biz Homeros'a dönelim.

HOMEROS (Homer, Omiros) Eski Yunan'ın en büyük şairi. Hayatı hakkında bilgimiz yok denecek kadar azdır. M.Ö 850 yıllarına doğru yaşadığı, tarihçi Horedot'un eserinden öğrenilmektedir. Onu birçok şehirler benimsemekle beraber, İzmir'de doğmuş olduğu ve İonia çevresinde yaşadığı kabul ediliyor. Homeros'a Melez Nehri'nin kıyılarında doğduğu için Meleziyen adı verilmiş gözleri kör olduktan sonra kör anlamına gelen Homeros diye anılmaya başlanmıştır. Hüviyeti hakkında başka açık ve net bilgisi yoktur. Kör ve ihtiyar bir şair olduğu ve oradan oraya dolaşarak şiirler okuyup ekmeğini kazandığı, Sakız Adası'nda uzun müddet kaldığı, Adalar Denizindeki küçük adaların birinde öldüğü söylentisi vardır. Homeros'un destanların Yunan kültürünün temel taşı sayılmaktadır. Yunanlılar bu destanları bir sanat eseri olduğu kadar bir kültür hazinesi olarak kabul ediyor, çocuklara ve gençlere şiir, din, ahlak, tarih vs. bilgilerini hep bu destan yoluyla öğretiyorlardı. Homeros'un iki destanı vardır. **İLYADA** ve **ODEYSEİA** adı verilen bu destanlar Homeros'un yetiştirdiği İonia deniz saz şairi tarafından Homeros'un ikinci va-

tanı sayılan Sakız Adası'nda da Rhapsodos adı verilen ve Homerosun soyundan olduklarını iddia eden şairler tarafından okunurdu. Epos ların doğru bir nüshasını meydana getire bilmek için Atina Tayrannos u, Pesistaros'un emriyle şiir ve ediplerden meydana gelen 72 kişilik bir komisyon kurulduğu, o zamana kadar saz şairleri azında dağınık bir şekilde söylene gelen metinlerin bu komisyon tarafından toplanıp doğrularının sahtelerinden ayırt edildiği, bunların sıraya ve düzene konduğu bu suretle resmi ve kutsal bir nüsha meydana getirildiği söylenmektedir. İlliada Destanı: Yunanlılarla Troyalılar arasında MÖ.1200 yıllarında yapıldığı tahmin edilen ve on yılaşkın savaşların sonlarını anlatır. Efsaneye göre İsparta kralı Menolos'un karısı Helena'nın Yunanistan'dan kaçırılmasıyla intikam, ve kıskançlık duygularının şahısları büyük çalkantılar yapmış ve bu savaşa yol açmıştır. Gerek materyellerin zenginliği, teşbihlerdeki güzellik ve anlatıdaki ustalık bakımından gerek tanrılarla insanlar arasındaki olağan üstü olayların, Hektor'la yaptığı vuruşmada Akhilleus'un derin kinlerinin canlandırılması noktasında İlliada dünyanın şöhretli destanlarından biri olmak üzere yer almış bulunmaktadır. Odessia'ya gelince bu destanda bahis konusu olan Odessus İtaka Adası'nın kralı Laarten'in oğludur. Babasının ölümünden sonra kral oldu. Yunanlıların Troyalılar ile yaptığı savaşta Yunan kahramanları arasında oda bulundu. Bu destandan Odessia savaşından sonra yurduna dönerken başından geçenleri anlatır. İlyada ve Odessia'nın Homeros'a ait olup olmadığı tartışmalara yol açmış, bazılarında bunların eski Yunan destanlarından olup Homeros'a mal edildiğini ileri sürmüştü. Bu gibi iddialar henüz tam olarak aydınlanmamış olmakla beraber, diğer taraftan, tanrıların da karıştığı eski büyük savaşların, Yunan boyları arasında, yarattığı mankıbelerden ilham alarak Homeros'un İlyada ve Odessia'yı meydana getirdiği sonucuna varılmıştır.

AISKHYLOS; MÖ. 525-456 Trajedi şairi. Atina'nın yirmi kilometre uzağındaki Eleusis'te doğdu. Eheprion adlı asil bir Yunanlı'nın oğludur. Marathon (M.Ö. 490) ve Selamis (M.Ö. 480) savaşlarında da çarpıştı. Yirmi altı yaşında tiyatro yazarlığına başladı. (M.Ö. 499) yaşlarında on üç defa birincilik kazandı, sanatçıları koruyan Syrakusia hükümdarı Heiron'un daveti üzerine Sicilya'ya gittiği Gala'da ölmüştür. İlk büyük trajedi şairidir. Trajedinin gelişmesinde büyük payı vardır. O zamana kadar koro ile tek aktör arasında bir nevi şarkılı oyun halinde devam eden trajediye ikinci bir aktör katmış diyalogu ön plana almıştır. Koronun önemini azaltarak gerçek tiyatroyu kurdu. O zamana kadar aktörlerin sadece yüzlerini gizlemek için kullandıkları maskeye, karakterleri gösteren bir anlatım verdi. Ayrıca aktörlerin kılıklarında ve sahne dekorların-

da bir çok yenilikler yaptı. Eserlerinde gelenekleri ve ahlakı savundu. O dünyayı, insanlığı tanrıların iyi ve doğru olarak idare ettiğine, düzene ve ahlaka aykırı hareket edenlerin tanrılar tarafından cezalandırılarak hak ve adaletin yerine geldiğine inanır. Eserlerinde insanlar, tanrıların iradesiyle hareket eden yaratıklar olarak gösterilir. Bunlar ne yaparlarsa yapsınlar alın yazılarının dışına çıkamazlar. Doksan kadar eser yazmış olmasına rağmen yedi trajedi elimize geçmiş diğerleri kaybolmuştur. Bunlar insanlığın yarattığı en büyük sanat eserlerinden sayılır. Tragedileri: Yalvaran kızlar, Persler, Thebaiye karşı yediler, zincire vurulmuş Prometheus, Oresteia, Agamemnon, Klopheol, Aimenihedes.

GÜLSÜM- Konusu?

ÇAYCI- AISOPOS (MÖ VI yy.) Ezop eski Yunanistan'da tanınmış eski bir masalcı. Yaşantısı hakkında kesin bilgiler yoktur. Çirkin, kekeme ve kambur olduğu fakat ince bir zekaya sahip olduğu bilinmektedir. Köleyken son efendisi filozof Ksanthos'un affına uğramış, sonra dine karşı geldiği ileri sürülerek öldürülmüştür. Hayvanların başrolü aldığı fablaları yüzyıllar boyu öğretici ders verici niteliktedir. Halk arasında bu küçük hikayeciler Ezop Masalları olarak bilinir.

ÇAYCI- Mit- Tarih öncesine dayanan felsefe.

GÜLSÜM- Mitoloji- (Mitology) Tarih öncesine dayanan efsaneleri yani mitleri inceleyen bilim. Tarihten evvelki tanrı ve kahramanların efsaneli maceralarını, toplumun inançlarını, özelemlerini, duygularını anlatan hikayeler mitoloji, üsture, esatir adını alır. Esatir mitolojiyle ilgili masallarda olduğu gibi anlamında Mitolojik sözcüğü kullanılır.

ÇAYCI- Mitos- Eskiçağda tanrılar ve tanrılaştırılmış kahramanlar hakkında, halkın halkın hayalinde bir inanç halinde yaşayan efsane. Mitos Yunanca bir kelimedir. Mit aynı anlamda bir kelimedir. Bir toplumun mitoslarının bütünü mitoloji inceler.

GÜLSÜM- Moral- Ahlak, maneviyat, törel, tinsel, ahlakla ilgili ahlaki, ahlak terbiyeye ait, manevi maneviyat, ders fiziksel portrenin karşısı olarak bir kesimin düşüncü, davranış ve duygu gibi iç aleminin özelliklerini tasvir eden tinsel yerine moral portre olarak kullanılır.

ÇAYCI- Moralist- Törelilik, ahlakçı; töre üzerine kitap yazarı. Töreleri tavsir eden yazar. Küssadan hisse almaya, bir hikayeden çıkarılan ahlaki sonucu, hikmetli sözle moralite denir.

GÜLSÜM- Morale- İbret oyunu, seyircilerin ahlaka yükseltilmesine gaye edinen Ortaçağ Avrupası'nın tiyatros türlerinden biri.

ÇAYCI- Moralizm- Ahlak öğesini herşeyin üstünde tutan felsefe yolu.

GÜLSÜM- Monografi- (Monografya) Tek bir konu işlenmiş eser. Bir kişinin hayatını, eserlerini, kişiliğini geniş olarak inceleyen eser. Herhangi bir bilimdir eser bir tenkit, bir tarih olayı üzerinde özel bir görüşle yapılan araştırmalara edebiyatta bir konu üzerinde çalışarak meydana getirilen edebi bir inceleme eserine denir. Cenap Şahabettin'in "Şehakespeare", Hasan Ali Yücel'in Göthe'nin hayatını romanlaştırdığı "Bir Dehanın Romanları" adlı eserleri birer monografidir.

ÇAYCI- Monolog- Bir kişi tarafından oynanan küçük komediye, kalabalığa karşı anlatılan güldürücü ve sanath sözce denir. Monolog insanın kendi hayatına kendi kendine gülen ve aralarında en çoğu ançak çağışım bağlantısı bulunan bilinçli veya bilinçaltı düşünceler ki xx.yy başlarında bazı romancılar tarafından kahramanların konuşmasına katılmıştır. Monologa biraz vakası olan aynı zamanda yazılışı ile ilgili uyandırılan gülünç veya acı bir piyes çiktir de denilebilir. Monolog söylemek bir ustalık ister. Seyirciyi sıkılamak gerekir **Mono** Yunancada yalnız tek demektir. Meddah hikayelerimiz şehir hayatına ait bir takım olayların şive, söz ve mimikle taklit edilerek anlatılması esasına göre hazırlanması bakımından monolog türüne yaklaşı; yalnız monolog aktörleri her türlü hareketi yapmakta serbest oldukları halde, meddahlar sadece oturdukları yerde, el kol ve yüz hareketleri yapabilirler. Monologlar en çok seyircileri eğlendirme gayesiyle söylenir. Güldürücü monologları söyleyenlerin yüzleri, tavırları hoş gider olmalı, toplum içinde bulunan birçok insan tiplerini taklit edebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Hayatın komik yanlarını, eksik yönlerini ortaya koyan konuları işleyen monolog toplum hayatının eksik, kötü, kusurlu noktalarını belirtep içneler, tipleri karakterize ederek hırpalayan, gülünç duruma düşüren özelliği vardır.

GÜLSÜM- Monoteizm- Birden fazla tanrı tanımama yolunu tutan felsefe doktorini.

ÇAYCI- Monoton- Tekdüzen, değişmeyen.

GÜLSÜM- Meddahta mizah var mı?..

ÇAYCI- Mizah- Eğlence, şaka, gülmece, latife. Bazı fikirleri şaka, nükte, tarzlarla süsleyen yazı çeşidi. Mizah, gülümseme ile gözyaşının bir kaynaşması, mizahçı olayların altında gizlenen küçüklüğü gördüğü gibi elemli ahengsiz anlamsız halleri birer birer ortaya döken kimsedir. Gerçek mizahçı yaşayan herşeye kalbinde yaşayan derin sevgi yüzünden hem kuru bir alaydan hem bir şey yaratmamak açısından kurtulur. Mizahçı olayların değişmeyen kör, sağır düzenine isyan eden varlıklarla alay eder. O hep mutsuz hem üzüntülüdür. Hayat bu kadar yüksek ve güzel olduğu için mesut, hem hayat bu kadar yabancı, çirkin ve anlamsız olduğu için de üzüntülü. Edebiyatımızda bu anlayışımıza göre yazılmış eser çok azdır.

GÜLSÜM- Batı edebiyatı anlamış; komedi şairleri, özellikle Aristophanes, tarafından şiddetle verilmiştir. Trajedi yarışmalarında yalnız beş defa birincilik kazanmıştır. Evlilik hayatında yüzü gülmemiştir. Asık suratlı ve geçimsizdi. İnsanlardan bezgindi, teselliyi kitaplarda buldu. Hayatının sonlarına doğru, Makedonya'ya göç etti. Archelaos'un sarayına girdi. Orada, bir rivayete göre, av köpekleri tarafından parçalanarak öldü. Yunan mitolojisine inancı kuvvetli değildi. Eserlerinde tanrılardan çok bahsetmez. O, tanrı ve yarı tanrı kahramanlarından çok insanların doğal karakterlerini yaşattı. Ruh acılarını, çarpışan fikirleri, sevginin inceliğini, mutluluğu anlattı. Euripides, Aiskhylos ile Sophokles'ten sonra, Atina'nın yetiştirdiği üçüncü büyük trajedi şairidir. Eserlerinin yeniliği, tiyatronun tekniğine ait değil, sahneye çıkarılan kişilerin alın yazılarının esiri veya alın yazılarıyla mücadele halinde gösterilen insanı, kendi ihtiraslarının içinde ve bu ihtiraslarla mücadele halinde göstermiştir. Kişiler bu mücadeleden her zaman yenilmiş olarak çıkarlar. İşte bu bakımdan onun eserleri bize daha yakındır. Yine bu yüzden, çağdaşları tarafından fazla beğenilmeyen ve komedi yazarlarının türlü hücumlarına uğrayan Euripides, eserlerinde konuşmaya fazla yer verip koronun rolünün azaltmak suretiyle tiyatronun gelişmesine yardım etmiştir. Euripides, 92 trajedi yazmışsa da, eserlerinin ancak 18 tanesi korunabilmiştir. Bunların on yedi tanesi trajedi, "Kyklops" adını taşıyan bir tanesi de, Yunan edebiyatında "satir", denen dram türünün tek örneğidir, satirler, tiyatro müsabakalarına sokulan trilog (üçleme) lar dan sonra oynanır. En ünlü trajedileri: "Medeia", "Hippolytos", "Iphigeneia Aulis'te", "Iphigeneia Tauris'te", "Orestes" "Elektra", "Hekaben" "Andromakhe"

ÇAYCI- Epikür, (M.Ö. 341-279) Yunanlı haz ve zevk filozofu, Sisam'da doğdu. Babası, o doğmadan on yıl önce Atina'dan Sisam'a göç ederek, orada bir okul açmış olan Neclos idi. Epikür bu konu da çocukların okuma derslerine yardım ediyordu. Müstakbel filozofun batıl inançlarına karşı ilk tepkisi annesinin zoruyla korolarda ilahiler söylemesi yüzünden oldu. Epikür 18 yaşında Atina'ya geldi. Orada Aristo'nun talebelerinden Xoonrota'dan ders almaya başladı. 310'a doğru gittiği Midilli ve Lampacus'da felsefe dersleri vermeye başladı. Bu dersler 5 sene sürdü. 306'da Lampacus'ta kendisine katılmış birçok dost ve öğrencisiyle Atina'ya gelerek kendi okulunu kurdu. Okulun kapısına şu ibareyi yazdı: "Ey misafir, burada mesut olacaksın. Çünkü buranın tek hükümdarı haz ve zevktir." Epikür dost ve öğrencileriyle bu evin bahçesinde toplanır, haz ve zevke dayanan felsefesini onlara anlatırdı. Epicürçülük denen bu felsefe mezhebine göre ruhta vucut gibi ölümlüdür. Yaşanılardan başka hayat yoktur. Bunun için ömrü temiz ve yüksek zevklerle geçirmek lazımdır. İnsan için en

büyük iyilik hazdır. Bütün gayretler onu elde etmeye ve elemekten kaçınmış olmalıdır. Fakat bu zevk ve hazdan maksat kaba aşağı hazlar geçici ve şehvani zevkler değildir. Bununla beraber sonraları içkiden şehvetten başka birşey düşünmeyen Epikür'ün felsefesini itidal ve sağ duyu sahibi olarak vasıflandırır. Ancak bu felsefe ahirete ve ruhun bekasına inanmadığı devamlı ve tahammülsüz imkansız eylemlere karşı dava olarak intiharı tasfiye ettiği için dinlere bağlı olanlar bilhassa islam filozofları Epikürçülüğü akla ve gerçeğe uymayan bir mezhep sayarlar. Hatta bundan dolayı Epikürçülüğün bizdeki eski adı Lezzetiye mezhebi, Şahvaniye mezhebidir. Epikür ömrünün sonuna kadar Atina'da kaldı. Hiç evlenmedi hayatını erkek kardeşi öğrencileri ve dostları arasındakendini tamamiyle ilme vakfederek geçirdi. Hastalıklı dolayısıyla en ızdıraplı dönemlerinde bile acısını dostlarından değil felsefeden beslenerek dindirmeye çalıştı. Hastalıklarının en ızdıraplı dönemleri bile ona güzel ve tatlı geliyordu. Bir parça ekmek ve bir yudum suya malik olduğun sürece vücudun zevkle meçhul derdi. Vasiyetinde fikirlerinin ve anlarının ölmemesi için her yıl Atina'da bir anma töreninin yapılmasını istemişti. Atinalılar onun vasiyetini yerine getirdiler. Onun için heykeller diktiler. Mezhebin başına en gözde öğrencilerinden Medrodorus ve Hermacrus geçti. Onlardan sonraki Epikürçülerin gayreti ile mezhep MS. IV. yy'a kadar sürdü. Epikür 300 cilde yakın eser vermiş olduğu halde zamanımıza kalan bu vesikalardan sadece üç mektuptan ibarettir. Epikür bu üç mektupta mantık, metafizik ve ahlak felsefesinin özünü vermeye çalışır.

EPİKÜRİZM: Gerek filozofu Epikür tarafından esasları konulan moral doktrin. Bu doktrine göre ruhta vucut gibi ölümlüdür. Onun için insan yaşadığı süre içinde alemden kaçıp hazı ve zevki almalıdır.

GÜLSÜM- Ovidius'a bitirelim

Ovidius: (M.Ö. 43-17) Publius Ovidiusnaso Latin şairi. Sulmoda doğdu (20 Mart). İyi bir ailedendi. Babası onu Roma'ya avukatlık tahsili için gönderdi. Fakat Ovid şair olmak istedi. Hores ve Propers ile arkadaş oldu. İlk eseri olan erotik şiirlerle büyük başarı kazandı. Bilinmeyen bir sebepten dolayı imparator Zantonyus'un gözünden düştü. Tomi (bugünkü köstence)'ye sürüldü. Yalvarmalarına, yakarmalarına, yurduna alınması için özlemleri mektuplarına dostlarının yardımlarına rağmen on yıl kalarak sürgünde öldü. Ovid derin duygulu, her bakımdan anlatış ustalığı taşıyan şiirlerle büyük bir şairdir. Yunan edebiyatı İskenderiye kolu şiirinden etkilenmiş; Avrupa şairlerini Latin şairlerinden en çok etkileyen de o olmuştur. elejilerle dolu üç kitaplık meteborfozları sürgünde yazdığı beş kitaplık ke derli şiirleri en önemli eserleridir.

"Işık Tutsak Edilemez!"

TALİP ÇAKMAK

Rüya bu ya! Dışardayım ve bir yayınevinde çalışıyorum. Mesai saatinde her zaman olduğu gibi bilgisayarıma karşısında koluğumda oturuyorum. İnternette günlük yerli ve yabancı basını taradıktan sonra işimle ilgili yeni bilgilere ulaşmak amacıyla sörf yapmaya başladım. Hızla siteleri tarıyorum. Tarama- arama işlerini yerine getiren aygıtın yapımçı firması, kendi etki alanındaki sitelere yolluyor beni. Bu siteler genellikle mevcut sistemin yarattığı yabancılaşmanın ürünü olan, yoz kültürün ve bilgilerin sergilendiği siteler. Bu an, nerede ise kendimi, kullandığım ürünün kölesi gibi görmeye başladım. Çünkü benim ulaşmak istediğim bilgi ve görüntüler değil. İnternet yapımçıların kullanıcılarına vermek istedikleri görüntüler ve bilgiler karşına çıkıyordu. Kısa bir süre sonra taramacı kuruluşun etkisinden koptum ve sörfümün dümeni ni, beni alıp götüren akıntıya karşı çevirdim. Tabi ki bu durumda sörf yapmak epey zor oluyor. Elbette aynı zamanda da çok zevkli. Çünkü çok güçlü engeller var. Ancak inat ettim, bana verilmeye çalışılan değil, benim almak istediğimi bulacaktım. Epey zorlanıyordum. Bir ara aklıma bir tartışma geldi: "İletişim teknolojisindeki gelişmeler, kitlelerin bilgi seviyesinin yükselmesine mi, düşmesine mi yol açar?" Bu tartışmada ben; "İletişim teknolojisindeki gelişmeler, kitlelerin bilgi seviyesinin düşmesine mi yol açar. Çünkü, sınıflı toplumlarda, teknoloji de sınıftır. Teknolojiyi hangi sınıf denetiminde tutuyor ise, o sınıfa hizmet eder teknoloji. Günümüzde teknoloji, burjuvazinin denetiminde ve teknoloji burjuvaziye, dolayısıyla onun kapitalist-emperyalist sistemine hizmet ediyor. Bu nedenle burjuvazi iletişim teknolojisiyle kitleleri bilinçsizleştirip alıktırıyor" diyenleri haklı buluyordum. Bu gezintide söz konusu düşüncelerin haklılığını bir kez daha gördüm. Bu düşüncelerle tam sörf yapmaktan vazgeçecektim ki, bir parıltı gözüme ilişti... "Işık tutsak edilemez, @ www.com."

"İlginç" diye fısıldadım kendi kendime. Ve siteye giriş için izin istedim. Sitenin adı çok ilgimi çekmişti. Başlık ve yazılım tarzı, zifiri karanlıkta, pırıl pırıl parıltıdan çoban yıldızı gibi mütevazı ve mağrurdur. Bir iki tıklama yaptıktan sonra siteye girdim. İlk işlem, sitenin başlığı hakkında bilgi istemek oldu. Tanıtım şöyle başlıyordu: "Bu site, bilişim

teknolojisini elinde bulunduran egemen güçlerin ezilenleri, bilinçsizleştirmesine karşı bir isyan ateşidir. Bu site, bilim ve bilgiyi ezilen yığınlara taşımaya amaç edinen kolektif inisiyatifin ürettiği bir ışık topudur. Bilgi ve bilimi paylaşmak isteyenler bize katılın, ışık topunu büyütelim...

- "Işık tutsak edilemez!"

- Neden?

- Işık harekettir, ürettir, bilindir, bilgidir. Işık paylaşımdır, emektir, sevgidir, barıştır, kardeşliktir. Işık isyandır, özgürlüktür, aşktır, kavgadır. Işık çocuktur, kadındır, erkektir, insandır. Işık toplumsaldır, kolektivizmdir, refah-tır, mutluluktur. Işık neşe, sevinç ve kahkahadır. Işık umuttur, gelecektir. Işık iki M, bir L ile ifade edilen bilimsel bir ideolojidir. Işık insanlığın yarattığı tüm güzelliklerin ve zenginliklerin toplamıdır. İnsanlığın antik çağdan altın çağa uzanan yoldaki Uzun Yürüyüş'çülerin yol göstericisidir ışık. İşte tüm bu nedenlerle diyoruz ki; **İŞİK TUTSAK EDİLEMEZ!**"

Tanıtımdaki bu ifadeler çok hoşuma gitti. Sözcükleri yeniden yeniden okudum. Her bir kelimeyi beynime ve yüreğime kazıdım. Çünkü söz konusu sözcükler, yaşamın önemli bir bölümünü insanlığın kurtuluşu mücadelesine adanmış biri olarak, benim açımdan çok önemliydiler. Biraz durup düşündükten sonra; "Evet işte buldum. Bu site benim aradığım site" dedim ve bilgi ve bilimi paylaşmak, paylaşılan ve üretileni geniş kitlelere taşımak amacıyla işe koyuldum. İlk işim güncelle ilişkin bir yazı istemek oldu. Ekranda görülen yazıyı aynen aktarıyorum...

"İYİLER KAZANACAK!"

ABD Başkanı Bush, 11 Eylül'deki saldırıdan sonra bu sözü söyledi... Dedim de, hafızamın beni yanılttığını fark ettim. Düzeltiyorum.

Bu, kötü bir adamın söylediği iyi bir sözdür. Evet kötülükler imparatorluğunun Tanrı-Kralı Bush, 11 Eylül'de ABD'ye yapılan saldırıdan sonra bu sözü söyledi.

Önce bazı sorular; "İyi" ne? "Kötü" ne? "İyiler" kimler? "Kötüler" kimler?

İyi ve kötü, insanların kullandığı kavramlardır. İnsanın insanlaşma mücadelesinde her zaman iyiler ve kötüler olmuştur. Biz banlara ezilenler ve ezenler, yoksullar ve zenginler diyoruz. İnsanın insanlaşma mücadelesinin tarihi, daha doğru bir deyimle sınıflı toplumların tarihi ezilenler-le ezenler arasındaki sınıf mücadelelerinin tarihidir.

İyi ve kötü kavramlarını birer cümle ile ifade edecek olur isek; insanların insanlaşma mücadelesine hizmet eden, insanın her açıdan geliştirilmesi, güçlendirilmesi, barındırılması ve korunması ile birlikte, doğanın insan, insanın doğa üzerindeki tahribatına ve tahakkümüne son verme faaliyetleri iyidir. Bunun aksi faaliyetleri ise kötüdür.

Ezilenler, tarih boyunca, insan üzerindeki baskı, sömürü, katliam ve zulme karşı mücadele etmişlerdir. Bu mücadele iyidir. Ezenler ise, insanları sömürmüşler, baskı uygulamışlar, katliamlar yapmışlardır. Bunlar kötüdür.

Günümüz dünyasında milyonlarca insan açlıktan, yoksulluktan, AIDS gibi bulaşıcı hastalıklardan ve savaşlardan dolayı ölmekte, öldürülmektedir. Uluslar arası tekellerin sahiplerinden sadece biri, açlıktan yüzbinlerce insanın öldüğü ülkelerden bir kaçının toplam gelirinden fazla gelire sahiptir. Bu durumun nedeni, kapitalist-emperyalist sistem değil midir? İnsanların günde sadece bir öğün pırlaç yiyebildiği, bu nedenle her sabah çöp arabaları ile açlıktan ölmüş insanların, sokaklardan toplandığı 1949 Ekim ayı öncesi Çin, kapitalist-emperyalist sistemin bir parçasıydı. Bu kötü bir durumdu. Ama ezilenlerin 1949 Ekim'in de iktidarı almasıyla birlikte, ilk 5 yıllık plân gerçekleştirilmeden insanlar, günde üç öğün pırlaç yemeye başladılar. Ve sokaklarda açlıktan ölen insan cesetlerine rastlanmaz oldu. Bu durum iyiydi...

Yoksulluk ve açlığın kaynağı nedir? sorusunun cevabına devam edelim. Bu durumun temelini teşkil eden şey, üretimin toplumsalılığı ile mülkiyetin bireyselliğidir. Yani, bugün mevcut olan ücretli kölelik sistemidir. Bu sistem sadece açlık ve yoksulluğun kaynağı mı? Elbette ki hayır. Sömürücü egemen güçler, sömürülerini artırmak, kendi hegemonya alanlarını genişletmek için sık sık bölgesel ve dünya savaşları çıkarmaktadırlar. Bu savaşlarda yüz binlerce, milyonlarca insan öldürülüyor. Savaşlar yalnız insanlara değil doğaya da zarar veriyor. İnsanlara ve doğaya zarar veren savaşlar ve bu savaşları çıkaranlar kötüdür.

İyi ve kötü: Sömürü, baskı, katliam, zulüm, işkence, özel mülkiyet, kapitalizm, emperyalizm, faşizm KÖTÜ. Eşitlik, özgürlük, kardeşlik, kolektivizm, paylaşımcılık, kolektif mülkiyet ve toplumculuk İYİ...

"İyiler kazanacak!"

Bu sözü söyleyen kim? Tüm dünya halklarına savaş açan ABD'nin Başkanı Bush. Peki neden bu sözü söyledi? Usame Bin Laden'in adamları tarafından yapıldığı söylenen saldırıda 6 bin insan öldürüldü diye. 6 bin silahsız insanın öldürülmesi kötü. Peki ABD ambargosu sonucu Irak'ta, sadece bir ayda 6 bin çocuğun açlıktan ve ilaçsızlıktan ölmesi iyi mi? Bu duruma neden olan ABD nedir? Bush'un savaş ilanından sonra BM yardım kuruluşların-

dan birinin temsilcisi; savaş ilanının, yakın zamanda 10 milyon insanın açlıktan ölmesine yol açacağını söyledi. Böyle bir şeye iyi denilebilir mi? henüz ABD Afganistan'ı bombalamaya başlamadan bir gazete, "Önce çocuklar vuruldu" diye haber başlığı attı. 6 milyon Afganlı yersiz yurtsuz insan açlık ve ölüm tehlikesi ile karşı karşıya. ABD henüz Afganistan'ı bombalamadan 2 milyon Afganlı, Pakistan sınırına yığıldı. Bunlar gizlenemeyen gerçeklerin sadece küçük bir kısmı. 6 bin insanın ölümü üzerine 16 milyon insanı öldürmek ya da ölüm tehlikesi ile karşı karşıya bırakmak! Bu iyidir denilebilir mi? Bunu yapan kimdir? Nedir? ABD emperyalizmi ve onun çıkardığı savaş...

Bu savaşın henüz başlama aşamasındaki birçok veri bizlere, bazı şeyleri çok net bir şekilde göstermektedir. Bu savaş insanın ve doğanın gelişmesine ve güçlenmesine hizmet etmiyor. Tam aksine, insanı ve doğayı yıkıma uğrattırıyor, özgürlükleri kısıtlıyor, yoksulluğu, açlığı ve ölümleri artırıyor- baskı ve zulümleri çoğaltıyor. Ezilenleri ve sömürülenleri daha fazla eziyor ve sömürüyor. Peki bu duruma kimler seviniyor? Bu sorunun cevabını, silah sanayi üreticileri veriyor, "Son gelişmeler sadece savunma pazarını büyütmeyle kalmayacak aynı zamanda sektörün kâr oranlarını da artıracak." ABD Başkanı Bush'u seçim döneminde en fazla silah sanayi ve petrol şirketlerinin desteklediklerini hatırlatmak isteriz. Ezilenlerin -aynı zamanda insanlığın- zararına, ezenlerin yararına olan bu savaş iyi olabilir mi? Elbette ki hayır! O zaman; **İnsanlığa ve doğaya zarar verecek olan bu emperyalist savaşa hayır!** Dünya işçi sınıfı ve ezilen halklarını yoksulluğa, açlığa ve kırıma uğratacak olan emperyalist savaş kötüdür. **Savaşa karşı olmak, barış için savaşmak iyidir. ABD emperyalizmi ve onun savaşına destek olan tüm çömezleri kötüdür.** Tüm dünya işçileri ve ezilen halklarının birleşmesi, bütün kötülüklerin kaynağı olan kapitalist-emperyalist sistemi devirmesi iyidir.

Evet; "Özgürlük korkuya yenecek" (Bush)

"İyiler kazanacak" (Bush'un sözcüsü Fleisher)

"Emin(iz)im, yenilecekler" (General Dung Vietnam direnişinde 1975'de ABD ordusunu yenen kuzey güçlerinin komutanı)

Evet bu dip notlarla yazı sona ermişti. Ellerimi başımın üstüne koyup düşünmeye başladım. Afganistan! Gayri safi milli hasılatı 4.1 milyar dolar. ABD! 1999 verilerine göre milli geliri 8 trilyon 879.5 milyar dolar. Afganistan'ın 2.165 katı. Afganistan: Kişi başına milli gelir 160 dolar. ABD: Kişi başına milli gelir 32 bin dolar. Afganistan'ın 200 katı. Koç Holding Afganistan'ın yıllık üretiminden yaklaşık 3 kat daha fazla ciro gerçekleştiriyor. (9 Ekim 2001, Milliyet Gazetesi) Bin Laden ve Taliban; "Afgan-

Sovyet muhalifi- güçlerine giden silahların paraları, yüzde elli, 'fifty- fifty' paylaşımıyla Suudi Arabistan ve ABD tarafından karşılanırken; ... silahlar, daha sonra Afganistan içlerine taşındı... Afganistan halkı savaştan kurtuldu derken kör karanlığın içine düştü: Militanların bir bölümü, ülkelerine geri döndü.... Geri kalanları Doğu Avrupa operasyonlarında; Bosna, Arnavutluk, Kosova'da 'İslam'ın zafarı için savaşa tutuştular. Muhaliflerin arkasındaki ABD yardımı ve Suudi Arabistan, 'kutsal savaşçılar'ın Arnavut milliyetçisi UÇK örgütü saflarında sürdürdükleri savaşı desteklediler. Sonunda 'kutsal savaşçılar'ın saldırıları ABD'ye yöneldi." (10 Ekim 2001, Cumhuriyet, Aktaran Atilla İLHAN)

Ve ABD'nin ezilen dünya halklarını terörist olarak göstermesine karşı Sri Lanka'lı genç kadın Gitanjali Lena'nın haykırışı: "Dünyanın geri kalan kısmına hoş geldin Amerika. Genellikle bombaları atan sen değil misin? Senin endüstrilerin değil mi silahlarımızı üreten? Polislerimizi insanlarımızı işkence etmek için eğiten, sonra da onlara terörist diyen sen değil misin? Porto Rico'dan Hawai'ye, Alaska'ya hepimizi sömürdün, terörize ettin. Kendi tarihine hoş geldin Amerika. Kardeşlerimizin yıllardır ambargoların yüzünden açlıktan öldüklerini bilmiyor muydun? Bizim acılarımıza ne zaman seninki gibi ilgi gösterdin? Bizim ülkelerimiz bombalandığında acılarımızın bütçesi düşük. Amerika, seni teröristleri barındırmak ve beslemekten suçluyorum. Topraklarında beyaz üstünlüğünü savunan 602 ırkçı örgüt var, 100 tanesi silahlı. Kara, hava ve deniz kuvvetlerini saymazsak." (7 Ekim 2001, Radikal İki. Eylem KAFTAN'ın aktarımı)

Düşünür iken, son birkaç günlük gazetelerde gözüme ilişen bu çarpıcı sözleri, verileri anımsıyorum. Ben de Sri Lanka'lı genç bayan gibi haykırmak istiyorum. Amerika sen değil misin Halepçe'nin sorumlusu, sen değil misin Türkiye'nin Kürtlere karşı "düşük yoğunluklu savaş"ı destekleyen. Sen değil misin "Hayata dönüş" adı altında insanların hayatlarını söndüren, operasyonda kullanılan silahları veren? Bu ve benzer sözleri kendi kendime mırıldanır iken, dışarıdan kalabalık kitle sesi geliyor. "Kahrolsun ABD emperyalizmi", "Emperyalist savaşa hayır". Bu sesleri duyunca kendi kendime kızıyorum. "Neden bu büroya çakılıp kalmışsın? Kalk, ezilen yığınların içine gir, onlarla birlikte emperyalist savaşa karşı. Barış için mücadele et" diyorum. Ve ilk iş olarak "İyiler kazanacak" başlıklı yazıyı tüm basın kuruluşlarına e-mail olarak yolluyorum. Kendimi sokağa atıp, savaş karşıtı işçi ve emekçilerin safında yerimi alıp başlıyorum onların attığı "kahrolsun ABD emperyalizmi", "Emperyalist savaşa hayır" sloganlarını atmaya...

AĞLAYAN AMERİKA

Siz yıldızlardan bakardınız değil mi?
Bir filmi seyrederek gibi zevkle,
Gizli bir buluşmasna ortak oldunuz sevgililerin...
Ne kadar mutluydunuz...

Siz yıldızlardan dinlerdiniz değil mi?
Dünyayı yaşatan onca emeğin,
Bir insan yüreğiyle
Söyleyen dilini...

Ne kadar mutluydunuz,
Ve... Tek kelime bile sizden dışarı değil...

Başınız gökdelenlerce dik!
Ne mutluydunuz...
İnsanlar Karıncalar kadar küçük,
Seyreylesinler bulutlara vuran ihtişamınızı...
Ve bir tanrı kadar güçlüydünüz

Akıllı füzeler yaparsınız... Biliriz
Bir deliye pabuç bırakmayacak kadar
Cesur...
Hem de karısının sıcak döşeginde vurursunuz...
Ne kadar mutluydunuz...

Uçaklarınız atmacalardan hızlı,
Nice nice asırlara ömrünüzün,
Yıldız şölenlerine
Selam dursun!
Ne kadar mutluydunuz...

Siz yıldızlardan bakardınız değil mi?
Siz yıldızlardan dinlerdiniz...
Üstelik, karıncalardan küçük insanın
Bir DNA'sının bile bilmem kaç milyar harfini de çözüp
SİZ!...
Doğacak çocuğu annesinden önce görecektiniz...

Ne kadar mutluydunuz...
Ah... hem de akıllı...
Başınız gökdelenlerce dik!
Uçaklarınız atmacalardan hızlı...

Bir şey unutmadınız mı?
insan hala insan...
ve dilmeni sadece bir milim kırda...
ne o, ağlıyor musunuz?

DILAN

Ortaçağın Destansı Kahramanları

CIHAN ŞAN

"İnsanlar savaşmaz, kültürler savaşır!"
(Hagmet Zeybek)

Ortaçağın sert acımasız kandavasına sahne olan iki efsane ilginç bir şekilde birbirleriyle örtüşmektedir. Babalarının intikamını alabilmek için yollara düşüp mevcut sistemle çatışan bu iki efsanenin kahramanı ölüm ile yaşam - iyilik ile kötülük arasındaki kavganın baş aktörleri olurlar. Bunlar batı efsanesinde Shakespear'nin zengin bir içlikle değerlendirdiği HAMLET diğeri ise doğu toplumunun destansı kahramanı Köroğlu'dur.

Tabi buradaki amacımız salt her iki kahramanı ve her iki destanı aydınlatmak değildir. Aynılıklar ve ayrılıklar bağlamında toplumların kültürel ilişkilerini, etkilenmelerini, mevcut tarihsel yapılarını ve bu yapıların köklerini irdelemektir. Bunun içindir ki işe önce Shakespear'nin sanatı ve estetik yapısından ziyade Batı medeniyetinin Rönesansla beraber 16.yüzyıla kapitalizmin doğuşunu ele alacağız. aynı dönemlerde Anadolu'da Tekke edebiyatıyla beraber doğu toplumlarının uygarlık yapısını incelemeye çalışacağız. Çünkü biliyoruz ki bir yapıyı ele aldığımızda onu vareden toplumsal koşulları ve o koşullarla beraber kültürel yapıları da incelenmeden o yapı iyi çözümlenemez.

Bugünkü Avrupa ya da Batı uygarlığının temeli eski Yunan ve Roma kültürüne dayanır. Rönesans'la beraber bu kültür yeniden canlanır. Bu dönem 14. yüzyılın sonuyla 15. ve 16. yüzyıllarda kapsamaktadır. Düşüncede, Edebiyatta, Resimde, heykelde, mimarlıkta, bilimde büyük değişikliklere ve buluşlara gidilir. Eski Yunan ve Roma uygarlıkları arasında kalan döneme ise ortaçağ denilmiştir. Rönesansla beraber batı toplumu kendi aydınlanma devrimini gerçekleştirmiştir. Bu gerçekleştirme insanın evreni, evrendeki konumunu büyük ölçüde etkilemiş ve değiştirmiştir. Ama aynı zamanda sanayi devrimini ve Kapitalizmin doğuşunun da ön koşulu olmuştur.

Bu dönemin öncüllüğünü üstlenenlerden biri de İtalyan şair, düşünür Francesco Petrarca'dır. Geliştirdiği ve Rönesans'a kattığı içerik ise (akım) HÜMANİZM'dir. Yanlız temeldeki ana düşüncesi çok dağa can alıcıdır ki oda eski Yunan ve Roma uygarlıklarıyla Hristiyanlık arasında bir sürekliliğin olduğunu ortaya koymasındır. İşte bu anlayış bugünkü batı uygarlığının köklerini oluşturmıştır. Yine bu dönem İtalyan şair ve öykü yazarı Giovanni Boccaccio'nun hikayeleriyle düz yazının gelişmesine öncüllük etmiştir. (çünkü o dönemlerde edebiyatçılar, düşünürler ve din adamları yapıtlarını latince yazdıklarından, insanlar okuma yazma bilse de bu kitapları okuyamazlardı.) Yine aynı dönem Dante (ilahi komedyaıyla) Alman Albrecht Dü-

rer, Michel De Montaigne (Denemeleriyle), İspanyol Manuel De Cervantes ünlü modern çağın romanı (Don Quijote) ile bu dönemin edebiyat alanındaki geleneği sürdürdüler. İngilterede ise Christopher Marlowe - Shakespeare öncesi İngiliz tiyatrosunun en önemli yazarıdır (Cambridge entellektüellerinden) çok geniş bir bilgi birikimine sahip olan Marlowe'nin yapıtları düş gücünün yanı sıra, derin bir tarih ve din bilgisinin ürünüdür. İşte William Shakespeare de İngiltere'de I. Elizabeth'in son yıllarıyla, I. James dönemini kapsayan, yani zenginliklerin ülkeye aktığı, İngilizce'nin ulusal dil olarak saygınlık kazandığı Niccolò Machiavelli'nin Hükümdarının, Montaigne'in Denemelerinin İngilizceye çevrildiği bir dönemde yaşadı. Yeni aydınlanma çağının bütün nimetlerinden yararlanıp kendi döneminin mirasına çıktı diyebiliriz. Ama daha önemli olarak şunu da ekleyebiliriz ki Shakespeare doğu ve batı kültür ayrımını çok iyi çözümlenmiştir. (Bu Othello da çok açıktır) Yanlız şüde açıktır ki Shakespeare Batı destansı geleneğinin köklerinde yatan altın cevheri işleyememiştir. Bu da Homeros'tur. Çünkü Homeros çok tanrılı bir pagandır Shakespeare ise bir ingiliz olarak tek tanrılı varlık zincirine bağlı bir Hristiyandır. İşte Hamlet böylesine bir dönemin karekterize edilmiş bir kahramanıdır.

Hamlet dramatismini yüksek bir eserdir. Bu eserin oldukça enterasan bir konusu vardır. Dramaturjik kompozisyonun özünü; Danimarka Prensinin talihli oluşturuyor. Fakat trajedide sadece Hamlet'in kaderi değil aynı zamanda etrafındakilerin de kaderi dikkatimizi çekiyor. Eğer Horasio ve üçüncü derecedeki kahramanları (Marsel, Bernardo, Osrik, Papaz, Mezarıcı) dikkate almasak temel bileşimleri kaçırmış oluruz. Çünkü trajedi de kaç kahraman varsa bir o kadar da hikaye var. Dolayısıyla bu trajedi bir çok insan talihinin kesişmesinden oluşuyor. Bu da eserin içsel zenginliğinin göstergelerindendir. Ama asıl zenginlik trajedinin fıkırsel düşünceyle dolu olmasıdır. Bu düşüncelerin taşıyıcısı tabii ki Hamlettir. Onun konuşmalarında bilge düşünceler, ata sözleri, keskin gözlemler ve sert kara mizah görüyoruz. Shakespeare ölümlüze düşünür yaratmak gibi zor bir amaç koyuyor, yanlız intikamın o görkemli şehvetiyle de yapıp tutuşuyor Hamlet. İşte bilgelikle ihtirasın iç içe geçtiği bir duygu anaforunu görebiliriz z. Bu da çok doğal bir durummuş gibi gözüküyor ama değil çünkü Hamlet'in babası amcası tarafından bir cinayete kurban gider bir de bu durum yetmiyormuş gibi tahta geçen amca Hamlet'in annesiyle evlenir.

- Hamlet; Danimarka Hapishanedir. Ülkeyi ahlaki açıdan hakkı olmayan kişiler yönetiyor... demesi. Kişisel mücadelenin ahlaksal ve toplumsal değerlerin mücadelesine evrilmesine yolaçıyor. Ve bütün bunları doğrulayan bir söz " Danimarka devletinde birşeyler çürümüş..." diyor Marsel.

Trajedi'de intikamın varoluşsal ya da içsel dürtüsü karışık koyaşu, kuralıslığı da beraberinde getiriyor. Hamlet'in katil amcası kral Kladius kendisine, "*Hamletim canım yeğenim benim*"... dediğinde intikamın keskin ızdırabıyla yanıp tutuşan Hamlet bütün sahtekar yapaylığa karşı savaşı başlatan cevabı verir. "*Yeğeniniz olabilirim ama canım asla...*"

Bu asla dehşet bir kararlılığın göstergesidir de. Ama Hamlet bu kararlılıklar içerisinde şunu da anlıyor ki ideallerle gerçekler arasında yerle gök kadar fark var. Ve bunların hepsini pekiştiren varolmakla- yokolmanın, boyun eymekle- başkaldırmanın iç içe geçtiğini söyleyen o ünlü monoloğu bir bıçak gibi kesip atarak söyler; "*Olmak ya da olmamak işte bütün mesele bu...*"

*Dört bir yana koşarken alevler içinde
Kanlı yaşlardan görmez olmuş gözleri
Taçlar giymiş başında bir paçavra
Korkudan rasgele bir örtü sarmış
Yorulmuş yıpranmış ana bğırına
Evet kim görürdü bunu acı acı
Lanet etmezdi feleğin kalleşliğine
Ama kana susanmış Pyrrhus gözleri önünde
Didik didik ederken Priamos'u
Tanrılar bile görselerdi onu
Dıysalardı acı çiğliklarını
Ölümlere biraz olsun acıma varsa içlerinde
Sarsılıp tanrısal yürekleri
Yaşarardı göklerin ateşten gömleği.*

Hamlet trajedisinin bir ilginç yönü ise olayların sürekli bir zincirleme akış içerisinde olmasıdır. Bu bana tıpkı polisiye romanları anımsatır. Polisiye romanlara düşkün olanlar bilirler ki, bir cinayeti çözmek için ilk önce mak-tülün ölümünden en fazla kimin kazançlı çıktığına bakmak gerekir ve genellikle katil uşaktır. Ama sorun kimin uşağı olduğunda düğümlenir. İşte bu trajediyi okurken de sürekli çözülmesi gereken bir problemin, çözülmesi gereken bir düğümün ortasında bulursunuz kendinizi. Batı kılasiklerini tragediyaların incelediği bugün batıda polisiye romanların neden çok tutulduğunu şimdi daha iyi anlamaktayım. Şunu da belirtmekte yarar var polisiye romanları, tragediyalar garip bir batı kültürüdür, batı insan karakterinin ürünüdür, buda tamamıyla toplumsal yapıyla ilintilidir. Çünkü tragedya; Antik Yunan'da doğmuş batıya has başlıca bir oyun türüdür. Özü ise trajik olanın sanatsal-dramatik biçimidir. Tragedya maden çağlarda bireyin toplum gelişmelerini aşamayarak bunu bir insanlık durumu olarak kavrayışının ve böyle bir durumda yaşamın getirdiği gelişmeleri öznelci (Subjektivist) açıdan felsefi yorumlar içerisinde ele alışıının bir anlatımı olmuştur. Bu da tamamıyla batı kültürünün bir tarzıdır. Doğu toplumları ise tam anlamıyla masallar ülkesi derler ya, işte böylesine bir mistiklik ve derinlik öğeleriyle doludur. Binbir gece masalları da çıkış, varoluş ve anlatış özelliğiyle de doğu uygarlıklarının efsane, söylence kaynaklarını oluşturmuştur.

Binbir gece masalları bugünkü biçimlerini 14. ve 16.

yüzyıllarda bugünkü Mısır'da aldıkları sanılmaktadır. Arabistan'a İran yoluyla Hindistan'dan gelmiştir. Bazı masallar ise İsa'dan 400 yıl öncesine uzandığı bilinmektedir. Daha sonra çeşitli yollarla batıya sürüklenmiştir. Bu masallar prensler ile prenseslerin, sultanlar ile kölelerin, tüccarlar ile rakkaselerin (dans eden güzel kadınların) cinler ile perilerin serüvenleriyle doludur. Bunlar arasında bilinenlerin en ünlüleri; Ali baba ve kırk haramiler, Gemici Sintad, Alaaddin'in sihirli lanbası vs'dir. Ama binbir gece masallarının çıkış öyküsü söylenceye göre çok daha ilginçtir.

Bir zamanlar evlendiği kadın tarafından aldatılan Sultan Şehriyar, bu olaylardan sonra kadınlardan nefret eder ve bir daha aldatılmamak için evleneceği her kadını düğünden sonraki sabah öldüreceğine yemin eder. Böylece sultan, her gece başka bir genç kıza evlenir. Ertesi sabah ta kızın boynunu vurdurmuş. Durumu öğrenen vezirin kızı Şehrazad genç kızları kurtarmak için bir plan yapar. Babasına sultanla evlenmek istediğini söyler ve bunu kabul ettirir. Planını da uygulamak üzere sultanla evlenir. Şehrazad, kız kardeşine düğün gecesinin sabahında, idam için belirlenen zamandan az önce saraya gelmesini söyler. Kardeşi gelir gelmezde büyüleyici bir masala başlar. Ne var ki idam saati geldiğinde masal daha bitmemiştir. sultan masalın sonunu okadar çok merak eder ki Şehrazad'ın yaşamını bir gecelik bağışlar Şehrazad da ilk masalı bitirir bitirmez yeni bir masala başlar sultan bu masalın da sonunu öğrenebilmek için Şehrazad'ın yaşamını gene birgününe bağışlar. Şehrazad'ın bu oyunuyla masallarıyla büyülenen ve artık eşine güvenen sultanın yeminini bozuncaya dek anlatır ve oynar. Bu anlatı, bu oyun binbir gece sürüp gider ve adına binbir gece masalları denilir.

Doğu toplumlarının özellikleri bilgeliklerle dolu olmalarıyla eş değerdir. Bu bilgelikleri koyu mistik inançlarla da örtülmüştür. Ama köklerinde her zaman bir derin bilgelik yatar bunu masallardan, söylencelerden, hicivlerden, bilmecelerden ve dinsel motiflerden anlarız. Bunun en can alıcı şekilleri tasavvuf ve tekke edebiyatında görülür. Çünkü Türkler (Anadolu özgünlüğünde) müslümanlığı kabul ettikten sonra eski dinlerini büsbütün unutmadılar. eski dinleriyle yeni inançlarını bağdaştırma yoluna gittiler. Tanrıyı sevmeye yoluyla ona ulaşmak, böylelikle dünya da mutlu olabilmenin yollarını aradılar. Bir düşünüş ve inanış sistemi olarak Hindistan, Yunanistan, Mısır ülkelerinde gelişen Panteizm'in üzerinde şekillendirdiler inançlarını bu da tasavvuf anlayışıdır. İçinde yaşadığımız alemin esranı nedir? Niçin yaşıyoruz? Niçin geldik dünyaya? Biz neyiz? Yaşamamızın anlamı, varolmanın aslı, gerçek başlangıç ve son nelerdir? gibi felsefik sorular üzerine kurul bu düşünüş sistemetiği. Yunus Emreler, Kaygusuz Abdallar, Pir Sultanlar, Mevlanalar, Hacı Bektaşlar, Nasreddin Hocalar vs. hep bu düşünüş sistematığının, bu kültürün, bu dönemin önde gelenlerinden olmuşlardır. Fakat doğu kültürünün en göze çarpan özelliklerinden biride her dönemin kahramanlarının olmasıdır. Devlere, ejderhalara, ağalarla beylere karşı yiğitçe çarpışan kahramanların olmasıdır. Yani kahraamanlaştırma, kişi fetişizmi doğu toplumlarının en belirgin özelliklerindendir. Bu kahramanlar

hiç bir zaman ölmezler, yanık türkü yakarlar, ozandırılar, kimi zaman kılıç kalkan kuşanır savaşlarda en önde yer alırlar ve her zaman mazlunun yanında olurlar, aşkları, sevdaları dillere destan olur ve en sonunda atlarlar kır atlarına halkın gönlünde sır olurlar.

İşte bu dönemin kahramanlarından biride Koroğlu'dur. Koroğlu, bir doğuş destanıdır. Yiğitliğin, mertliğin- haksızlığa ve sahtekarlığa karşı başlatılan bir savaşın destanıdır. Bu destan tam anlamıyla doğu kültürünün özellikleriyle örülmüş ve üzerine çok tartışmalar yapılmış ve yazılmıştır. Oyunlaştırılmış ve günümüze aktarılmış konpozisyonun özünü haksızlığa uğramış bir adamın yani Seyis Yusuf'un ve oğlunun yani KOROĞLU'nun babasının intikamını alabilmek için düzene baş kaldırmasını konu alır. Bu da tıptı Hamlet trajedisindeki gibi intikamın varoluşsal gerçekliğiyle mevcut düzenin çarpıklığına bir yöneliştir ki bu da herşeyin özünün intikamda yatmasını ortaya koyar. Şöyledir; Bolu beyliği saraya ve orduya atlar yetiştiren bir beyliktir. Bolu beyinin ünlü atlarıdır. Efsaneye göre bu ün Hindistandan Firengistana, Hintten Yemene kadar uzanır. Bu atları da yaratan Seyis Yusuf'tur ki bu adam dilsiz atları dillendirir, dağlarla taş, deniz ile rüzgarı döllerdirirmiş. Seyis Yusuf bir gün ata oyunu olan cirit oyunu sırasında haksızlığa uğrar. Bolu Beyi için seçtiği bir sıksa ve uyuz tayı huzuruna çıkarır soylu bir at diye. Bey de kendisine hakaret edildiğini sayarak Seyis Yusuf'u cezalandırır ve gözlerine mül çektirir. Fakat o uyuz tay bir al kasrak döltüdür. Kendisine karşı yapılan bu cezalandırmanın intikamını almak için oğlu Ruhsen Ali'yi ve uyuz tayı yetiştirir. Tay deniz aygırlarına, rüzgar döllerine taş çıkartacak bir kanatlı kırat olur. Ruhsen Ali ise tabiki Koroğlu olur. Bu oluşum sürecinde doğu kültürünün en güzel örneklerinden biri göze çarpar ki bu da usta- çırak ilişkisidir. Babasından güzel söz söylemeyi, ata binmeyi, eşkiyalıkta kervan basmayı, kervancı başından ticareti, zanaat ustalarından üretimi, kırat sevgisinden doğa sevgisini, pir babalarından, düşünürlerden yaşamın bilmediği yanlarını ve en can alıcı olan eşkiyalıkta ihaneti öğrenir ve Bolu Beyine karşı, düzene karşı başkaldıran sözü söyler; "*Benden selam olsun Bolu Beyine, çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır*"

Yaslanırsa ama savaşta yiğitlik ya da bilgelik yeterli gelmez. Birde dengeler vardır. Silahın işlevi vardır ki o çok daha can alıcıdır. İdeallerle gerçekler arasında yerle gök kadar fark vardır. Barut bulunur, delikli tüfenk icad edilir, keşifler yapılır, pusula bulunur, yeni sömürgeci dünya kurulur ve bu durum Koroğluna da yansır. Oda bu durumu yine yiğit ve mert sözlerle dile getirir; "*Tüfenk icad edildi mertlik bozuldu...*" der.

*Ay yansın ağalar güneş tutulsun
Parladı parladı çalın kılıcı
Oklar gıcırdasın ayyuka çıksın
Mevlanın aşkına basın kılıcı
Koç yiğitler düğün bayram eylestin
Küheylan kişnesin aygır oynasın
Kazanlarda adam kanı kaynasın
Esir etmek yok ha basın kılıcı.*

Ve tıpkı kendi çağının batı kahramanı Hamlet gibi intikam almaya çalıştığı kişinin en yakını olan kadına sevdalanır aşkını destanlaştırır ve sır olur gider.

SIYAHA BOYANMIŞ KANATSIZ SOYTARI

Parçalı ölümler izler
Benliğinin ortasına kurduğum özgür denizi
Dondurulmuş duygular
İssiz öylemler
Ve bensiz doğan isyan gün...
İstirim hepsini
Göğsümün yaşamı andıran kıyısında
Ben bir sevdâ kuşu olurum
Senin koparıp getirdiğin içli şarkılarda
Sen küçük bir kıvılcım olursun
Düşlerini yakıtım topraklarda beni yeniden yaşatan
Nevret eder oldum bu dünyalı dünyadan
İnanıyorum, bu gök bu dünyaya ait değil
Seni sevdiğim gibi seviyorum,
bu kimsesiz hırçınlığımı.
Gözlerinin ardındaki sesin susmasıyla
Kayıp gitti boynumdaki siyahlar
Bir şür astım şimdi kırık dallarına
Beyaz gölgelere sığınmıyorum ihtiyar kabağında
Nasıl anlatır ki yaşıyamadığım bu hayat?
Nasıl içime çekerim bende kalmıyan hürriyeti?
Bağlar kopuyor,
Etime verilen ip, avuçlarımdan büyük
Hiç tutamadım, hiç yakalayamadım.
Yaralarım iyileşmiyor, adımı verdiğin düşünde artık
Kanyor. Ölüp bitiyoruz içimin hiç dinmeyen sızısı...
Hangi ölümden kaçmamalıydım seni?
Fırlar ettim bu yalnız kalabalıklardan
İçimdeki labirent, önce seni sonra beni bıraktı
Seni geceye, beni mavisine yağdığını sandığımı öksüz
özgürlüğüme...
Gökyüzü parçalanıyor
Herşey teker teker evlerin çatılarına, kaldırımlarına
düşüyor.
Gökkuşağı ile karışmış son bir bulut düştü,
penceremden içeri odama.
Ağır aksak karşılamak mucizeleri
Tükendiğimize işaretler...
Geceleri penceremin dışında uğuldayan sancılar,
Geçmişte varılacak tek bir anı bırakmayan...
Düş girdaplarına yansıyan pembe yıldızlardan öte
kanatlanıp, kaçmalıydım
Hiç varamayacağım yere...
Aslında bir zaman neye sarıldığımı kalsın sende
Hayatın son bulmadığı bir yerde görüşmek dileğiyle.

CANGUL UYGUR

İnsan Sayılabilmek İçin, Önce Şair Olmak Gerekirdi O Çağda

OTURAN ADAM

Lİ TAI PE (701-762)

TU FU (712-772)

*"Nasihatsız infaz etmek; bu gaddarlıktır.
Öğretmeden başarı ölçmek; bu kabalıktır
Yönetimde gevşek olup sınırlar koymak; bu kötü
niyettir.
Başkalarının hakkını verirken cimri davranmak;
Bu bürokrat olmaktadır."
(Konfüçyüs)*

Ölmek üzere iken, eşleri, dostları başucunda idiler Polo'nun. "Söyle" dediler, "söyle, anlattıkların abartıydı, değil mi?" Zorla araladı gözlerini Polo ve son bir gayretle; "Hayır" dedi. "Hayır, anlattıklarımın hepsi doğrudu, hat-ta ben gördüklerimin yarısını bile anlatmadım, korktum bana deli dersiniz diye..."

Son sözleri olmuştu bunlar, ölmüştü Marko Polo.

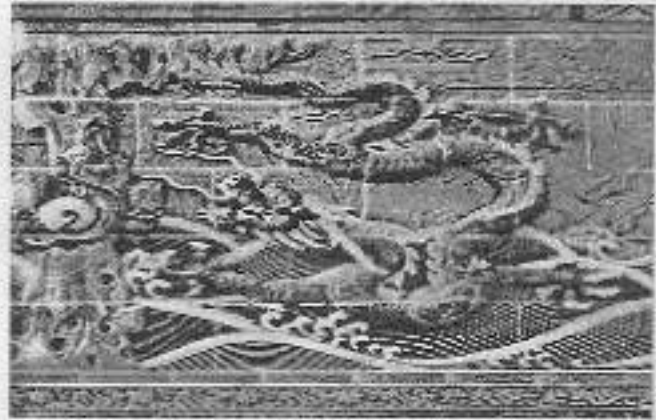
Tüccardı bu adam arkasında bir kitap bırakmıştı. Ceno-va hapishanesindeyken yazdığı bir kitap. Aslında kitap sayılmazdı bu, "Bir seyyahın günlüğüydü." Ama sadece gün-lükte sayılmazdı; geçtiği yerleri, dolaştığı ülkeleri öyle an-lattı ki, insan sırf bu kitabı okuyarak bir harita çizebilirdi. Dünyanın bilinen en büyük seyyahı olan bu adam, gün-lüğünü tuttuğu bu kitap sayesinde ölümsüzleşecekti.

Dahası sayısız tüccar düşecekti açık denizlere, yollara, bu adamın anlattığı ülkeyi bulup soymak için.

Kristof Kolomb (yani şu büyük tacir ve katil) bunlardan sadece biriydi. Elleri bir tek belge yerine geçecek bir şey vardı; Marko Polo'nun yazdığı "Seyahatname"

EJDERHA ÜLKESİ

Wu Ti, Ho-Hang Ho (Sarı Nehir) ırmağının üzerinde yıllarca seyri sefer yaptı teknesiyle, cenneti arıyordu. Kut-sal sayılan bu nehrin kaynağının cennet olduğu sanılıyordu. Halbuki bu nehir Tibet'in kuzeyindeki Koko Nor toprakla-rından çıkıyor, uzun bir kavis çizerek Kuzey Çin Ovasına

Ejderha

dökülüyordu. Çinlilerin ruhani dünyasında apayrı bir yeri vardı Sarı İrmağın, kutsaldı. Çünkü, altı bin yılı aşkın bir süre önce Çin Ulusu bu ırmağın kıyılarında toplanmıştı.

Muhtemeldir ki, bu ırmağın hayat hikayesi çok daha eskilere dayanıyordu. "Pekin Adamı"da denilen "Homo-Erectus"ların ilk konaklama yerlerinden birinin de buralar olduğu sanılıyor arkeologlarca. Sarı İrmak üzerine anlatı-lan fanteziler, mitler, masallar yanında altı ya da yedibin yılın lafı mı olur?

Günümüze kadar gelen insan oğlunun mitolojik inançla-rının köklü çok daha derinlerde. Yazının daha bilinmediği, bulunmadığı çağların ürünü. Zaten, "bilinmezlik" değil mi-dir ki hayal gücünü zorlayan, olağanüstü fanteziler yaratan?

Mısırlılar bin yıllarca Nil nehrine tapılar, Orta Doğu Ulusları Fırat ve Dicle'ye. Bakınız, Hindistan'da Ganj (Ganges) ırmağı hala kutsallığını koruyor; göklerden akıp geldiği söyleniyor bu nehrin. Ve işte hemen burnumuzun dibinde duruyor Munzur!

Mitoloji denilen şey nedir ki; "Çok eski zamanlarda, gelmiş ve yaşamış olan ulusların inandıkları tanrıların, kahramanların, perilerin, devlerin hayat ve maceraların-dan bahseden mitler ve hikayeler..." Şefik Can'değil mi?

Sarı İrmağa dönersek eğer yeniden; işin doğrusu Wu Ti ne cenneti bulabildi ne de ölümsüzlüğü, dahası ömrünü ti-ketti gidip gelirken. Ardından Hsu Fu sonsuz okyanuslara açıldı. O cenneti bir adada olduğuna inanmıştı. Sayısız

genç kızlar ve genç erkekler almıştı gemisine. Gidiş o gidiş oldu, bir daha da ortalıkta görülmedi.

Bazı Çinliler der ki; Hsü Fū, cenneti buldu, onun için geri dönmedi. Bunun artık bir "iftira" olduğunu biliyoruz, muhtemeldir ki yine, açık denizlerde kaybolmuştu Hsü Fū.

Avrupalılar, yüzlerce yıl Çin'den "Ejderha Ülkesi" diye söz ettiler. Her yerde gördükleri ejderha sembolleri onları şaşırtmış olmalı. Aslında Çinliler de Avrupalılara şaşkınlıkla bakıyordu; Bu kadar asalağın bir tek tanrıya inanmasına ve "tek tanrı" adına yemedikleri nane bırakmayan bu sömürgeci tüccarların tanrıları da bunlar gibi edepsiz herhalde" diye düşünüyorlardı...

Hindistan için tarihçiler; "Dinler beşiğidir" derler, itirazımız yok. Ama eklememiz var; Eğer Hindistan dinlerin beşiği ise, hiç şüphesiz o beşiği sallayan Çin'dir! Unutmayın, sallanmayan beşikte çocuk uyumaz. Anadolu'da yaşamış olan Hititlerin bin tanrısı vardı. Çinlilerin ise inandığı taptığı tanrıların adedi bilinmiyor. Fakat kutsal addedilen, tanrısal misyon biçilen ruhani inançların arasında; tek boynuzlu hayvan, Anka Kuşu, Kaplumbağa ve Ejderha kültü önemli bir yer tutuyordu. Psikoloji dalının kurucusu olan Viyanalı Dr. Freud, insanoğlunun bu ilkel inançlarını incelediği "Totem ve Tabu" adlı kitabının bir yerinde şöyle yazar bu inançların kökeni için; "Totem kültürü... her yerde, daha sonraki gelişme için bir hazırlık aşaması, ilkel insanlıkla kahramanlar ve tanrılar çağı arasında bir geçiş aşaması çağı olmuştur... Totem insanı korur, insanda türlü şekillerde ona saygı gösterir. Örneğin; O bir hayvana onu öldürmez, bir bitki ise onu koparmaz..."

Antik toplumların her kümesine tıpa tıp uygulanmayacak bir tez olmasına rağmen bu teori -ki her toplumun totem kültürüne bakışı çok değişik, farklılık gösterir- (mesela Çin'de ejderhalarla savaşırlar) yine de şunu söylemek doğru; Çinlilerin bu inançları totem çağından günümüze kadar farklı misyonlar yüklenerek de olsa bin yıllarca varlığını sürdürmüştür. Anka Kuşu erişilemeze ulaşılmışlığın, kaplumbağa bilgeliğin sembolü olarak tanınmıştır. Ejderha kültürüne biçilen misyon hem çok fazla, hem de çok değişik olmuştur.

Mesela Çin'de kuraklık var? "Ejderhalar uzun bir uykuya dalmıştır ondan. (Çin'de kuraklık deyip geçmeyin, Çin'in hemen hemen üçte-birine yakını çöldür. Dünyanın en büyük çöllerinden biridir Gobi çölü. Batı kısmı ise -Tibet- çok soğuk ve yüksek rakımlı bölgeler olduğundan insan yaşamına elverişli değildir.) Eğer şimşekler çakmaya başlamışsa, "Ejderhalar savaşıyor" demektir. Bu yağmuru da yağacağına delalettir.

Çin mitolojyasında ejderhalar sadece renkten renge gir-

Yasak şehri-Hanbalık

mez, kalıktan kalığa da girer. Bir bakarsınız şuh dülber bir kadındır. Bir bakarsınız yaşlı bir "Bilge" kalığında çıkar karşınıza. Bazen de elinde ateşler çıkaran kılıcıyla bir savaşçı olur.

Çinliler savaş gemilerinin baş tarafında, dökme demir veya ağaç oymasıyla yontarak ejderha başına benzetirlerdi yüzyıllarca, ejderha tanrı savaşta böylelikle kendilerine yardımcı olsun diye. Bununla da kalmaz, Çinliler ejderhanın etinin kemiğinin de her türlü hastalığı iyileştirdiğine inanırlardı.

Bugün ki aklınızla; "hiç görmedikleri bir yaratığa bu kadar misyon biçilir mi?" diye düşünmeyin ve de gülmeyin, bugün bile (evet bugün) insanoğlu hiç görmediği ve adına "Tanrı" ya da "Allah" dediği şeye milyonlarca "kudret" ve "misyon" yüklemiyor mu? Hayallerdeki "kılık" değişikliğinden öte arada ne fark var? Çin'de kalalım biz. Bir gün (1900'li yıllar) Münih müzesi görevlilerini (doğrusu misyonerler) "Ejderha kemiği" satan bir dükkanın varlığını duyduklar Pekinde. Ve derhal oraya hareket ettiler. Dükkanı bulup, dükkançıya "Bu kemikleri nereden bulduğunu" sordular. Dükkançı "Pekin'in 40 kilometre kadar uzağında güney batı istikametinde ki ÇU KU TIEN dağına" gösterdi. Müze görevlileri tarif edilen tepede titiz ama yoğun bir çalışmaya giriştiler. Binlerce kemik ve kafatasları çıkarıldı ortaya. Bu kemikler "Pekin Adamı" denilen Homo-Erectus ve Tavuklara aitti. Üstleri yazılarla doluydu. Bu ülkenin (ve belki de insanoğlunun) en eski tarihi de aydınlanıyordu artık.

ÇİN

"Avrupa için eski Yunanistan'ın anlamı neyse, Asya için Çin'in anlamı odur!"

-Tarihçilerin ortak görüşü-

Eğer bahsedeceğimiz tarih ve çağda sizlerde Çin'de olaysaydınız, öbek öbek köylü kabilelerinin beter bir kırgınlıkla önünüzde ana-avrat söverek geçtiğini görecektiniz.

Cesaret edipte bu kızgın kalabalığa "Nereye?" diye soracak olsaydınız, alacağınız cevap; "Büyük eve yemek yemeğe" olacaktı. "Büyük evde nere ki?" diye sormanıza fırsat kalmadan, dayacaktınız haykırıları, köylüler toprak ağalarının evini basmakta, pirinç kazanı fokur fokur kaynamaya başladı bile sokakta.

Ch'eng-hu ölmedi

Ch'en -hu,

Bir yıl oldu

Belki çürüyüp gitti bedenini

Ama yüreğin hiç ölmeyecek

Çarptıkça hayat dolu sayısız köylünün göğsünde

Sayısız köylünün bedeni çürüyüp gitse seninle

Aç kaldın toprak ağaları

Sayısız köylünün yüreği ölüp gitse seninle

Mutluluk içinde tıkanır toprak ağaları

Ama, bu hiç olmayacak!

Bir yıldır süren bir mutluluk

Daha ne kadar süreceği bilinmez

Senin ölümün bir talih onlara

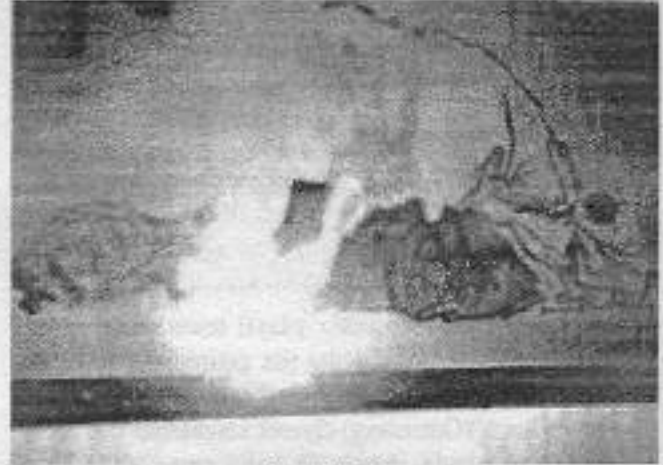
Ne var ki

Ölümsüz yüreğin kaçırıyor uykularını

Toprak ağalarının

(Li Tai Pe)

Bizler yıllarca Osmanlı İmparatorluğu ile Çin'i aynılaştırdık. Halbuki bu büyük bir yanılgıydı. Osmanlı İmparatorluğunu yüzyıllarca sallayan sömürge ulusların başkaldırıları esasta Osmanlı imparatorluğu karışık (heterojen) uluslardan meydana gelmişti, orada ki kavga hakim Türk ulusu ile sömürgeleri arasında sürdü. Ama Çin öyle miydi? Değil. Çin esasta bir tek ulustan meydana gelmişti. Çin Ulu-su! Burada ki kavgayı belirleyen esas nokta (ayrıntılar dipnotta verilmiştir) topraksız köylülerin toprak savaşımıydı. (5) "Baş çelişki" farklı olunca, hedefler ve ittifak edecek güçlerde çeşitlilik gösteriyordu ister istemez. Birini sınıfsal (Çin'i) diğerini ulusal başkaldırıları zorladı. Konuya, yani Çin'e eğer dönersek yeniden, hoşgörünüze sığınarak bir tekrar daha etmek isteriz: ve yine o tarihlerde Çin'de olup ta, sanki birisi sormuş gibi "Ben başka bir ülkeden geliyorum" deseydiniz, Çinliler hayretle gözlerini açıp size tuhaf tuhaf bakacak amma size inanmayacaklardı. Çünkü Çinliler dünya yüzünde Çin'den başka hiçbir ülke yok sanırlardı. Çin! Bu kadar büyük müydü geçekten? Bunu üç satırlık bir yazı ile anlatmak na mümkün. Ama şu anekdot ya da mizah yazısı bir şeyler verecektir bize "Büyüklik" konusunda.

Çinli Bir Bilge.

ANEKDOT

1949 Büyük Çin Devriminden hemen sonra, bir yığın devlet adamı gelmiş başkent Pekin'e. Uluslararası ilişkilerin ilk basamağı olan konsoloslukları açmak için.

Çinli danışman bir taraftan konukları Çin misafir perverliğiyle ağırlarken bir yandan da, "Sizler hangi ülkeyi temsilen burada bulunuyorsunuz?" diye sorular sorup konukları sıraya koyuyormuş. Çinli danışman bu sefer karşısında durduğu, soru sorduğu heyet kafasını karma karışık etmiş. "Biz İsrail ulusunu temsil ediyoruz, Ortadoğu'dan geliyoruz ve nüfusumuz "yüzelli bin." Çinli danışman notunu almış bozuntuya vermeden (ula bunlar benimle dalgamı geçiyor, diye geçirmiş içinden) ve diğer heyetlere yönelmiş. Lakin kafası bu "yüzelli bin" kişilik "ulus"ta. Danışmanın bütün heyetleri kaydetmesi bitmiş ve yönelmiş görüştükten için Mao Zedung'un odasına. Tam kapıyı tıkladığı içeri girecek, birden bire dönmüş ve gelmiş dikilmiş İsrail heyetinin karşısına başlamış hızlı hızlı heyecanla konuşmaya. Konuşmayı duyan Hindistan heyeti yerlere yuvarlanmış gülmekten birden bire. Konuşmayı anlamayan İran heyeti hemen Hindistanlılara sormuş; "Yahu ne diyor bu danışman, İsrail-liler niye böyle kızardı bozardı söyler misiniz? Tercüman atılmış araya; "Çinli danışman İsraililere diyor ki, siz Ortadoğu'da hangi otele kalıyorsunuz demistiniz ben onu not etmeyi unutmuşum, lütfen yineler misiniz!"

Çin bu! Yüz elli bin kişinin yanında lafımı olur! Sorunun içinde değil midir ki görkem?

AY AYDIN BİR GECE

Bu gece Fu-Çu'da ay aydınlığında

Yalnız o bakıyordu odasının camından

Bense uzaklarda acılar içinde

Çocuklarını daha Çang-an'ı tanımıyorlar diye

*Yumuşak sisler içinde bulutsu, saçları ıslak
Saydam ay aydınlığında yeşimsi kolları serin
Kim bilir bir daha ne zaman sokulacağız
Birbirimize
Ay aydınlatırken kuruyan lekelerini
Göz yaşlarımızın perdelerinde
(Tu Fu)*

"UYGARLIK"

Matbaa, Avrupa'dan sekiz yüzyıl önce bangır bangır çalışıyordu Çin'de. Avrupalılar (ilk getirenin Marko Polo olduğu söylenir hala) Çin'den getirdiler bu buluşu, ardından, "bizim icadımız"(Gutenberg) diyerek kendilerine mal ettiler.

Barut ve pusula, dahası ilk kağıt para, önce Çin'de dolasına girdi. Çinliler barutu havai fişek yapımında kullandı, bayram günlerinde gök kubbeyi donatırlardı renge renk. Barutu da Çin'den aldı Avrupalılar. Ama gök kubbe-yi daha da renklendirmek için değil, top arabası yapımın-da kullandılar ve bir gün kara gemileriyle gelip dikildiler Çin'in karşısına. Yaktılar, yaktılar.

Seramik zanaat ve dahası, şu anda dillere destan "Çin porselenleri" (hani bir dokun bin ah işit derler ya, işte on-lar) ve Çin İpekleri. Yüzlerce yıl Avrupa salonlarını süsle-di. Birakınız Fransa'da gözde olmasını bu ipeklerin, Rus Çaricesi (şu meşhur dilber) II. Katerina'nın yatak odası bi-le has Çin ipekliyle süslüydü. Diderot'u orada kabul et-miştii (eh, helal hoş olsun).

İnsanlık tarihine armağanı bu kadarla da sınırlı değil, Çin'in. Karşımızda güçlü bir "Devlet örgütlenmesi" gele-neği var. Çin, İsa'dan önce 221-206 yılları arasında ulusal bütünlüğünü (T'sin sülalesi dönemi) sağlamıştı bile. Sahi, verdiğimiz tarihlere dikkat edip dönemi yakalayabiliyor musunuz? İyi o zaman,

Bununla da kalmamış, Vietnam ve Kore'yi de boyundu-ruğu altına almıştı. Sömürgeleri olmayana imparatorluk denir mi hiç?

Gerek Hunlar, gerek Moğollar, gerekse de İran ve Türkler ve de diğer Asyagil uluslar, Çin'in devlet gelene-ğinin aynısını alıp uygulamaya çalıştılar. Bu sözlerin daha bir artısı var; o zaman ki bu serseri ulus ve kabileler (gez-gin uluslar) kendi tarihlerini (ve tabii dünya) Çin kaynak-larından öğrendiler. Bir yerde; "Çin tarihi, Asya ulusları-nın tarihidir!" dersek abartı sanılmasın bu.

Büyük Çin duvarının yapımına da bu tarihlerde başlan-dı. İmparator Şi Hwang Ti tarafından (bu duvarın adı in-sanlık tarihine "Büyük Çin mezarı" olarak geçti. Bir mil-yon insan hayatını kaybetti bu duvarın yapımında ve harç olarak aynı yere gömüldüler. Onun için "sekizinci hari-

Büyük Çin duvarından bir görüntü.

ka" olarak anılmaz bu duvar. Göz yaşı duvardır olsa olsa), T'sin sülalesinin yarım bıraktığı işleri "hanlar Sülale-si"(İsa'dan önce 206 yılında başladı bu devir ve İsa'dan sonra 220 yıllarına kadar devam etti) tamamlayacaktır. Çince, bu sülale devrinde "resmi dil"olarak kabul edilip uygulandı. Bu devir Çin'in ulusal bütünlüğün daha da pe-kıştığı yıllardır. Sınırları da genişler; Moğolistan'dan Türkmenistan'a, oradan İran ve Hindistan'a kadar yayıla-caktır daha sonra. Bu günkü Çinliler kendilerini "Hanlar Sülalesi"nin soyundan sayarlar. Böylesi bir ülke var mıdır o tarihlerde dünya yüzünde? Mao; "Çin, üç bin yıl feodal kaldı"derken şaka yapmıyordu. Peki o zaman, şu bir çok tarihçinin söylediği; "Avrupa için eski Yunanistan'ın anla-mı neyse, Asya için Çin'in anlamı o dur"sözleri karşısın-da söylenecek başka herhangi bir söz var mıdır?

Vardır tabii ki, hem de sadece sözümlü değil, itiraz ve sitemimiz var öncelikle. Bu parlak sözler kendi içinde in-karcılığı taşıyor öncelikle. Dünyaya "Avrupa merkezinden bakıyor". Ve dahası insanoğlunun gelişme ve uygarlık tari-hini birbirinden koparıyor. Sömürge "Aydın" (?) Avrupa karşısındaki aşağılık kompleksidir bu. Bakın tarihçi de olan bir yazar Ivar Lissner ne diyor bu konuda: "Doğu uy-garlığı olmasaydı bugünkü durumumuza gelemezdik. Ken-di uygarlığımızı onsuz anlayamaz. Asurlular, Babilliler, Mısırlılar, (Çinliler, İranlılar, Hindistanlılar...) (O.Adam) bizlere çok geniş bir kültür mirası bırakmışlardır. Nehirler arası (Mezopotamya'yı kastediyorum.) (O.A) ülkeler de yapılan arkeolojik kazılar, Mezopotamya'nın Batı uygarlı-ğının beşiği olduğunu ortaya çıkarmıştır. Alfabemiz, dini-miz, hukukumuz ve sanatımız uzun bir gelişmenin sonucudur. Her çeşit kültürün temeli olan yazı, Sümerlilerin aracılı-ğıyla bize Mezopotamya'dan gelmektedir..."

Her namuslu tarihçinin itiraf etmesi gereken sözlerdir bunlar. İnsanlık alemi Çin'e çok şey borçlu, iyi ki onlar Afrikalıları gibi kendi tarihlerini ağaç kabuklarına yazma-dılar. Yoksa zaman içinde çürüyüp gidecek ve geriye sade-ce efsaneler kalacaktı.

Eski Çinliler (Çinlilerin ataları) kemikleri üzerine yazdılar yaşadıkları tarihi, bu ise anıların daha uzun ömürlü olmasına yol açtı. Bugün bile yüz binlerce kil tablet ve üstü yazılı kemik parçaları, iogramlar hala kendilerini okuyacak ve o zamanki insanın neler düşündüğünü anlayacak birilerini bekliyor derin mahzenlerde.

Evet doğru, insanoğlunun güzel günleri geçmişinde değil geleceğinde yatıyor amma şu Paraguay ata sözü hiçte anlamsız değil: "Tarihe takılıp kalamın bir gözü, unutanın ise iki gözün oyulmadır!" İyi hoşta, Avrupa, Marko Polo'dan duymuştu Çin'i teferruatı ile. Bu kadar anlaşılır, güzel de üstelik, amma Marko Polo nasıl bir Çin görmüş ve nelere tanık olmuştu acaba?

İNSANLARDAN ÖTE

*Neden oturuyormuşum yeşil dağda
bunu soruyorsun
Susup gülümsüyorum
hiçbir şey
Umurunda değil çünkü
Dereye düşen şeftali çiçeği
Nasıl süzülüp giderse bilinmezliğe
Ayrı bir dünyam var benimde
insanlardan öte
(Li Tai Pe)*

MARKO POLO VE ÇİN

1209 yılının herhangi bir günüydü. Büyük Çin Duvarının önünde küçük bir atlı grup belirdi. Avaz avaz bağıryorlardı, "Teslim olun!" diyorlardı. Çinliler o güzel çekik gözleriyle tuhaf tuhaf bu küçük atlı gruba bakılar, sonrada kahkahayı patlattılar; "Bunlar herhalde kafayı yemiş" diye söylendiler. Ardından da bol bol küfürleştiler. Küçük atlı grup geldikleri gibi ortalığı tozu dumana katarak gitti. Lakin az sonra geri döneceklerdi. Yüz binlerce atlı geliyordu geriden. Başlarında, çocukluğu Gobi çölü ve Sibiry'a'da geçmiş biri bulunuyordu. Akrepler, yılanlar ve kurtlar arasında büyümüşü. İlk kavgası doğaya karşı başlamıştı. Gücün erkini erken öğrenmişti. Hayat acımasızdır böylesi yerlerde. İnsanda hoşgörü bırakmaz, ilk hata son hatadır böylesi bir yerde. İnsanlara yöneldiğinde de bu tutumu hiç değişmedi, kendisine itaat etmeyen her zümre ve kişiye düşman belledi. Bütün Tatar, Kırgız, Türk kabilelerini yüreğinin cesareti ve bilgeliğinin gücüyle etrafına toplamıştı. Cengiz Han'dı bu, nam-ı diğer Timuçin!

"Gök Tanrılar tarafından, yeryüzüne krallık yapmak için görevlendirildiğini" söylüyordu. Bunda şaşacak bir şey yok; çölde insan sık sık kabuslar görür, bazen davul sesleri, bazen acı acı çığlıklar duyulur çölden. Bazen de kayıptan

bir ses açık açık adımızı çağırır. Cengiz Han, çölün bu çağırısında tanrısal bir istem duymuş ve kendine tanrısal bir misyon biçmişti. Fakat dediğini yapacaktı. Yirmi yıldan daha kısa bir zamanda, Pekin'den Volga (Rusya)'ya, orarlardan İran, Afganistan ve Hindistan'a kadar uzanan dev bir imparatorluk kuracaktı, Moğol İmparatorluğu!

Hoşgörüsüzdü. Geçtiği her yerde akbabalara epey iş çıkarıyordu. Koskoca Avrasya düzlüğü cesetlerden geçilemiyordu. Savaşta kendine kabul ettirdiği bir prensibi vardı: "Yenilenler hiçbir zaman yenilenlerin dostu olamaz, yenilenlerin güvenliğini ancak yenilenlerin yok edilmesi sağlar" diyordu. Mantık bu olunca, toplu katliamlar ve soykırımlar kaçınılmazdır. Öylede yaptı zaten. İbret-i alem olsun diye, kendisine sık sık başkaldıran ünlü Kürt şehri MERV'de taş üstüne taş, gövde üstüne de baş bırakmadı. Tarihçiler ondan söz ederken "Ondan zalim bir adam yoktu" derler. Abartı yok. "İyi bir örgütçü, usta bir savaşçıydı" O. 1227 yılında öldüğü zaman: "cenazesinin nereye gömüleceğini kimse bilip öğrenmesin" diye yol üstünde cenazeyi gören "yirmibeş bin insan" kılıçtan geçirilecekti. Gidişi, gelişi gibi olmuştu; kanla.

Çin, Moğolların denetimine girmişti artık. Moğol İmparatoru⁽⁴⁾ Pekindeki saraya yerleşmişti. Sarayda Çince konuşma yasaklanmıştı. Moğolca yapıyordu bütün konuşma ve devletlerarası anlaşmalar. İşte, Marko Polo'nun gördüğü Çin, bu Çin'di.

Cengiz Han'ın büyük oğlunun, büyük oğlu (yani Cengiz Han'ın torunu) Kubilay Han vardı Pekin'deki tahtta.⁽⁵⁾

Marko Polo, anlata anlata bir türlü bitirememişti Çin'i. Ama yinede yanılıyordu Polo, Çin bir esaret altındaydı halbuki o sıra (buna rağmen ihtişam göz kamaştırır)

Eğer 1949 Büyük Çin Devrimini saymazsak (ki yeri değil) Çin'in asıl görkemli çağı geçmişindeydi.

"İNSAN SAYILABİLMEK İÇİN, ÖNCE ŞAİR OLMAK GEREKİRDİ O ÇAĞDA"

Onuz altı saray vardı Çang An'da, sütunları altındandı. "Sarayın ileri gelenleri atlarla dolaşır, mandarinlerin (vergi memurları) arabalarını ise öküzler çekerdi. Eğlence yerlerinde güzel kadınlar dans etmekteydi. Çin imparatorluğunda yaşam, Budha'nın, Konfüçyüs'ün ve Lao Tse'nin dinsel varlığıyla doluydu. Şehirde oturanlar arasında Suriyeliler, Araplar, İranlılar, Tatarlar (Moğollar), Tibetliler, Koreliler, Japonlar ve Tonkinliler vardı. İmparatorluk kitaplığının raflarını 200.000'den çok kitap süslüyordu. Şehre her yandan oyuncular, heykelticiler, ressamalar, müzikçiler geliyordu. Bu kitaplıklar içinde 2.300 şairin yazdığı 48.900 tane şiir bulunmaktaydı." Ve bu şairler içerisinde iki tanesi vardı ki hiç unutulmadı.

Tang'lar sülalesinin başta bulunduğu tarihtir bahsettiğimiz dönem (618-907) Çin içinde bulunduğu çağda en doruklarındadır sefahatin. Bir yerde bu kadar sefahat varsa, bedel ödeyende çoktur hiç şüphesiz ve her sefahat çürümeyi de içinde taşır. İmparator Hian-Song (Hsuan Tsung), yalnız kumandanlarının değil, vergi memurlarının (mandarin) bile şair olmasını şart koşmuştu. Var mıdır o çağda böyle bir ülke? Evet! Diyemiyoruz ne yazık ki. Şairlerimiz, şanslı bir dönemde dünyaya geldikleri doğru demek ki.

UZAK SEVGİLİLER

*Sis bastırılmış iyice, sular yükselmiş
Yolu yok haber salmanın, mektup iletmenin
Sadece ay-bulutlar ötesinde, mavi gökte
Parlıyor üzerinde uzak sevgililerin
Bütün gün aklımda bu, neye baksam
Yüreğim dayanmıyor.
Açılması güç bir kilit gibi çatık kaşlarım
Her gece, gölgesi gelir diye düşümden
Yarsını ona ayırıyorum üstündeki yorganın.
(Li Tai Pe)*

LI TAI PE

-Lİ PO-

O doğduğu gece annesi rüyasında "Venüs" yıldızını görmüş. Çinliler "büyük bilgelik yıldızı derler" ona. Dünyaya gelişini sanki yıldızlar müjdelemiş. Daha on yaşındayken Konfüçyüs ve Tao'nun bütün klasiklerini ezberlemişti. O çağda Konfüçyüs ve Tao'nun eserleri ve felsefik görüşlerini öğrenmek "Bilge" olmanın kistasıydı. Bin üç yüz yıl öncesinden bahsediyoruz. Üzerinde sıkı bir disiplin ve hızlı bir eğitimin olduğu muhakkak. Ailesinin özlemi; "Büyük Adam" yapmaktı onu. Lakin oldu da. Ama ailesinin istediği gibi değil. Genç yaşta küstü yaşama, kendini içmeye verdi. Belki yaşatılmayan çocukluğunun yıllar sonra bir sendrom olarak ortaya çıkmasıydı bu. Bazen saraylarda içti şarabını, bazen en rezil meyhanelerde. Bazen de kayboldu ortalıklardan yıllarca görünmedi. Kimi zamanda toprak işgallerinde görüldü köylülerle beraber, şirler okudu onları yüreklendirmek için, bazen de en öndeydi. Nasıl ayakta durduğu apayrı mesele.

Mao; klasik Çin edebiyatının öncüsüdür, der: Li Tai Pe ve Tu Fu için.

OTURMUŞ İÇİYORUZ DAĞ BAŞINDA

*Onurmuş içiyoruz karşılıklı
Dağ çiçeklerinin açtığı yerde
Bir-kadeh bir kadeh daha
Kafayı buldum biraz kestirmek istiyorum
Haydi dost güle güle
Udunu alıp gelirsün yarın sabah
Gönülün dilerse.*

Bir hayranı onun içkiye düşkünlüğünü bildiğinden, yalnız o gelip içsin diye onun adına bir salon yaptırmıştı: "Li Po'nun salonu" Adı çok kısa bir sürede Çin'i bir boydan diğer bir boyaya sarmıştı. Kendisinde bir şair olan imparator Huan Song adını daymakta gecikmez, "Getirin onu bana!" der. Getirirler ama ne getirir, Li Po muhafızların kollarında yerlerde sürükleniyor, nerede olduğunu farkında değil. Buzlu sular döküyorlar üstüne kendine gelsin diye. Ayılıyor. Bir yanda rulo kağıt, diğer yanında mürekkep hokkası ve divit, kendisinden ne beklendiğini biliyor. Hızla başlıyor kağıt üzerine bir şeyler karalamaya, çabucak bitiriyor, imzasını atıyor ve yine öyle geldiği gibi olduğu yerde sızıp kalıyor. İmparator, alal-acele üstüne bir şeyler karalanan ruloyu eline alıyor, ağır ağır okuyor, bir elindeki şiir birde yerde boyulu boyunca yatan şaire bakıyor şaşkın şaşkın. Altın sütunlarla donanmış, fil dişi ve yeşim taşlarıyla süslenmiş, sedef mermer döşeli kabul salonunda imparatorun sesi yankılanıyor, "Götürün bunu" diyor "benden izinsiz dışarı bırakmayın!"

Yaşadıkları çağın en büyük şairlerinden biriydi o yerde yatan adam. Çinliler, onun büyüklüğüne dikkat çekmek için Li Po'nun isminin tam ortasına TAI unvanını da eklediler. Pek anlamı ne bunun? Şu: Tai; iki bin dağın ve tepenin üstündedir. Milyonlarca yıldızın parıltısını karanlığa atan güneşin parlaklığıdır'derler. Avrupalılar ise bugün ondan Li Tai Peh (ya da "Poh") diye söz ederler. Yakıştırılan unvandaki görkeme dikkat ediyorsunuz değil mi?

Saray yaşamı fazla uzun sürmedi Li Po'nun. Ne kural tanıyor ne protokol, sarayın altını üstüne getirdi kısa sürede. Defalarca zindana atıldı bu yüzden. Her seferinde kendine hayran olan nüfuslu kimseler tarafından çıkarıldı içeriden. Fakat, imparatorun gözdesi Yang Kui Fe'ye itaaten yazdığı şiir bardağı taşıran son damla oldu. Hele bir

Li Tai Pe, yeşil dağda içerken

dinleyin, bir bakın ne biçim bir Afet-i Devran'dır şu Yang Kui Fe: "Teni dünyanın en nadir ipekleri kadar yumuşak, rengi de tertemiz bir yeşim taşı kadar saydamdı. Uzak ufuklara açılan badem gözleri fevkalade çekici ve kaşları söğüt dalları gibi ufak rüzgarda eğilir cinstendi. Ağzı aralandığı zaman mercan renginin arkasında fildişi güzelliği görünürdü. Kadının herkesi büyüleyen bir kokusu vardı. Gitar çalarken ince parmakları ve uzun tımaqları, onu seyredenlerin içini gıcıklandı. Güzel sesli idi. Şarkı söylediği zaman hem kederi hem de sevinci dile getirirdi." (Cihat Bahan)

Konfüçyüs

TU FU

Düşlerimde öyle geçtim o şehri, her yandan çağlıklar geliyordu. Sordum nedendir diye. Az önce Tu Fu uğradı dediler. Kilitlendi kaşlarım, hüzne dönüştü umut dolu bakışlarım. Vurdum kendimi Zhihua dağlarına doğru, sonrası Çin Kang ovalandır bunun.

Ta Tu ırmağının kıyısında buldum onu, bir kaya parçasının üzerine oturmuş düşünüyordu. Başını ellerinin arasına almıştı, omuzları çökmüştü, uzun saçları topuklarını yalıyordu. Cesaret edip bakamadım gözlerine, kim bilir, belki de ağlıyordu.

Ben o ülkeye küsmüş artık, halılar serseler yoluma yine de gelmem. Kırıldım sana ey insanoğlu, kırk tane kalbim olsa da sana birini vermem. Şimdi kar yağıyor Han Balık'a. (Pekin), Ti En Men meydanı ıssız. Seçuyan'da top sesleri, sabah kuşları erken ötüyor. Yüreğim kendini tutamıyor ey şehir, sinir merkezlerim boşalmış, sabrımı denetim altına alamıyorum. Hadi git! Hemen, şimdi. Git!.. Bu yara hep irin kusacak, belki de her gün kanayacak. Ama gönül ister ki şu "insan" denilen mahluk, bir gün gerçekten insan olacak!

YALNIZ

*Bir şahin dolanıyor göklerde
Suyun yüzünde iki ak martı.*

*Savrularla yükselip
Ne kolay süzülüp avlamak
Akıntıya kapılan kuşları.
Çiğlerin parladığı otlarda
Avını bekliyor örümcek ağı
Doğada olup bitende
Benziyor insanların işine
Yalnız başına durmuşum
Binlerce acının içinde.*

Gök kubbe gibi derindir Tu Fu, derin ve duygu dolu. Dizelerinin dinide ağızdan son nefesini verdi oğlu. Kendi elleriyle götürüp gömdü onu. Sonrası isyandır, bunun. Bir yandan köylülerin toprak işgallerine katılırken, diğer yandan insanlara karşı mesafeli olurdu. Düzene karşı isyankardır, insanlara karşı sitemkâr Tu Fu. Çok geçmeden, o dönemin bir adeti olsa gerek yollara düşecektir. Ustası Li Tai Pe ile böyle bir yolculukta tanıştı. Gökyüzünde iki yıldızın buluşması gibi idi bu. Birbirlerini çok sevdiler. El ele tutuşup yürüdüler sokaklarda. Armut bahçelerinde şenlikler düzenlerken karşılıklı şiirler okudular, bir kardeş gibi sarmaş dolaş yattılar aynı hasır yataktaki. Tarih gizemini getirir ortaya koyar tam burada; Neden ve nasıl ayrıldıklarını bilemiyoruz bu iki dev şairin. Bir neden olsa gerek, belki yaşam kaygısı? Tu Fu'nun yaşamı hakkında da pek fazla bir bilgimiz yok. Belki düzenin sahipleri tarafından lanetlendiğinden saraya da çağrılmamış Tu Fu. Ama şiirleri yer almış saray kütüphanelerinde. Kavgacı ve uzlaşmaz mızacı sarayı korkutmuş olmalı. Onun hakkında bildiğimiz en derli toplu bilgi; Onun yokluk içinde yaşayıp, yine öyle yoksul bir şekilde öldüğüdür. "Kim demiş "doğruluk en büyük hazinedir" diye? Ben, tarihte doğruluktan ayrılmayan insanların çarnıha gerildiklerini, kazıklara oturtulduğunu, zindanlara doldurulduğunu gördüm. Kanla kutlandı hepsi. Adalet doğruluk dediğin nedir ki zaten, kimi ölçüyor bunu oduncu kantarıyla, kiminin elinde ise cevahir terazisi..." (Şeyh Bedrettin)

Yağmurlu bir gecede yollara düşüyor Tu Fu. Bir ressam oturmuş yaşlı bir ağacın dibine Tu Fu'nun gidişini resme döküyor. Artık kuşu konmuş sakura ağacının dalına Tu Fu'yu taklit ediyor, ötüyor ötüyor...

O yürüyor ardına bakmadan.

Tu Fu'nun gidişi gibi, Li Tai Pe'nin ölümün de şiir gibi. Bir sandaldadır, şiirler karalıyor boş kağıtlar üzerine... Rüzgarlar alıp götürüyor elinden yazdığı şiirleri başka kentlere. Havada baharın çağrısı var. Mehtap bütün güzelliğiyle gölün suyuna vurmuş, ayın silüeti dalgalanan gölde "öp beni" der gibi su da şavkılanıyor. Dayanamıyor, ka-

dehi son damlasına kadar içip şarap kupasını elinden fırlatıyor derin sulara, sonra eğiliyor öpmek için ayı yaraklarından, sandal devriliyor. Rüzgarın alıp götürdüğü şiirleri kıyıya vuruyor o sabah. Ama o zaman bir daha kalkmamak üzere artık uyuyor. İşte kıyılara vurmuş bir şiir ondan.

*"Yalnızlığın koruyuculuğu altında
harfler çiziyorum
dalgalanıyor bambular deniz dalgaları gibi
süpürge otlarından dökülen çiy taneleri
İnciler gibi tıpkı
Üzerine parlak kağıdın masralar atıyorum
Kar üzerindeki Erik ağacı çiçeklerinin
Tağları ayırmak ister gibi
Ne kadar zaman parlayacak
Güneş ışınlarının altında karlar
İsterdim her zaman sürsün
Şu yazdığım şiir*

DİP NOTLAR

1)- Rai Mondo Luraghi, "Sömürgecilik Tarihi" adlı kitabında bu olayı şöyle açıklar: "Cenevizlilerden yardım gören Portekizlilerin, Venediklilerin elindeki baharat tekeli almayı tasarladıkları çağda, Kolomb'un ulaşmayı hayal ettiği ve hayatı boyunca aradığı bütün Avrupalı denizcilerin varmak istediği asıl hedef, Marko Polo'nun unutulmayan kitabının, unutulmaz sayfalarında anlatılan ülkeydi. Büyük Han İmparatorluğunun uzandığı "Ejderha Ülkesi"-sayfa 162- Kristof Kolomb bu ülkeyi anlatırken Amerika kıtasını (1492) bulacaktı. Kitap için ayrıca kaynakçaya bakınız lütfen.

Buraya şunu da eklemek gerekir ki, burada kaynakça olarak verdiğimiz Polo'nun "Seyahatname" adlı yapıtı "Tercüman gazetesi" yayınlarındandır. Doğaldır ki birçok tahrifat vardır, Timurlenk bile "Türkleştirilmiştir" bu kitapta. "Tatarları"(Moğol) bile "Türk sayan bu kafa yüzlerce yıllık "resmi faşist ideolojiden" (herkes Türk'tür = Güneş dili teorisi) muzdariptir. Halbuki Kubilay Han, Cengiz Han'ın büyük oğlunun oğludur (yani Cengiz Han'ın torunu) Timurlenk'te Kubilay Han'ın büyük oğlunun oğludur (yani Timurlenk de Kubilay Han'ın torunudur) Tarihçiler, Timurlenk'in çok iyi Türkçe konuştuğunu da yazarlar, bu durum Tercüman yayınları tarafından çarpıtılarak Timur ve Kubilay Türkleştirilmiştir. Hun'lar bile "Türk" ilan edilmiştir. Tıpkı Kürtler gibi.

2)- İsrail, 1948 yılında "Devlet" olarak ilan edildiğinde nüfusu 148.000 dir.

3)- 1209 yılında Çin'e karşı saldırıya geçen Moğollar ancak 1215 yılında Pekin'i ele geçirebileceklerdi. Bütün

Çin'i ele geçirmeleri için ise tam on beş yıl savaştılar. Çin'deki Moğol hakimiyeti, Timurlenk'in ölümünden (1307) sonra sarsılmaya başlayacak. 1368 yılında Çinliler son Moğol hanedanını da kapı dışarı edeceklerdi.

4)- Kubilay Han 1259 yılında tahta geçmiş, 1294 yılında ölene kadar Çin tahtında oturmuş, yani otuz beş yıl iktidarda kalmıştır. Marko Polo'nun Çin'e gittiği dönem bu Han'ın başta olduğu yıllardır ve Polo, Kubilay Han'ın bir yerde tıpkı danışmanı gibi on yedi yıl yanında kalmıştır.

5)- Çin'in yüz ölçümü gerçek rakam 9.596.961 (dokuz milyon dokuz yüz altmış bir) kilometrekare. Türkiye (Kuzey Kürt coğrafyasını da buna katarak söyleyelim)'nin 12.3 katı. Çin'deki diğer milletlerin nüfusunu da buraya almak isteriz: Güneyde Zhuang'lar Tai grubuna aittir 11 milyon. Batıda Uygurlar (Türk etnik grubudur) 6 milyon. Tibetliler de kendi kültürlerine sahiptir 4 milyon. Güney batıda "Yi"ler ve "Miao"lar (Tibet-Birmanya karışık grubudur) 5 milyon. Kuzey de Moğollar 3 milyon. Mançular 4 milyon. Koreliler 2 milyon. (Bakınız kitap: "Dünya da Neler Oluyor"1984 yılılığı Alternatif yayıncılık) bugün ki Çin'in nüfusu ise 2 milyara yakın tahmin ediliyor.

Yazıyı Oluşturan Kaynaklar:

- Uygurluk tarihi- İvar Lissner Milliyet yazarı
- Çin ve Japon mitolojisi -Donald A. Mackenzie İmge yayınevi
- Sömürgecilik tarihi -Raimondo Luraghi. Sosyalist yayınlar
- Yüzyılların Gerçeği ve Mirası. İlk cilt. I. Server Tanilli Say yayınları
- Dünyada Neler Oluyor? 1984 Alternatif yayıncılık
- Doğanın İnsanlaşması Serol Teber Sorun yayınları
- İsa Öncesinden Günümüze Kadar Çin Tarihi -Cihad Baban İstanbul 1983
- Konfüçyüs Düşüncesinin Temelleri -Thomas Cleary Anahtar kitapları
- Marko Polo Seyahatnamesi- Tercüman yayınları
- Dünya Şiirinden Çevriler -Cevat Çapan Kıyı Yayınları
- Klasik Yunan Mitolojisi- Şefik Can. İnkılap kitapevi
- Totem ve Tabu -Freud
- Sanat ve Edebiyat Üzerine -Mao Zedung. Aydınlık yayınları
- Çağdaş Çin Şiiri Antolojisi Eray Canberk Yön Yayınları

Kültür-Sanat

Gergedan

Hamdi ÖZYURT

Kızım, gergedan avlayan adamları izliyor. Üzüyor. Daha dört yaşında, hayvanları çok seviyor. Televizyonun diğer kanalını açıyorum. Sert sert bakıyor bana. "Haberlere bir bakalım, yine döneriz senin kanala" diyerek yatıştırıyorum.

"F tipi cezaevlerine taşınmayı protesto eden siyasi mahkûmların sürdürdüğü ölüm orucuna müdahale eden güvenlik kuvvetleri, Ümraniye dışındaki bütün cezaevlerinde denetimi ele geçirdi" diyor spiker. Kardeşim Haydar Ümraniye Cezaevi'nde... Yakalandığında gördüğü işkenceyi saymazsak, üç yıldır sorgusuz sualsiz yatıyor. Gözleri iri iri Haydar'ın, kirpikleri kıvrır kıvrır.

Toz haline getirilmiş gergedan boynuzunun cinsel gücü arttırdığı yalanını kim ortaya atmışsa iyi etmemiş. Neslini tüketecekler gergedanların da.

İki yıl önce hapisanede ziyaret etmiştim Haydar'ı. Güzelce tıraş olmuş bir halde, pırl pırl, tertemiz çıkmıştı karşıma. Ben tipik bir ağbi olarak:

"Deneyim aktarmak gibi bir gelenek yok bu topraklarda, her kuşak kırıla kırıla kendi verem aşısını kendisi icat etmeye çalışıyor. O yüzden cezaevleri böyle dolu, o yüzden hırsızların elinde bu ülkenin yönetimi... Hem böyle bir halk için değer mi?" demiştim.

Haydar çok sakın:

"Boşver ağbi, içeriye düştüğümüz gibi çıkarız bir gün elbet... Dur sana ilginç bir şey söyleyeyim: Hani biz küçükken mahallemizde Osman isminde bir çocuk vardı ya. Hani babasının adı Ömer, annesinin adı Sultan'dı. Bana işkence yapan polislerden biri işte o Osman'dı."

Cinsellik söz konusu olunca, zengin adamın elinden uçan da kurtulmaz, kaçan da. Hele ki gergedan...

Haydar'ın sözünü ettiği Osman, kapı komşumuzdu. Mecburen tanıştık onunla, tartıştık, kapıştık... Kışkırtıcının, iftiracının, yalancının tekiydi. Onunla ne zaman karşılaşsam cinayet taslakları açılırdı zihnimde. Kafası kafa değil, mermer bir sandukaydı sanki. Belki de o yüzden yere sağlam basardı! Allah'ın ve devletin, yani güçlü olanın gönüllü fedaisiydi. Ramazanda oruç tutmayanların listesini tutardı. Denize dökülecek düşman arar gibi bakardı. Bir "kahpe Yunan!" deyişi vardı ki, kurtuluş savaşına dönerdi mahalle maçı. Babası renksiz, silik bir adamdı. Yüzündeki şark çibaniından olmasa, gölge sanıp üzerine basacaktı insanlar. Annesi kavga etmekten evini temizlemeye zaman bulamazdı. Ne zaman kapılarının önünden geçerken içeri baksam, çöpe atılmış eski eşyalar gibi mutsuz görürdüm Osman'ın kardeşlerini. Bazen şar-

kı söylerdi. O zaman biraz insana benzerdi Osman. Ferdi Tayfur'u taklit eder, gırtlığını incitirdi. Dünyanın en soğuk şeyleri, sincabi gözleri kaldı aklımda, haydan gelip huya gitti yüzündeki diğer uzuvlar.

Ah şu siyah avcılar! Hep onlar vuruyor gergedanları beş on kuruş için.

Yalancı adalet bakanı geliyor ekrana, Pinokyo gibi bir adam. Uzadıkça havuç gibi kıvrıyor burnu çarparak duvarlara. "Toplumsal mutabakat sağlanıncaya kadar F tipi cezaevleri açılmayacak" demişti iki gün önce. Ama şimdi, Ümraniye cezaevinin üç kilometre uzağında oturup çocukları için ağıt yakan anaları, bacıları memelerinden tutarak çekiyor kendi karıları türbanlı çevik kuvvet polisleri. İşte titrek başbakan... Kaskaç bir ölü gibi bakıyor yaşayan her şeye. Bu mu solcu, bu mu şair?

Dünyanın bütün içişleri kurban olsun bir tek gergedana... Televizyonu kaldırıp yere vursam padlar mı acaba?

Ekmeğe bile sarılamaz gazeteler bundan sonra. Satır satır iftira, külli yalan. Dalların kırılırken çıkardığı sese sevdalı bunlar, katil bunlar. İşte kapkara bir duman Ümraniye'nin üzerinde. Eyvah yanacak Haydar, yanacak çocuklar!

Yerde yan yana yatıyor gergedan ölümleri... Bir tanesi kurtuldu bak. Kaç gergedan, kaç!

"Bize gelse saklarsınız onu, değil mi baba?" diyor kızım.

Tavana bakıp bir gergedanın bizim eve sığıp sığamayacağını kestirmeye çalışıyorum. "Orda rahat değilsin gergedan kardeş, lütfen şöyle otur. Allah aşkına kendi evindeymişsin gibi davran..."

Askerlerin arasında bağırtıyor bir kız:

"Bizi diri diri yaktılar!"

Bitkin, ama yılmaz değil; cesur, ama cılız. Yüzlü, saçları yanmış.

Karım, kızımın bakmasını istemiyor.

"Bırak baksın çocuk" diyorum, "amcasının urkadeşi o."

Kızım soruyor:

"Baba, yanık acısını en iyi ne dindirir?"

Hiçbir şeye bakamıyorum kanatmadan, çıra gibi yanan kızların çığlıkları kulaklarımda. Yüreğim çatlayacak acıdan.

Çükünün esiri olmuş ademoğlu, gözü dönmüş. Ağaçların arasına gir, boynuz yüzünden öldürüleceksin gergedan! Ümraniye düşmedi hâlâ, direniyor Haydar ve arkadaşları.

Boynuzunu taşlara vura vura parçalıyor, kurtuluyor gergedan...

"İNSANIM, İNSANA AİT HİÇBİR ŞEY BANA YABANCI DEĞİL"

Can'ın Elllerinde Kandil Aydınlığı...

D. Ali OZCANDAN

Zifiri bir gecenin sancısıydık. Tüm yurtsuzluğumuza, açlığı-mıza ve yoksunluğumuza ağır bir sızı düşmüştü. Bizler yaşadıkça, düşlerimiz yitlik bir ülkeyi süslüyordu. Biz üşüdükçe, düşlerimiz bir gülün al renginde ısıniyordu. Biz acıktıkça, düşlerimiz bir çocuğun memeye sarılışında doyuyordu. Ve biz tut-sak düştükçe, düşlerimiz mavi bir at-lası, boydan boya çığlığıyla bir martı-nın kanatlarına sarılıyordu.

Bu sınırda kavgaya, bir kandil gibi aydınlatırken gecemizi, dünyayı fet-hetme tutkusu depreşti içimizde. Ka-raran gün mutlaka aydınlanacaktı! Özlemde bu. Umuttu. İçimizdeki boz-kıra düşen alevin sıcaklığı ve yeni bir yaşamın doğumuydu. Can'dı, yani Haydar'dı...

Can, bir gül uzatır gibi uzatmıştı kandili çıplak ellerimize. Dost gülüş-lerini sunarken avuçlarımıza, gözleri kandile ayna tutuyordu. Umuda yürü-menin, koşmanın ve bir engeli aşma-nın ürkek adımlarına direnç oluyordu.

Annesine sarılan küçük bir çocu-ğun gözlerindeki ışıltıya tutunarak koştuk; soluk soluğa. Düştük, elleri-miz kanadı, yüreğimiz incindi, ağla-dık ama doğrulup yeniden koştuk.

Koşu uzadıkça, yüzümüzün güne-şe bakan yanı esmerleşiyordu. Gözle-rimizin karasındaki küçük kıvılcım, bir zümrüt ışıltısı gibi gülümsüyordu yıkık damlardan içeri.

Ama, kavgayla buluşmamız bir si-garanın, alevi öpmesine benziyordu. Bir uçurumun kenarında kır çiçekleri-ni toplamak ya da bir nehrin dizginsiz suları aşıp, kıyının diğer yakasına geçmek gibi... Her adımı, her soluk alış, uşumuzda ufku sadeleştirirken acılarımıza da derin bir neşter atıyor-du. Can, 'Kavgada acılarımızın düze-yi yükseliyor' diyordu. Tıpkı erişil-meyen sevdamız gibi... Bir şarabın zamandan çaldığı çekiciliğe benzi-yordu bu söz. Erişemedik o tada. Ama vakit geç olmadı.

Takatsiz kaldığımız vakitlerde, denizi dalgalandıran rüzgar hep ter-sinden esti. Ve dalgalar, kıyılarımaza yeni yeni ölümler bıraktı. Her 'yeni' ölüm, acılarımızın düzeyini de yük-seltti bir parça.

Ve her seferinde inadına, yaşam-dan bir nefes daha koparıp, ufka bir adım daha uzanmak için; yine ölümle yüzleştik.

Bu yüzden, fırtınanın yükselen avazında o gün, yüreğimiz hapsoldü-ğü o kafesi isyanında dövmeye başla-dı... Ve gelen o acı haberin ardında bir sağanak koptu içimizde.

O gün (1 Aralık), karanlık çökmüştü gündüzün çıplak tenine. Ve güneş yaşlıydı bulutların ardında. Yıldızlar da gülümsemedi ay karanlıkta iken...

(...)

onlar

çekip gidince buralardan
boş sokakları

*devriyelerin postal sesleri
doldurdu
ve ardından
bir gecekonduyunun
ışığı söndü zamansız
karanlık
geceden de beter oldu o vakit
ve o çocuklar
yorgun düştü
annelerinin gözbebeklerinde
birer birer...*

On can toprağa düştü art arda.... Dersim'in doruklarında bir kez daha direncin sesi yankılanıyordu. Dersim; bu cengin, binlerce yıllık tanığı ve se-bebiydi.... Çünkü Dersim; akla düşen kavgaydı. Dersim; sızlayan bir yüre-ğin isyanıydı. Dersim; muratsız bir sevdanın çığlığıydı. Dersim; gülü buz içinde yanan öksüzlüktü. Dersim; dağlardı. Dağlar, kavgaydı. Kavgaya, umuttu. Umut, asırlık köleliğin kırılan zincirleriydi. Ve; aşklarla ertelen-miş sayısızca özlemin karşılığı....

Ve bu karşılığın peşinde otuz yıl önce başlayan bir serüvendi kandil. O gün, Can'ın ellerinde aydınlatıyordu geceyi. Taşıdığı aydınlık, gecede onu ele veriyordu. Beyaz bir güvercin gi-bi apaktı. Sanki gökyüzünde uçan mermilerin adresiydi. Ve bu aydınlık-tan bir merminin çığlığı yankılandı yüreğinde. Elllerinden bir gül düştü buza. Buz eridi gülün al renginde, ne-hirlere karıştı. Ve nehirler, bu mevsim hep Kızılmak aktı....

Yarasının sızısına ve düşmanın

kuşatmasına aldırmadan vurulup düş-
tüğü yerden kaldırdı başını Can.
Ölümsüzleşen yoldaşını alından
öperken kanı kanına karıştı. Sözü
hükmini yitirdiği bu vakitlerde yüre-
ğini dirençle bileğleyip son nefesini
sloganlaştırarak tüketti Can yoldaşım.
Ve 'Teslim olmayalım Halil'im kur-
şun atalım' diyerek ölümün en güzel
tonunda haykırdı sesini...

Bu çığlığın yankısı yatıp gitmedi
dağların koyaklarından, yatıp gitmedi
varoşlardan.

Kavgaya ve sevdaya davetti dalga
dalga yayılan. Gizliden gizliye hep
yankılandı dağlarda.

Bu sevdadan payını alan her yürek,
dünyanın fethini çizirken ufkunda, ilk
fethi kendi daraltılmış sınırlarında ve
özlemlerinde gerçekleştiriyordu. En
büyük sevgiyi, her şeyden önce insana
duymayı, gülü dikenleriyle avuçlamayı,
özgürlüğe kendi kanatlarıyla varmayı,
suyu kaynağından içmeyi, gitzelin res-
mini elleniyle çizmeyi ve tırktı olup
yüreklere yuva kurmayı Kandil'in
aydınlığında öğreniyordu.

Ve Can, bu aydınlıkta adını, sevdası-
nı, direncini ve öfkesini Munzur'un
gözlemlerinden aktı dünyaya.... O, çe-
kip giderken buralardan her başak ta-
nesinin muradında, annesine özlemle
sarılan her çocuğun gözbebeklerinde
ve güneşin her doğuşunda izi kaldı....

*'sadece toprağa gideceksin
sonra toprak olacaksın
sonra sularla birlikte
bir çiçeğin bedenine yürüyeceksin
oradan özüne ulaşacaksın
çiçeğin özüne bir arı konacak
belki... belki o arı ben olacağım...'
(Eşkaya filminden)*

Hoşça kal Can!....

BASINA VE KAMUOYUNA

UZUN YÜRÜYÜŞ'E 1 AY KAPATMA:

DGM'lerin Sosyalist basın üzerindeki baskıları sürü-
yor. Demokratikleşme yolunda anayasa değişikliklerinin
yapıldığının söylendiği şu zamanlarda, DGM'ler düşünce
üzerindeki baskılarına hapis cezası yanında ağır para ce-
zaları da vererek devam ediyor. Aylık yayınlanan Uzun
Yürüyüş dergisine son dönemlerde verilen milyarlarca li-
ralık para cezasına ek olarak 1 ay kapatma (14.11.2001 ta-
rihinden itibaren) verilmiştir.

Yayinevimiz Tohum Yayıncılık tarafından çıkarılmış
olan **"Yolumuza Devam Ediyoruz"** adlı kitap toplatılarak
verilen 4 sene 6 ay hapis cezası 5.000.000.000 (beş mil-
yar) lira para cezasına; **Temmuz-Ağustos-Eylül 2000 sa-
yılı 'Uzun Yürüyüş özel seçki 1.kitap,' 'Işığın Toprakta
İradenin Dirençte İsrarı'** adlı yazıdan dolayı toplatılarak,
sorumlu kişi hakkında verilen 3 yıl 9 ay hapis cezası
4.152.330.000 lira para cezasına çevrilmiştir.

Ayrıca; **Uzun Yürüyüş dergisinin 43. sayısı,** "Gerçek-
ler ve Tavr -Dünya Konjonktüründeki Gelişmeler- Ulusal
Devrimci Savaş ve Sınıf Bilinçli Proleter Öncüler" adlı
yazılardan dolayı toplatılarak sorumlu kişi hakkında veri-
len hapis cezası, 3.097.770.000 lira para cezasına, **49. sa-
yısındaki;** "Kazanmak Mecburiyetindeyiz" adlı yazıdan do-
layı verilen 6 ay hapis cezası 925.000.000 lira para cezası-
na; **51. sayısındaki** "Ulusal Soruna ve Ulusal Harekete Dair
Birkaç Şey" adlı yazıya verilen hapis cezası 925.000.000
lira para cezasına, **48. sayısındaki;** "Selahattin Çelik ile Söy-
leşti" adlı yazıya verilen hapis cezası 7.782.652.850 liraya
çevrilmiş ve 1 ay yayın durdurma (-ayrı iki davadanda, 2
ay yayın durdurma karara bağlanmış) verilmiştir.

Sosyalist basın yıllardır aynı baskılarla yüzyüzedir.
Dün olduğu gibi bugünde sesimizi boğamayacaklardır.

**UZUN YÜRÜYÜŞ dergisi ve
TOHUM YAYINCILIK**

22.11.2001

“Sürgündeki Şafağın Bitmeyen Türküsü...”

BURHAN KAHRAMAN

“Sürgündeki Şafağın Bitmeyen Türküsü...”

NAZIM HİKMET, YILMAZ GÜNEY, AHMET KAYA VE...

Bu Kasım ayı ile birlikte sevgili gülüzlü gülüşüyle aramızdan ayrılan Ahmet Kaya'yı Türkiye ve Karadük'deki devrim ve demokrasi mücadelesi içerisinde kaybetmemizin birinci yıldönümü. Artık onun adıyla birlikte anılır olan gazeteciler derneğinin verdiği ödül töreni akşamı herkesin malumu vesile ve sonrasında gelişmeleri bütün kamuoyu iyi bilmektedir. Tabii ki bu akşamın Ahmet Kaya kişiliğindeki yansıması ve kendini dışavurması ile toplumsal bunalımın dönem itibarıyla hat safhada oluşu da bu çıkışın ne gibi bir zaman dilimi içerisinde yapıldığını çok iyi tahlil etmemizi gerektirmektedir. Konuyu ve konuğumuzu kısa bir geçmişle değerlendiren yazımıza devam etmenin en doğru yol olacağı kanısındayım.

Ahmet Kaya 1957 yılında Malatya'da dünyaya geldi. Beş çocuklu bir ailenin en küçük çocuğuydu. Babası bir mensucat işçisidir. Ahmet Kaya daha dokuz yaşındayken babasının ona aldığı sazla tanışır. İlk sahneye çıkışı bir 24 Temmuz İşçi Bayramı'ndadır ve bir daha da bu geceye unutmamacasına hep hafızasında taşımış dolayısıyla kişiliğine ve sanatına yön veren bir kilometre taşı da olmuştur denilebilir. Ahmet, bazen plakçılarda ve bazende minübüslerde şöförük ederek hayata atılır. Abisi Başak'ın tutuklanması onun duruşuna bir renk tonu daha verir ve bestelediği ilk şarkısı, "Bir volkwagen alacağım adını Başak koyacağım" olur. Bu dönemlerde Ahmet

Kaya 68 kuşağının sevdalılarından biridir. Ayrıca Ruhi Su'nun en iyi dinleyicilerinden ve kaset koleksiyoncularından biridir. Babası emekli olunca da İstanbul'un Kocamustafapaşa semtine göçerler. Burada, taşra ile büyük şehir arasındaki uçurumu fark eder. Müziğindeki etkileşimlerde Ruhi Su ustanın ve Zülfü Livaneli'nin yattığını her fırsatta dile getirmekten kaçınmazsa da daha farklı ve kendinde olabilecek bir sesin noksanlığından bahseder. Ruhi Su ile ilk karşılaşması Boğaziçi Üniversitesi'ndeki bir panelde olur. Daha değişik bir stil arayışı olduğunu anlattığı Ruhi Su'ya yine Ruhi Su'nun "mahsus Mahal" şarkısını kendince okuyarak göstermeye çalışır. Bu sırada Ruhi Su elindeki bağlamayı sapından tutar çeker ve böyle bağlama çalınmaz diye de çıkışır Ahmet Kaya'ya. Ahmet Kaya bu olaya uzun bir süre sonra ki ilk resitalinin spotundaki "Bağlama Böyle de Çalınır" sözüyle cevap verir. 1985 yılına kadar sadece müzikle uğraşmasını sürdüren Ahmet Kaya bu yıl besteleriyle birlik geldiği Unkapanı'ndaki kaset firmalarının hiç biri onun yaptığı müziğe bir isim bulamamıştı ve bu yüzden de kimseler pek ilgilenmezler onunla. Eş-dost, arkadaş dayanışmasıyla çıkarttığı ilk kaseti de toplatılır. Sonrasındaki itirazı üzerine serbest bırakılan kasedin öyküsü de bir ara medyaya yansır. Çıkarttığı bu kasetinin adı "Ağlama Bebeğim" dir. Onun hitap ettiği kitle içerisinde cezaevinde yakınları olanlar, 12 Eylül darbesini yemiş olanlar, demokrasi ve insan haklarında hala direten ve direnen kesimler, sahipsiz varoş ve gecekondu yoksullarıdır. Bu kasetinin hemen ardından "Acılara Tutunmak" adındaki ikinci kasetini çıkarır. Üçüncü kasetinin adı ise

"Şafak Türküsü"dür ki, O, bu şarkının adını verdiği kasetini çıkardığı zaman Nevzat Çelik, idamla yargılanan bir tutukluydu. O, bu haliyle gündemdeki idam cezalarıyla hapishanelerdeki onbinlerin ve dışardaki yakınlarının duygularını dillendirmişti. Daha sonra yani dördüncü kaseti olan "An gelir" adlı kasetiyle arayışını sürdüren Ahmet Kaya, Atilla İlhan ve Hasan Hüseyin gibi ünlü şairlerin şiirlerini besteleyerek müzik yaşamındaki gelişmesini besteciliğiyle yeni bir döneme erdirmişti. Yine bu çalışmasında uzun yıllar birlikte çalışacağı Osman İşmen'le de işe başlar. Beşinci Albümü olan "Yorgun Demokrat" adlı kasetinde Ahmet Kaya aynı zamanda kayınbiraderi olan Yusuf Hayaloğlu ile ilk çalışmasını yapar. Bu süreç içerisinde başladığı halk konserleri coşkuyla geçer ve birçok bölge konserleri yasaklanan Ahmet Kaya bundan sonra hep ikinci evim dediği DGM'lerle içli-dışlı oluverir. Ahmet Kaya, Can Yücel'in "Sevgi Duvarı" adlı şiirini besteleyerek aynı isimli altıncı kasetini yapar. Daha sonra da "Resitalerin I" adlı canlı konser kayıtlarında söylemiş olduğu şarkılarını kasetleştirir ve piyasaya sürer. Ara kaset diye tabir ettiğimiz bu kasetinden sonra "İyimser Bir Gül" adlı yedinci kasetiyle doksanlı yıllara göz kırpan Ahmet Kaya sonrasında, özen verdiği bir diğer kaseti olan sekizinci kaseti "Başkaldırım yorum" ile ülke siyaseti ve ülkenin içine girdiği çıkmazlara karşı muhalif tutumunu had safhaya çıkartarak devrimci müdafaa ve müdahale hakkını, direncini bilinçlere taşımıştır. Konserlerine izin verilmeyen Kaya'nın, öte yandan bütün kasetleri birer birer toplatılırken onun sevenleri Kaya'yı bir serbest bir yasak dinlemeye başlarlar.

Bu durum onu etkiler ve dokuzuncu kasetine böylece "Başım Belada" adını verir. Bu kasetinde Atilla İlhan ve Yusuf Hayaloğlu'nun yanısıra Ahmet Arif'in şiirlerine de yer verir. Yine ikinci ara kaset diyebileceğimiz "Resitaller 2" adlı kasetiyle Halk müziğine yönelir. Dokuzuncu kasetinin adı ise "Dokunma Yanarsın" dır. Bu kaset ile birlikte milyonlara varan kaset satış rekorunu kırar. Bunun hemen akabinde çıkarttığı onuncu kaseti olan "Tedirgin" ile yeniden bir siyasi mesaj veren Kaya onbirinci kaseti olan "Şarkılarım Dağlara" isimli kasetinde bütün şarkıların da altına kendi imzasını atar ve müzik hayatındaki üretimini hat safhada tutmayı başararak işindeki devrimci üretkenliğini ve devrimci-toplumcu sorumluluğu ve rolünü oynamanın örneğini sergiler. Bu kasette yer alan "Ağladıkça" ve "Saza Niye Gelmedin" adındaki parçalarla kırdığı satış rekorlarını ikiye katlayan Kaya onikinci kaseti olan "Beni Bul" kasetini çıkarır. Onüçüncü kaseti "Yıldızlar ve Yakamoz" da bir öncekiler kadar tutulan Ahmet Kaya başarılı sanat hayatını öndördüncü kaseti dediğimiz "Dost'a Düşmana Karşı" adlı kasetiyle devam ettirir. Ahmet Kaya bu yıllarda GAK Production isimli bir kaset firması kurdu. Bunun yanısıra Kent Ozanları adında bir müzik gurubu oluşturur. Yine bunların yanısıra ilk kez Çetin Oraner'in kasetinde yapımcılık yaparak işinde ve kariyerinde bir başka döneme girmiştir. Ahmet Kaya'nın kişiliği kasetlerinde, kasetlerine seçtiği şiirlerde, şiirlerdeki müziğin tanısında ve sesindeki tonda aranmalıdır. Ahmet Kaya öncülleri olan Nazım Hikmet ve Yılmaz Güney gibi devrimci kesimin hiçbir kefeye koyamadığı bir sanatçıydı belki de. Ama o terazinin herhangi bir kefesine konacak cinsten değildi gerçekten de. O, Terazinin tartan tarafıydı çünkü bana göre. Ahmet Kaya'yı en güzel ifade eden, kasetlerinin dönem itibariyle duyarlı-

lık boyutudur. Devrimci-toplumcu ve örgütlü bir sanatçıdan beklenebilecek her türlü üretimi gerçekleştiren Kaya'nın özel yaşantısı da büyük bir saygınlık ve örneği uyandırır. Kadına ve geleceğin gençleri olacak çocuklar(ın)a gösterdiği saygı, itina ve sevgi onun olması gerektiği yere taşınmıştır. Mücadelesinin adı konamayan sanatçıya göre o gerçekçi-toplumcu bir sanat anlayışıyla yola çıkan ve bunu zorunluluklar dünyasında ifade ediş biçimi olarak düzeni ve düzen alışkanlıklarını her biçimiyle protesto eden kendi anlayışı ve çıktışlarıyla özlü-sözlü Protest müziğin coğrafyamızdaki ilk temsilcisidir. Sürgüne gitmesine neden olan hatta "Sürgündeki Şafağın bitmeyen Türktü" nün ardılı bir sonla hayata gözlerini kapayan Ahmet Kaya'nın duyarlılığı, gelişen olumsuz ülke ve toplum siyasetine karşı bir duruşun ifadesiyle acil ve kesin olarak ortaya çıkmıştır. Ahmet Kaya'nın en son çıkışı olan ama maalesef yetmeyen ömrü nedeniyle tam anlamıyla kasetleşemeyen çıkışı onun gösterdiği en büyük devrimci-sosyalist çıkıştır. Bu çıkışı onun sadece şarkılarla başkaldırması anlamını aşar ve bedeneni, siyaseten ilk elden müdahalesini gerçekleştirebilir. Kürt sorununda katli vacip misali geline aşamada tam da Abdullah Öcalan'ın uluslararası bir komployla Türkiye'ye getirilmesi esnasında bütün Kürt kişi ve kurumlarına karşı gelişen yeni soykırım senaryolarının ortasında, bütün devrimci-demokrat kesimin göbeğinin kesildiği bir anda, Kürtçe şarkı ve klip istemiyle Kürtçe (veya Kürt halkı) nezdinde Abdullah Öcalan'la dayanışmasını sergilemesi büyük bir yürek ve büyük bir cesaret işidi ki bunun sahibi de her zamanki gibi, örgütlülüğüyle övünenler yerine yine o oldu. Bir sanatçıyı örgütçü kılan özelliğinin şematik olarak herhangi bir yapılanma ile birlikte ele alınma anlayışının bir saplantı olduğunu belirtmekte yarar var.

Özellikle Muzaffer Oruçoğlu'nun bir toplantı'da dile getirdiği gibi, "...bir komünisti komünist yapan onun komünist partisine olan üyeliği değildir. Onu komünist veya devrimci yapan onun icraatıdır..." O, yurtdışı turne serisiyle diasporada yarım milyon Kürt dinleyicisiyle buluştu. O, Kürt Ahmet Kaya olmayı Tıpkı Yılmaz Güney gibi bir realite olarak ele aldı. Yine Nazım Hikmet gibi ulusunun kurtuluş savaşını verdiği mücadelenin keskin bir döneminde kendi ulusuyla dayanışma adına ondan bahseden sanat üretimine yöneldi. Gerçi onu "ilkel milliyetçi" yada, "güdümlü ve uydusu olmayan küçük burjuva sanatçı" sı olarak gören ve olumlu bir bakış açısıyla dergi sayfalarında yer vermeyen örgütlü devrimciler, hiçbir zaman Nazım Hikmet'i ilkel milliyetçi görmediler ve yine hiç bir zaman Yılmaz Güney'i andıklarında da, "güdümlü ve uydusu olmayan küçük burjuva" olarak görmediler, eleştirmediler. Son olarak isterdim ki, onun en büyük ve en son isteği olan kendi düşüncelerini dile getirdiği birinci ve ikinci basın açıklamalarının bu örgütlü kesiminde yayınlamasıydı. Ama bu da olmadı. Ahmet Kaya'nın basın açıklamalarına bırakalım burjuva basınının kapalı oluşunu, örgütlü devrimci-toplumcu kesimler bile yer vermediler (uzun yürüyüş dergisi de dahil). Evet, Ahmet Kaya'da "Sürgündeki Şafağın bitmeyen Türktü" ne düşen notlara yazılan bir ardıl isim... Son isteğine kendimce verdiğim yanıt olarak yazımı Ahmet Kaya'nın yayınlanmasını istediği birinci ve sonrasındaki son ve ikinci basın açıklamalarını aktararak yerine getirmek ve onu anmak gerek diye düşünüyorum. Bir kez daha söylemem gerekirse: Onu anlamak için onu dinlemek, onu anlamak için tepkilerini anlamak ve onu anlamak için sadece ben merkezci anlayıştan uzaklaşarak TKP'den Asaf Kalender'in bir uyarısına dikkat çekmek istiyorum.

"Partinin (yani TKP'nin), moral değerlerini oluşturan Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Ruhi Su, İbrahim Güzeloğlu, Harun Karadeniz vb. adam saymadığım yazar, sanatçı, sendikacı, gençlik önderlerinin yarattığı değerlere önem verilmeli, genç kuşaklara... ..söz ederken oportünist oldukları vb. eleştiriler, genel değerlendirme çerçevesinde olmalı..." Yani kendimizi, çevremizi kısaca bir bütünü eleştirir gibi eleştirmeli ve bir bütün sahiplenir gibi de sahiplenmeliyiz. Bura da bir kez daha yinelemek gerekirse; bu değerlerin ardından bize kalan tek bir söz var aslında, "bütün devrimci kültür sanatçısı ustalarımızı sahip çıkalım! Çünkü onlara sahip çıkmak halka sahip çıkmaktır!" O, 16 Kasım 2000 yılında Paris'teki sürgün evinde aramızda ayrıldı. Ölümünden sonra, bazı duyarlılıklar sonucunda Paris'te "Ahmet Kaya Kültür Demokrasi" kuruldu. Her daim anısı ve değerleri yaşasın, yaşatılsın!

1. Basın Açıklaması:

Basının bütün temsilcilerine;
Merhaba!..

Bizim geleneksel üslubumuzla, hepiniz hoşgeldiniz..

Son aylarda ülkemde basının aralıklı olarak gündeminde olmam ve yaşadığım olaylar dizisini, nedenleriyle birlikte, sizlerle kısaca paylaşmak ihtiyacı duydum.

Aylardır benimle ilgili yapılan bütün haberlerde (haberlin öznesi olmama rağmen) belgesiz ve tanksız ve yanlış yorumlarla, hakkımda yığınla gerçek dışı haber üretildi. Özellikle suskun kaldım, çünkü süregiden bir mahkemem vardı ve gerek hukuka olan saygım, gerekse mahkemeyi etkilememek adına, sabırla beklemenin daha doğru olacağını düşündüm. Bundan kısa bir süre önce, bir Avrupa ülkesinde gerçekleşen konserimin ardından üretilen haberler nedeniyle suskunluğumu bozdu ve ülkemde

medyayı temsil eden herkese yazılı bir açıklama gönderdim. O açıklama kısaca beni ve düşüncelerimi içeriyordu. Sonuçta hiçkimse buna yer verme gereği duymadı.

Avrupa'nın çeşitli yerlerinde devam eden konserlerimden dolayı, bir kez daha ve bizzat sizlerin karşısına çıkarak, yapılan haberlerin doğrudan tarafı olmamın da gerektirdiği hak ve sorumlulukla sizlere bir açıklama yapma ihtiyacı duyuyorum. Bunu yaparken, hukuk yasaları tarafından yargılanmadan suç ve ceza kavramlarını en sağlıklı ve çağa en yakışan biçimde irdelemeden infaz gerçekleştirilme-ye çalışanların yarattığı bu büyük haksızlığı iliklerimde hissettiğimi söylemek zorundayım.

Ben profesyonel bir sanatçıyım. Şarkı sözleri yazar, bestelerini yapan ve yorumlayan ve milyonlarca satan bir sanatçıyım. Ve ülkem buna alışkın olmasa da, muhalif bir sanatçıyım. Toplumcuym, beni rahatsız eden her şeyi müziğimle eleştiriyor ve müziğimle protesto ediyorum. Benim silahım bu. Duygu üreten herkes gibi, benim gözümünden de yaş akan hiçbir şey karşısında suskun kalamıyorum.

Dünya sanat tarihinde olduğu gibi, benim ülkemde sanat tarihinde de toplumcu duruşlarını üretimlerine yansıtan bazı sanatçılar var ve onlarda kendi dönemlerinde benimle aynı kaderi paylaşmışlar. Bütün bir yüzyılı kapsayan bu kaderle, içine gireceğimiz yüzyılda da karşı karşıya kalmak bütün insanlık adına üzücü. Bir köşe yazarımızın dediği gibi, ben de, 'Düşüncelerin Özgürce Uçuştugu Bir Dünya' yı şiddetle özleyorum ve bütün insanlık gibi bunu hakettiğimi düşünüyorum.

Üzülerek söylemeliyim ki, beni ısrarla yanlış anlama tavrı içerisinde olan bir çok gazete ve televizyon habercisi, şu anda sağlıksız bir toplumsal psikoloji ile, benim en demokratik hakkımı, 'savunma hakkı'mı elimden alma çabası içerisinde. Eminim ki şu

anda hepinizin aklına aynı soru takıldı: Neden?

Şubat 1999 tarihinde, beni de ödüllendiren bir kuruluşun düzenlediği toplantıda, Kürt asıllı olduğumu, yeni albüm çalışmamda Kürtçe bir şarkı söylemek istediğimi, bu şarkıya bir klip çekeceğimi ve bunu yayınlayacak televizyon kanallarının varlığına da inandığımı söyledim.

Sadece bu açıklamamdan dolayı beni, ülkem bölmekle, vatan haini olmakla suçlayan birkaç insanın hakaret dolu, incitici ve ayrımcı sözlerine karşılık, bu ülkede Kürtlerin de yaşadığı gerçeğini kabul etmelerini, etmeyenlerin tepesinden inmeyeceğimi söyleyerek, oradan ayrıldım. Bu olaya, gazete ve televizyonlarda günlerce ve 'bölücü', 'vatan haini', 'fikirsiz fikir suçlusu', 'defol' gibi başlıklarla yer verilmesi sonucunda hakkımda bir dava açıldı ve yurtdışına çıkışım, yargılandığım mahkeme tarafından yasaklandı. Oysa benim, aylar önce mukavelesini imzaladığım ve yapmak zorunda olduğum bir turne çalışmam vardı.

Devam eden duruşmalarımın avukatlarım bu yasağın kaldırılmasını talep etti, mahkeme bu talebi haklı buldu ve ben konserlerimi gerçekleştirmek amacı ile yurtdışına çıktım. Bu konserlerin gerçekleştirilmesi sürecinde, dinleyicilerimle (ki çoğunluğunu kendi ülkemde insanları oluşturuyor) şarkı aralarında soluklanmak amacıyla yaptığım küçük sohbetler, benim yokluğumda, tamamen gerçek dışı, tehlikeli ve amaçlı yorumlarla, ülkemde gazete ve televizyonlarında hiçbir belgeye ya da kanıta dayandırılmadan ve ne yazık ki pervasızca yer aldı.

Hiç kimse bunun yaratacağı sonuçları düşünmek, değerlendirmek ve ondan sonra haber yapmak gibi bir sağduyu örneği göstermeden, Ahmet Kaya'yı suçladı, yargıladı ve kararı verdi: 'O bir bölücü, bir vatan haini, bir şerefsiz, bir küstah, bir terörist, bir bergele, bir akıllanmaz-utanmaz, kim

ve küfür kusan, herkes tarafından satın alınabilecek ve Abdullah Öcalan gibi yargılanması gereken bir adam'...

Bu adamı, annesi, çşi, kızları, milyonlarca hayranı ve bütün bir Türkiye halkı önünde böyle nitelendiren gazete ve televizyonlar bunu neye dayandırıyorlardı?

Birer örneğini yazılı olarak sizlere vereceğim bu açıklamamın ekinde göreceğiniz bazı gazete kupürlerini dikkatle okumanızı istiyorum.

Sözünü ettiğim ödül gecesine değinerek, "Kendime bir araba almıştım. 42 yıldır bu ülkede yaşadığım ve ürettiğim halde, bir açıklamamdan dolayı o ödül töreninde beni bir gecede vatan haini ve bölücü olarak nitelendiren birkaç şerefsizin yüzünden, o arabayı keyifle kullanamadım bile" biçimindeki sözlerimi, "Ülkesindeki 64 milyon insana şerefsiz dedi" başlığı ile veren gazete, bunu hiçbir kanıta ya da belgeye dayandırmadan, sonuçlarını hesap etmeden ve büyük bir sorumsuzlukla sekiz sütuna manşet yazına sorumsuzluğu gösterirken, ben, aynı gazete ve aynı sütunlarda yer alan "Ben bölünmeyi savunmuyorum, Kürt realitesini kabul etmek lazım. Bu gözyaşının, bu acının bitmesi lazım. Biz bu ülkeyi böldürtmeyeceğiz" biçimindeki cümlelerimin gazete başlığına taşınmasını istirdim.

Benim bu anlamdaki barış yanlısı ve birleştirici tutumumun öne çıkarılmaması, aksine bütünü bana ait olmayan ve tamamen önyargıyla yorumlanarak atılan başlıklarla neyin amaçlandığını, yakın gelecekte benim içine düşürüleceğim durumu takip eden herkes görecektir. Dileğim bu yanlı, amaçlı, kıyıcı, ayrıştırıcı tutumdan hukukun yara almadan çıkmasıdır.

Ülkemin bir bölgesinde yıllardır süren ve bütün bir halkın yara aldığı bir sürecin değerlendirilmesini yaparak ve bu sürecin yarattığı sonuçlardan dolayı 'özür dileyen' Abdullah

Öcalan'ın bu tavrının dikkate alınması gerektiğini söylemem, gazete ve televizyon haberlerinde "Ahmet Kaya bölücübaşını övdü" sözleriyle verilirse, ben bunun altında çok ciddi bir takım amaçlar olduğunu, ve en yalın haliyle, bu amacın benim kolumu kanadımı tamamen kırmak olduğunu düşünürüm.

Dünyanın birçok ulusundan insanın yaşadığı bir ülkede, yıllardır halkçı ve toplumcu yanını, insana değer veren yanını özellikle vurgulamış, bu anlamdaki duygularını şarkılarına yansıtmış bir insan olarak şu cümlemin altını özellikle çizmek istiyorum: Ben bu ülke halkına 'şerefsiz' demedim ve demem. Bu başlığı atanların benimle ilgili hesapları ne olursa olsun, bunun bana maliyeti ne olursa olsun, benim, 64 milyon insana 'şerefsiz' dediğimi hiçbir temele dayandırmadan iddia edenleri, tarih önünde, halkın önünde kendi kişisel vicdanlarıyla başbaşa bırakıyorum.

Yurtdışına çıkışım esnasında, havaalanında, benim ne zaman döneceğimi soran polise kullandığım bir cümleden söz ediliyor. Bu cümleyi doğrudan polise karşı kullanmak bir hakareti içerir ve bu cümleden dolayı polisin işlem yapması, hem de o anda işlem yapması gerekir. Ayrıca haber(!)'i üretmenin de bir adabı olması gerekir.

Ben şu anda buradayım ama üzerinde ciddi oyunlar denenen sanatçı yanım her yerde. Ülkem ne yazık ki talihsiz bir dönemden geçmekte. Ve dünyanın her yerinde benimle aynı kategoride sanat üreten, dünyanın bütün dillerine-dinlerine ve kültürlerine yüreğini ve beynini açan sanatçı arkadaşlarım var.

Vietnam'dan Afrika'ya, oradan Bosna'ya uzanan, dünyadaki bütün halkların yanında olduğunu her fırsatta ve özgürce ifade eden Bob Dylan, Paul Simon, Sting, Sinéad O'Connor, Joan Baez gibi, müzik tarihindeki yerlerini almış insanları büyük bir

saygıyla selamlıyorum. Ben sesimi şimdilik ülkemde iyiye gitmeyen şeylerle ilgili duyurmaya çalışıyorum.

Bir başörtüsü sorunu gündemde iken, başka amaçlar taşımadığı sürece, herkesin istediği gibi giyinme özgürlüğü olduğunu ve bunun şiddet uygulamanın bir gerekçesi olamayacağını söylediğimde de anlaşılamamışım. Yani ben hiç anlaşılamadım, hiç doğru anlaşılamadım. Buna rağmen şansımı inatla zorlamaktan yanayım;

Yüreğim ve beynim, yaşadığım sürece dünyanın her yanında acılar çeken halkların yanında olacak. Bunu yaparken sadece kendimden güç alacağım.

Bunun bedeli beni yaşadığım topraklardan, ülkemden, halkımdan, işimden, ailemden, sevenlerimden koparmak bile olsa, ben ceketimi daima yağmurlara asacağım. Birgün birileri nasılsa, Kürt asıllı olduğu için Kürtçe bir tek şarkı söylemek isteyen bir adamın, hiçbir ülkeyi bölmediğinin öyküsünü yazacak ve bu öyküyü okuyanlar, şarkı söyleyen insanlardan ve şarkılardan korkulmaması gerektiğini anlayacaklardır.

Süren mahkemem nedeniyle sizlerle birebir konuşamamanın, sorularınıza açıklıkla tek tek cevap verememenin sıkıntısıyla yazdığım ve okuduğum bu uzun metnin, bu monoloğun, beni birazcık da olsa ifade edebileceği umudu taşıdığımı söylemeliyim.

Ben, klasik bir kadere teslim olmak istemiyor ve öldükten sonra değil, şimdi anlaşılmak istiyorum. Beni doğru anlama yolundaki en küçük bir çabayı, bir sağduyu ve bir hoşgörüyü çok özlediğimi ve bunu içinde taşıyan herkesi bütün içtenliğimle selamladığımı söylemek istiyorum.

İnsanın kendisini asla ve tam olarak ifade edemediği bu sınırlı koşullar için beni bağışlamayı diliyor ve geldiğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Yönetimsellik

MUSTAFA ÖZ

Cağlar öncesinden insanlar-bireyler, toplumsallaşmaya başlamışlardır. Toplumsallaşınca ortaya yöneticilik sorunu çıkmıştır. İlk topluluklardan günümüz topluluklarına değin, topluluğu yönetecek, insanları sıraya dizecek, "sağdan say" diyecek güçlü yöneticiler düşünülmüştür. Yönetim işi, zamanla kişilere, gruplara, sonra da sınıflara verilmiştir ya da onlar zorla almışlardır yöneticiliği. Demek oluyor ki bir kişi, grup ya da sınıf toplumu yönetimini ele geçirince, kendi dışındaki grup ve sınıfları yönetmeye başlamıştır. Bunların birincisine, "yöneten", ikincisine de, "yönetilenler" denmiştir. Böylece toplum katları, "yöneten-yönetilenler" örülmüştür...

Yönetim işi de çağdan çağa, toplumdaki topluma değişik biçimler almıştır. İlk Atina sivilizlerinde kölelerin seçme ya da seçilme hakları olmadığı için onlar toplumun dışında bırakılarak, soyluların-asillerin oluşturduğu "seçim"e dayalı büyük grupların yönetimine "Demokrasi" denmiştir. Ta o yüzyıllardan bu yüzyıllara değin demokrasi kavramı seçimle eşdeğerde anlaşılmıştır. O günlerden sonra dünya toplumlarında yönetenleri seçimle getiren "demokratik yöntemle", bunun zıddı olan seçimsiz, yönetenleri zorla ya da atamayla getiren "otokratik" yöntemler geçerli olmuştur. Bu iki ana yöntem yani "otokrasi" ile "Demokrasi", zamanla kendi aralarında çeşitli şekiller almıştır. Bugünkü dünya insanları, bu oluşan yönetim biçimlerinden birisiyle yönetilmişlerdir.

Biz burada otokratik yönetim biçimlerine değinmeden, demokratik yönetimler üzerinde durmak istiyoruz. Bunlar arasında hangi yönetim biçimleri olursa olsun bunların tümü de yönetenlerin yönetilenlere armağanı olmamıştır. Demokratik yönetimler, yığınların savaşıyla elde edilmişlerdir. Dikkat edilecek olursa bin yıllar önce başlayan demokrasi savaşı, bugün de bitmiş değildir. Savaşın kaynağı demokrasinin çeşitleri üzerine odaklanmaktadır. Bu bitmeyen kavga-

lardan birincisi, "siyasal demokrasi" ikincisi, "temsili demokrasi" üçüncüsü de, "Sosyal Demokrasi'dir". Bugün dünya toplumlarının çoğu bu üç dizge ile yönetilmektedir. Hele siyasi demokrasi bu çağ yöneticilerinin en önde tuttukları yönetim biçimidir. Öbür asıl demokrasi olan iki şekilde yaşanmamaktadır. Bu yıllardaki yöneticiler, demokrasinin sahtesi olan siyasal demokrasi ile demokratiklik oyunu oynamaktadırlar.

Türkiye yönetimi bu ülkelerin başında gelmektedir. Zaten işin içine siyasi demokrasi kavramı girdi mi orada mutlaka "çeşitli oyunlar" oynanacak demektir. Kısa oyun, uzun oyun, dar oyun geniş oyun vb. Bu oyunların öğeleri ise "yalan", "dolan", "üçkağıtlılık" vb. leridir. Bu oyunları başarıyla oynayanlar yani oyunun öğelerini iyi saptayanlar, kullananlar halk yığınlarının karşısında başarılı olmaktadır...

Türkiye gibi geride kalmış ülkelerin tümünde "siyasal demokrasi" yöntemi uygulanmaktadır. Bu uygulama, gelişmiş ülkelerdeki siyasal demokrasilere de hiç benzememektedir. Batı da ya da başka bir ülkede demokrasilerin birinci basamağı olan seçim bulunmamaktadır. Seçmenler siyasal partilerin gösterdikleri adaylardan istediklerini özgürce seçebilmektedirler. Ama bu özgürce seçim işi Türkiye'de yoktur. Türkiye'de aynı sınıftan siyasal partileri-örgütleri vardır. Yönetime gelecekleri bu partiler, "TAYIN" ederler. Önce kendi yandaşlarını bölgelere tayin ederler, sonra da seçmenlerden bu atamaların "onayını" isterler. Seçmen onaylamazsa, sandık başına gitmezse para ve hapis cezası ile cezalandırılır. Yani kişilerin hakları da, özgürlükleri de, temel istemleri de politikanın emrindedir.

Sınıfta kalmış ülkelerde "politika", ta toplumsallığın derinliklerinden kişilerin yatak odalarına giriyorsa, devlet kasalarını, bankalarını soymak için çeteler oluşturuyorsa, yandaşlarına bazı kamu mallarını peşkeş çekiyorsa ve tüm bu olanlar karşısında halklar susuyorsa "politikanın" gücü iyice anlaşılır.

Öte yandan "seçimler" hangi türden hangi oyunlarla yapılırsa yapılsın, seçenle seçilen arasında uzlaşmaz

çelişkiler yaşanır. Bir kez seçilenler yönetime geldikleri andan itibaren, seçenlerin haklarını, özgürlüklerini kısıtlama yolu ararlar. Ve bunu da çeşitli yasaları ile, karamameleri ile, emirleri ile ortaya koyarlar. Tüm bunları kendi sınıflarının sömürü çarkını hızlandırmak için yaparlar. Yani birisi "seçilen", diğeri de "seçen" olmalarına karşın, birisi sömürü için çırpınır, diğeri de sömürüden kurtulmak için savaşır...

Böyle Türkiye gibi yarı demokratik, yarı otokratik ülkelerde, ulusal paylaşımçılık, insan hakları, hukuk gibi bireysel haklar siyasal yönetimin emrine-iradesine verilmiştir. Bunun açık ve somut örneğini birkaç ay önce hükümetle cumhurbaşkanı arasında yaşanan KHK olayında gördük. Bu olayda taraflardan birisi "Hukuk evrenseldir. Hukukun evrenselliği her ülkede hukukun üstünlüğünü gösterir. Eğer biz hukuk devletiysek, dünya genelindeki hukuk normlarına uymak zorundayız" diyor. Öte tarafta "Hayır, hukuk politikanın emrindedir. Ülkede her şeyi siyasal güç belirler" deyip kısa bir mola veriyorlar. Evet ikincilerin dedikleri doğrudur. Türkiye gibi yarı demokratik bulaşıkla otokratik yönetimlerde, öyle yönetilen ülkelerde "hukuk" gibi üst yapı kurumları, politikanın emrinde olacaktır.

Bugün Türkiye insanları sağcısı, solcusu, işçisi, patronu, dincisi "demokrasi" özlemi içinde çırpınmaktadır. Peki aranan, uğruna yapıp tutuşulan demokrasi formülasyonu nedir? Bunun ölçüsü, boyutları çeşitleri var mıdır. Bunu bilen henüz yok. Oysa olup bitenler gözlerimizin önünde dönüp durmaktadır. Hukuktan tutun, ekonomisine (sözde liberal ekonomi) devletine, köy muhtarından, makamına-valisine dek her görüntü, siyasal yönetimin elindedir, emrindedir. Siyasal yapı, neye kadir, neye gücü yetiyorsa o olmaktadır Türkiye'de, "yat" derse yanlaacak, "kalk" derse kalkılacaktır. Çünkü siyasal demokrasi, budur. Bunun bir adı da "devlet demokrasisi"dir. Başka açıklayışla, "sınıf demokrasisi..." Öyleyse, sınıf demokrasisinin açık adı da sınıf diktatörlüğüdür.

“İnsanım, İnsana Ait Hiçbir Şey Bana Yabancı Değil”

SİBEL ÖZBUDUN

“Emik” ve “etik” araştırma stratejileri nelerdir? Neden bazı kültürlerde insanlar birbirlerine dokunmaktan hoşlanırken bazılarında aralarına bir mesafe koymaya özel bir dikkat gösterirler? Ulus-devlet ne demektir? Japonlar kendilerini Korelilerden nasıl ayırt ederler? Katastrofizm nedir? Doğal seçim insanın yüz hatlarını nasıl etkiler? Şempanzeler alet kullanabilir mi? Ramapithecus insanın atası mıdır? İlk atalar nasıl yaşıyordu? Orta Paleolitikte Neanderthallerle Homo sapiens’in ilişkileri nasıldı? Yabani buğday nasıl evcilleştirildi? İnsan toplumlarında yönetici-yönetilen ayrımının olmadığı örnekler var mıdır? Şefflikler nasıl oluşur? Güntümüz dünyasında sanayileşmiş ve sanayileşmemiş toplumların ilişkileri hangi temellerde biçimlenmektedir? Pazar ekonomisinin dışında mübadele biçimleri mümkün mü? Kwakiutl potlaçlarının anlamı nedir? Küçük ölçekli toplumlarda “romantik aşk” var mıdır? Kadınların statüsü avcı-toplayıcılarla küçük ölçekli tarımcı toplumlarda ne gibi farklılıklar göstermektedir? Tabular nasıl bir toplumsal-düzenleyici işlev göstermektedir? Peri masalları nasıl tahlil edilmeli? Toplumsal sınıflar dili nasıl ve neden farklı kullanırlar? Şaman-hekimler hastalıkların sağaltımında gerçekten de etkili olabilmekte midirler? Bağımlılıkla beslenme örüntüleri ara-

sında bir ilişki var mıdır? “Güçsüzlerin silahları” nelerdir? Avustralya aborijinleri kültürel haklarını günümüzde nasıl savunuyorlar?...

...Ve daha yüzlerce, binlerce soru, yüzlerce, binlerce yanıt girişimi... Galiba hiçbir bilim alanının sınırları, bu denli geniş bir spektruma yayılan soruların yanıtlarını araştırarak kadar geniş ve esnek değil. Biri dışında: Antropoloji. Anthropolos (=İnsan) kökeninden türetilen antropolojinin sınırları insanın diğer türlerle örtüştüğü içindir ki, yukarıda rasgele sıralanan soruların ve daha nicelerinin yanıtını araştırma gibi bir serüvene ancak o girişebilmektedir. Kendi tarihinin şafağında, ağaçlardan inip iki ayağı üzerine dikiyerek kendini en yakın kuyruksuz büyük maymun türlerinden ayırt edecek kültürel yetileri geliştirmeye başladığı andan itibaren, ya da, daha da önemlisi ateşi denetim altına alıp anayurdu Afrika’nın dışına çıkıp soğuk iklimlere açılma olanağına kavuştuktan sonra insan, yeryüzünde yaşayan hiçbir türün erişemeyeceği kadar çeşitli ve değişken doğal ve toplumsal çevreye uyarlatabilme yetisine sahip olmuştur. Ve çok farklı doğal çevrelerde yaşama durumu, kendine çok farklı kültürel/toplumsal dünyalar inşa etmesine yol açmaktadır. Gerçekte, antropoloji tam da bu farklılığın, çeşitliliğin, bu çeşitliliğin varyantlarının birbiriyle etkileşim tarzlarının, insan türünün “farklılık içindeki birlik”inin modalitelerini araştırmanın adıdır.

Sömürgeciliğin, “metropollerle sömürgeler arasındaki idari ilişkileri düzenleyecek bir bilim” olarak kurulduğu bir disiplin halinde biçimlendi antropoloji. Kabul etmek gerek, kuruluş rasyonellerini uzunca bir süre sorgulamadı da. Uzun bir süre incelediği “öteki”nin sömürgeci ilişkiler içinde biçimlenmiş olabileceğini, dolayısıyla “otantik” olamayabileceğini göz ardı etti. Belki Batı’nın geniş erimli oryantalizmini (ya da egzotizmini) üretmesinde yardımcı da oldu. Ancak kendi ürettiği sorularla yüzleşme cesaretine sahip bir bilim alanı olduğunu kabul etmek gerek. İnsanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliklerin kökenlerinin biyolojik yapılanışlarında ve/veya kültürel başarı/başarısızlıklarında değil, iktisadi-siyasal güç ilişkilerinde aranması gerektiğine ilk işaret edenlerden biri oldu. Bugün sömürgecilik-yeni sömürgecilik, etnik kıyım, kültürel yıkım ve marjinalleştirme, Kuzey-merkezli küreselleşmenin yerel kültürler üzerindeki yıkıcı etkileri, kültürel çeşitliliğin kabulü ve yeniden üretiminin olanakları, çevresel yıkım, insan-dışı canlı türlerinin, kültürel yanısıra biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi vb. çağdaş ve yakıcı sorunlarda kafa yoranlara antropoloji bilgisinin sunabileceği pek çok şey var. Günümüz antropologlarının büyük bölümünün kendilerini “muhalif” olarak tanımlaması bir rastlantı değil.

Evet, kuruluşunda antropoloji, esas olarak “küçük-ölçekli” ya da

"okur-yazar olmayan" toplumların bilgisiydi. Yeryüzünün saçaklarında tutunmaya çalışan Avrustralyalı avcı-toplayıcı aborijenlerin, Pasifik adalarında çapa tarımıyla geçinen küçük köy topluluklarının, Kuzey Kutbu yakınlarındaki Inuit balıkçıların, Afrika'nın Sahra-altı kabilelerinin, Amazon ormanlarındaki takımların... Günümüzde (son derece dezavantajlı konumlarda) dünya sistemine eklenilen bu toplumların kültürlerinin büyük bir hızla yok olmaya yüz tutuşu, antropolojinin rasyonellerini aşındırıyor mu? Yani, antropoloji yeryüzünün "yok olup giden" kültürel çeşitliliğinin ardından nostaljik bir yazıklaşma olarak mı sürdürecektir kalan ömrünü? Yoksa kültürün kendini uyarlama ve yeniden üretmesi dinamiklerinin bilimi olarak, diyelim ki metropollerde karşılaşan ve etkileşime giren farklı kültürlerin birbirini nasıl dönüştürdüğünün, yerel toplulukların farklılık bilinç ve direncinin nasıl yeniden biçimlendirildiğinin, durmaksızın çözülen ve yeniden örülen etnik/kültürel kimliklerin, dünyanın farklı bölgelerindeki farklı kentleşme modalitelerinin, kitlesel göçlerin ve sonuçlarının, etnik/dinsel çatışmaların ve temellerinin... araştırmacı olarak kendini yenileyebilir mi? Dahası, biyolojik zenginliği olduğu gibi, kültürel çeşitliliği sürdürme, yeryüzü "lanetlileri"nin yeryüzü kaynaklarından kimliklerini biçimlendirme hakkında yoksun bırakılmaksızın adil ve eşit bir pay alma mücadelesinden yana saf tutabilir, birikim ve potansiyelini bu yöne akıtabilir mi?

Hayır, ne tarih ne de kültür(-el çeşitlilik) tükenmiş değil. Bu nedenledir ki insana ve topluma değgin bilimlerin, hele antropolojinin görevi de tamamlanmadı. İnsanlığın yeryüzü se-

rüveni sorulmuş soruların kimilerini geçersizleştirirken, yeni soru(n) alanları açarak süregidiyor. Bu soru(n)lara çözüm arayışlarında antropolojik misyon da öyle.

Antropoloji, yakın zaman öncesine dek Türkiye'de fazla bilinen, daha- sı ilgi çeken bir alan değildi. Bunun sorumluluğu belki de büyük ölçüde "ulus-kurucu ideoloji"nin bu bilimde bir "tek-tipleştiricilik" aracı bulmaya çalışan yaklaşımında yatmaktadır. Ancak, yeni yetişen kuşaklar "kültür"ün "düğün-dernek adetleri"ne, insanın biyolojik çeşitliliğinin ise "kafatası endekslerine" indirgenemeyeceğinin farkına varmaktalar. Onlar, "görmezden gelinen"i, "üzerinden atlanan"ı, hatta doğrudan "yasaklanan"ı, yani kültürel farklılıkların nasıl yeniden üretildiği, hangi mekanizmalarla sürdürüldüğü ve birbirleriyle nasıl etkileştiğini öğrenmeyi istiyorlar. Kürt etnisitesini, Alevi inanç sistemlerini, Ermeni cemaatlerini, Anadolu Yazıtlığını, erkeklik imgesinin nasıl biçimlenip işlediğini, tarikatların moderniteyle ilişkilerini, ulusal singelerin rollerini... sorguluyorlar.

Kültür varsa antropolojiye gereksinim de vardır. Ütopya Yayınları tarafından yayınlanan Conrad Phillip Kottak'ın Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış'ı bu ülkede antropolojiye ilgi duyanların eksikliğini hissettiği temel bir başvuru kaynağı niteliğini taşıyor. Gerek sosyal/kültürel gerekse fiziksel/biyolojik antropolojinin ana kavramlarının, ilgi alanlarının, araştırma araçlarının, bilgi ve deneyim dağarcığının sistemli bir dökümü veren bu kitap, Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü öğretim elemanlarının çabasıyla Türkçe'ye kazandırıldı. Yalnız disiplin öğrenci-

leri değil, geçmiş, hali ve geleceğiyle insana değgin konulara kendini yakın hisseden herkes bu yapıta pek çok sorusunun yanıtını ve yeni soruların zeminini bulabilecektir. Söziin özü, Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış, "insana ait hiçbir şey bana yabancı değil," diyenlerin elinin altında bulundurmaya gereken bir kitap.

Kaynak:

1- Conrad Phillip Kottak, Antropoloji- İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış, Ütopya Yayınları, Ankara, 2001, 647 sayfa.

Kitabın Adı:

ANTROPOLOJİ

İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış
648 sayfa.

ÜTOPYA YAYINLARI

Kitabın yazarı:

Conrad Phillip Kottak

İsteme Adresi:

Ütopya yayımevi
Halk sokak 24/1
Kızılay/ANKARA
Tel/Fax: (0 312) 433 88 28

KEÇA AMED

Babası onu öyle çağırıyordu. "Keça Amedi" diye. Henüz on üç yaşlarında bir kız çocuğu. Ailesinden ve çevresinden en değer verdiği, en çok sevdiği insan babasıydı. O şimdi demir parmaklıklar arasından hasta düşmüş vücuduyla Keça Amedi gülümsüyordu umut dolu sevgisiyle birtek hayali vardı Keçe'nin, babasının yanında olması ve yaşatlarının da onun gibi baba özlemi çekmesi gerçekleşecek diyordu çocuksu saf yüreğiyle. Umutlu güçlü bir kızdı. Çekmiş olduğu acılar yaşından büyük, düşlerinden kopuktu ama o buna aldırıyordu üzmemek için babasını.

Keçe'nin hayatı bir an alt-üst olmuştu. Herşey bitti diye düşünmüştü. O an, o tarih onun için unutulamazdı. 19 aralık 2001 vahşet operasyonu kendiyse beraber ailesini de yıkmış sarılmışlardı. Babasının bedeni yara almıştı. Küçük yüreği umutlarıyla beraber bedenini taşıyamaz olmuştu. Ölüm oruçları hergün yeni bir ölüm haberleriyle yürekleri hop edip hop kaldırıyor. Keçe çaresizdi ama umudunu yitirmemişti, çok üzülüyordu. Ölen insanlara, daha iyi bir yaşam için uğruna ölenlere yüreğiyle destek veriyordu ve işte Keçe'nin bu süreçte yeni sıkıntıları ekleniyor çocuk yüreğine annesinin sıkıntıları, uzanıp gözlerini kapayınca annesinin uyuduğunu sanıyor oysaki bayılıyormuş. Sonra abisiyle annesinin sürekli tartışmaları ve bu tartışmaların kavgaya dönüşmesi, annesinin hastalığını artırıp Keçe'yi de üzüyordu.

Keçe'nin sıkıntıları dışarda da okulda da devam ediyor. Serçe parmağını uzatıp öle sürmeri ailesinin tepkisi okulun disiplini derken ortaya yayılan dedikodular Keçe'yi çileden çıkartıyor o artık istediği gibi gezemiyor, giyinemiyor, konuşamıyordu. Bu büyük haksızlıkta onun yaşı bunları kaldıra bilecekmiydi. Keçe

güçlü dedik ve hala direniyordu herşeye rağmen. Ardından çıkan dedikodular ve laflar annesinin başını örtmek zorunda kalması, ailesinin annesi üzerinde baskı uygulayıp başını örtmek zorunluluğunu getirmesi, Keçe'yi bu yaşta hayatın acılarıyla, gerçekleriyle tanıştırdı. O artık çocuk gibi düşünemiyor, çocuklar gibi yaşayıp eğlenemiyordu. Yaşananlar ardı ardına gelip birbirini kovalarcasına dinmek bilmiyordu.

Keçe bu kadar olayın altında boğulmamaya çalışırken yeni bir haberle değişiveriyordu. Ölüm orucunda sağlık durumu çok ağırlaşan bir tutsağın tahliyesi üzerine, unutmak üzere olduğu gülme eylemini için için yaşıyordu. Buna çok seviniyordu. Çünkü o kişi Keçe'nin çok sevdiği bir arkadaşymış. Babasıyla beraber çok anıları paylaşan ve tahliye sonucu ona babasının kokusunun anılarını getireceği için çok mutluydu. Onunla araları çok iyi şu sıralar Keçe'ye öykü şiir, yazı ve hapishanedeki doslarına mektup yazdırıyor. Keçe bunu onunla paylaşıyor. Oturup hayaller kuruyorlar düş yolculuğuna babasının da katarak umutlarını uçurtma yapıp arkadaşlarıyla beraber Amed'e uçuruyorlar. Amed'in derin kızıllığında, Kürt diyarının yüksek dağlarından uzanıp gün batımını izlerlermiş. Geceleri gezerlermiş küçe küçe. Keçe şimdi çok umutlu babasının da yanında olmasıydı, beraber kırlarda dolaşıp köylerine gitmek her yeri gezmek istiyor. Onun gibi olan tüm çocukların da yakınlarıyla beraber olmalarını temenni edermiş. Birde tüm çocukların çocukça yaşamalarını ve geniş dünyalarının gölgelenmemesini istermiş.

Delal Yılgin
(13 yaşında)

HÜSEYİN ŞİMŞEK

Bir sonbaharın yıldönümündeyiz. Direnci ile, acısı ile çok canı uğurladığımız bir yıl geride kaldı. Sonbahar genellikle iyi bir mevsim olarak kabul görmez. Zemheriye gebe olmasından kaynaklı olsa gerek. Ama artık sonbahar da, zemheri de kızıl çiçekler içinde. Onlar yanıp yanıp tutuşunca ve ışıkları dağ başlarının dehlizlerine düşüp her yeri ısıtınca, mevsimin o olumsuz yüzünde bir eser kalmıyor. Hakkı'yla Orhan ile birlikte bu nice kızıl çiçekler, yazın en görkemli güneşi gibi kar fırtınaları içindeki yolcuya yoldaş, hazan mevsiminde hüznle malul olana sırdaş olur. Isıtır içini ahr gönlünü, verir elini, cana can, yüreğe yürek, menzile varan istek olur. Ve yine bu çiçekler, tarihe iz düşerek onlarca huzme demeti gibi asırların karanlık gücüne karşı çığır açan bir güç olur, manevi dünyamızda.

Böyle bir sonbahar gününde, seninle Elaziz'de çıktık yola bizim yöreye doğru. Kovancılara varır varmaz Düzgün Baba iki çatallı tepeleri ile karşılar bizi ta uzaktan. Bize selam verme fırsatı vermeden, selamlar bizi. Bu dağın üzerimizde yarattığı karmaşık duygu ve anımsatmalar içinde varıyoruz Karakoçan'a. Sen epey bakıyorsun, ben Orhan'ın düştüğü o alana doğru kayıyorum. Sen: "Ah Karakoçan ah!" diyorsun. Peri vadisine doğru yol almaya devam... bir aslan sırtı gibi Düzgün Baba'ya bağlı olan Zergovit tepesi yüksekçene bir hat gibi sınır çizerek, Karakoçan sınırlarına biniyor ve Bingöl'ü gözetleyen bir görünümde sanki. Bu tepeden, aslanın açılan iki ayağı gibi aşağı Peri Suyu'na doğru inen derin damarları arasında dik bir yar var. Bu yer Peri Suyu'nun doğu yakasını tutuyor. Suyun batı yakası hafif kavisler içinde giderek normal eğimlerle yükselen ormanlık koca bir alan yer tutuyor. Bu alanın suya yakın bölümünde adımlarımız bizi ileri, kuzeye doğru taşıyor. Harap,

virane olmuş köylerin içindeki harmanlar, zamanın düğün halaylarını ve dost meclislerini, meclisin kahramanlarını anlık bir film şeridi gibi düşürüyor zihnimize. Az ileride, tam Zergovit tepesini ortalayan karşı cephede, Peri Suyu'nun doğu tarafından, yukarıdan aşağı sevgilinin ipek saçları gibi aşağı sarkan ormanın tam dibinde H. Hakkı Erdoğan'ın tuttuğu mekân var. Hoşnutlukla varıyoruz mekana. H. Hakkı her zaman ki şen cıvı cıvı. Mayısın çeşitli günlerinde Zergovit Tepesi'nde yanarak göğü yalayan alevlerin sönmüş olmasından şikayetçi. Suyun akış hızının üst kısmında, az ileride, batı yakada Orhan duruyor. Orhan'ın mekânı da Peri Suyu'ndan uzaklığı H. Hakkı'nın ki kadar. Farkı birinin doğu birinin ise batı kısmını mekân seçmesi ve aralarında Hakkı'nın hemen yanı başından suya inerek hafifi kavis güzergahı veren tepe olmasa birbirlerini direk selamlayacaklar. Tepe bunu engelliyor. İki de Zergovit Tepesi'ne dönük oldukları için, ora vasıtası ile selamlaşıyorlar. Hakkı ile vedalaşıp Orhan'a uğruyoruz. Viranlık hale rağmen Orhan'ın çevresi hala insanların hareketleri ile kıpırtı içinde. Orhan'ın beyaz tenine inen hafifi sarı kızılımsı saçları içinde gülümseyen sureti bizi karşılıyor. Orayı mekân seçmesinden sonra da gördüğü zulümler, ondan ziyade çevre köylüleri hırpalamış. Umut dolu gözleri; Mayıs'ta artık yanamayan ve karanlığa karşı bir ses olarak yükselmeyen alevleri görmeyeli (olmayalı) epeyi olmuş, her halinden belli. Biraz mahcup bir biçimde ayrılırken, saygıyla önünde eğildiğimiz bu iki şahsiyetin erdemleri, gök kubbenin altında bu sonbaharda güneş gibi ısıtıyor bizi.

Onları

Atınlarında güneşin gölgeleriyle çıktılar penceremize

Ne tereddütleri vardı ölmekten yana

Ne de yaşamaya dair çekinceleri

Öylece sarıldılar tutkularına özgürlüğün

Öylece kanatıp yüreklerimizi

Umutlarımızı sulayıp gittiler.

Söz veriyorsunuz size umudumuzun orkideleri

Bu hesap sorulmadan;

Bu zulüm alt edilmeden

Bir tekimizin gülmeyecek yüzü